

Tvůrčí život

ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ

ročník 1 / 2021

číslo 1

**NSČU
v dnešní době**

**Pandemie
a náboženství
v Asii**

**Rozhovor
s Petrem
Samojským
o knize
Spiritualita
všedního dne**

**Deník
vděčnosti**

**Vzpomínka
na Steva Dicka**

**Unitářské
rozhovory
s Dášou
Kmínkovou
a Tomášem
Herajtem**

**Výzva ÚSS
a projekty obcí**

Den Země

Náboženské společnosti a výzvy dnešní doby

Spiritualita všedního dne

Vděčnost

Všimli jste si té optimisticky laděné obálky? Odkazuje nejen na jedno z témat čísla, vděčnost, ale naznačuje také, že... slavíme! Alespoň tak trochu. Protože tímto číslem vstupuje *Tvůrčí život* do desátého roku své existence a to myslím stojí alespoň za připomenutí. Ostatně důkazem, že se nám naše společné tištěné děťátko mění v mládě na pokraji puberty, je i jeden typický znak pro toto vývojové období: výrazný růst. Nelze si nevsímnout, že číslo, které právě otevíráte, je zatím nejrozsáhlejší z historie našeho časopisu. Je to dáno i tím, že se vám během koronavirových uzavírek snažíme časopisem alespoň zčásti nahradit omezené možnosti programů a kontaktů v rámci NSČU.

Naším hlavním záměrem v posledních číslech je, abychom vám *Tvůrčím životem* v těchto nelehkých časech působili potěšením, radostí a dodali povzbuzení hledat si na současné situaci její lepší stránky. Nechceme se však vyhýbat aktuálním tématům, a tak je hned první blok, živé téma, věnovaný určité formě bilance: přehlednutí, jak unitáři u nás i v zahraničí během posledního roku čelí důsledkům pandemie, která zasáhla v podstatě celý svět. A podíváme se i do některých obcí a sborů jiných církví v Čechách. Celkově je to velice zajímavá sonda a navíc vyznívá (alespoň já to tak vnímám) velmi pozitivně, protože každý z oslovených se upřímně snaží dělat co nejvíc pro to, aby své poslání, službu lidem, plnil za každých okolností co nejlépe, i nad rámec svých povinností a bez jakýchkoli nároků na uznání, zkrátka ze své vnitřní podstaty.

Také další tematické bloky jsou pro současnou dobu důležité. Petr Samojský nasměřuje naši pozornost ke spiritualitě všedního dne. Možná namítnete, že to je téma pro unitáře naprosto přirozené, tedy proč to zdůrazňovat. Nicméně dnes je o to aktuálnější, o co menší jsou možnosti prožívání společných chvil při bohoslužbách a shromážděních. O významu vděčnosti a umění ji prožít jistě není třeba psát, tedy chci jen s vděčností poděkovat Vlastíkovi Krejčímu, že pro nás tohle téma vybral a připravil.

Na dalších stránkách si mimo jiné připomeneme několik významných osobností z různých oblastí spirituality a náboženství. Filozofa a pedagoga Karla Flosse, hlasatele hnutí Světového étosu v českých zemích, zakladatele proslulé Letní filosofické školy a člověka, který zásadním způsobem ovlivnil několik generací (nejen) religionistů a teologů. Naše náboženská společnost dnes s vděčností a pozornou péčí provozuje a spravuje část jeho odkazu, totiž jím vybudovanou knihovnu. Připomeneme si i Jana Amose Komenského, jehož výročí narození připadá na 28. března, a rovněž dva duchovní, kteří nás před nedávnem navždy opustili: Svátku Karáska, evangelického kněze, co svou víru zpíval, a unitáře Steva Dicka, bez něhož by dnes ICUU nebyla rozhodně tak významnou organizací, jakou je.

Je toho ještě mnohem víc, co vám *Tvůrčí život* na následujících stránkách přináší, ale nechci dál napínat vaši zvědavost popisem. To se raději pusťte do čtení a já už jen popřeji, ať je vám při tom dobře a ať váš vlastní život je co možná nejvíc tvůrčí!

Kristýna Ledererová Kolajová

OBSAH

1 EDITORIAL

3 ŽIVÉ TÉMA: NÁBOŽENSKÉ SPOLEČNOSTI A VÝZVY DNEŠNÍ DOBY

- 3 Čím prochází NSČU v dnešní době (*Kristýna Ledererová Kolajová*)
16 Čím procházejí zahraniční unitáři v dnešní době (*sestavil Matěj Čihák*)
26 Duchovní karanténa z perspektivy husitského kněze (*Filip Sedlák*)
31 Konfrontování covidem: Sonda do života jedné z pravoslavných církevních obcí v čase koronaviru (*Metoděj Vít Kout*)
39 Obnovená duchovní vertikála naděje uprostřed Prahy (*Aleš Pavel Strnad*)
41 Pandemie a náboženství v Asii (*Matěj Čihák*)

45 IN MEDIAS RES: SPIRITUALITA VŠEDNÍHO DNE

- 45 Spiritualita všedního dne jako vědomí nevšednosti (*Matěj Čihák*)
48 Několik zamyšlení ke spiritualitě všedního dne (*sestavil Petr Samojský*)
63 Smyslem spirituality je autenticita prožitku vlastního pramene bytí: Rozhovor s Petrem Samojským o jeho knize Spiritualita všedního dne (*rozhovor vedla Kristýna Ledererová Kolajová*)

69 DUCHOVNÍ ROZHLÉDNUTÍ: VDĚČNOST

- 69 Vděčnost a štěstí (*Vlastimil Krejčí*)
72 Vděčnost jako lék v současné krizi (*Marika Mariewicz*)
74 Deník vděčnosti (*Štěpánka Plzánková*)

77 KALEIDOSKOP

- 77 O radosti: Sdílení světla 2020 (*Matěj Čihák*)
80 Stavitel mostů na zemi Karel Floss: Letní filosofická škola a duch Světového étosu v Čechách a na Moravě (*Otakar Bureš*)
86 K aktuálnosti Komenského díla dnes (*Pavel Floss*)
92 Zakoušet božství na nemocničním lůžku (*Jennifer Pawlitschek*)
94 Vzpomínka na Steva Dicka (*Jill McAllisterová*)
96 Odešel Steve Dick, bývalý výkonný ředitel ICUU (*Michal Kohout*)
99 Vzpomínání na Svátu Karáska (*Mikuláš Vymětal*)

103 Z UNITÁŘSKÉ KNIHOVNY

- 103 Zprávy z unitářské knihovny v Praze: Pátý díl (*Bohdan Chlíbaec*)

104 UNITÁŘSKÉ ROZHOVORY

- 104 Na unitářství nejvíce oceňuji toleranci a lásku k bližnímu: Rozhovor s Dášou Kmínkovou, vedoucí místní skupiny LOU Vltava (*rozhovor vedl Matěj Čihák*)
107 Cesta může být cíl: Rozhovor s Tomášem Herajtem z Obce unitářů v Plzni (*rozhovor vedl Matěj Čihák*)

110 ČESKÉ UNITÁŘSKÉ OBCE A SKUPINY

- 110 Liberecká obec unitářů v roce 2020 (*Sofia Pavalá, Eva Nejedlová*)
114 Mírnění negativních dopadů pandemie: Výzva ÚSS a projekty obcí (*Matěj Čihák*)

117 Z UNITÁŘSKÉ AKADEMIE

- 117 Akce Unitářské akademie v roce 2021 (*Kristýna Ledererová Kolajová*)

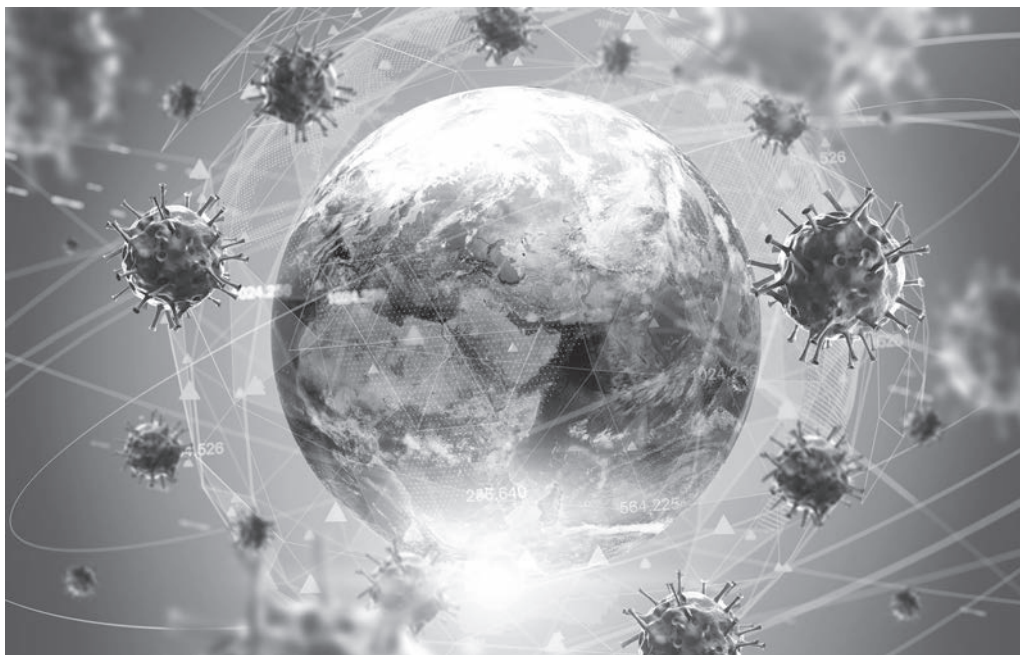
120 ZELENÁ UNITARIA

- 120 Den Země (*Matěj Čihák*)
122 Václav Cílek: Co se děje se světem? (*Matěj Čihák*)
123 David Attenborough: Život na naší planetě (*Matěj Čihák*)

Čím prochází NSČU v dnešní době

O tom, že věrnost se přece nevytratí a jak se navzájem neztratit

Kristýna Ledererová Kolajová

At' chceme, či ne, náš život na Zemi je v posledním roce výrazně ovlivněn koronavirovou epidemií.
(Foto © Shutterstock.com.)

UNITÁŘSKÁ SPOLEČENSTVÍ A VÝZVY NAŠÍ DOBY

Říká se, že skutečnou sílu, odolnost a pevnost vztahů prověří až zátěžové situace. Jednu z dějinných zátěžových situací naše organizace nyní intenzivně prožívá, a tak vás určitě zajímá, jak si v ní NSČU jako celek vede. Je to téměř rok, co zasáhla celý svět (a unitářský v něm) dosud trvající epidemie koronaviru. Téměř okamžitě vyvolala řadu opatření a změn, s jejichž důsledky se stále snažíme ve svých životech nějak vyrovnávat. Zároveň se kvůli těmto zcela novým problémům dostaly do pozadí jiné závažné otázky, kterým jsme se chtěli či měli věnovat, ale na něž najednou nezbývají dostatečné kapacity, ani fi-

nanční, ani lidské. Nabízí se tedy možnost pokusit se po roce o první komplexní přehlednutí, jak se náš svět proměnil a jakým aktuálním výzvám nyní musíme (a teď tím míním konkrétně naši českou unitářskou organizaci), bez ohledu na to, co bylo dříve, čelit.

Začněme úplně obecně: jsme společenstvím, tedy skupinou lidí vytvářejících a zušlechťujících své vzájemné vztahy. Jenže situace si žádá – přinejmenším dočasně, nicméně dlouhodobě – poupravit běžné vnímání toho, jakým způsobem toto v praxi naplňujeme. Výraz společenství byl odvozen od pobývání spolu a troufám si tvrdit, že před březnem 2020 by vám k tomu většina českých unitářů upřesnila,

že je pro nás důležité se osobně setkávat, být si navzájem blízko jak duchovně, tak i fyzicky, a že k tomu v ideálním případě patří i scházet se v jednom místě, v našich Unitariích, při společných programech. Vedle sebe je prožit a s ostatními bezprostředně sdílet.

Tak to už neplatí. Chráním se říci bohužel, nechci uvíznout v klišé, že dříve bylo lépe, než je nyní. Patřím však k těm, pro které je výše popsaná situace jedním ze základních smyslů existence naší organizace. Unitářské společenství mi je potřebným rámcem mé spirituality, bez něhož není celistvá. A jistě nejsem mezi unitáři sama, kdo už rok hledá cesty, jak se dá prožitek skutečného setkávání nahradit. Zastavme se prosím chvíli nejprve u tohoto problému, protože to je dost možná nejzásadnější a neaktuálnější výzva pro všechny naše obce i skupiny, a dejme nyní slovo těm, kteří se jejímu řešení z povahy své práce věnují systematicky a profesionálně, tedy našim duchovním. Jak oni sami vnímají možnosti dlouhodobě, smysluplně a pro své členy co možná nepřijatelnějším způsobem nahrazovat pravidelná shromáždění?

DUCHOVNÍ SHROMÁŽDĚNÍ V DOBĚ OMEZENÉHO SHROMÁŽDOVÁNÍ

Některé obce začaly velmi rychle pracovat s dostupnými videokonferenčními programy, zvláště ty, které už je měly při nějakých příležitostech ozkoušené. Mezi ně patří především IUCP, POU a OŠS.

„V naší obci jsme se od třetí soboty v březnu 2020 rozhodli používat pro svá shromáždění videokonferenční program Zoom. Pár týdnů to trvalo, ale od poloviny dubna 2020 jsme si už začali zvykat na to, že se zkrátka společně setkáváme tímto způsobem. Každou sobotu tak vedu bohoslužby ze svého obývacího pokoje a tři z našich členů je naživo ze svých domovů doplňují hudebními vstupy. Snažíme se všichni mít zapnuté kamery, abychom se mohli navzájem nejen slyšet, ale i vidět, a společně tak co nejlépe sdílet prožitek z bohoslužby. Důležitým pravidelným rituálem pro nás vždy bylo zapalování svíček radosti a starostí a ten jsme si i v této podobě shromáždění udrželi, včetně jeho určité intimity. Většina členů se ho pravidelně účastní a žádá mě, abych zapálil svíčku i pro ně. V naší obci máme tedy se shromáž-

děními po Zoomu velmi pozitivní zkušenost, která přispěla k tomu, že se naše obec více semkla,“ uvádí k tomuto tématu duchovní IUCP Mark Shiels.

Podle podobného scénáře se chovaly i obě obce, v nichž duchovenskou práci zajišťuje Petr Samojský: *„V pražské obci jsme loni na jaře prakticky okamžitě po zákazu shromažďování začali shromáždění vysílat po internetu. První jsem improvizovaně vysílal z domova, pak už vždy z Unitarie, protože záměr byl, aby vysílaná shromáždění co nejvíce vycházela z našeho běžného stylu – obsahově i vnější podobou. Napřed svépomocí a později s odbornou asistencí jsme si postupně obstarali všechno potřebné vybavení ke kvalitnímu přenosu. Dnes je pro nás standardem, že každou neděli v 10:30 začíná videopřenos na YouTube, jehož součástí jsou prakticky všechny liturgické prvky našeho běžného shromáždění včetně hudby, a vzápětí po něm následuje ještě společná debata po Zoomu.*

V OŠS naproti tomu poskytujeme promluvy ve videoformátu po internetu už několik let. Naše obec je založena na dálkových kontaktech, takže pandemie nás v tomto ohledu nezaskočila. Naopak jsme situace využili k již delší dobu plánovanému vylepšení a rozšíření našich shromáždění, která od září nabízíme v rámci projektu Středník v přímém přenosu vždy ve středu v poledne na YouTube, opět včetně doprovodných liturgických prvků, z nichž některé jsou jedinečné a vytvořené přímo na míru pro naši obec a tento pořad, jiné naopak velmi tradiční (například práce s živou hudbou). Poté je možné shromáždění ještě týden zhlédnout ze záznamu. A ještě jednu věc ohledně shromáždění bych chtěl zmínit, byť se přímo netýká obcí, kde sloužím, ale je důležitá pro mne osobně a pro průběžné zlepšování podoby shromáždění, která zajišťuji během této doby: Pandemie nabízí příležitost poznávat shromáždění jiných unitářských obcí v zahraničí, kdy od Transylvánie přes různá evropská společenství až po USA většina obcí provozuje nějakou formu videopřenosu. A to je pro mne ohromná studnice pro učení se a inspiraci!“

Videopřenosy jsou ovšem řešením dost náročným hlavně na čas věnovaný přípravě na každé vysílání, ale i na znalosti a dovednosti duchovního a jeho týmu v oblasti audia a videa a jejich ochotu učit se novým věcem. A tak další

Uzavřené shromažďovací prostory, prázdné židle. To je typický současný obraz velké části našich Unitarií. Většina obcí volí virtuální formu shromáždění nebo jiné alternativní způsoby. (Foto © Shutterstock.com.)

obce pochopitelně hledaly i jednodušší cesty, jak shromáždění uspokojivě a pro své členy vhodně nahradit. Mezi ty, kdo aktivně zkoušejí další způsoby, jak naše shromáždění suplovat, patří Vlastík Krejčí s teplickou obcí: „Schází se nás většinou šest až deset, takže v určitých měsících to bylo možné i vzhledem k nařízením vlády. V době, kdy to možné nebylo, jsme používali tyto alternativy: audionahrávky promluvy, textové PDF verze promluvy, WhatsApp skupinu. Setkávání online prostřednictvím aplikace Zoom nebo podobných programů se u nás neujalo.“

Určitě stojí za to uvést také několik zajímavých způsobů, které vyzkoušela liberecká obec. Její duchovní Sofia Pavala popisuje proces vývoje, jímž substitute klasičtějšího shromáždění u nich v obci v uplynulém roce prošla: „Pravidelná úterní shromáždění jsem nejprve nahradila Úterníkovou audiokavárníčkou pro d-uši na našich webových stránkách, kam jsem vkládala audiozáznamy (své úvahy a krátké texty k poslechu). To bylo na jaře. Každé pondělí pak píšu svým členům e-mailem Pondělní okružní list, kterým infor-

muji o konání akcí, přeji dobrý týden a příkládám úvahu pro tento týden. Na webových stránkách jsem před Vánocemi otevřela další projekt, Adventní okénka, a spustila výzvu Sdílej úsměv, kam mohou všichni přispět svým tvůrčím přínosem do společné koláže milých textů, úvah, fotografií a krátkých videozáběrů. V současné době, kdy stále není možné konat shromáždění v uzavřených prostorech, zařazujeme do našich společných aktivit Procházkování, společné setkání v malé skupině pod širým nebem v rámci společné vycházky.“

Za brněnskou obec vysvětluje zase trochu jiný přístup duchovní Jarmila Plotěná: „Pravidelná shromáždění neděláme, ale se členy a některými aktivními příznivci naší obce jsem zůstala po mailu nebo telefonicky ve spojení. Nedovedla bych si představit, že se v této nesnadné době sobě nějak ztratíme, odcizíme. Myslím, že by to byla velká chyba, kdyby naše živé společenství nepokračovalo jen proto, že se právě nemůžeme osobně setkávat. Viděla jsem jako schůdnou cestu také sdílet se členy obce svoje promluvy po Zoomu, vysílali jsme je od podzimu, přibližně jednu za

Bohoslužba pod širým nebem s povinnými dvoumetrovými rozestupy a rouškami. Není divu, že lidi trápí pocity osamělosti a odcizení. (Foto © Shutterstock.com.)

čtrnáct dní. Problém je však v brzkém vyčerpání dat, kdy bez dalších finančních nákladů pak po zbytek zúčtovacího období osobně z domova nemám přístup k internetu. Od února chci dělat promluvy bez kamery, jen hlasové, lidé v obci o to stojí. Zkoušeli jsme v rámci obce i telekonferenci a středěční meditace, kterých se ujala sestra Anička a vzbudily zájem."

Za Ostravu k tomuto tématu dodává Libor Mikš: „Na jaře jsme využili projekt ústředí, kdy byly zveřejňovány texty duchovních. To se nám zdálo jako přínosné. Domnívám se, že osobní setkání lze nahradit jen těžko, proto jsme se scházeli vždy, kdy to bylo jen trochu možné. Nyní (před březnem 2021) již naše setkání v malém počtu osob opět probíhají.“

Některé obce náhradní řešení nehledaly a snaží se bez tohoto základu naší činnosti prostě zatím obejít. Fyzická duchovní shromáždění nijak nenahrazovali například unitáři v Plzni, a od března 2020 tak obec měla shromáždění jen v období necelých dvou měsíců na podzim, kdy se mohla konat s osobní přítomností.

PASTORAČNÍ PRÁCE NA DÁLKU?

Další službou, kterou naše společenství poskytují svým členům zejména prostřednictvím duchovních a jimi pověřených osob, je pastorační péče. Jenže i ta je/byla ve své tradiční podobě založena především na osobním kontaktu. Naši duchovní hledají a využívají alternativní cesty, a tak se z technik, jež v minulosti byly třeba jen podpůrné a doplňkové, rázem stávají hlavní a často jediné způsoby pastorační péče. Otázka je, do jaké míry vlastně lze osobní kontakt hodnotně nahradit. Svou zkušenost v tomto ohledu popisuje Vlastík Krejčí: „Používáme prostě telefon. Jasně, není to osobní setkávání. Nenahradí to osobní kontakt. Ale i tak je to mocný nástroj. V případech, kdy to možné je, je samozřejmě lepší například procházka v přírodě nebo parku.“

Zkusme si pojmenovat další úskalí poslední doby v téhle sféře: zatímco možností vykonávat účinně pastorační práci ubylo, její potřeba objektivně vzato vzrůstá. Není divu, starší členové trpí pocity izolovanosti, osamělosti, obavami z nemoci, mladší generace se nad běžné problé-

my hromadně ocitají v neznámých a psychicky náročných situacích, kdy jsou rodiny doslova zavřené pohromadě a mnohem intenzivněji než obvykle se musejí dělit nejen o obytný prostor – ten se zároveň stává i pracovním, ačkoli k tomu třeba vůbec nemá vhodné parametry. Hrozí nebo nastala ztráta zaměstnání, řešíme problémy vlastní firmy nebo na nás doléhají problémy zaměstnavatele. Musíme k tomu zvládat rozšířenou péči o starší generace a zároveň do značné míry zajišťovat výuku vlastních dětí, řešit jejich problémy s adaptací na nový styl vzdělávání i sociální úzkosti naruby (ocitly se ve stejné izolaci, bez vrstevníků, s velmi omezenými možnostmi, jak trávit volný čas) – snad nemusím pokračovat. K tomu ve společnosti obecně narůstají extremistické projevy všeho druhu, špatná nálada, projevy rezignace. Kam se přirozeně obrátit s očekáváním, že se můžete svěřit a dostane se vám podpory, pomoci? V unitářských společenstvích přirozeně k našim duchovním.

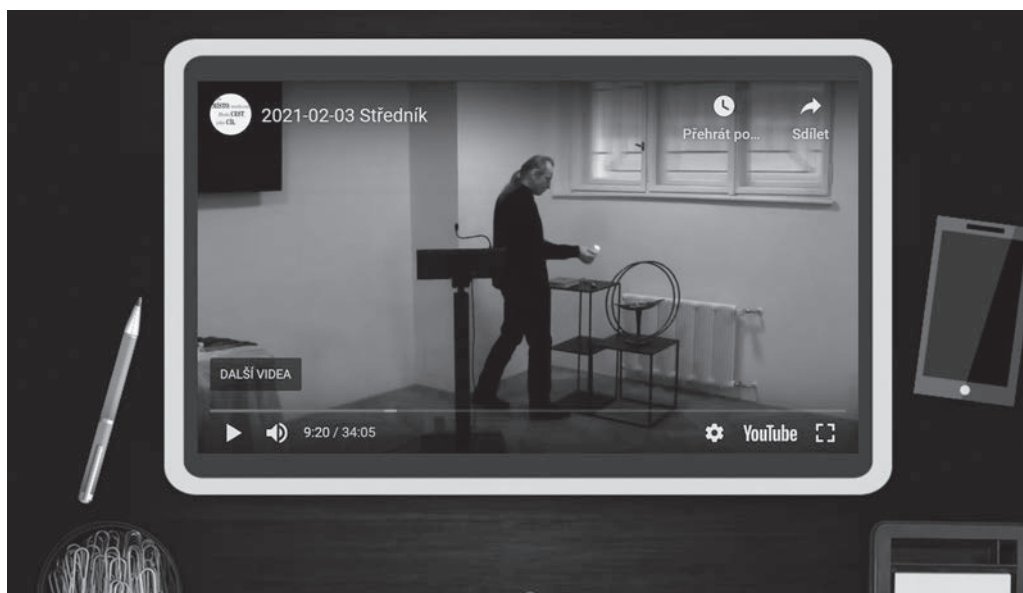
Ve své vlastní obci i svém okolí jednoznačně vnímám, že potřeba pastorační péče během posledního roku vzrostla – a navíc narůstá dál, protože „nouzový“ stav (miněno v obecnějším měřítku než právní opatření vyhlášená nejvyššími orgány republiky) trvá již příliš dlouho. Citelně nám chybí jakékoli před námi vytyčené jasné body, k jejichž existenci bychom se mohli s nadějí a důvěrou vztáhnout. Mé subjektivní pozorování potvrzuje ze své praxe duchovní liberecké obce Sofia Pavala: „*Pastorační péče je jedním z pilířů duchovenské služby. Vnímala jsem naléhavost této potřeby velmi výrazně ještě před pandemií. Ovšem nyní je sociálně slabých rodin a lidí, kteří se z mnoha důvodů ocitli v sociální izolaci, opravdu hodně. V současné situaci se stala tato izolace pro některé lidi nucenou samotkou, a především pro rodiny s dětmi, které nemají uspokojivé zázemí pro domácí školní výuku (výpočetní techniku, internetové připojení), bezvýchodným obdobím.*“

Předpokládám však, že zvýšená potřeba pastorační péče není jediným úskalím v této oblasti, odhaduji, že se mohla dost proměnit také sociální skladba potřebných a zajímá mne, jak se naši duchovní během epidemie dozvídají o členech, kteří ji potřebují. Přece jen pokud máte

možnost pravidelného osobního kontaktu třeba s třetinou členů obce a ti jsou zase v přirozeném spojení s dalšími, navíc máte možnost osobní návštěvy u těch, kteří jsou kupříkladu nemocní či imobilní, získáváte jako duchovní řadu možností leccos rozpoznat během osobního setkání, na leccos se důvěrně doptat druhých a pracovat s tím dál. Pokud ale vše probíhá pouze „na dálku“, jak mít jistotu, že se jako duchovní dozví, kde je mne potřeba?

Petr Samojský popisuje současnou praxi v obcích, o něž se stará on: „*Jak nás okolnosti přinutily omezit osobní kontakt, tím více vyvstala nutnost obousměrné komunikace. Ta první je ode mne jako duchovního vůči členům, a tu v OŠS i POU poskytují například elektronickým zpravodajem, který členům chodí pravidelně jedenkrát týdně (OŠS má zVěstník, POU Aktuality z Unitarie). K tomu udržuji individuální komunikaci, ale to už je člověk od člověka, protože nemohu iniciovat kontakt se všemi více než dvěma sty členy (když sečtu členskou základnu obou obcí), takže si telefonujeme a mailujeme. A tím více dávám důraz na to, aby lidé věděli a dozvídali se, že mi mohou kdykoliv napsat nebo zavolat. To už pak je druhý směr komunikace, že se lidé sami ozývají, plus správní sbory komunikují se členy i členové spolu navzájem, takže někdy stačí jen situaci monitorovat a vědět, kdy se případně zapojit, něco iniciovat a tak podobně. V tom všem je samozřejmě velký rozdíl oproti dřívější době. Nicméně v tomto směru komunikace, od lidí k vedení obce, je někdy znát náš typický český rys ostýchavosti a zdráhání se iniciovat kontakt.*“

Mark Shiels to doplňuje v podobném duchu: „*Myslím si, že v těchto neradostných dnech jsou znevýhodněni zejména někteří starší lidé. V naší obci máme tři starší členy, kteří žijí osamocně, a tyhle měsíce jsou pro ně opravdu obtížné. Párkrát se je podařilo navštívit některým členům bydlicím poblíž. Já s nimi jsem v kontaktu prostřednictvím e-mailu a Messengeru na Facebooku. Jinak mívám každé pondělí a pátek vymezené hodiny, kdy jsem k dispozici všem členům obce, ale pastorační péče je přirozeně omezena pouze na kontakt po Zoomu, Skypu, přes WhatsApp nebo na telefonické hovory. Můžu se ale spolehnout na soudržnost naší obce, členové jsou si hodně blízcí, a pokud nastane pastorační situace, dá mi někdo*

Nejčastější způsob, jakým duchovní připravují nyní programy, je videopřenos. (Archiv OŠS.)

z nich velmi rychle vědět. Máme také speciálně určené tři členy, kteří průběžně kontrolují ostatní, zejména osoby, co mají zdravotní problémy, a tito tři členové jsou se mnou pravidelně dvakrát týdně v kontaktu e-mailem.“

PÉČE O UNITÁŘSKOU OBEC A JEJÍ SPOLEČENSTVÍ

Kromě péče o své členy se samozřejmě průběžně věnujeme i budování a rozvoji naší organizace a svých obcí. A všichni si jistě uvědomujeme, že udržet funkční, aktivní, přátelské společenství pohromadě, navíc v ideálním případě rostoucí, stojí mnoho práce – založené především na osobním kontaktu! Když není dlouhodobě možný, snadno by se mohlo stát, že léta investovaného úsilí postupně zmizí, přijdou niiveč. Přiznám se, že já se tohoto rizika obávám hodně, protože zkrátka když se ze dne na den dlouhodobě přestanete věnovat květině dříve zvyklé na pravidelnou péči a pěstování, zplání nebo zahyne. Je vůbec nějaká účinná cesta, jak tomuto zabránit? Jak předejít tomu, aby obec, která se jednou zase bude moci bez obav scházet, byla poloviční nebo třetinová?

V mnoha zahraničních sborech či organizacích se unitáři již zcela seriózně zabývají novým

fenomémem pojmenovaným „virtual ministry“. Tedy jak účinně sloužit obci bez možnosti nebo s velmi omezenými možnostmi osobního setkávání. To vyžaduje úplně nové znalosti, dovednosti, komunikační schopnosti i vybavení, a třeba i přehodnocení účinků tradičních forem rituálů a hledání a zkoušení nových. Musí se například aktivně pracovat v oblasti šíření informací, tak aby bylo co nejvíc komunikačních způsobů dostupných členům obce, multiplikovat zdroje: tištěné materiály zdarma prezentovat na sítích, z akcí pořizovat videozáznamy, stěhovat co nejvíc společných věcí do virtuálního prostoru.

Hrozná představa? Možná bohužel budoucnost organizovaného náboženství, na niž bychom si měli zvykat. Nebo minimálně na to, že její podíl v celkové péči o obec výrazně naroste. Dobrou zprávou je, že větší unitářské skupiny se tímto již velmi vážně a seriózně zabývají a snadno lze najít videozáznamy z velmi podnětných seminářů, použitelných i pro české prostředí.

Naši duchovní se zatím dělí na ty, kteří se neobávají, že by se budoucnost mohla podobat tomu, co jsem popsala výše, a věří, že se vše vrátí zpět, tak jak to bylo před epidemií, a na ty, kteří mají o nejbližší prosperitu NSČU

z uvedených důvodů obavu. Luděk Pivoňka, duchovní plzeňské obce, patří k první skupině a uvádí k tomu: „*Věřím, že až se situace dostane do normálu, budou naše programy a služby stejné jako předtím. Změnu v tomto neočekávám. Může to ale trvat delší dobu.*“ A brněnská duchovní doplňuje svůj taktéž poměrně optimistický pohled: „*Obava je namísto hlavně nyní, vzhledem k možným zdravotním potížím a úmrtím v souvislosti s pandemií. V případě zvládnutí epidemie a konce akutního zdravotního rizika (ve veřejném prostoru v současnosti velmi vysokého a mnohdy i podceňovaného) by se obec jistě opět ráda setkávala. Všeobecně převládá stesk po duchovním společenství.*“

Naproti tomu Petr Samojský se o nejbližší budoucnosti po epidemii nevyjadřuje s lehkým srdcem: „*O negativním následném dopadu pandemie na naše společenství bohužel nemám pochybnosti. Historie pražské Unitarie sahá do samotných počátků českého unitářství, a třebaže naše obec byla několikrát těžce poznamenána například dobou nacismu a druhou světovou válkou, obdobím komunismu a Strejčkova působení ve vedení NSČU, vždy si udržela kontinuitu shromažďování, tedy osobně udržovaných vztahů. Když nyní procházím prázdnými sály, když vedu shromáždění po internetu – jakkoliv jsme všichni za takovou možnost vděční – bolestně si uvědomuji, jak destruktivní dopad tato situace má. Prakticky roční přerušeni těch chvil, kdy se potkáváme, debatujeme, sdílíme životní události: jak by mohlo živé společenství zůstat nedotčené? Ano, telefonujeme si, píšeme si, máme shromáždění, máme debaty po Zoomu; ale ten přirozený vývoj obce, kdy jedni průběžně přicházejí při hledání své cesty životem, navazují mezi námi osobní kontakty, přátelství a spojení, druzí to vše prožívají a utužují, a další na sklonku života zvolna odcházejí – tohle všechno, co patří k přirozenému vývoji každé lidské komunity, bylo brutálně přerušeno. Tak to prostě je, netýká se to jen nás, pochopitelně. Ale obávám se, že tato zkušenost v nás a v našem společenství zanechá dlouhodobé jizvy. Buť, na straně druhé, to bude představovat třeba i úžasnou příležitost k nebývalému rozvoji! To dnes těžko soudit.*“

EKONOMIKA A HOSPODAŘENÍ

Těsně svázané s již zmíněnými oblastmi je přirozeně ekonomické zdraví a stabilita naší organizace. Zde mají naše obce jednu obrovskou výhodu oproti všem zahraničním unitářským společenstvím po celém světě, a to skutečnost, že jsou z drtivé většiny svých finančních prostředků dotované národní organizací. Jedna z největších hrozeb na ně tedy nedopadá, zatím se jí namísto nich snaží z největší části odfiltrovat národní organizace. V jejím běžném provozu to však pociťujeme naprosto zásadně. Řešíme každý, byť plánovaný výdaj. S permanentním nasazením se snažíme zajistit náhradu za výpadky nájemného nebo co nejrychleji vyřešit výpovědi z nájmu z důvodů ztráty živnosti či zaměstnání. Řešíme snížení příjmů našich nájemníků, slevy, vymýšlíme provizorní, ale funkční systém financování, v němž bude možné i nadále zaplatit vše, co potřebujeme, a který bude nějakým způsobem transparentní a spravedlivý. Na tomto poli přibýlo mnoho náročného a neveselé práce a o předvídatelnosti nebo stabilitě můžeme s každým novým dnem stále jenom snít. Obce to ale zatím úplně neohrožuje. Například Libor Mikš za Ostravu uvádí, že jejich obec má vzhledem ke svým nárokům vytvořenou dostatečnou finanční rezervu, takže se jich zatím situace ekonomicky nedotýká natolik, aby byla nutná nějaká opatření, a ani některé z obcí, jež takovou rezervu nemají, nejsou zatím nuceny ekonomické dopady krize řešit. Jarmila Plotěná, duchovní brněnské obce, další, komu jsem tuto otázku položila, nemá žádné informace o tom, že by jejich obec musela preventivně jakkoli přehodnocovat své hospodaření.

JAK PRACOVAT ANEB UČENÍ SE NOVÉMU

Zásadně se mění také způsob práce ve vedení obcí a NSČU a její skladba. Některé činnosti ubyly, jiné se nově, za pochodu musíme naučit, osvojit si je, a to takzvaně naostro, pod drobnohledem našich členů. Zacházet s novými softwary, aplikacemi, přístroji, ale třeba i takovou drobnost: naučit se pracovat s tím, že nám při veřejných ani důvěrných osobních rozhovorech není vidět do tváří a je hůře rozumět, že projev na kameru je úplně jiný než projev přímo k li-

Pastorační práce založená na osobním kontaktu se také přesouvá do sféry „nul a jedniček“.

(Foto © Shutterstock.com.)

dem. Za vedení celé organizace nechci tvrdit, že se celkový objem práce zvýšil, protože někde jí ubylo. Celkově je jí stále dost. Samozřejmě, pokud jsme kvůli ohromným výpádkům příjmů škrtli rozpočtovou kapitolu vydávání knih jako nyní zbytnou, šetří nám to logicky i čas. Ale zároveň víme, že třeba *Tvůrčí život* je jednou z důležitých informačních platforem, jejichž význam posiluje automaticky už třeba výpadkem možností osobního kontaktu, a tak jsme v momentě, kdy bylo jasné, že problémy neskončí po první vlně, práci na časopise o dost posílili, navzdory nutnosti šetřit. Pokud neinvestujeme do obnovy nemovitostí, odpadává nám týdně v průměru okolo šesti hodin práce. Jenže jinde přibývá. Třeba organizace akcí on-line nás stojí ohledně takové té neviditelné práce v pozadí zatím mnohem víc času než uspořádání jejich fyzické podoby.

Další objem prací narůstá v oblasti správy nemovitostí. Zde se počet problémů a záležitostí, které musíme průběžně neodkladně řešit, pořádat kvůli nim schůzky, jednání, být osobně u jejich průběhu, podle mého odhadu zhruba ztrojnásobil. Mnohem víc času také věnujeme intenzivní komunikaci s kolegy ze zahraničí, protože zvláště větší organizace nám jsou velmi cenným zdrojem podnětů, jak věci řešit, co účelně využívat, co je ozkoušeno, ale neosvědčilo se, a podobně – prostě abychom, jak se říká, nemuseli znovu objevovat kolo. A protože nás krize nutí přemýšlet o věcech v širším kontextu, naplánovali jsme také několik projektů,

kteří by nám mohly být cenným zdrojem důležitých dat, na jejichž základě bychom mohli lépe, koncepčně a účinněji pracovat na rozvoji NSČU v budoucnu. Mezi ně patří například nyní připravovaný sociologický průzkum aspektů členství v naší náboženské společnosti.

To se ale pohybujeme stále spíše v oblasti správy, vzdělávání a hospodaření. Dejme tedy zase prostor našim duchovním. V téhle sféře ovšem nelze zobecňovat. Některým duchovním se objem práce zvýšil, například Mark Shiels potvrzuje, že jednoznačně vzrostl. Jiní uvádějí, že spíše ubylo. „V roce 2020 se bohužel konalo méně duchovních shromáždění, přednášek a svateb. Objem práce se spíše zmenšil,“ popisuje za sebe Luděk Pivoňka. Pochopitelně je zde přímá souvislost s tím, jak aktivně se jednotliví duchovní i obce jako celky snaží pracovat s nejrůznějšími alternativními možnostmi, jimiž lze i v této době vést a zajišťovat programy, informovanost svých členů a péči o ně.

Samozřejmě mnozí duchovní museli rovněž zcela přehodnotit systém své práce. Chtějí-li obci být aktivně prospěšní i v téhle době, musejí také oni ovládnout mnohé dovednosti, bez nichž se dříve obešli. Navíc i řešení věcí běžné administrativy někdy může být dost náročná anabáze, která vám vezme hodně času a energie. „Každý den mě učí něco nového, hlavně umění trpělivosti. Naposledy to bylo dobrodružství vypátrat tiskárnu, kde bych si vytiskla potřebný dokument, když jsou tiskárny zavřené a nikde nic nefunguje, nebo honba za wifi připojením, abych se mohla zúčastnit konference po Zoomu,“ uvádí ze své zkušenosti liberecká duchovní Sofia Pavala.

CO LZE NAPLÁNOVAT?

Kromě toho všichni musíme častěji a intenzivněji než dříve přemýšlet o své práci s předstihem, zvažovat nejrůznější scénáře, od optimistických po nejčernější. Nic neběží podle předvídatelného nebo ozkoušeného schématu. A pak je nutné pouze na základě mnoha rozdílných, neověřitelných hypotéz o tom, jak se bude situace vyvíjet, dělat jasné a odůvodněné závěry, podle nichž bude NSČU či obec další měsíc, kvartál či rok působit, přehodnocovat priority, a to i v rámci dlouhodobých plánů a koncepcí

rozvoje. Rozsáhlejší investice je vhodné odkládat, prostředky pak třeba nad plán použít do technického vybavení pro nahrávání, zajištění videopřenosů, licencí k videokonferencím, posilování rychlosti a stability internetu a podobně. To vše je naprosto nezbytné odhadovat s předstihem, protože i program obce musíte mít zajištěný nejméně dva týdny před začátkem měsíce, v němž by se měl uskutečnit. A akce jako sněm, celounitářskou slavnost či soustředění Unitářské akademie pravidelně začínáme v mnoha zásadních věcech připravovat nejméně devět měsíců předem.

Mně osobně se po prvním půlroce života s epidemií v pracovních věcech velmi osvědčilo plánovat všechny větší akce od počátku ve dvou paralelně průběžně propracovávaných variantách: in situ a on-line. Pravda, je to logisticky náročnější a stojí to mnohem víc promyšlení předem i zmnožení činností odváděných na přípravách, ale finančně to v podstatě není nákladnější a již se mi potvrdilo, že v momentě, kdy padne konečné rozhodnutí, jsme schopni překlopit rozpracovanou nevyužitou variantu do finální podoby té vybrané v řádu dní, tedy velice rychle.

Na praktické poznatky v téhle oblasti jsem se také ptala našich duchovních. Libor Mikš mi popsal své ostravské zkušenosti: *„Jediné omezení pro nás představuje fakt, že se vzhledem k situaci nemůžeme vždy sejít. Což způsobuje skluz v tématech plánovaných na jednotlivá shromáždění. Pravdou je, že jsme zatím v porovnání s minulými léty nepodnikli žádnou další akci. Měli jsme naplánován jeden výlet do přírody, ale k tomu kvůli karanténě nedošlo.“*

Podle osobní zkušenosti Petra Samojského se ale obec může velmi snadno ocitnout i v situaci, kdy její plány, dlouhodobé strategie a přípravy přijdou zcela nazmar. Dokládá to příkladem ze své práce: *„V OŠS jsme priority nějak zvlášť přeskupovat nemuseli. Samozřejmě nám pandemie zkomplikovala některé dlouhodobé projekty, jako budování naučné stezky N. F. Čapka v Radomyšli, museli jsme zrušit programy jako Putování a podobně, ale vcelku to život našeho společenství, které je založené na jiných než osobních setkáváních, nepoznamenalo. Nicméně pražská obec je na tom úplně opačně. Tam to naopak*

velmi těžce postihlo rozjezd komunitního centra, který byl plánován na září 2020. Když spočítám, kolik času a energie jsme vložili do plánování řadu měsíců předtím – a když se kola začala roztáčet, přišla stopka. Takže naše priority jsou doslova vzhůru nohama. Třeba vysílání shromáždění po internetu, které mělo být v rámci komunitního centra pouze jako okrajová služba, jak je zpřístupnit širší veřejnosti, dnes slouží jako samotná páteř našeho společenství.“

PRÁCE S VEŘEJNOSTÍ

Oblastí, kterou opatření spojené s řešením koronavirové epidemie v obcích jednoznačně oslabilo, je práce s veřejností. Samozřejmě máme webové stránky a sociální sítě, ale teď dlouhodobě v podstatě nelze nikoho oslovovat s pozváním do obcí samotných, na plně hodnotné programy a mezi nás. Většina obcí dočasně přišla o všechny příležitosti, čím veřejnost zaujmout, čím se prezentovat, vyjma určitého spektra charitativní práce, není tedy divu, že venku, mimo svou členskou základnu a tradiční příznivce, nyní v podstatě nikoho cíleně neoslovují. Obce pak ale nemohou růst a ocitají se v bludném kruhu, ačkoli by všechny do jedné naopak potřebovaly kontinuální růst aktivních členů pro posílení své křehké životaschopnosti a sebedůvěry.

O svou zkušenost se s námi podělila Sofia Pavalová: *„Zpočátku, hned po vypuknutí pandemie, jsme hlavně uvažovali o tom, jakým způsobem si vzájemně pomoci. A to nejenom našim členům, kteří ze zdravotních důvodů zůstali v sociální izolaci, ale také jak pokračovat v našich sociálně charitativních aktivitách pomoci potřebným v nouzi. Především za to bych ráda našemu dobrovolnickému týmu ze srdce poděkovala, protože navzdory složité situaci, která postihla nás všechny, jsme pokračovali v rozvozech potravin, roušek, oblečení, výrobě dezinfekčních prostředků a ochranných krémů a nezbytné pastorační práci.“*

Vlastík Krejčí pak hodnotí situaci v jedné z menších obcí, v Teplicích: *„Naše práce s veřejností byla dřív založená především na pořádání přednášek či kulturních akcí, což v době striktních opatření není možné. Paradoxně se však v naší obci objevují noví příznivci i v této době. Nemáme statistiku, zda je to díky webu, nebo něčím jiným.“*

A k působení obce ve veřejně prospěšné sféře jsem o vyjádření poprosila i Marka Shielse: *„Pandemie dočasně zastavila práce na rozsáhlejších charitativních projektech našeho sboru, v nichž spojujeme umění a sociální prospěšnost a kterým se už několik let věnujeme. Ačkoli i nyní se někteří naši členové v téhle sféře angažují: pleťou čepice a šály pro útulek pro mladé lidi bez domova a jiní třeba dělali „večeře díkůvzdání“, které si lidé mohli vyzvednout a odnést domů. Finančně přispíváme na projekty potravinové banky a několik našich členů nabízí své pedagogické dovednosti rodičům, jejichž děti jsou během pandemie doma. Stejně se ale všichni těšíme, až se vrátíme k vlastním projektům sociální spravedlnosti, které jsme plánovali.“*

HLEDÁME TO DOBRÉ!

Koronavirus zkrátka vnáší do našich řad vnučenou pasivitu, s níž se jen neradi vyrovnáváme, ale zároveň i nečekanou dynamiku, která mnohdy člověka až zaskočí. Nelze než si tím vším projít. Ovšem i to se dá velmi rozdílnými způsoby, v podstatě dvěma: Buď si to prostě „odžít“, nevyvíjet přílišné aktivity, podle hesla „kdo nic nedělá, nic nezkazí“, nebo se naopak nepříjemnostem nepoddát, zůstat tvůrčí, vymýšlet a zkoušet nové cesty, nevzdávat se žádného plánovaného programu bez toho, abychom zvážili jeho realizovatelné alternativy; snažit se být prostě užiteční ostatním.

I proto jsem nadšená z každé obce, která v loňském roce přes pozastavené financování z NSČU a přes státní krizová opatření realizovala (byť třeba jen částečně) některé ze svých grantových projektů. Jejich odhodlání a odvedené práce si opravdu cením. Stejně jako všech projektů, které obce vymyslely a uskutečnily je operativně, bez dlouhodobých plánů, ať již pro své členy nebo část veřejnosti.

Navíc jsem si zcela jistá, že nejen já, ale každý z nás má z uplynulých deseti měsíců i pozitivní zkušenosti. Třeba dobrý pocit z toho, že se na sebe vzájemně můžeme opravdu spolehnout. Že navzdory mnohem větším překážkám, než na jaké jsme byli kdy připraveni, jsme spoustu věcí dokázali. Že alespoň zdravé jádro každé obce drží pohromadě (což se projevuje už

v tom, že si navzájem scházíme). Najednou nalézáme čas na některé projekty, které byly dříve odsouvány do pozadí jako méně potřebné: konkrétně uvedme třeba práci na společném blogu duchovních Pospolu, který je nám všem kontinuálním zdrojem posily a inspirace, v rámci obcí to může být například uspořádání archivů, knihoven, poklidné zamyšlení se nad reorganizací shromažďovacích prostor, na něž při běžném provozu není čas, uvědomění si, co z programů a rituálů nám opravdu schází, a co bychom oželeli s lehčím srdcem, a hledání nových liturgických prvků nebo jejich jiných podob, což může vést k výraznému pozitivnímu oživení tradičních činností každé obce.

Mnoho obcí je již nyní odhodlaných podržet si programy či jejich varianty i v on-line verzích, protože to obec přibližuje dalším lidem, pro něž může být nemožné se akcí účastnit fyzicky. A pak je zde i velký prostor (byť zatím plně nevyužívaný) pro vřelejší meziobecní vazby a lepší aktuální povědomí o tom, co kdo dělá. Pravda, ne každý z členů NSČU k tomuto došel, ale například má vlastní obec a její členové toto zvolna začínají využívat a také doceňovat.

Rovněž úspory nákladů, které nyní hledáme, mohou zčásti přerůst do přínosných úspor trvalejšího charakteru. A z úplně jiné sféry pak musím uvést prudce rostoucí počty členů, i mezi staršími generacemi, co velmi dobře zvládli práci s internetem a dalšími technologiemi v oblasti přenosu dat – a to, že vůbec měli chuť a motivaci se učit věci, o nichž si třeba mysleli, že se bez nich v životě obejdou. Na pracovní úrovni pak tenhle skok rázem znamená, že jednání v podstatě jakékoli skupiny vedení NSČU lze dělat tak, aby vzdálenější členové nejezdili přes půl republiky, a přesto se jich mohli takřka plnohodnotně zúčastnit. Ze všech úspor v téhle souvislosti jmenujme předně tu časovou. Víím, že ne vše lze tímto způsobem adekvátně suplovat, ale i kdybychom po epidemii pro polovinu pracovních jednání užívali on-line účast, tak to je pro hodně našich členů zapojených ve vedení NSČU přínos.

Jiným, a troufám si říci, zdravějším pohledem se díváme na novou, právě vznikající koncepci rozvoje, protože se právě teď v praxi ukázalo, že předpokládat nějaký automatický

Blog unitářských duchovních

DOMŮ TEXTY O NÁS ČESKÉ UNITÁŘSTVÍ

Než přiletí včelička

Home / texty / Než přiletí včelička

Search ... Search

NEJNOVĚJŠÍ PŘÍSPĚVKY

Než přiletí včelička
Co nás čeká
Koncert pro jedlika, tři talíře a jeden přibor
Skruté poklady
Vánoční překvapení

ARCHIVY

2021

2020

2021-02-01 | admin | texty

Než přiletí včelička

Sofia Pavala

Možná si matně vzpomínáte, jak vás rodiče doprovázeli k paní doktorce na povinné očkování. Tehdy to byla běžná záležitost. Lékařská ordinace, cizí paní v bílém plášti, injekční stříkačka a když jste se s obavou v očích otočili k mamince, ujistila vás, že: „To nic není, jenom tě dobře včelička...“

Jeden z pozitivních přínosů současné situace je projekt Pospolu, z něhož se vyvinul blog unitářských duchovních, který má v rámci NSČU velkou sledovanost. (Archiv NSČU.)

růst a stále větší příliv peněz do obcí shora je naivní představa, s níž dokáže totálně zatřepat i tvoreček o velikosti zhruba sto nanometrů. Kdo s námi projde touto zkouškou, tomu dozajista záleží nejen na unitářských idejích, ale i na společenství samotném. Na takových z vás můžeme bez obav stavět unitářskou budoucnost, a to je skvělé vědět!

Dejme nyní v této určité bilanci ještě naposledy slovo našim duchovním a pojďme se zamyslet nad tím, co oni ve svých obcích vnímají na celé téhle obtížné situaci jako zisk, trvalý přínos, za co jsou rádi, nebo dokonce vděční.

„Koronavirus prozatím naší obci nic pěkného nepřinesl. Možná se v budoucnu do Unitarie přijdou podívat noví lidé, kteří budou ve svém životě hledat hlubší duchovní oporu. Někteří lidé už teď tuto situaci neprožívají příliš dobře, a proto by tak mohli přehodnotit své životní priority.“

(Luděk Pivoňka)

„Nevím, zda jsme něco získali. Nemyslím si, že současná situace může být pro obec nějak přínosná. Přínosy mohou být spíše v osobní rovině. Každý se může zamyslet nad tím, že určité věci, které jsme pokládali za samozřejmé, nemusí být takové, jak se jevíly. Jsou kladeny mnohem vyšší nároky na osobní zodpovědnost – zejména za sebe, ale samozřejmě také za ostatní. Nutí nás samostatně přemýšlet a nepřebírat automaticky názory domnělých autorit.“

(Libor Mikš)

„Tato doba přeje, hodně přeje inspiraci, to je na ní to kladné. Osobně mám spoustu námětů a co lidem říct. Ano, každá taková krize přináší neoddiskutovatelnou tragédii, ale i jistý druh technického pokroku. To platí globálně, ale také v menším měřítku: Někteří naši starší členové a příznivci začali více používat moderní techniku. Ocenili přínos internetu, objevili možnost spojení pomocí Zoomu nebo telekonference, což je pro ně trvalým přínos.“

sem v komunikaci. Ovšem podstatnější je přínos v uvědomění si ceny společenství. Mně osobně tato doba dává především více času, a tedy i možností rozhledu za rámec naší NSČU, což považuji za velmi podstatné pro budoucnost.“

(Jarmila Plotěná)

„Neřekla bych, že bychom vyloženě získali něco nového, spíše jsme mnohem více prohloubili a rozvinuli to, co už hezkého máme. Je to naše přátelství, soundéžnost, uvědomění si, že patříme k sobě, a to hlavně díky společné podpoře a pomoci druhým, která nás propojuje vzájemně. Za to chci ze srdce a s veškerou pokorou moc poděkovat.“

(Sofia Pavala)

„Mám pocit, že se naše společenství více semklo. Také to přineslo určitý entuziasmus pro nové projekty, které připravujeme a spustíme, jakmile to bude vzhledem k opatřením možné.“

(Vlastík Krejčí)

„Jedna z nejpozitivnějších věcí týkajících se našeho sboru a pandemie je skutečnost, že jsme zavedli zcela nový každotýdenní program ve středu večer. Je to neformálnější setkání než naše shromáždění a ukázalo se jako velmi populární. Začínáme ho prostou otázkou, k níž se všichni vyjádří: ‚Co musíte nechat za sebou, abyste nyní mohli být plně přítomni našemu setkání?‘ Poté požádám členy, aby sdíleli osobní radosti, zapálíme kalich a mluvíme o tématu, které jsme si stanovili týden předtím. Předložil jsem našim členům například tři různé moudré příběhy a požádal každého, aby řekl skupině, který příběh měl pro něj osobně smysl a proč. Tohle sdílení vede k tomu, že se naši členové navzájem lépe poznávají, a prohlubuje i naše vzájemné duchovní spojení. Určitě chceme tento program zachovat i poté, co se budeme moci zase setkávat! A ještě jednu věc chci uvést: mě osobně pandemie opravdu donutila přemýšlet o tom, jak mohu dělat duchovenskou službu ‚jinak‘. Je to pro mě skutečná cesta objevování a upřímně řečeno zvýšila ve mně nadšení a oddanost mé práci.“

(Mark Shiels)

„V POU i OŠS shodně pozoruji obrovský posun u našich členů, kteří se někdy třeba i po dlouhletém odporu k počítači, mobilnímu telefonu, internetu a videokonferencím velmi rychle naučili tyto dary moderní doby používat. U videokonferencí je to snad ideální příklad, protože sice vadí určitá ‚placatost‘ druhých, ale můžeme spolu navzájem živě komunikovat, vidíme úsměv každého z nás. Předpokládám, že tohle se stalo standardem ve všech obcích NSČU, stejně jako v jiných církvích, protože tady se skutečně technologické vymoženosti doby stávají dary – pokud je tak dokážeme využívat. A současně jsou připomínkou toho, co je hlavním pilířem unitářské tradice, to znamená vytváření společenství, kdy bezpochyby osobní kontakt je základem, ale pokud možný není, najdeme jiné cesty.“

(Petr Samojský)

ZÁVĚREČNÝ POKUS O POHLED ZPOVZDÁLÍ

Zkusila jsem vám nabídnout poměrně důkladný a místy i dost detailně zaměřený vhled do toho, jak epidemie koronaviru dosud ovlivnila nejrůznější věci, procesy a hodnoty v naší organizaci. Snažila jsem se představit také možné cesty, jak si na tom všem vědomě hledat to dobré, nacházet posilu a udržovat si naději – i díky společenství, které máme a společně jej tvoříme –, protože to považuji v současné době a situaci za ohromně podstatné. Ale dovolte mi ještě jeden kratičký pohled z úplně jiné perspektivy, protože bez něj bych tento svůj předchozí text sama vnímala jako neúplný a zavádějící.

Jde o hledisko oproštěné od „já“, „tady“ a „ted“, tedy o pokus vnímat věci s odstupem. Protože pak je patrné, že koronavirus, ale i jiné viry a „viry“ tu prostě jsou a budou. Patří k naší Zemi stejně jako my. Sám o sobě žádný organismus nevybočí ze vzájemné provázanosti a rovnováhy přirozeného běhu světa – kromě člověka. Bohužel my sami svým invazivním způsobem života zapříčiňujeme, že z této rovnováhy vybočují i jiné druhy. Některé úplně vybijeme, mnohé další vymřely a vymírají kvůli naší snaze využívat jejich přirozené biotopy pro náš prospěch, nebo jen prostě proto, že nedokážeme či nechceme vidět a respektovat vyšší

Naprostou provázanost života na Zemi a to, že každým svým skutkem nepřímo ovlivňujeme mnoho věcí, které si ani neuvědomujeme, bychom měli mít na paměti v každé době. (Foto © Shutterstock.com.)

řád než náš lidský.

A stejně tak se čas od času někde určitý organismus přemnoží a opět na tom bohužel v drtivé většině případů máme nějaký podíl. Vystřílíme všechny vlky v Yellowstonském parku, abychom „po svém“ chránili lesní kulturu. A ejhle, přemnoží se jeleni wapiti, zlikvidují borůvky, zimolezy a další rostliny, bez nichž nepřežijí medvědí mláďata zimu, zlikvidují vrby a jiné rychle rostoucí stromy, které jsou klíčové pro populaci bobrů... není třeba pokračovat. Člověk zde svou nepromyšlenou ochrannou potřebou totálně za pár desítek let rozvrátil ekosystém, kterého si cenil (!), jen ho nebyl schopen zcela pochopit. Dnes pokorně vysazujeme vlky zpět, a tak je to příběh s dobrým koncem. Jenže co působíme tam, kde si ani neuvědomujeme, že

naše expanze něco narušuje?

Možná zkusme brát současnou situaci i jako důrazný podnět k takovýmto otázkám. Teď máme náš systém života převrácený naruby a vnímáme přímé ohrožení. Ale leccos z jiných životních forem se ozdravuje třeba i kvůli tomu, že jsme ze dne na den přestali cestovat, a to je jen jeden příklad za všechny. Není myslím od věci při tomto zemětřesení, které strhává staré pořádky a zaběhaný chod našich všedních dní, vystavit otřesům i některé naše zmechanizované návyky a zkusit změny vnímat nejen jako něco vnuceného, co jsme si nevybrali, ale i jako příležitost ke změnám učiněným dobrovolně ve prospěch jakýchkoli přirozených větších celků. Ostatně přesně tento způsob myšlení a vztahování se ke světu patří neodmyslitelně k celé unitářské tradici všude po světě!

(Děkuji všem duchovním našich obcí, kteří se zapojili do přípravy této bilance!)

Čím procházejí zahraniční unitáři v dnešní době

Již více než rok trvající koronavirová pandemie zasáhla nejen Česko a české unitáře, ale celý svět. Redakce *Tvůrčího života* se rozhodla obrátit se na zahraniční unitáře s otázkou, jak pandemie zasáhla je, jakým způsobem ovlivnila jejich život po stránce praktické i po stránce duchovní. Zde zveřejňujeme odpovědi, které nám přišly od bratrů a sester ze zahraničí. Nejvíce odpovědí dorazilo z USA a Spojeného království, dostali jsme ale také zprávy od sousedů z Německa a z Polska. Každý z příspěvků je něčím originální a ukazuje pružnost, s jakou celonárodní unitářské organizace i jednotlivé unitářské sbory reagovaly na nepředvídatelnou situaci, která nastala.

Alicia Fordeová, ředitelka americké Asociace unitářů a univerzalistů (UUA) pro mezinárodní vztahy. (Foto převzato z uua.org.)

JESSICA YORKOVÁ A ALICIA FORDEOVÁ (ZA CELÉ USA)

Tak jako celý svět, také UUA (Asociaci unitářů a univerzalistů) hluboce zasáhla globální pandemie covidu-19. Během uplynulých jedenácti měsíců se nám podařilo dovedně si zorganizovat život na online bázi tak, abychom nemuseli dělat kompromisy co do svého poslání: zajišťujeme nezbytnou duchovenskou službu sborům, školíme lídry, aby získávali potřebné dovednosti, a podporujeme je v duchovenské

službě, která je v současnosti tak potřebná, a rozvíjíme hodnoty unitářského univerzalizmu ve veřejném prostoru, a to jak na celostátní, tak globální úrovni.

Sbory sdružené v UUA sledují dění ve vědecké a lékařské komunitě a použily veškerá opatření pro bezpečnost a zdraví svých členů. Osobní setkávání se rychle přenesla na online platformy, což umožnilo streamovat shromáždění i pokračovat v náboženské výuce a činnosti malých skupin v online podobě. Doporučení UUA tuto praxi podporují. Poskytli jsme technické i adaptivní zdroje na podporu těchto změn, a to včetně podpory zaměstnanecké.

Sbory čelí nevyhnutelným obtížím s tvořivostí a nadšenou spoluprací. Některým například chyběly prostředky na streamování nebo nahrávání svých činností, a tak začaly chodit na „virtuální návštěvy“ do jiných sborů – ať už z blízkého okolí, nebo z druhého konce USA. Učitelé náboženství rozesílali do jednotlivých rodin balíčky, které umožňovaly rozvíjet víru doma, a zároveň organizovali slavení svátků online. Do online prostředí přešly i retreaty vedení, apochační kurzy a programy zaměřené na duchovní hledání. Skupiny sborů si vypomáhaly střídavým vedením shromáždění.

Vzhledem k okolnostem jsme rozhodli, že valné shromáždění je třeba uspořádat online a jeho přeměna ve virtuální valné shromáždění patří k našim hlavním úspěchům. Pokud jde a výroční setkání, valné shromáždění se plánuje roky dopředu a jde o celoroční proces. Naši asociaci se však přesto podařilo během několika týdnů přejít na zcela nový formát. Valné

shromáždění proběhlo kompletně ve virtuální podobě organizované přes „in-house“ konferenční platformu užívanou od roku 2011. Delegáti i nedelegáti používali k přihlašování stejný portál, ale pouze delegáti mohli debatovat a hlasovat. Účast byla třetí největší v historii tohoto shromáždění, a dotazníky od takřka 5 000 účastníků uváděly, že na ně zapůsobila pružnost UUA a její důkladná obeznamenost s virtuálním prostředím.

Kromě výzev, jež před nás staví covid-19, prošly USA ještě dalším typem epidemie, který je během dlouhých měsíců karantény uvrhá do chaosu. Setkali jsme se s nárůstem policejní brutality v černošských komunitách i s protesty vůči ní. Když byli protestující na ulicích napadáni – a to často policisty –, poskytovaly jim některé sbory UU azyl. Jejich členové přitom zachovávali bezpečnostní opatření: dodržovali bezpečné vzdálenosti, nosili roušky a udržovali rovnováhu mezi reprezentováním hodnot UU ve světě a zároveň potřebou chránit bezpečnost a zdraví.

Tyto výzvy současně přinesly UUA a našim členským sborům nové příležitosti. Stále ještě teprve zjišťujeme dlouhodobý dopad pandemie na podobu naší práce a jsme připraveni využít tvůrčích sil, které se v této době nahromadily. Virtuální setkání jsou dostupnější než osobní – a to na celostátní i globální úrovni. Naše schopnost reagovat na situace, k nimž v USA dochází, se nesnížila, ale naopak ještě zvýšila, a to díky tomu, že k náboženským účelům používáme online platformy a spojujeme své síly s aktivisty působícími v terénu.

Naše další aktivity se budou utvářet podle naší vize tvořit UUA, ztělesňující naši aspiraci rozvíjet společenství, které budou členové milovat a které bude výsledkem společného úsilí lidí všech identit a ze všech prostředí.

Jsme i nadále rozhodnutí podporovat naše sbory a lídry v tom, aby byli zdrojem spravedlnosti, rovnosti, soucitu a osvobození, a to jak ve svých společenstvích, tak v širším světě.

Jsme vděční, že můžeme jít touto cestou spolu s vámi, kteří jste naší rodinou víry. Kéž nám tato víra dodává odvahu a sílu.

Sepsaly Jessica Yorková, ředitelka záležitostí sborového života a Rev. Alicia R. Fordeová, ředitelka oddělení pro mezinárodní záležitosti.

Tera Kleinová, duchovní unitářského sboru v Pasadeně, s dětmi. (Foto převzato z throopuupasadena.org.)

TERA KLEINOVÁ (PASADENA)

Pasadena (Kalifornie) je součástí širší oblasti Los Angeles, kde jsme na tom s covidem-19 nyní skutečně zle. Los Angeles je ohniskem, kde je mnoho nemocných. Nemocnice jsou plné a proslýchá se, že bude třeba přeměnit ambulance na jednotky intenzivní péče, protože v nemocnicích už není místo.

Můj sbor, Throop UU, převedl veškerá shromáždění a setkání od 15. března 2020 do online podoby. Nepředpokládáme, že bychom se sešli osobně dříve než koncem září 2021.

Nebylo to snadné a jednoduché, ale vyvolalo to mnoho tvořivosti! Neustále hledáme způsoby, jak zapojit hlavy a zkušenosti svých členů do programů poskytovaných online. Děláme to mnoha způsoby: vytvořili jsme videa používající fotografie, zvukové nahrávky nebo psané komentáře. Vyzýváme členy, aby doma vyráběli osvětlení (papírové lampióny) a kolem páte odpolední je rozsvěceli s odřikáváním zvláštního pozhennání. Fotografie těchto lampiónů používáme i při online shromážděních. V únoru se při každém shromáždění objeví také snímky rukou našich členů.

Nabízíme způsoby, jak se připojovat online i kromě nedělních odpoledních shromáždění. Daří se to díky malým skupinám, které se scházejí během týdne, výuce náboženství pro do-

spělé, nebo jednorázovým akcím. Každý týden také pořádáme akce „jeden způsob pomoci“, při nichž vždy představíme nějakou možnost podpory sociální spravedlnosti, jíž se lidé mohou věnovat z bezpečí domova.

V této době jsme v našem společenství přivítali nové členy a vidíme také, že se k našim bohoslužbám připojují i členové, kteří se mezitím odstěhovali jinam. Až se nám jednou opět podaří setkávat se osobně, chceme nacházet způsoby, jak uchovat online prvek, tak aby tito lidé mohli i nadále zůstat součástí našeho společenství.

Těšíme se, až se všichni sejdem na veliké oslavě na počest opětovného shledání!

Budova sboru Third Unitarian Church v Chicagu.
(Foto převzato z thirdunitarianchurch.org.)

COLLEEN VAHEYOVÁ (CHICAGO)

Third Unitarian Church je malý, obrozující se sbor v západní části Chicaga. Naši budovu jsme uzavřeli 15. března 2020 a už devět měsíců pořádáme všechna shromáždění a setkání online přes Zoom. V červnu se podařilo otevřít školku, která sídlí v naší budově. Ta funguje dobře. Covid-19 Chicagu těžce zasáhl – a to zejména spo-

lečenství lidí černé a hnědé pleti. Nacházíme se v převážně černošské části, která už po desetiletí trpí úbytkem financí, zavíráním škol a nezaměstnaností. Někteří z mých kolegů zažívají ve svých sborech významné ztráty na životech.

Velmi aktivně píšeme, posíláme pohlednice a telefonujeme, abychom propagovali účast v nynějších volbách. V červnu, kdy po vraždě George Floyd následovaly týdny protestů a aktivistických akcí za rasovou spravedlnost a kdy bylo vypáleno několik místních firem, jsme začali venku připravovat pro sousedy studené občerstvení. Pracujeme ve spolupráci s dalším sborem, který se schází v naší budově, Praise Temple, i s nedalekým buddhistickým centrem a dvěma dalšími organizacemi, jež působí v okolí. Během celého léta jsme každý týden poskytovali 40–50 domácnostem roušky domácí výroby, jídlo a čisticí prostředky, a rovněž čerstvou zeleninu z naší komunitní zahrady. V důsledku chladného počasí, finančních obtíží a rostoucích počtů nakažených nemocí covid-19 jsme nyní přešli na měsíční dodávky studených pokrmů a doufáme, že od března budeme mít zase otevřeno každý týden.

Vnímáme jako štěstí, že byl náš sbor schopen přijít v těchto dobách na nové možnosti působení. Krize nám pomohla vstoupit do epochy online duchovenské činnosti. Účast na shromážděních vzrostla o 30 %, protože lidé s omezenými možnostmi pohybu, nebo ti, kdo žijí příliš daleko od kostela, se jich nyní mohou zúčastňovat online. V březnu jsme zahájili nový menší program Kruhy péče (Caring Circles). Všichni členové a přátelé byli zapsáni do skupin po 8–10 lidech, které se scházejí každý týden online ke společnému sdílení a podpoře. Původně vedli každou skupinu společně jeden starší člen a jeden mladý dospělý, aby se od sebe mohli vzájemně učit. To sboru pomohlo k hlubšímu vzájemnému propojení a podpořilo to nová přátelství. Na podzim jsme přivítali nové členy a otevřeli první skupinu (Haven) organizace Black Lives of Unitarian Universalism v Illinois.

Naše budova zůstává uzavřená, ale sbor je otevřený! Předpokládáme, že dům zůstane uzavřen i během jara 2021, protože s otevřením budeme čekat do doby, než budou osobní setkání opět bezpečná. Na druhou stranu doufáme,

„Situace malé polské skupiny UU nebyla dobrá ani před pandemií. Jediná skupinka ve Varšavě byla bez duchovního představitele, bez vlastních prostor k setkávání.“ (Foto © Shutterstock.com.)

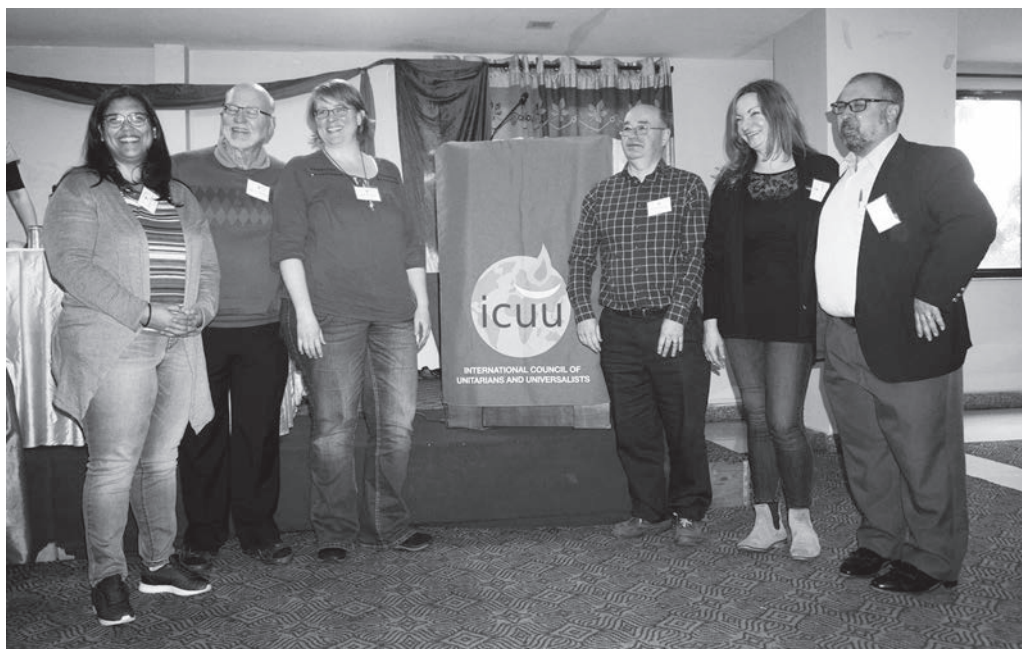
že se po pandemii podaří uchovat smíšenou podobu shromáždění i skupinek – tedy že se někteří lidé budou zúčastňovat osobně a další v živém online přenosu. I nadále jsme připraveni sloužit našemu společenství. Je zde velká nouze a hluboký smutek. Po celé naší zemi je teď spousta práce.

JUSTYNA BORUSINSKA (POLSKO)

Situace malé polské skupiny UU nebyla dobrá ani před pandemií. Jediná skupinka ve Varšavě byla bez duchovního představitele, bez vlastních prostor k setkávání, a většina členů byla starší 50 let. Nejcennějším přínosem této skupiny byly svobodné a přátelské diskuse, které členové pořádali, a jejich touha jednat v duchu UU. Určité naděje na změnu se očekávaly po návštěvě českých zástupců v únoru 2020. Kristýna Ledererová Kolajová a reverend Petr Samojský natočili o naší skupině film a umístili jej na YouTube. Pozvali nás také na kurzy pro laické vedení pořádané Unitářskou akademií. Bohužel, dva týdny před zahájením Unitářské akademie došlo k uzavření hranic a všechny akce byly zrušeny.

Týkalo se to i našich setkání. S několika staršími členy, kteří nemají přístup k počítači, jsme zůstali v telefonickém kontaktu a soustředili jsme se na činnost online. Odměnou našich snah bylo objevení unitářského duchovního polského původu ve Spojeném království, Areka Maleckiho (studuje unitářskou teologii a pracuje jako duchovní v Mill Hill Chapel v Leedsu). Ten pro nás uspořádal první online duchovní setkání, které se nám velmi líbilo a požádali jsme o další. Setkání se organizují každé dva týdny a jsou otevřená pro všechny. Vždy je v nich chvíle věnovaná poezii, meditaci a relaxační hudbě. Arek Malecki, který je mimořádnou a skromnou osobností, znamená pro naše malé společenství velkou posilu. Spolu s profesionálním a nadšeným duchovním jsme opět získali místo pro setkávání (třebaže online) i větší odvahu k hledání nových členů.

Nově přichází znamenají pro malou, neoficiální skupinu vždy naději na nový vývoj a zároveň jisté nebezpečí. Tak tomu bylo i u nás. Jedna z nově přichozích osob se pokouší zavádět autokratická pravidla a zbavovat se dosavadních členů – stoupenců svobodného vyjadřování

Inga Brandesová (třetí zleva) na setkání ICUU. Druhá zprava Lucie Hrabánková.
(Foto převzato z unitarier.de)

a mezináboženských setkání. Původní UU diskusní skupina se nyní musí setkávat odděleně. Bohužel se v žádné vznikající, neformální a nestabilní skupině nelze vyvarovat osobních konfliktů. Unitáři nicméně obvykle jednají přátelsky a dbají pravidel skupiny, která jim nedovolují, aby sebe a své myšlení podřizovali někomu jinému.

Do budoucna hledíme s opatrnými nadějemi. Online duchovní setkávání k nám přivedla několik nových tváří. Doufáme, že alespoň někteří z nově příchozích zůstanou. Až pandemie skončí, chceme v online setkávání pokračovat, a to jak v těch duchovních, tak v diskusní skupině. Budeme schopni se také vídat osobně a pokračovat ve spolupráci s našimi českými sestrami a bratry. Doufáme, že se nám podaří nejen s vámi trávit čas a pozvat vás do Varšavy, ale také naučit se od vás nezbytné know-how pro zlepšení našich aktivit.

Přejeme vám, milí čeští unitářští sousedé, abyste přežili v co nejlepším stavu a shromáždili energii pro velmi dynamický vývoj, který po pandemii zřejmě nastane. A do té doby spolu zůstaňme alespoň v online kontaktu.

INGA BRANDESOVÁ (NĚMECKO)

Loni v březnu – zrovna před půlročním setkáním „celonárodního“ výboru německých unitářů (Unitarier – Religionsgemeinschaft freien Glaubens e. V.) – bylo čím dál jasnější, že s tímto novým virem, o němž jsme se z médií dověděli poprvé v lednu 2020, se nám přímo před očima rozvíjí globální pandemie. Výbor se v krátké zprávě rozhodl zrušit osobní setkání. A jelikož už po léta fungovala každý měsíc telefonická konference, umožňující spolupráci mezi jednotlivými německými spolkovými státy (Bundesländer), rozhodl se výbor uspořádat první půldenní videokonferenci. Ze zpětného pohledu se ukázalo, že to byl poslední víkend před tím, než se Německo začalo postupně od poloviny března uzavírat.

Výbor tehdy diskutoval důsledky, které by pro všechny mohly mít pandemie a lockdown. Bylo nám jasné, že pro nás v této době krize a všeobecné nejistoty bude mít zásadní význam to, že jsme náboženské společenství a udržujeme vzájemné propojení. Když tedy členové vedení navrhli, abychom získali „asap“ licenci k profi videokonferenci a uspořádali také

shromáždění – Feierstunde (Hodina oslavy) i virtuální obřad Candles of joy and sorrow (Svíce radosti a žalu), rychle to dohodli a okamžitě naplánovali první dvě virtuální akce. Obyčejně se naše sbory a společenství scházejí každou třetí březnovou neděli osobně, aby společně oslavily celonárodní Unitářskou neděli (Unitarierensonntag)¹. To bylo tedy naše úplně první živě přenášené online shromáždění. Vedli je vicepředseda Karsten Urban s manželkou Almut, živou hudbu zajistili Frank a Kaddah Kubitschek (všichni ze sboru Donautal). Byl to ohromný úspěch, jelikož se připojilo více než dvě stě dvacet německých unitářů všech generací. Měli radost, že se mohou setkat, trávit společně posvátný čas i mluvit o výzvách tohoto nového „koronového“ světa.

Naštěstí jeden z členů národní rady, Andreas Stolle, je odborníkem na IT. Ten se stal středobodem všech nezbytných technických záležitostí, protože jednotliví členové potřebovali pomoci s nastavením a fungováním zařízení: byly tu staré počítače bez mikrofonů, laptopy a smartphony všeho věku, i tablety a poněkud starožitné mobily. A tak jsme se společně přenesli do nového digitálního unitářského věku: Nastalo dobrodružství!

Tři členové národní rady začali dobrovolnicí nabízet technickou podporu, aby usnadnili nábor unitářských dobrovolníků, kteří by vedli Hodinu zamyšlení (Stunde der Besinnung), jak také říkáme svým shromážděním. Tady je třeba připomenout, že si němečtí unitáři dobrovolně zvolili cestu laického vedení, a tak vždy, když chceme něco uspořádat, musíme to provést sami na dobrovolnické bázi. K našemu překvapení celý podnik vyšel krásně: Mnoho řečníků bylo ochotno přeměnit koncept některého z minulých shromáždění na virtuální formát.

1 Zvyk Unitářské neděle zavedla počátkem 90. let první žena v osobě naší předsedkyně, Gunde Hartmann. Všechny sbory a společenství byly vyzvány, aby se každé po svém způsobu sešly třetí březnovou nedělí k nějakému propojujícímu tématu. O tématu rozhoduje vždy celonárodní rada během svého zasedání na podzim předchozího roku. Naše duchovní rada měla ve zvyku předkládat nějaké téma vycházející z její práce týkající se základních náboženských otázek. V poslední době o možných tématech diskutovala samotná národní rada, která z nich také vybírala.

Tak jsme až do letního slunovratu mohli téměř každou neděli pořádat shromáždění, což byla mimořádně vítaná příležitost k online setkávání s dalšími unitáři. Účast samozřejmě během jednotlivých týdnů a měsíců kolísala, vždy bylo ale přihlášeno minimálně 30 přístrojů. Zvláště starší členové, kteří patří do skupiny ohrožené covidem-19 anebo žijí v unitářské „diaspoře“ (tedy nemají v okolí žádný sbor nebo společenství), nám říkali, že se pro ně unitářská online setkání stala hlavním bodem týdne. Časem jsme online „program“ doplnili o představování knih, malé duchovní skupinky, kulturní události se čtením a živou hudbou, diskusní kroužky a schůze výborů, vedení atd.

Jako všichni v Evropě jsme během letní přestávky začali být velmi optimističtí co do možností osobního setkávání a začali uvažovat o střednědobé budoucnosti online programu. Kolik shromáždění a dalších online událostí budeme schopni poskytovat, až sbory a spolky přejdou opět na osobní aktivity? Bude stačit jedno online shromáždění za čtvrt roku? Všichni víme, že se velmi brzy ukázalo, že budeme muset v online shromážděních pokračovat, a tak první říjnovou nedělí začal nový cyklus. Od té doby máme online shromáždění každou neděli jako pevnou část programu, a to díky pevné, neohrožené a trvalé ochotě unitářských řečníků, těch zkušenějších i méně zkušených, kteří věnují energii unitářskému společenství a sdílejí části své náboženské cesty, svých myšlenek, pocitů i duchovní praxe. Neustále jsme hluboce vděční za každého unitáře či unitářku, kteří jsou ochotni prokazovat společenství nějakou službu. V těchto složitých a náročných dobách je více než jindy důležité udržovat vzájemné kontakty a opětovně rozdmýchat vnitřní oheň, živit naděje v lepší budoucnost a vytvářet pozitivní energii a soucit, jež lidé mohou přenášet do každodenního života. Národní rada se rozhodla zorganizovat společné shromáždění na 23. prosince s tématem Světlo ve tmě. Co k tomu říci? Při minulé události se připojilo téměř dvě stě lidí a měli jsme velikánskou radost!

Pandemie nás a naše členy motivuje k tomu, abychom v online prostoru co nejvíce experimentovali. Někdy v srpnu či září jsme zjistili, že

„S unitářstvím ve Velké Británii to rozhodně nevypadá beznadějně. Za posledních padesát let jsme zřejmě v našem hnutí nezažili rok plný takových změn, tak rychlého vývoje a novinek.“
(Foto © Shutterstock.com.)

naše celonárodní setkávání a organizační členské schůze v rámci Unitářského dne (Unitariertag) se s největší pravděpodobností nebudou konat v Kolíně (jak bylo původně v plánu), ani jako hybridní událost v Kasselu (nouzový plán), protože nejspíš přijde druhá covidová vlna. A tak jsme všechna naplánovaná osobní setkání zrušili a pokračovali s online-verzí Unitariertagu: jednu sobotu koncem října 2020 jsme se sešli online, abychom probrali organizační unitářské záležitosti a vyzkoušeli online hlasování. Večer bylo možné popovídat si v malých „breakout“ skupinách při sklence vína a v neděli se konala Hodina zamyšlení vedená Justinou Lastovou – naší nejmladší řečnicí. A to byl první online Unitářský den!

Pokud jde o naše organizační setkání, už jsem zmínila online hlasování. To je skutečný zázrak! Náš pokladník, Andreas Stolle, byl tak nešťastný z cen a nedostatečného fungování už existujících online hlasovacích zařízení, že se rozhodl vytvořit takový nástroj přímo pro potřeby unitářského vedení a našich rozhodovacích procesů, a to včetně zástupného hlasování. Andreasův nástroj se hodí také pro tajné volby. Je dostatečně snadný, aby mu člověk po vysvětlení a drobném ozkoušení porozuměl. A tak jsme mohli simulovat rozhodování ve virtuálním prostoru – v Německu ještě není plně legální, aby občanská sdružení používala v každ-

denním provozu online nástroje. Momentálně to funguje na bázi covidových výjimek. Andreas do svého nástroje zapojil i online hlasování pro hybridní setkání.²

Jako všichni na celém světě, i my samozřejmě toužebně čekáme, kdy už pandemie skončí a budeme se moci setkávat zase osobně jako náboženské společenství. Vnímáme ovšem pozitivní dopady přechodu na digitální fungování. Jakožto unitáři nepotřebujeme kostely a chrámy. Posvátný prostor si můžeme vytvořit úplně kdekoli – tedy i ve virtuálním světě! Lidé, kteří mají zájem o liberální svobodné náboženství, nás objevují na internetu a je tu pro ně snazší si nás „vyzkoušet“ prostřednictvím připojení k online bohoslužbě než se vydat na osobní setkání, které na ně může působit jako schůze nějakého tajného spolku. A tak jsme se během posledního roku připravili na změny, jež přinese „postkoronový“ svět.

Inga Brandesová je spolupředsedkyní organizace Unitarier – Religionsgemeinschaft freien Glaubens e. V. a předsedkyní Mezinárodní rady unitářů a univerzalistů (International Council of Unitarians and Universalists).

² Tento nástroj lze automaticky adaptovat i na jiné jazyky než němčinu a Andreas je ochoten poskytnout jej dalším unitářským skupinám, které budou ochotné vzít si jeho užívání plně na zodpovědnost.

BOB JANIS-DILLON (ZA CELÉ SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ)

Sbory unitářů a svobodných křesťanů zažily v roce 2020 náročné období, tak jako všichni ostatní. Pandemie však přinesla i zajímavé inovace. Desítky sborů začaly organizovat shromáždění online, a to v nejrůznějších formátech. Několik sborů uvádí, že získali nové návštěvníky, a dokonce i členy. Mnozí z nich by k nám bez online bohoslužeb asi vůbec nepřišli. Sborů začaly organizovat i mnoho dalších setkání, od modlitebních shromáždění v polovině týdne přes virtuální rána u kávy až po meditační a diskusní setkání.

Zvláště zajímavý je program Heart and Soul (Srdce a duše) vytvořený jako zvláštní forma kontemplativních duchovních shromáždění. Setkání tohoto typu proběhlo již více než sto a zúčastnilo se jich několik set lidí z domova i ze zahraničí.

Ne každý má možnosti, jak se zúčastnit online shromáždění, a tak jsme se snažili přijít na nové způsoby, jak členy oslovit, když není možné se vidat osobně. Jsou to skupinové telefonáty, některým členům přivážíme jídlo a také jim rozesíláme a dodáváme kopie textů k nedělním shromážděním.

Možnosti setkávat se legálně na osobní bázi fungovaly systémem „jednou otevřeno – podruhé zavřeno“ a významně se lišily jak na celostátní, tak na oblastní úrovni. V obdobích, kdy bylo setkávání sborů legální, se musel každý sbor rozhodnout, zda je to bezpečné. Zvláštní péče se v kaplích a dalších místech věnovala dodržování bezpečných vzdáleností a dalším opatřením. Jelikož jsme nemohli zpívat a všichni členové měli roušky, nebylo to jako předtím – i tak byl ale pro ty, kdo mohli přijít, návrat do kostelních lavic velkou radostí.

Potíže, jimž sbory čelily, byly vážné a bylo jich mnoho – od finančních ztrát po osobní tragédie. Prosperující sbory, které spoléhaly do velké míry na pronájem svých budov, se musely vyrovnávat s náhlými výpadky příjmů. Pro ty, které měly potíže s počty členů anebo finance mi už předtím, to bylo nyní ještě těžší. Několik kaplí už zavřelo nebo brzy zavře – přesná čísla zatím neznáme. Zvláště soucítíme s těmi členy

a jejich rodinnými příslušníky, kteří v důsledku této strašné pandemie ztratili své blízké.

Je to sice zvláštní, smutné a znepokojující, ale s unitářstvím ve Velké Británii to rozhodně nevypadá beznadějně. Za posledních padesát let jsme zřejmě v našem hnutí nezažili rok plný takových změn, tak rychlého vývoje a novinek. O dalším směřování tohoto vývoje a inovací se zatím všichni můžeme jen dohadovat. Zdá se však, že se v této nesmírně náročné situaci učíme s větší odvahou sdílet své poselství naděje, rozumu, porozumění a víry i nacházet nové způsoby propojení. A potíže, nemožnost či proměny našeho běžného přístupu ke svým sborům nám připomínají, jak je toto kolektivní dobrodružství pro nás i pro svět důležité.

SARAH TINKEROVÁ (KENSINGTON)

Lockdown, který tady ve Spojeném království nastal v polovině března, znamenal pro všechny velký šok. Náš sbor náhle přišel o veškeré příjmy z pronájmů, a přitom jsme každý měsíc museli dát hodně peněz za mzdy. Naštěstí jsme se dostali do systému vládních nucených dovolených a zaměstnanci k tomu dobrovolně přistoupili na sníženou mzdu, což nám pomohlo přežít. Náš sbor Kensingtonských unitářů rychle přešel na nový způsob aktivit – zůstávali jsme v kontaktu po telefonu a poštou. Všem členům, kteří jsou sami a v rizikových skupinách, jsme posílali každotýdenní podcasty. Jane Blackallová vytvořila online verzi našich pravidelných setkání Heart and Soul na Zoomu. Tato zoomovaná setkání si získala velkou oblibu nejen u unitářů a jejich příznivců v Londýně, ale po celé zemi i v zahraničí. Připojit se může každý, stačí se jen předem přihlásit. Začátkem léta jsme na Zoom přesunuli i naše každotýdenní shromáždění. Lidé měli radost, že mohou tímto způsobem interagovat. Každý týden pořádáme ranní kávy, básnickou skupinu, workshopy zpěvu a online se schází i naše skupina GreenSpirit. Způsobům, jak se zapojit, je mnoho.

Mezi pozitiva, která nám jako společenství situace přinesla, je možnost digitálního propojení s lidmi po celém světě, i takovými, kteří do kostela ještě nikdy nevstoupili. Kontaktujte nás, pokud chcete přijít na některé ze setkání

**Interiér
unitářského sboru
v Kensingtonu.**

(Foto převzato
z kensington-
unitarians.org.uk.)

Heart and Soul, nebo dokonce založit podobnou skupinu – Jane vám poskytne šablonu. Nebo k nám přijďte na nedělní shromáždění v 10 dopoledne (britského času). Když se přihlásíte o náš týdenní hromadný e-mail, budete každý týden dostávat „link“. Myslíme si, že online duchovenská služba bude od nyníška už pevnou součástí sborového života. Zatím však nevíme, jak dobře propojovat online shromáždění s osobním.

Koncem roku 2021 se chystám po patnácti radostných letech strávených s tímto sborem na duchovenskou penzi. Sbor bude nyní asi rok až dva fungovat s přechodovým týmem a dobrovolníky. Doufáme, že se pak zase shromáždí příjmy z pronájmů a umožní najmout nového duchovního. Je mně líto, že odcházím v tak těžké době, ale sbor je duchovně silný a projde tímto obdobím pandemie dobře.

DANIEL COSTLEY (SEVENOAKS)

**Znak unitářů
ze Sevenoaks.**
(Foto převzato ze
sevenoaksdirectory.
com.)

V pátek 13. března jsem sboru v Sevenoaks písemně doporučil, aby se v neděli nescházel. Počty nakažených koronavirem skokově rostly a museli jsme rychle něco podniknout pro

ochranu sboru a těch, kdo s ním přijdou do kontaktu. Následovaly sbory v Doveru a Tenterdenu. Hádal jsem, že to potrvá tak šest neděl a pak se vše vrátí do normálu. Nyní, téměř o rok později, poté, co jsme v říjnu měli tři shromáždění, zůstávají naše budovy zavřené a nikdo neví, kdy se zas otevřou.

Na počátku lockdownu se zdálo, že potrvá jen krátce, že to bude jakási delší pauza, kdy budu mít dost času na to, abych dohnal pracovní resty a naučil se novým dovednostem. Nakonec však z toho bylo deset nejintenzivnějších měsíců mé duchovenské služby. Hlavní bylo zajistit online přístup ke shromážděním a rozjímáním. Vydal jsem se tedy do světa amatérského videa a YouTube. Úplně všechno to bylo pro mě nové, ale když jsem zpětně hodnotil výsledky a neustále se propracovával novými přístupy, podařilo se mně produkční čas zkrátit na polovinu, zlepšit vizuální kvalitu a prodloužit dobu shromáždění. Ačkoli už jsem měl kamerové zařízení, moji „ministři financí“ mi zajistili nezbytné úsporné baterie a mikrofony. Také další nástroje zajistil sbor, s pomocí LDPA (London District and Provincial Assembly of Unitarian and Free Christian Churches – oblastní organizace sdružující dvacet čtyři sborů, pozn. red.).

Pastorační podpora byla náročná. Rozesílali jsme do všech sborů „e-maily radosti a starosti“ a lidem, kteří chtěli s ostatními sdílet poslední novinky i niterné pocity, stačilo jen kliknout na „rozeslat všem“. Jelikož nezbytnou podmínkou tu je důvěra, jsou tyto e-maily jen pro členy a blízké spřízněné osoby. Navíc pořádáme v Se-

venoaks každý týden Nedělní ranní kávu jako setkávání přes Zoom. To nám poskytuje vítanou příležitost scházet se i v těchto obtížných dobách.

Pokud jde o bližší kontakty, sbory drží hezky pospolu, mnoho lidí si udělá čas a zavolá druhým. Náročnější záležitosti však vedly k obtížným situacím. Starší členové jsou obecně osamělejší a potřebují kontakty s druhými. Mnoho dalších se snaží zvládnout domácí výuku dětí a péči o nemocné příbuzné anebo čelí zhoršujícím se vyhlídkám v zaměstnání. Do popředí přicházejí také pastorační potřeby širšího společenství, telefonovalo mně několik lidí, které ve sboru neznámé. Tlak na znovuotevření budov byl někdy silný, doprovázený bouřlivými emocemi a komplikovaným rozhodováním.

Covid-19 nám přinesl neopakovatelnou souhru okolností a jen málokdo z nás mohl předvídat rozsah změn a strukturálních proměn, jimiž stále procházíme. Náročné období nám přineslo silné vědomí společenství v některých oblastech naší práce, ale v dalších nám přineslo starosti. Bude dlouho trvat, než se z lockdownu vzpamatujeme.

Zde je náš YouTube kanál kentských unitářů: <https://bit.ly/38KZ0ub>

JOHN HARLEY (BRISTOL)

Po celou dobu lockdownu, jímž jsme si museli projít, se bristolští unitáři scházeli online. Nejprve bylo velmi náročné naučit se používat tuto technologii, protože o Zoomu jsme nikdy předtím neslyšeli! Kdyby mně někdo před pár lety řekl, že budeme mít celé shromáždění online, pochyboval bych, že je to vůbec možné. Pomalu jsme našli způsoby, jak se scházet přes Zoom – jak společně zpívat, jak se modlit atd. Společenství to přijímalo se smíšenými pocity. Někteří lidé nechtěli nebo nemohli Zoom používat, takže neměli na shromáždění přístup – a to byl problém. Proto jsme je vybízeli, ať se místo toho podívají na přepis shromáždění na našich webových stránkách. Rozhodně to přineslo určitá pozitiva. Jako mnoho dalších sborů pořádajících shromáždění online jsme získali nové lidi, přicházející z velké dálky – na naše zomované shromáždění přicházejí lidé z Francie,

Walesu a Skotska, přivítali jsme i některé místní, kteří zůstali uzavřeni doma.

Myslím, že náš duchovní život projevila během pandemie houževnatost – vytvořili jsme na Zoomu úplně novou událost, která se koná každých čtrnáct dní, totiž přihlášení a rozsvěcení světel –, která bude zřejmě pokračovat i po konci pandemie. S vedením shromáždění

Sbor unitářů v Bristolu.

(Foto převzato z bristolunitarians.blogspot.com.)

pomáhá v našich dvou sborech více lidí, což je dobře. Během několika posledních měsíců, kdy se opatření uvolnila, jsme začali shromáždění „míchat“, tedy setkávat se osobně v kaplích a zároveň vysílat na Zoomu. Domnívám se, že v postpandemické době v tom budeme pokračovat. Zoomování je totiž velmi vhodné pro lidi se sníženou pohyblivostí nebo zdravotními potížemi i pro lidi ze zahraničí. Někteří z kolegů dávají záznamy shromáždění na YouTube, ale my tak daleko zatím nejsme.

Sestavil a úvodem opatřil Matěj Čihák.

Duchovní karanténa z perspektivy husitského kněze

Filip Sedlák

Prvním reálným dotykem pandemie pro mě bylo, když nám řekli, že děti již další den nepůjdou do školy. Úplně si pamatuji, jak jsem šel vyzvednout děti do družiny, a to zvláštní napětí, rozhovory s rodiči, družinářkami, dětmi mezi sebou navzájem – že si teď musí vzít všechno ze školy domů a že neví, kdy se vrátí. Během pár dní se zavřely i kostely a my vlastně nevěděli, co s tím.

Husův sbor Církve Československé husitské na Vinohradech. (Všechny fotografie pocházejí z archivu CČSH Vinohrady.)

Skoro okamžitě se ozvala moje kamarádka z fakulty, bohoslovka (tedy studující teologii s úmyslem stát se farářkou) Terka Remencová, že musíme vysílat on-line. Já jsem jí ale odpověděl, že se o to určitě postarají plzeňští (z naší plzeňské diecéze), protože už nějakou dobu natáčeli na YouTube různé rozhovory, zamyšlení, krátké pořady. Terka pak napsala Lukáši Bujnovi (jednomu ze současných kandidátů na patriarchu), jestli plánují vysílat bohoslužby. Ale Lukáš jí taky odpověděl, že nic takového neplánují. A tak Terka řekla, že si toho, aby vysílala po internetu, žádá jako vinohradská farnice od své farnosti. A tak to začalo.

Přednesl jsem Danu Majerovi, hlavnímu farářovi našeho kostela, že budeme vysílat bohosluž-

by. On se na to tvářil trochu skepticky, ale jako vždy mi vyšel vstříc, že to klidně uděláme, když mám pocit, že to má smysl. Od té doby jsem trávil spoustu času v kostele, chvála Bohu jsme se před rokem přestěhovali do Prahy, takže jsem nemusel úplně daleko od rodiny, a vždycky když jsem dostal nějaký úžasný nápad na to, jak natáčení vyladit, jen jsem seběhl dvě patra do kostela. Takhle to ostatně dělám doteď. Vůbec první vysílání bylo se zrcadlově obráceným obrazem na dceřin tablet postavený v kostelní lavici. Vysílali jsme jako první právě spolu s Lukášovou sokolovskou farností, které taky Terčin popud nedal spát. Postupně se přidávali další. Reakce lidí byly nesmírně vděčné. Mnoho starších lidí si pořídilo Facebook, aby se mohlo

Duchovní CČSH na Vinohradech, Daniel Majer a Filip Sedlák – bohoslužba v rouškách.

k bohoslužbám připojit živě. Postupně jsme záznamy začali dávat i na YouTube, aby se k nim dostalo i širší obecnství.

Záznamy z tabletu nahradil mobil, zpočátku přilepený ke stojanu na noty malířskou páskou. Pokus byl i s vysíláním z kamery notebooku, ale ten svou obrazovou kvalitou připomínal spíše ilegální vysílání Islámského státu. Postupně jsme se propracovali k mobilnímu telefonu improvizovaně uchycenému v držáku na tablet (původně do auta), připevněnému truhlářskými svorkami ke stativu nalezenému u popelnic. Zvuk, který jsme dlouho střídavě zachycovali pouze mikrofonom telefonu či přenášeli z „repráků“ vlastních kostelních mikrofonů, se nám nakonec podařilo zlepšit a zbavit nepříjemného šumu doplněním o novinářský klopový mikrofon. To vše provázela spousta testů světla, zvuku, ostření, pohybu atd., s kterými mi často, věrně a nadšeně pomáhaly mé ratolesti.

V současnosti již opět podruhé mohou lidé chodit s rouškami do kostela, ale vysílám pořad pro všechny, kteří jsou v karanténě, jinak nemocní nebo se prostě bojí o své zdraví. Na dálku se k nám připojují také lidé, kteří se vlastně k našemu společenství původně přidružili

i z velmi vzdálených míst republiky během lockdownů, ale zjevně je jim v našem kostele, ačkoli virtuálně, stále dobře.

VEČEŘE PÁNĚ

Jedno z prvních teologických témat, které jsme museli od počátku řešit, byla otázka slavení Večeře Páně, jež je pro nás velmi zásadní a spolu se zvěstováním Božího slova tvoří dvě ohniska liturgie. Musím přiznat, že jsem z počátku koketoval s myšlenkou na oprášení starší teologické interpretace duchovního přijímání, kterého se člověk účastní pouhým hleděním na přijímání kněze. Krásně to popisoval teolog Zdeněk Trtík, který tuto praxi opíral o duchovní přítomnost Krista v eucharistii. Ačkoli se tím míní přítomnost reálná a nejde o pouhý symbol nebo vzpomínku, neomezuje se tato duchovní přítomnost na chléb a víno, a tedy ani na dotyk s nimi, ale je přítomností v celém slavícím společenství. Ovšem i po našich vnitřních farních diskuzích jsem musel uznat, že ta doba je teologicky i prakticky již dlouho pryč, aspoň třicet, čtyřicet let. A že teď je pro společenství důležité se podílet činně a skutečně přistupovat osobně k přijímání Těla a Krve Páně každou bohosluž-

Dějiny církve svědčí pro Boha, který je blízky svým věrným právě v těch složitých, neovladatelných, nečekaných a nejistých situacích.

bu. Proto jsme se rozhodli až na sváteční výjimky přejít na slavení „pouhé“ bohoslužby slova bez večere Páně. Zpočátku jsme krátili Farského liturgii (klasická liturgie ČČSH), uvažovali o tom, zda má smysl zpívat i tu polovinu ve dvou, nebo ne. Postupně jsme přešli, a stále v tom z důvodu omezení zpěvu zůstáváme, na jednodušší nezpívanou liturgii, kterou napsal emeritní brněnský biskup Petr Šandera.

VELIKONOCE

Dalším oříškem byly Velikonoce. Nebylo moc o čem diskutovat, kostely byly nemilosrdně zavřeny, a tak se něco nepředstavitelného stalo skutečností. Před námi ale stála otázka, jak a jestli vůbec všechny ty k Velikonocům se vážící liturgické obřady přenést na dálku. Nakonec jsme ustoupili k liturgickému minimalismu, kdy

například průvod se zelenými ratolestmi na Květnou neděli nahradily pouze ratolesti symbolicky položené na oltáři. Skromnější byly také další velikonoční bohoslužby. Mám ale pocit, že jsme je prožívali často intenzivněji, více zaměření na to důležité. Lidé často pocítili, že opravdu touží po prožití velikonočních tajemství a že je od toho neodradí ani nepohodlí a nezvyk virtuálního přenosu. Ba naopak tato forma bohoslužeb často vedla, a nejen o Velikonocích, k jakémusi přenesení kostela domů. Padla tak ta pomyslná bariéra, která z nás činí křesťany jen v neděli v kostele, zatímco potom, co jej opustíme, žijeme jiný, zcela normální život. Bohoslužby z domova také nabouraly až misijně bariéry ve víře nejednotných rodin. Mnozí pak svěřili o tom, jak jejich nevěřící polovičky zvědavě, ale samozřejmě nenápadně, nakukovaly do virtuálního kostela.

STUDENTSKÉ BOHOSLUŽBY

Kapitolou samou o sobě jsou studentské bohoslužby, neboť náš kostel se každou středu večer stává kostelem studentským, kde se schází společenství budoucích farářů z Husitské teologické fakulty, ale i další mládež a taky lidé, kteří prostě rádi zajdou do kostela i jindy než v neděli. Na těchto studentských bohoslužbách slouží právě farářští praktikanti, ale i různí hosté (v únoru u nás byl hostem například reverend Petr Samojský). Právě charakter „hostovských“ bohoslužeb v karanténě situaci trochu více komplikoval. Nakonec jsme se s kolegou Tomášem Novákem, který má spolu se mnou tyto bohoslužby na starost, dohodli na domácích on-line bohoslužbách. V praxi tedy studenti a pozvaní hosté vysílali bohoslužby ze svých domovů či kostelů. To vedlo k neuvěřitelně zajímavé a pestré paletě různorodých bohoslužeb, modliteb a kázání pojatých všelijakými způsoby. Například jedna kolegyně sloužila u oltáře improvizovaného z žehlicího prkna přehozeného ubrusem, takže nikdo nic nepoznal, ekumeničtí manželé Eva a Mikuláš Vymětalovi zase sloužili ve dvou interaktivní bohoslužbu z kuchyně atd. Kdyby někoho ze čtenářů zajímalo, jak takové bohoslužby vypadaly, jsou všechny ke zhlédnutí na YouTube kanále naší farnosti – ČČSH Vinohrady.

DUCHOVNÍ ROZHOVORY

Jinou stránkou karanténního duchovního života byly a jsou duchovní rozhovory. Rozhovory, které člověk vede v běžném všednodenním setkávání, kdy často vyplyne potřeba svěřit se s těžkostmi anebo si udělat více jasno v některých složitých objevivších se otázkách víry. Samotné takové náhodné setkávání ustoupilo, ustoupily také smluvené rozhovory na faře, a to vše se přesunulo k telefonům, skypu, e-mailům a různým internetovým chatům. Náš duchovně-křesťanský pocit vyvolal akci v podobě pravidelného obtěžování věřících zprávami a telefonáty, jak se jim daří, zda nepotřebují s něčím pomoci atd. Většina tuto situaci kupodivu zvládá daleko lépe, než jsme čekali. Zřejmě platí slovo Karla Bartha, že lidé nás faráře ke svému životu potřebují mnohem méně, než se domníváme... Ovšem snad všichni vlastně byli rádi, že se ozveme, což normálně neděláme, protože se prostě setkáváme a nějaká potřeba hovoru vzejde sama od sebe. Že se ozveme a že s námi mohou chvíli mluvit, soukromě a o vážnějších věcech, na které by se třeba jen tak sami od sebe k rozhovoru na

faru „neobjednali“. Ovšem jako největší přínos k duchovní péči nejen v této situaci, ale i do budoucna, vidím Danův nápad na „procházku s farářem“. Dan totiž jednou přišel s tím, že v rámci vikářských rozhovorů byl jednou místem telefonu s jednou kolegyní na procházce a že to bylo moc fajn. (Daniel Majer je totiž také vikářem, tedy zástupcem biskupa pro východní část Prahy.) A napadlo ho, že bychom to mohli nabídnout i věřícím. Tak jsme to nabídli o bohoslužbách, dali na internet, na Facebook, a reakce byla mnohem větší, než jsme čekali. Ačkoli mnohem více lidí jen reagovalo a sdílelo se sympatiemi tuto myšlenku, i tak se ozvalo množství lidí, kteří chtěli na procházku. Pro věřícího i pro duchovního je to osvobozující od jakési formálnosti farního, ale i kavárenského rozhovoru. Také když vám někdo volá, mnohem snadněji se mu říká: „Měl bys čas na procházku?“ než „Měl bys čas na rozhovor na faře?“ Při procházce se také mnohem lépe mlčí, když je to potřeba, a společný pohyb po městě či v přírodě dává takovému duchovnímu setkání úplně nový rozměr. Věřím, že v tom vytrváme i po pominutí této nešťastné situace.

„... bída, utrpení, chudoba, samota, bezmocnost a vina v Božích očích znamenají něco docela jiného než v úsudku lidí...“

PŘÍPRAVY KE SVÁTOSTEM

Speciální zvláštností v této situaci jsou přípravy ke svátostem. Hlavně svatbám a křtům. Některé jsme začali již před karanténou, pokračovali na dálku, některé jsme započali přímo v čase lockdownu. S napětím jsme během příprav čekali, zda bude možné svatbu uskutečnit, nebo ne. A muselo se odkládat. Svatby i křty. O to větší ale byla radost, když jsme se o prázdninách mohli sejít a společně tyto velké okamžiky prožít.

VÁNOCE

Když to všechno u nás na jaře začalo, mluvilo se hodně o tom, a já to viděl velmi podobně, že jde o velikou duchovní příležitost, jak se zastavit, ztišit, zpomalit. Postupně se ovšem ukázalo, že to vůbec není tak jednoduché. Pro spoustu lidí to znamenalo a znamená existenční nejistotu v zaměstnání a bydlení. Přesun práce do domova často není ulehčením. Domácí výuka dětí se ukázala jako nesmírně časově náročná, stresující, namáhavá a často neefektivní. A i když se zjevně nejedná o konec světa, určitě nejde o nějakou dovolenou, při níž máme spoustu času na duchovní rozjímání. Na něco nám však čas skutečně dán je, je nám dán čas jako příležitost, jak o tom ve svém vánočním kázání krásně píše nedávno zesnulý Sváta Karásek, jako příležitost zeptat se sami sebe, co pro nás víra znamená, co pro nás znamená účast na bohoslužbě, jak žijeme svou víru spolu se svojí rodinou, jak se dokážeme spolehnout na Boha a zda je pro nás jen víkendovým koníčkem, anebo jej zakoušíme a jsme jím vedeni i ve složitých

situacích. Dějiny církve svědčí spíše pro druhou variantu, pro Boha, který je blízký svým věrným právě v těch složitých, neovladatelných, nečekaných a nejistých situacích. Krásně o tom svědčí Dietrich Bonhoeffer ve svém vánočním dopise z nacistického vězení: „Křesťansky vzato nemohou být Vánoce ve vězení zvláštním problémem. Je pravděpodobné, že mnozí budou v tomto domě slavit smysluplnější a opravdovější Vánoce než tam, kde z těchto svátků zbylo už jen jméno. Vězeň chápe lépe než kdokoliv jiný, že bída, utrpení, chudoba, samota, bezmocnost a vina v Božích očích znamenají něco docela jiného než v úsudku lidí, že Bůh se obrací právě k tomu, od čeho se lidé rádi odvracejí, že Kristus se narodil v chlévě, protože se nenašlo místo v hospodě. Pro vězně je to skutečně radostné poselství, a tím, že mu věří, včleňuje se do křesťanského společenství, které ruší všechny prostorové a časové hranice, takže zdi vězení přestávají být důležité.“¹ Ačkoli by bylo na pováženu srovnávat naše omezení s omezeními vězně, natož vězně politického za 2. světové války, přesto Bonhoeffer ukazuje tím pro nás užitečným a správným směrem. Nemusí to být Vánoce, a ani Vánoce tak, jak si je představujeme. A právě v té alespoň částečné bezmocnosti a v zneschopnění jsme daleko více otevřeni pro příchod Boží do našich životů. O Vánocích i každý všední den.

Filip Sedlák je pomocný duchovní (kněz) v Husově sboru Církve československé husitské v Praze na Vinohradech a spirituál (duchovní pro studenty) při Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy.

1 Dietrich Bonhoeffer, *Na cestě ke svobodě: (Listy z vězení)*, Praha: Vyšehrad 1991, s. 119.

Konfrontování covidem

Sonda do života jedné z pravoslavných církevních obcí v čase koronaviru

Metoděj Vít Kout

ZÁKLADNÍ INFORMACE O CÍRKEVNÍ OBCI

Pravoslavná církevní obec ve Františkových Lázních při chrámu sv. Olgy¹ je církevní obcí, jejíž základnu tvoří pravoslavní věřící trvale žijící ve městě a jeho blízkém okolí.² Účast na nedělních bohoslužbách v době „předkoronavirové“ dosahovala počtu asi 50 pravidelných účastníků, z nichž bylo přibližně 30 % seniorského věku. Složení naší církevní obce co do národnosti našich farníků je poměrně pestré a pravoslavně kosmopolitní. V chrámu se tak setkávají rodilí Češi, Ukrajinci, Rusové, Němci, Slováci, Řekové, Rumuni a Bulhaři žijící v blízkém okolí. Asi čtvrtina našich farníků žije v Německu.

ZAČÁTEK KORONAVIROVÉ PANDEMIE

Pomyslný startovní výstřel koronavirového maratonu začal de facto logistickými úkoly koncem února 2020, a to nákupem nejnútnejšího množství ochranných pomůcek a dezinfekce. Následovaly konzultace ohledně správného větrání v chrámu, aby bylo co největší měrou minimalizováno riziko šíření viru. Vznikl první seznam interních hygienických opatření našeho chrámu. Mezi opatření patří užívání roušek, užívání dezinfekce, rozestupy, otírání klik a ikon dezinfekcí v průběhu bohoslužby, závěrečné žehnání křížem či rukou bez přímého kontaktu. (Líbání ikon a kalicha nebylo striktně zakázáno, nebylo ovšem ani doporučeno.) Z bohoslužby zmizela tzv. „zápitka“ – červené víno v nádobkách, které slouží k zapíjení Těla a Krve Páně.

1 Chrám sv. Olgy je nejstarším pravoslavným chrámem v ČR. Byl postaven roku 1889 pro místní lázeňské hosty z tradičně pravoslavných zemí. Od roku 1949 spravují chrám čeští duchovní.

2 Město Františkovy Lázně má 5 000 obyvatel, část jeho rezidentů tvoří potomci volyňských Čechů, kteří se do pohraničí přistěhovali převážně po odsunu německého obyvatelstva krátce po 2. světové válce.

Online přenos bohoslužeb z mobilního telefonu, duben 2020. (Foto Martin Stolař.)

Prosforý (požehnané, ovšem neproměněné liturgické chleby) byly nakouskovány do kalíšků a nadále zůstaly podávány jen účastníkům sv. přijímání nebo jen na vyžádání u duchovního. Společný bavlněný iliton na otírání úst po sv. přijímání byl nahrazen jednorázovými papírovými ubrousky. Přijímání bylo podáváno namísto jednou lžičkou za pomoci více lžiček – což bylo v naší církevní obci zažité epidemiologické opatření zavedené již mým předchůdcem pro čas chřipkových epidemií. Toto pandemické opatření bylo zároveň i oznámeno pražskému arcibiskupovi Michalovi, který jeho

aplikaci v čase koronaviru v naší církevní obci požehnal.

Desátého března se objevil první pokyn, který povoloval maximální účast 100 osob na bohoslužbách. Už 12. března jsme ale obdrželi nové instrukce omezující počet účastníků na 30 osob. V tomto momentě jsme se domnívali, že se nám podaří udržet běžný chod bohoslužeb díky jejich větší četnosti s nižším počtem účastníků. Avšak obavy z neznámého viru se staly samy o sobě velkým hybatelem dalších událostí. Zprvu jsme zaznamenali úbytek všech věřících vyššího věku, kteří spadali do kategorie rizikových osob. Uzavírání hranic, veliký strach z neznámé epidemie a informace o vysokých počtech úmrtí z Itálie vyvolaly bezesporu u všech farníků přirozený respekt před koronavirovou epidemií. Týden po starších farnících vyššího věku následovali lidé, kteří v domácnosti pečovali o rizikové osoby. Následovalo uzavření hranic s Německem, kvůli kterému jsme ztratili na dlouhého čtvrt roku osobní kontakt se všemi našimi farníky z Německa.

PRVNÍ OPATŘENÍ A STRATEGIE

Pastorační péči o rizikové farníky měly řešit individuální návštěvy duchovního v domácnostech, aby ohrožení farníci měli přístup ke svatým Darům, společným pobožnostem za zdraví a vzpomínkovým bohoslužbám za zesnulé.³ Ohroženým farníkům jsme zároveň nabídli pomoc při zajištění nákupů potravin a léků.⁴ Dne 14. března jsme na facebookové stránky naší církevní obce zavěsili jako modlitební podporu první audionahrávku našeho sboru z večerní bohoslužby, aby se lidé mohli za zpěvu modlit i ve svých domácnostech.

Dne 16. března byl vyhlášen zákaz účasti na bohoslužbách mimo nejnižší možný počet samotného kléru potřebného k odsloužení

3 O individuální návštěvy však nebyl v průběhu první vlny téměř žádný zájem, neboť byly vnímány jako riziko nákazy. Většina kontaktů duchovního s farníky se tak odehrávala přes telefon a e-mailovou korespondenci, případně přes Facebook Messenger. Během druhé vlny tato „bariéra“ padla a o návštěvy duchovního si začali říkat i lidé z řad nejvíce rizikových farníků.

4 Těto nabídky dodnes využívají dvě rodiny pečující o ohroženou osobu.

bohoslužby. Tím zůstaly bohoslužby de facto přístupné jen členům mé rodiny – žena je sbormistryně, děti během bohoslužeb v chrámu přísluhovaly.⁵ Rozepsané bohoslužby zůstaly zachovány, sloužily se však jen online bez účasti věřících, kteří měli po dohodě možnost přistupovat po bohoslužbě ke svatým Tajinám. Ke zmíněné audionahrávce přibyl 21. března i krátký manuál s radami, jak zvládnout nedělní pobožnost v domácí karanténě. Byly vyspány otevírací hodiny chrámu, během kterých bylo možné setkat se v průběhu týdne individuálně s duchovním kvůli zpovědi, svátostem a společné modlitbě.⁶

VYSÍLÁME ONLINE

V neděli 22. března jsme se rozhodli spustit první online přenos nedělních a pátečních eucharistických bohoslužeb. Online vysílání nám rozhodně nepřipadalo jako adekvátní náhrada účasti na bohoslužbách, ale spíše jako nouzové řešení, jehož smyslem a ambicí není a ani nemůže být divákům „zprostředkovat“ náhražku za mystéria, která se v čase bohoslužby odehrávají, ale je to jakýsi nesmělý pokus o to, zůstat alespoň symbolicky s farníky

5 Tím zároveň odpadla nutnost používat na dlouhé tři měsíce v průběhu bohoslužeb zavedená protipandemická interní hygienická pravidla, která někteří konzervativní duchovní kritizovali jako „neortodoxní“ praxi. (Má se na mysli především podávání sv. přijímání jinými způsoby než za pomoci jedné lžičky pro celé společenství. Někteří duchovní také namítali v souvislosti s vyčleněním věřících z účasti na bohoslužbách, že takovéto rozhodnutí může nařadit pouze biskup, nikoliv státní autorita.) Bohoslužby byly od okamžiku vyčlenění veřejnosti slouženy v našem chrámu pouze za přítomnosti členů rodiny duchovního – to umožnilo odložit roušky a zlepšit tak akustiku bohoslužby. Zpěvačka (žena duchovního) se z vymezeného místa určeného pro zpěváky přesunula přímo k mikrofonu mobilního telefonu, díky čemuž byl zvuk online přenosu kvalitnější. Žádných dalších změn nebo ústupků nebylo třeba.

6 Služba byla po dvou týdnech testování z důvodů nulového zájmu zrušena. V čase druhé a třetí vlny si ohrožení farníci zvykli domlouvat si schůzky z duchovním individuálně, nejčastěji ve svých domácnostech, někdy přímo v chrámu. Zajímavé bylo i přehodnocení postoje některých farníků, kteří se v průběhu první vlny cítili být ohroženi, zatímco během druhé a třetí vlny již odmítli domácí izolaci a četností návštěv se prakticky zcela vrátili do předkoronavirového období.

Online přenos bohoslužeb, zpívá žena duchovního, duben 2020. (Foto Martin Stolař.)

ve spojení tak dlouho, jak to budou hygienická opatření vyžadovat. Uvědomili jsme si, že alespoň malá část těch společných modliteb v chrámu musí rezonovat a znít i v našich domácnostech natolik, aby probudila upřímnou touhu po osobní modlitbě, po hledání způsobu, jak být v čase pandemie Kristu nablízku i v domácnostech. Postoj farníků k vysílání byl vesměs pozitivní. Sledující (cca 10 % farníků) ocenili zprostředkování autentické atmosféry chrámu. Farníci produktivního věku přiznávali, že záznam měli puštěný, ale s pozorností nevydrželi sledovat celý záznam (ženy povětšinou v tomto čase vařily a k počítači vždy ve volné chvíli přisedly). Od farnic vyššího důchodového věku přicházely zprávy o tom, že záznam sledují od začátku až do konce a velkou část bohoslužby si samy přezpívávají texty písní. Několik žen připustilo, že si záznam bohoslužby pouští vícekrát. Potěšující bylo zjištění, že počet diváků z řad žen s délkou karanténních opatření postupně narůstal, a to včetně farnic, které zprvu tento facebookový kanál odmítaly. Muži v produktivním věku nejčastěji připouš-

těli, že o vysílání věděli, ale nedokázali udržet dlouho pozornost – nedělní den Páně tak většina z nich slavila službou domácí pobožnosti bez kněze. Překvapivý byl zájem o příspěvky z řad osob, které jsme před koronavirem vůbec neznali. Pod záznamem se začaly objevovat krátké zprávy a „lajky“ od různých diváček ze Slovenska, Německa, Ruska, Ukrajiny, Srbska a Ameriky. V jistém slova smyslu to byla velmi potěšující zpráva, která nám dala pocit satisfakce za veškerou vynaloženou námahu a prvotní stres spojený se záznamem.

ŠIJEME ROUŠKY A PEČEME

V okamžiku vyhlášení povinnosti nosit roušky i mimo veřejné budovy jsme požádali dvě sestry z našeho sboru o šití roušek, které by zásobily naše farníky. V chrámové předsíni vznikl také skromný „rouškovník“ jako solidární pomoc pro lidi z ulice. V rámci hesla „roušky všem“ jsme finančně a nákupem materiálu (nedostatkových látek, kalounů a gum) podpořili blízké dílny Joker, které začaly bezplatně šít roušky pro zdravotníky v první linii.

Oslavy chrámového svátku, společné foto po sv. liturgii, červenec 2020. (Foto Elena Slava.)

Naše volné kapacity jsme se v době vyhlášení nouzového stavu rozhodli mimo online bohoslužeb investovat především do podpory zdravotníků chebské nemocnice, kde působím jako dobrovolný nemocniční kaplan. Dne 26. března jsme doručili první dárkové balíčky zdravotníkům nově zřízené covidové jednotky. Cílem bylo vyjádřit zdravotnickému personálu podporu a zároveň dát zdravotníkům možnost sdílet bezpečně své zážitky z první linie. Tato iniciativa naší církevní obce byla později během druhé a třetí vlny rozšířena o zapojení všech křesťanských sborů chebské ekumeny i mnoha dalších jednotlivců do aktivity pod názvem Peče celá ekumena. Díky zmíněné iniciativě se nám daří pokrýt dárkovými balíčky až pět oddělení zmíněné nemocnice, a to rovnou dvakrát týdně.⁷

KAPLANSKÁ SLUŽBA

K pacientům nově zřízených koronavirových oddělení jsem během první vlny neměl žádný přístup. Důvodem byl především nedostatek ochranných pomůcek, které se zprvu nedo-

stávaly ani pro samotný personál nemocnic. Navíc i kontaktní zdravotníci připouštěli, že mne jako externistu nechtějí vystavovat riziku nákazy. Toto rozhodnutí jsem de facto i uvítal, neboť jsem byl čím dál víc přesvědčen, že mou pomoc potřebují především sami zdravotníci a personál nemocnice a že větší míru podpory nejsem ani jako dobrovolník schopen poskytnout. Tento postoj se změnil v průběhu druhé pandemické vlny, během které byla už většina nemocnic standardně vybavena ochrannými pomůckami, a bylo namísto se ptát, zda právě nyní nenastal pravý okamžik k tomu, spustit návštěvy pacientů na koronavirových odděleních. Velkým impulsem pro další vývoj situace byl můj kolega, římskokatolický farář Petr Hruška z Chebu, který se nabídl, že by rád v čase druhé vlny v nemocnici jako kaplan vypomáhal. Jeho nadšení a nová energie dokázaly nakonec prokázat cestu k pacientům na covidová oddělení, za což jsem byl nesmírně vděčný i z toho důvodu, že jsem konečně nebyl jako kaplan v chebské nemocnici osamocen. Mimoto to byli sami zdravotníci, kteří potvrdili, že návštěvy duchovních u covidových pacientů považují za nesmírně důležité.

⁷ Viz: <https://zpravy.proglas.cz/udalosti/pece-cela-ekumena-krestane-z-chebska-podporuji-zdravotniky/>

PROTIEPIDEMICKÁ OPATŘENÍ V RUSKÝCH CHRÁMECH

Koncem dubna začaly přicházet první smutné zprávy o šíření koronaviru ve velkých ruských kláštěrech, kde si pandemie vyžádala první oběti na životech duchovních. Tato událost vedla Ruskou pravoslavnou církev k vyhlášení a kontrole velmi přísných hygienických opatření uvnitř chrámů (přívržencem a zastáncem přísných opatření byl například velmi známý a oblíbený pskovský metropolita Tichon), což de facto znamenalo skutečně zlomový okamžik v chápání rizika, které virus představuje, včetně legitimace všech nezbytných protipandemických opatření při podávání sv. Darů věřícím⁸

8 Otázka podávání svatých Darů prostřednictvím více lžiček či za použití jednorázových lžiček nebo dezinfekce je dodnes předmětem různých debat mezi tradicionalisty a zastánci umírněného pastoračního přístupu. Oba tábory se shodnou, že svaté Dary nemohou být zdrojem přenosu viru. Spor se vede o samotnou matérii, pomocí které se přijímání do úst podává (kovová lžička). Tento způsob podávání Těla a Krve Krista může u některých věřících vyvolat obavy a pochybnosti o tom, zda je to způsob bezpečný. Zastánci umírněného pastoračního přístupu akcentují, že věřící nemají být přijímáním vystaveni zkoušce a obavám o své zdraví, a proto navrhuji podávat sv. Dary takovým způsobem, který přijímající ujistí o tom, že nebudou vystaveni zbytečnému riziku (podrobně např. Alkiviadis C. Calivas, *A Note on the Common Communion Spoon*). Tradicionalisté naopak zdůrazňují tezi, že sv. Dary posvěcují i samotnou matérii kovové lžičky a de facto se během sv. přijímání není možné nakazit jakoukoli nemocí. Pokušení tohoto postoje je latentně elitářské a příliš rychle kladoucí rovnítko mezi strachem o zdraví a slabou vírou. Navíc bývá tento test „pravověrnosti“ uváděn až příliš často ve spojitosti s pronásledováním prvních křesťanů. Profesor Osipov a řada další teologů upozorňovali na fakt, že i samotná pandemie je de facto seslána Bohem, má tedy spásnosný charakter a není tedy možné tuto zkušenost „ignorovat nebo vytěsnit“, protože takové jednání je vesměs vzdorem proti samotnému Bohu. Když proto-přesbyter Geoffrey Korz z americké pravoslavné církve ve svém článku pod názvem *Five Spiritual Lessons from the Coronavirus* hovoří o poučení, které bychom si z pandemie měli odnést, zmiňuje především nutnost rozvoje domácí osobní modlitby a proměny našich domovů v domácí kaple a dále uvědomění si, že svátosti jsou pro pravoslavnou víru zcela fundamentální – biskupové nesmí dovolit uzavření chrámů, které by oddělilo věřící od svatého přijímání, ale právě naopak musí hledat způsoby k tomu, aby byly svaté Tajiny co nejvíce věřícím dostupné, protože jsou esenciálním nástrojem naší spásy, o to více v čase krizí.

a otázky, jak mají pravoslavní křesťané pandemii reflektovat – tzn. zda mají během pandemie za každou cenu usilovat o návštěvu chrámů a nakolik mají respektovat epidemiologická opatření (ta rozhodně nebyla pro ruskou církev žádné novum – otázkou sv. přijímání v čase epidemií se zabývala církev už za časů carského Ruska⁹). Velikonoce byly už prakticky ve většině eparchií Ruské církve slaveny formou online přenosů. Lidé byli nabádáni k tomu, aby si tradiční velikonoční pokrmy světili s modlitbou sami ve svých domácnostech a bohoslužeb se účastnili pouze formou televizního vysílání či online přenosů.¹⁰

VELIKONOCE A POSTUPNÝ NÁVRAT K NORMÁLU?

V našem chrámu jsme sloužili Paschu (Velikonoce) za zavřenými dveřmi. Uvnitř chrámu byli čtyři věrní věřící, kteří o účast duchovního ze své iniciativy sami požádali a podíleli se na přípravách chrámu před Velikonocemi. Po skončení bohoslužby následovalo svěcení pokrmů v malých skupinkách podle časového harmonogramu.

Dne 24. dubna došlo k pozvolnému zpřístupňování bohoslužeb, kterých se mohlo účastnit opět patnáct farníků. Dne 6. června se poprvé bohoslužby účastnili naši věrní farníci z Němcka, se kterými jsme se scházeli příležitostně alespoň na hranicích. Dne 12. července, na svátek sv. Petra a Pavla, jsme vysílali poslední přenos online bohoslužby a vrátili se do běžného režimu.

9 V kontextu této debaty prohlásil známý ruský teolog, profesor Osipov, ve svém pojednání *Посещение храма во время коронавируса*: „V případě tvrdohlavého trvání na návštěvách chrámu a vynucování si svatých Darů se může stát, že nám nebudou ku prospěchu. Jak řekl ctihodný Serafim Sarovský: „Někdy se to stane takto: tady na zemi chodí lidé ke sv. přijímání, ale v nebesích zůstávají bez něj!“

10 O epidemiologických opatřeních platných v chrámech Ruské pravoslavné církve v čase pandemie se lze dočíst například v článku Vladimira Legojdy *О правилах, действующих в храмах Русской Православной Церкви из-за COVID-19* (např. na webových stránkách pravoslavie.ru). Text podtrhuje zásadní důležitost a význam sv. Darů v duchovním životě věřících i celé církve. Dary se věřícím podávají za pomoci jedné lžičky, která je pokaždé před vložením do úst ořena do plátna napuštěného dezinfekcí a poté ještě ponořena do vody.

Oslavy
chrámového
svátku,
červenec
2020.
(Foto Elena
Slava.)

mu fungování, který trval do 31. srpna, kdy jsme v našem chrámu znovu z důvodů rostoucího počtu nakažených obnovili veškerá hygienická opatření zavedená na jaře. Dne 20. září jsme opět zahájili přenosy bohoslužeb, které probíhají až do současnosti.

POSTOJE FARNÍKŮ

Na základě telefonních rozhovorů, které se staly na dlouhou dobu jednou z mála komunikačních spojníc s našimi věřícími, jsem si všiml asi pěti nejčastěji se opakujících postojů k pandemii.

První postoj přirozeně převážil u ohrožených farníků spadajících do rizikové skupiny – tito lidé se sami izolovali a zahalili dlouhým a teskným mlčením. Toto mlčení občas překvapivě vyústilo i v omezení samotných telefonních hovorů, včetně striktního přerušování osobního kontaktu se všemi členy vlastní rodiny. V některých případech tato izolace, čerpající ze skutečných obav o svůj život, trvala dlouhých pět měsíců – až do poloviny července.

Druhým poměrně rozšířeným postojem bylo, že celá zmíněná pandemie je ve skutečnosti z části živená mediální bublina a druh spiknutí – s cílem větší měrou ovládnout a kontrolovat občany jednotlivých států. Názor sdíle-

la část farníků produktivního věku se sklony k „alternativním“ zpravodajským informacím. Zastánci zmíněného postoje však karanténní opatření většinou dodržovali, byť k nim byli značně skeptičtí.

Třetí postoj byl reprezentován ochotou čekat a přijmout s respektem státem vyhlášená nařízení a řídit se jimi po nezbytně dlouhou dobu v dobré víře v to, že tato nařízení jsou důležitá a principiálně správná. Jejich cílem je zbrzdit nekontrolovaný růst počtu nakažených. Sociální izolace těchto farníků byla striktní, ale dokázala akceptovat oprávněné výjimky.

Čtvrtý postoj jako by epidemii zcela vytěsnil. Většina těchto farníků de facto jela ve starých kolejích „předkoronavirového“ světa uvnitř svých sociálních bublin, jako by pandemie k jejich životu vesměs nepatřila. Pověštinou převládala opakující se upřímný údiv nad tím, že se venku nosí roušky nebo že bohoslužby nejsou přístupné, případně se objevil údiv nad závěrečnými hranicemi. Sociální kontakty těchto farníků vesměs zůstaly beze změn.

Pátý postoj vlastně pandemii tiše vítal, neboť se stala omluvou z řady povinností nejrůznějšího druhu, včetně vítaného omezení kontaktů s druhými lidmi i návštěv chrámu. Pandemie umožnila celé řadě podobně smýšlejících lidí přirozeně být ve svém modu doma bez jakékoli

nutnosti a potřeby družít se, pokud to vysloveně nevyžadovaly vnější okolnosti.¹¹

Každý ze zmíněných postojů vyžadoval od duchovního především obrovskou míru respektu a pastýřského citu v doprovázení, nabídce blízkosti a podpoře farníků i vnitřní svobodě nechat některé věřící zkrátka vzdálit se, a přitom za nimi nezabouchnout dveře...

REFLEXE DUCHOVNÍHO

První vlna koronavirové epidemie byla zajímavým exkurzem a laboratoří různých přístupů i limitů možné „distanční“ pastorační práce s farníky. Oprávněný strach z neznámé epidemie způsobil opravdový respekt a ochotu farníků řídit se karanténními opatřeními, nehledě na postoj, který k pandemii zaujali. Po prvotních logistických úkolech – shánění roušek, respirátorů, ochranných pomůcek a managementu fungování průběhu bohoslužeb – přišel po krátké době tvrdý lockdown, který uspíšil online vysílání bohoslužeb z chrámu. Přímý kontakt s farníky byl ve velké míře suplován telefonním spojením – volné kapacity duchovního pak šly na podporu zdravotníků chebské nemocnice.

Četnost fake news doručovaných mi farníky formou přeposlaných zpráv narůstala pozvolna

11 Celosvětový úbytek počtu členů pravoslavné církve je podle protopresbytera Geoffreyho Korze zcela přirozeným důsledkem pandemie a církev tím nemá být rozhodně zklamaná: „Čtvrtou lekcí, kterou nás koronavirus učí, je, že církev nutně zahrnuje jednak ty, kteří budou bojem zoceleni, a zároveň také nutně ztrácí ty, kteří boj odmítnou. To bude znamenat, že církev budou menší a jejich duchovní a věřící si budou muset zvyknout na tazatele, kteří odcházejí od pravoslavného křesťanství, když nedostanou vlastní, snadnou cestu.“ – Zde bych jako vesnický duchovní nebyl až tak skeptický. Myslím, že to, že se lidé vzdálí v okamžiku těžkých zkoušek, není nic překvapivého a rozhodně mne to nepřivádí k postoji, že takovýto člověk zákonitě od víry odpadá. Na většinu svých farníků mám buď telefon nebo e-mail nebo jiný kontakt a v jistém slova smyslu nepřestávám být jejich duchovním otcem ani v momentě, kdy se z různých důvodů našemu společenství vzdálí – podobně jako v biblickém příběhu ztraceného syna nepřestává být otec tím, kdo s láskou stále své dítě vyhlíží na zápraží svého domu. Myslím, že otec Geoffrey popisuje především svou zkušenost z pohledu duchovního ve velkém městě, kde jsou společenství do větší míry anonymní a častěji tak dochází k tomu, že někteří účastníci bohoslužeb najednou zničehonic „zmizí“, jako by se po nich slehla zem...

Chrám sv. Olgy, podzim 2020.

(Foto Václava Simeonová.)

s délkou trvání karanténních opatření. Přeposlané zprávy, kde se objevovaly různé konspirační teorie, jsem v rámci zachování psychického zdraví rovnou mazal, pokud zpráva neobsahovala i přímo dotaz, co si o dané věci myslím.¹² K užítku mi byly v čase pandemie různé konzultace mých přátel z řad duchovních, lékařů, psychologů, zkušených manažerů i hygieniků, a samozřejmě podpora mé tolerantní ženy. Konzultace jsem oceňoval především z toho důvodu, že mi pokaždé předeštrěly nové otázky a horizonty, které jsem ve svém myšlenkovém konceptu nebyl třeba ani schopen postřehnout. Na otázku Jak zvládat epidemii? mne napadá odpověď: především s rovnováhou, trpělivostí, balancem a především spolu. Jako ženatý duchovní a otec tří malých dětí jsem byl sám tvrdě

12 Fascinovalo mne, jak někteří farníci dokázali přečíst každý týden několik stránek A4 konspiračních textů o pandemii, a přitom nebyli schopni zahlédnout na našich webových stránkách rozpis bohoslužeb... O to více jsem si uvědomil, že to, co nacházíme ve světě „tam venku“, je především odrazem našeho vnitřního rozpoložení a řádu... Toto přemítání zároveň neodbytně kladlo otázku po tom, v čem máme být jako duchovní sami autentičtí. Odpověď zněla, že musíme zůstat především duchovními – těmi, kdo sami v rozhovoru s Bohem čerpají naději, radost a posilu. Vše ostatní už zvládnou lidé okolo nás sami a daleko lépe...

Procesí s křížem a ikonou okolo chrámu, červenec 2019. (Foto Václava Simeonová.)

konfrontován s tím, co to znamená udržet děti na distanční výuce a přitom „být k dispozici“ pro ty druhé. V uších mi v tu dobu zněla věta „Pomáhat se musí předně s radostí...“, možná proto, že jsem se už cítil hodně unavený. Konec první vlny pandemie byl tak opravdu splněným přáním. Mnohokrát mne napadlo, že bych se bez této „zkušenosti“ klidně i rád obešel, nemluvě o tom, že většina údržby chrámu a farnosti tak, až na příležitostnou výpomoc farníků, padla víceméně na bedra duchovních. Na mysl se vkrádal pocit, že jsme se celou dobu snažili pečovat o druhé, ale sami jsme si mnohdy připadali hodně osamoceni a bez pomoci...

Uzavření chrámů mělo i řadu ekonomických dopadů pro duchovní i celé sbory. Jednak farníci finančně podporují duchovního, ale

především sami přispívají na provoz a údržbu chrámu a fary. Kvartální uzavření chrámu, navíc v čase největších svátků (Velikonoc), nezůstalo bez důsledků. Naše církevní obec již několik let opravuje chrám a téměř v průběhu celého roku splácíme půjčky z minulých oprav. Naštěstí se podařilo u velké části splátek prodloužit jejich splatnost a za pomoci mnoha farníků jsme toto období překlenuli. Jako prioritu jsme si stanovili především bezpečný a zodpovědný přístup, který ale rozhodně nebyl zadarmo a stal se podstatným a vyčísitelným nákladem.

U řady svých kolegů ve velkých městech jsem během příležitostných hovorů pocítoval i nevyslovené obavy z toho, zda příliš přísné lpění na hygienických opatřeních nebude mít za následek odchod věřících do jiných „konkurenčních“ církevních obcí. I proto jsem byl vděčný za konsenzus většiny členů rady církevní obce v tom, že se budeme soustředit především na bezpečný chod a zodpovědný přístup k pandemii s tím, že veškerá opatření budou dodržována především s ohledem na ochranu zdraví těch nejvíce ohrožených farníků vyššího věku, a to takovým způsobem, abychom právě v čase těžkých zkoušek bourali co nejvíce bariér, které nás od svátosti vzdalují, a nikomu tak zbytečně nebránili přistupovat ke Kristu a čerpat posilu ve svátostné Večeři Páně a dalších svátostech.

Otec Metoděj jako nemocniční kaplan se sestrami z covidového oddělení chebské nemocnice, březen 2020. (Foto Martin Stolař.)

Otec Metoděj Vít Kout je duchovní správce pravoslavného chrámu sv. Olgy ve Františkových Lázních.

Obnovená duchovní vertikála naděje uprostřed Prahy

Aleš Pavel Strnad

Společnosti pro obnovu Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze se v roce 2020 jako zázrakem podařilo po 102 letech obnovit v našem hlavním městě významný duchovní monument. Je to historická kopie, sochařské dílo neúnavného sochaře Petra Váni, kterému 15. srpna slavnostně požehnal primas český, arcibiskup pražský Dominik kardinál Duka za přítomnosti široké veřejnosti i médií. To v tomto nelehkém covidovém distančním roce pro celou naši společnost i Evropu znamenalo novou velkou nadějí. Tato naděje spočívá, nejen podle mého názoru, v tom, že zde vzniklo nové sakrální místo se sloupem smíření, nejen pro vržení kýženého poledního stínu na rysku pražského poledníku, ale i jako duchovní orientační bod a prostor pro různá usmíření, prosby a projevy široké náboženské úcty, které jsou dnes tolik potřebné a pro mnohé znamenají velkou, někdy i jedinou jistotu. V této nestandardní době plné zmatků, náhlých změn, zvratů i úmrtí.

Obnovený Mariánský sloup na Staroměstském náměstí. (Foto Aleš Pavel Strnad.)

Mnohý návštěvník této znovuvytvořené památky, i jen kolemjdoucí, se ptá po historii a smyslu tohoto počínu. Slyším zde i děti se svými upřímně všetečnými otázkami a mám z toho velkou radost. O historii a důvodech obnovy ale bylo již mnoho řečeno i napsáno, a nechávám to tedy na více povolaných. Například na pánech Blažkovi a Pokorném, autorech vynikající a výpravné knihy *Duchovní střed Evropy*, kterou doporučuji k přečtení. Je to zajímavé a mnohdy napínavé čtení.

Já se pokusím jen krátce popsat něco z toho, co jsem u Mariánského sloupu vonícího novostí od srpna zažil a viděl, a mohu tedy jako první správce obnovené památky zaznamenat. Jako první bych zmínil pokračování mariánské úcty modlitebních skupin nejen Pražanů, kteří se pravidelně (vždy ve středu v 17 hodin) scházejí k modlitbám, prosbám a mariánským zpěvům, dnes koronavirově omezeným, jež uprostřed ruchu velkoměsta vytváří na necelou hodinu opravdovou duchovní oázu. Není duchovně prospěšná jen přítomným, ale jistě i celému hlavnímu městu s jeho pulzujícím organizmem, stále ještě plným konzumizmu. Obdobná modlitební setkání se uskutečňují i ve dnech mariánských svátků a slavností (naposledy to bylo 8. prosince na Slavnost Panny Marie, počaté bez poskvrny prvotního hříchu a na první den nového občanského roku, kdy jsme si slavnostně připomněli Pannu Marii jako Matku Boží).

Jsou tady i nekončící projevy úcty a nadějí ve formě přinášených květinových darů, a zejména zapalovaných svíček i velkých svic, jejichž dárci je bez ohledu na počasí a denní dobu umísťují na všechny světové strany balustrády i kolem ní. Jistě od toho očekávají vyslyšení svých mnohých konkrétních proseb a nesplněných nadějí, nebo se někdy jedná už o vděčnost za prosby vyslyšené. Tak bylo na poslední výročí 17. listopadu, kdy již nestačilo místo na Národní třídě, přinesených svíček u Mariánského sloupu nepočítaně, některé i s doplňkovými texty k výročí sametové revoluce a miniportréty Václava Havla. Je to symbolické, vždyť tam, kde končí život pozemský, tam začíná už jiná naděje. V našem křesťanském pojetí jedině ta vertikální, směřující do nebe k věčnému Bohu.

Na podzim loňského roku se zde po šest týdnů konala řádně ohlášená shromáždění občanů, jejichž součástí byly i nedělní mše svaté, sloužené pražským knězem a výborným kazatelem P. Jiřím Kordou. Přítomným se dostalo jasných slov, opět o čem jiném, než hlavně o na-

ději, která vždy upevňuje víru. My organizátoři jsme v jednom ohledu tu víru ale neměli příliš velkou, a to když jsme nechali narychlo vyrobit baldachýn proti nepřízní počasí, a potom během žádné z těch mší svatých nespadla ani jediná kapka. Panna Maria přece nenechá na své věrně padat chladný podzimní déšť!

Na závěr svého zamyšlení odcituji úryvek textu dnes často přednášené modlitby k Panně Marii Rynecké; kopie jejího slavného procesního a milostného obrazu se nachází v sanktuáři Sloupu a dosvědčuje prosebného ducha tehdejší nelehké doby (Kdy ale v dějinách byla lehká, že?):

„Svěřujeme a zasvěcujeme Ti naše město Prahu a celou Evropu. Prosíme Tě, chraň je i všechny svoje děti v nich žijící, rodiny i jednotlivce, jejich domácnosti i všech jejich majetek. Střež jejich kroky na všech jejich cestách a při všech jejich činnostech... a veď nás cestou pokoje, lásky a svornosti...“

Autor je správcem Mariánského sloupu.

I během pandemie probíhaly před sloupem modlitby. (Foto Aleš Pavel Strnad.)

Pandemie a náboženství v Asii

Koláž roku 2020

Matěj Čihák

Pandemie nového koronaviru v loňském roce obletěla svět a zasáhla životy nás všech. Ovlivnila rovněž život náboženských společenství a měla bezpochyby značný dopad na duchovní prožívání milionů lidí. Následující článek je koláží ze tří míst v Asii. Právě z asijského kontinentu se virus rozšířil do zbytku světa. Jednotlivé příklady ukazují, jak pandemie ovlivnila náboženský život v Asii a také vztahy mezi většinovou společností a menšinovými náboženskými skupinami.

ČÍNA

Pandemie logicky nejdříve ze všech zemí zasáhla místo svého původu – Čínu, a samotné epicentrum nákazy, jedenáctimilionové město Wu-chan. Nastalý nárůst počtu nemocných, zemřelých a s ním spojený striktní lockdown postavil náboženské společnosti ve Wu-chanu před nutnost se se situací nějak vyrovnat. Náboženské společnosti ve Wu-chanu (a v Číně obecně) víceméně využily situaci jako příležitost k tomu ukázat se dostatečně „vlastenecky“

a v dobrém světle před všemocnou komunistickou stranou a čínskou veřejností.

V Číně sice náboženská společenství existovat mohou, avšak pod neustálým tlakem ateistické komunistické ideologie. Musí neustále prokazovat svou „čínskost“ a svou praktickou službu veřejnosti. Navzdory dlouhým desetiletím komunistického útlaku stále ve všeobecném povědomí silně přežívají motivy tradiční čínské spirituality, byť se je současní vládcí Číny snaží zahalovat do sekulárnějšího hávu.

Čínské velkoměsto Wu-chan, pravděpodobné místo původu pandemie. (Foto © Shutterstock.com.)

Například jedna z prvních polních nemocnic, vzniknuvších pro zástupy nově nakažených ve Wu-chanu, nesla jméno Chuo-šen-šan (Nemocnice na hoře boha ohně). Oheň je totiž v tradičním čínském pojetí světa živlem protikladným k živlu kovu. Živel kovu je podle tradiční čínské medicíny zodpovědný za plíce a plicní onemocnění. Nemoc covid-19 je tedy chápána jako „kovová nemoc“ a nejlepším protilékem je oheň – živel, který kov rozpouští. Rychle zřizované laboratoře na testování nakažených nesly podobně laděný název Chuo-jen (Ohnivě oči). Bůh ohně, ztělesněný čínskými lékaři a vědci, si má svým okem posvítit na „kovové“ respirační onemocnění. Všechny tyto věci se Číňanům spojují zcela automaticky; je to asociace stejně samozřejmá jako pro nás například asociace mezi ozdobeným stromečkem a Vánoci.

Mezi obyvateli Číny se také mluvilo o tom, že jejich (údajně) rychlá a precizní reakce na pandemii byla projevem ctností, které v sobě nesou tři tradiční čínská náboženství. Konfucianství, které klade důraz na hierarchii, pořádek a poslušnost, vedlo Číňany k efektivní spolupráci a ochotě podvolit se všem vládním opatřením. Taoismus, který klade důraz na proměnlivost světa, připravil Číňany na nečekané a rychlé změny, které přijímali bez stížností, vědomi si nestálé povahy kosmického dění. A nakonec buddhismus přinesl důležitou ctnost soucitu – velkou vlnu solidarity mezi lidmi napříč čínskou společností, a především obětavý soucit zdravotníků, kteří se starali o nemocné navzdory vyčerpání a riziku vlastní nákazy.

V Číně, tak jako v celé východní Asii, však není obvyklé, že by se člověk hlásil jen k jednomu z těchto náboženství (nebo přesněji duchovních tradic). Většina obyvatel praktikuje v různé míře prvky všech těchto tradic, jednotlivé svátky a zvyklosti často splývají. Konfucianství, taoismus a buddhismus na území „říše středu“ v jistém smyslu tvoří různé proudy v rámci jedné velké řeky čínské spirituality.

Situace zasáhla i čínské křesťany, kterých je velmi mnoho; například ve Wu-chanu tvoří 15 % všech lidí, kteří se hlásí k nějakému náboženství. Protestanté mírně převažují nad katolíky. I wuchanští křesťané se zapojili do charitativní činnosti. V dobách, kdy se nemohly konat

bohoslužby, zůstávali kněží a pastoři v on-line spojení se svými věřícími. V čase nejtvrďšího lockdownu a virové hrozby se mezi wuchanskými křesťany stal velice populárním biblický Žalm 31, konkrétně verše 22 a 23: „Požehnan buď Hospodin, že mi prokázal divy svého milosrdenství v nepřístupném městě! A já jsem si ukvapeně řekl: ‚Jsem zapuzen, nechceš mě už vidět.‘ Avšak vyslyšel jsi moje prosby, když jsem k tobě o pomoc volal.“¹

V době epidemie mniši z taoistického Kláštera věčného jara (Čchan-čchun-kuan) provedli v centru města tradiční rituál očisty země. Jde o taoistický obřad, který se používá v časech nemoci a neštěstí. Tento rituál byl vysílán on-line na sociálních sítích a hojně sledován.

KOREA

Z Číny se nákaza poměrně rychle přenesla i na sousední Korejský poloostrov. Na jeho svobodnější jižní polovině se na počátku jara rozhořela kauza s kontroverzní církví, známou jako Šinčchondži (Nové nebe na zemi).

Šinčchondži se v posledních letech stala předmětem rozsáhlých debat nejen v Jižní Koreji, ale i jinde ve světě, dokonce i v České republice. Šinčchondži podniká rozsáhlou misii; základem její strategie je infiltrování již existujících křesťanských sborů a skupin. Za nejvíce kontroverzní praktiku církve Šinčchondži je považováno systematické mlžení a lhaní o téměř všem, co se církve týká. Pozoruhodné je, že církve se svým lhaním nijak netají a zcela veřejně se k této strategii přiznává – obhazuje ji některými výroky z Písma, stejně tak jako tvrzením, že jde o reakci na její údajné pronásledování ze strany většinové společnosti.

Církve Šinčchondži kombinuje dramatická apokalyptická očekávání s korejským nacionalismem, její vůdce Lee Man-hee je považován za mesiáše. Lee Man-hee a celá církev se dostali během března 2020 do konfliktu s korejskými úřady poté, co odmítli zveřejnit seznam svých členů. Korejské úřady seznam vyžadovaly v rámci boje proti pandemii (tzv. trasování). Protiepidemická opatření byla v Jižní Koreji vymáhána

¹ Žalm 31:22–23.

Nápis na vchodu korejského kostela: „Členům Šinčchondži vstup zakázán.“ (Foto © Shutterstock.com.)

velmi důsledně a odmítnutí zveřejnění seznamu členů bylo chápáno jako zrada vůči společnosti.

Později vedení církve seznamy potenciálně nakažených členů zveřejnilo a se státním aparátem začalo spolupracovat. Své prvotní váhání zdůvodnil vůdce církve obavami o bezpečnost svých členů, která je v Jižní Koreji opravdu vystavena výraznému tlaku státu a konzervativních evangelikálních křesťanů. (Ti vnímají církev čítající téměř čtvrt milionu členů jako nebezpečnou konkurenci.) „Mesiaš“ Lee Man-hee se za své prvotní váhání dokonce veřejně omluvil. Ani tato vstřícnost mu již však nebyla mnoho platná. Lee Man-hee byl v srpnu 2020 zatčen, jednak za odpírání informací o potenciálně nakažených členech církve, jednak za další trestné činy převážně finanční povahy.

Je tedy vidět, že pandemie roku 2020 přinesla v některých místech vyhocení vztahů mezi jednotlivými skupinami lidí, v tomto případě mezi menšinovou náboženskou skupinou a většinovou společností, reprezentovanou v případě Jižní Koreje státem a do jisté míry i tradičními křesťanskými denominacemi, které mají na život v Jižní Koreji značný vliv.

INDIE

Ke konfliktu mezi většinovou společností a náboženskou menšinou v důsledku pandemie došlo i v další části Asie – v Indii. V případě Indie se však aktérem (nebo spíše obětním beránkem)

stala poněkud početnější náboženská menšina. V Indii žije zhruba 200 milionů muslimů, a i když v rámci indické společnosti tvoří zhruba jen 15 %, stále činí z Indie zemi s třetí největší populací muslimů na světě.

Již delší dobu, zejména v důsledku vlády nacionalistického premiéra Naréndry Módího, jsou vztahy mezi většinovými hinduisty a menšinovými muslimy v Indii značně napjaté. Pandemie toto napětí ještě zvýšila poté, co muslimské hnutí Tablígí džamaat (Společenství kazatelů) svolalo na březen do Nového Dillí velkou konferenci. Na konferenci nebyla příliš důsledně dodržována hygienická opatření. (Nutno podotknout, že v březnu 2020 si celý svět na opatření teprve pozvolna zvykal.)

Po skončení konference začala indická prohinduistická média „informovat“ o tom, že muslimská konference v Novém Dillí stojí za značným nárůstem nakažených. To mohla být do značné míry pravda. V indické společnosti to však způsobilo nebývalý nárůst agresivní islamofobie.

Muslimové začali být považováni za „šířitele nákazy“. Jak známe i z našich luhů a hájů, agresivita a absurdita islamofobů nezná mezí, a tak brzo začaly indická nacionalistická média zaplňovat „informace“ o muslimech, kteří záměrně plivají a prskají na jídlo v obchodech a tak se snaží nákazu cíleně šířit. Podle indických islamofobů je koronavirová nákaza ve skutečnos-

ti nástrojem muslimského džihádu. (Podobně absurdně byli ve středověké Evropě obviňováni židé z šíření moru či trávení studen.)

Nezůstalo však pouze u verbálních obvinění a konspiračních teorií. V Indii bylo během jara zaznamenáno mnoho případů fyzických napadení muslimů, stejně jako mnoho výhrůžek a zastrašování muslimských jednotlivců i komunit. Někteří lidé byli na ulici napadeni dokonce jen proto, že svým oděvem připomínali muslimy, ačkoli jimi nebyli.

Vůdce hnutí Tablígí džamaat, Muhammad Saad Kándhlaví, byl oficiálně obviněn ze „zavinění smrti“ v důsledku nedostatečných hygienických opatření na březnové konferenci. Zatčen však nebyl.

Společenství kazatelů založil pradědeček současného vůdce, známý jako Mauláná Muhammad Iljás, ve 20. letech 20. století v severozápadní Indii. Vycházel ze spirituality islámské mystiky (súfismu), konkrétně v Indii velmi rozšířeného řádu čišťíja. Oproti jiným, značně netradičním formám súfijské spirituality je však Tablígí džamaat orientováno naopak na propagaci islámské ortodoxie a šaríi. Tablígí džamaat se zaměřuje především na muslimy, kteří

žijí ve městech obklopeni cizími vlivy (například hinduismu, ale třeba i západního sekularismu), a snaží se je inspirovat k řádnému muslimskému životu zcela podle tradičních představ.

I když je Tablígí džamaat svou povahou hnutí konzervativní, není nikterak radikální ani násilné. Pro hinduistické extremisty však představuje dobrý terč. Jeho přehmat (nedostatečná hygienická opatření na jedné konferenci) rychle využili k rozdmýchání nenávisti vůči celé muslimské menšině.

ZÁVĚREM

Je tedy vidět, že pandemie nového typu koronaviru má tendenci situaci kolem náboženství a náboženských skupin spíše dynamizovat, v některých případech až vyhrocovat. Na příkladu Koreje a Indie vidíme, jak virus zvýraznil již existující napětí mezi náboženskými menšinami a většinovou společností. Příklad Číny zas ukazuje, jak virus může silně oživit náboženské motivy a prožívání i ve společnosti, která je již přes sedmdesát let drcena ateistickou diktaturou.

Více informací k tématu můžete najít na webu Náboženského infoservisu: info.dingir.cz.

Muslimové tvoří zhruba 15 % obyvatel Indie. (Foto © Shutterstock.com.)

Spiritualita všedního dne jako vědomí nevšednosti

Matěj Čihák

Spiritualita a všední den. Dvě slova, která na nás mohou působit velmi odlišně, až protichůdně. Spiritualita zní jako něco tajemného, vznešeného, pro někoho třeba i potenciálně podezřelého. Každopádně je to slovo cizího původu, pochází z latinského „spiritus“, což znamená „dech“ nebo „duch“.

Všední den se naopak jeví jako něco docela obyčejného, ba až potenciálně nudného či nezajímavého. Nebo i pěkného, ale v každém případě prostého.

A přece se spiritualita a všední den splétají již od první chvíle, od samého prapočátku všedního dne, kdy se probudíme ze snu či bezesného spánku do denního svitu naší (ne) všední reality.

Podle antických filozofů byl počátkem všeho filozofického tázání i vši opravdové zbožnosti údiv. A není snad většího údivu, není nejzvláštnější to, že vůbec něco je? Že existuje něco, místo toho, aby nebylo nic? Jsem přesvědčen, že moment, kdy se vynořujeme z „nic“ našeho spánku do rána všedního dne, je ve skutečnosti tím nejspirituálnějším momentem vůbec.

Ten zázrak, že jsem tady. Ten zázrak, že vůbec něco „jest“. Zázrak dalšího rána. Zde bych hledal počátek spirituality všedního dne.

Z jistého úhlu pohledu totiž všední den není všední, nýbrž je zcela nevšední, neboť je zcela vždy a zákonitě nabit nějakými událostmi, situacemi, věcmi, bytostmi. Ať již je to, co se děje během našeho všedního dne, sebevíce prosté, předvídatelné či snad nepříjemné nebo bolestivé, je to zázračné, spirituální. Je to zázračné oproti hypotetické nicotě nebytí, oproti věčnému spánku, oproti možnosti, že se vůbec nic odehrávat nemuselo.

Spirituální rozměr však do našeho všedního dne nepřichází s probuzením nikterak automaticky. Věřím, že čtenář, stejně jako já, velmi dobře zná onu chvíli, kdy se probudí a mysl mu okamžitě zaplaví nejrozmanitější myšlenky, pocity a předtuchy týkající se konkrétních obsahů jeho života. Na vděčnost za nové ráno, natož

Spiritualita a všední den se splétají již od první chvíle, od samého prapočátku všedního dne, kdy se probudíme ze snu či bezesného spánku do denního svitu. (Všechny fotografie Štěpánka Plzákova.)

pak na údiv nad tím, že vůbec „něco jest“, není ani pomyšlení.

Pokud se nám ale ráno, nebo kdykoli poté v průběhu dne, podaří si tuto zázračnost faktu existence zpřítomnit, děje a situace našeho všedního dne najednou začnou dostávat nevšední ráz.

Z povrchního hlediska sice události zůstávají třeba pořád stejné a zdánlivě prosté – jdu do práce, na nákup, do knihovny, na procházku do parku, na návštěvu k příbuzným atd. –, získávají však úplně nový rozměr. Jako by se v jejich nitru pootevřela nová dimenze, rozměr hloubky.

„Ten zážrak, že jsem tady. Ten zážrak, že vůbec něco ‚jest‘. Zážrak dalšího rána.“

Z tohoto úhlu pohledu by šlo říci, že spiritualita je hloubkou všedního dne.

A protože spiritualita vyvěrá již ze samotného faktu existence, je každý člověk implicitně spirituální bytostí. Ovšem pouze implicitně; záleží na něm samotném, zda svou latentní spiritualitu probudí a stane se spirituálním člověkem vědomě, anebo bude „žitím jen proplouvat“ (jak praví unitářská píseň!) a jeho spiritualita zůstane převážně neprobuzená, neoživená, nežitá, skrytá, opuštěná a spící jako Šípková Růženka uvězněná za trním netečnosti, laxnosti, bezzájmovosti, nevšímavosti a nevědosti.

Jak ale svou spiritualitu probudit? Jak vědoměji prožít údiv nad vlastní existencí a existencí světa? Je k tomu potřeba nějakých cvičení či rituálů? Práce se slovy? Se symboly? Nebo s tělem? Či snad četby určité literatury nebo naslouchání lidem, kteří (tvrdí, že) již svou spiritualitu probudili? To vše určitě se spiritualitou úzce souvisí a může jejímu probuzení velice napomáhat. Všechny výše zmíněné činnosti lze zahrnout, v různé míře a různým způsobem, do našeho všedního dne. Ve sváteční dny, například o víken-

du, nebo když se koná nějaká duchovně (nebo třeba „jen“ kulturně) zaměřená akce, je pak možnost tohoto oživení ještě zintenzivněna.

Zmíněné činnosti jsou však, tak jak je chápu, spíše až následkem či podpůrným pilířem něčeho původnějšího, na čem spiritualita všedního i nevšedního dne stojí. A to je něco, čím spiritualita začíná. Dalo by se říci, že je to právě ono probouzení údivu. Jinými slovy bych to označil jako bdělost, pozornost či všímavost.²

Znamená to tedy záměrně navyšovat během dne pomyslnou hladinu svého vědomí. Připomínat si nenuceně, ale vytrvale onu nesamozřejmou povahu svého života, svého bytí zde a všeho toho, co jej naplňuje. Ať již je to jídlo, které jím, zvuk brzdící tramvaje na rušné ulici, krásná květina v trávě nebo nepříjemný kolega v práci či bolest v pravém kolenu.

Všechny tyto věci, ať již je naše mysl hodnotí jako všední či nevšední, jako příjemné či nepříjemné, jsou především přítomné, jsou tady, jsou součástí mého života a jsou zcela nesamozřejmé.

Hranice mezi tím, co je spirituální a nespirituální, neleží ve věcech samých, ale v našem přístupu k nim. Staletý kostel s významnou historií, který netečně mímím, aniž bych si ho povšiml, se pro mě stává zcela nespirituální věcí. Naopak obyčejný kámen, jehož přítomnost si uvědomuji, kterému věnuji pozornost a o němž se zaujetím přemítám nebo ho prostě jenom vnímám, se náhle stává spirituálním předmětem nezměrné hodnoty.

Právě ve všedních dnech, které máme často ve zvyku označovat také jako „pracovní“, je někdy obtížné tuto všímavost vůči věcem a bytostem v našem životě udržovat a obnovovat. Tlačí na nás mnoho podnětů, a především našich vlastních myšlenek. Velkou roli hraje i fyzická únava například z práce, z péče o děti nebo o nemocné příbuzné či z dlouhých přesunů hromadnou dopravou nebo autem. V takových chvílích často podléháme tendenci své prožívání bezděčně „despiritualizovat“.

Paradoxně je nám právě v takovém rozpoložení spirituality nejvíce třeba. Tehdy nám

2 Všímavým přístupem k životu se důkladně a velmi srozumitelně zabývá blog Vnímáním proti negativite, jehož autorem je člen Obce širšího společenství Miloš Mášik: viz <https://podsvietenie.webnode.cz/>

1 Je snadné uctívat proroky, *Cestou světa*, 066.

„Hranice mezi tím, co je spirituální a nespirtuální, neleží ve věcech samých, ale v našem přístupu k nim.“

„Připomínat si nenuceně, ale vytrvale onu nesamozřejmou povahu svého života, svého bytí zde, a všeho toho, co jej naplňuje.“

spirituální rozpoložení může obzvláště pomoci. Někdy je dokonce tím jediným, co nám může pomoci. Tím jediným, co nám zbývá. Spirituální rozpoložení nutně nevnímám jako „pozitivní“ naladění, ale spíše jako zkoumavé, pátravé, zvědavé, upřímné, otevřené a tvořivé dívání se na to, co se kolem mě a se mnou děje. Ve všímavém, bdělém, spirituálním pohledu je přítomno přijetí i odstup vůči všem obsahům mého žití.

Způsobů, jakými navyšovat hladinu svého vědomí, své bdělosti, tedy jak probouzet a udržovat spirituální naladění, objevilo lidstvo za svou historii mnoho. Petr Samojský se ptal několika lidí nejrozmanitějšího duchovního zaměření, věku i různých profesí a jeho články ukazují, jak rozličné formy na sebe spiritualita všedního dne bere. Každý člověk prožívá nevšednost svých všedních dnů jinak, všímá si jiných důrazů a používá jiných „metod“ k tomu, jak v sobě tento spirituální pohled oživovat.

V někom jeho spirituální zanícení a jeho vědomé zpřítomnění do vlastního žití probouzí vzpomínka na slova a činy člověka jménem Ježíš. Někdo jiný se udržuje v bdělé pozornosti neustálým připomínáním si velikosti Boží, v islámské mystice označované slovem „dhikr“. Někdo vstupuje do chrámu zvaného divadlo, a právě odtamtud si přináší ono „něco víc“, co prosvětluje a prohlubuje jeho dny. Jiný zase otevírá své vědomí v objetí přírody, ať již při

toukách po bukových lesích a pískovcových skalách, nebo při pohanském rituálu o Samhainu či jiném velkém svátku.

Spiritualita všedních dnů je tedy pestrá, jako je pestrý život sám, a různorodá, jako je jedinečný každý z nás. Tyto rozmanité cesty však mají něco společného, totiž to, že během všedního dne otevírají jeho hlubší význam a zvědomují zářačnost (nevšednost) samotné lidské existence.

Několik zamyšlení ke spiritualitě všedního dne

„Spiritualitu všedního dne bych popsal jako snahu o přiblížení se k Bohu ve všech našich stavech.“ (Foto © Shutterstock.com.)

ÚVOD

„Co je to spiritualita? Co si lze představit pod pojmem spiritualita všedního dne? Jak můžeme vnímat rozdíl mezi všedním časem a časem posvátným?“ takové a další podobné otázky jsem položil několika lidem, kteří reprezentují určitý vzorek společnosti. Chtěl jsem oslovit ty, kdo se mohou vyjádřit o svém vztahu k víře a náboženství, ale také někoho, kdo se věnuje alternativní spiritualitě, umělce, člověka manuálně pracujícího i někoho občansky angažovaného. Byl jsem si přitom dobře vědom naprosté subjektivity volby, šlo mi především o barvitost a osobitost jejich pojetí spirituality, a to i u těch (anebo u těch především), kdo hovoří z pozice své profesní role nebo funkce.

Otázky nebyly míněny konkrétně, jako když se dělá rozhovor, ale pouze jako tematické okruhy – to při vědomí složitosti a citlivosti této oblasti. Zde nutno podotknout, že oslovených bylo poměrně o dost víc, ale mnozí odmítli, byť v první chvíli měli třeba i velký zájem. Není

snadné psát o tématu spirituality všedního dne z osobního pohledu! Znamená to nejen utřídit si myšlenky o věcech na první pohled samozřejmých, které ovšem na pohled druhý najednou ukážou složitost a těžkopádnost možností převést je do slov. Ale také není snadné takřikajíc obnažit kořeny své duše.

Zhruba dvouměsíční proces diskusí, upřesňování a doladování textů sice dosvědčil složitost a náročnost tématu, nesnadnost komunikace o věcech, které jsou svým způsobem bytostným základem života člověka – ale současně ukázal nádhernou barevnost osobního přístupu. Naše názory, pohledy na svět, to všechno, co nás vytváří a definuje, je jako sklíčka brýlí. Ta zpřesňují naše osobní zření. Náš úkol, jakožto čtenářů, je poděkovat autorům za ochotu sdílet své osobní náhledy. Ale hlavně a především – poměřit se jimi a zkusit si formulovat svůj vlastní postoj k té ústřední otázce.

A tak při čtení zkusme souběžně uvažovat o svém pohledu na věc – mohli byste popsat svou osobní spiritualitu všedního dne?

**KRISTIÁN DEMBICKÝ, STUDENT
ISLAMOLOGIE A ARABISTIKY,
MUSLIMSKÝ AKTIVISTA**

Spiritualitu všedního dne bych popsal jako snahu o přiblížení se k Bohu ve všech našich stavech. O Proroku Muhammadovi, kéž na něm spočine Boží mír a požehnání, bylo řečeno, že byl v neustálém spojení s Bohem, neustále na Boha vzpomínal (arabsky se vzpomínání či také invokace řekne „dhikr“ – Prorok byl v neustálém stavu dhikru Boha), a on je naším vzorem, naším ideálem, dokonalým člověkem (arabsky al-insán al-kámil). Jeho učení (sunna, která je spolu s koránem jednou ze dvou částí zjevení, které bylo dáno Prorokovi, kéž na něm spočine Boží mír a požehnání) je plné modliteb a invokací pro nejrůznější každodenní situace (ranní vstávání, různé aspekty hygieny, oblékání, jídlo a pití, chůze po ulici, návštěvy tržnic atd.). Velkou část tohoto aspektu Prorokova učení ve svém nádherném díle *Kitáb al-Adhkár* (Kniha vzpomínání), o kterém naši učenci říkají, že by si jej měl člověk pořídit, i kdyby kvůli tomu měl prodat vlastní dům, sestavil velký damascenský učenec a světec imám al-Nawawí. Toto dílo je jedním z mých nejceněnějších pokladů, neboť jsou jím každodenní „světské“ záležitosti transformovány do hlubokých způsobů uctívání Boha. Tato transformace světského v sakrální je pro mě jedním z nejkrásnějších aspektů islámu. Každý okamžik je podle našich světců a učenců příležitostí k přiblížení se Bohu.

Například jeden velký damascenský učenec, súfijský mistr a světec z dvacátého století, axiom pokory, šejch Shukri al-Luhafi, neustále říkal „Allah, Allah“, pořád, během dne Boží jméno musel vyslovit v řadu mnoha desetitisíců či statisíců. A to není až tak neobvyklé, mnoho našich učenců a světců zarecituje celý korán každý den. Tento stav je mým snem, neboť z hlediska scholastické tradice klasického sunnitského islámu esence islámu spočívá v poznání Boží vůle (ve smyslu Zákona – zjevení) a podvolení se jí, spolu s odevzdáním se do Boží vůle (ve smyslu osudu) a jejím pokorným a vděčným přijetím, a to vše s upřímností, pokorou a láskou k Bohu. To je kombinace Zákona (šaría) a tasawwufu či súfismu. Následování Zá-

kona nás nutí se znova a znova očisťovat a kát se a navracet se ke své pravé podstatě, navracet se k Bohu, navracet se k smyslu naší existence, jímž je poznávání a uctívání Boha. Náš Zákon totiž není jenom o zákazech a nařízeních, je také oceánem různých moudrých doporučení, různých nepovinných možností, jak konat dobro a přibližovat se k Bohu. Odevzdání se Bohu je nepopsatelně osvobozující. Vyvádí člověka z chaosu a nejistot dnešního (i jakéhokoliv jiného) světa. Je to vlastně paradox. Člověk nabývá skutečné svobody až přijetím svého údělu a podvolením se, odevzdáním se. V islámu je však velmi zásadní také realita toho, že naše víra není slepá. Pro existenci Boží existuje celá řada velmi přesvědčivých logických a jiných důkazů a stejně tak je to s existencí proroků a zjevení. Pro mě osobně je tedy osobní spiritualita zcela propojena s islámem, neboť jsem přesvědčen, intelektuálně i duchovně, o jeho úplné pravdivosti a komplexnosti. Žádná jiná velká náboženská či filozofická tradice mě nepřesvědčila, k různým „moderním mistrům“ či „novým proudům“ nejrůznějších duchovních cest a filozofií jsem velmi skeptický a propadám se hanbou byť i jen při představě toho, že bych měl kdy mít pocit, že bych já osobně dosáhl vyšších stupňů intelektuálního či duchovního poznání než třeba imám al-Ghazzálí či imám Abd al-Qádir al-Džílání, který o sobě řekl, že je prachem na sandálech Mu'áwiji, jednoho z velkých společníků Proroka Muhammada. Kde pak stojí Prorok Muhammad či ostatní proroci, kéž na nich spočine Boží mír a požehnání.

V kontextu osobní spirituality a dnešního moderního a chaotického světa občas přemýšlím nad tím, jaká je vlastně v současnosti role moderních technologií na duchovní cestě. Naši předchůdci nikdy nebyli v situaci, kdy by seděli v malém prostoru (autobus) plném lidí, z nichž většina vůbec nejsou súfijové ani muslimové, ba možná ani věřící v Boha, ba možná dokonce ani nemají rádi islám, a u toho by poslouchali (ve sluchátkách) nějaké mystické súfijské zpěvy o Boží dokonalosti a manifestacích Božích atributů v Jeho stvoření, nebo o lásce k Prorokovi, kéž na něm spočine Boží mír a požehnání. Je to úplně nová situace. A jaká je její skutečná podstata? Je to dobré? Špatné? Děsivé? Smut-

né? Skvělé? Humorné? Absurdní? Já nevím. Ale jsem optimista, takže mám pocit, že je to z různých důvodů spíše pozitivní. Další takovou novou dimenzí jsou filmy. Na Netflixu je *Yunus Emre* – súfijský seriál o dvou velkých tureckých světcích. Alchemiya je takový muslimský Netflix plný podobných seriálů a filmů. V tomto kontextu si představuji, jak před několika staletími, za starých dobrých časů, dostávali súfijské mistři od horlivých noviců otázky typu, jestli je jejich litanie platná, když se museli v půlce napít vody a ztratili kvůli tomu na moment koncentraci, – a jak dnes dostávají současní mistři otázky typu: „Mám svou litanii zarecitovat před, po nebo během sledování svého oblíbeného seriálu?“ Občas je to opravdu velmi zvláštní. Kráčím po Václaváku a v uších mi zní šejch Muhammad al-Yaqoubi, kéž jej Bůh ochraňuje a žehná mu, vysvětluje *Kitáb al-'Ilm* (Kniha vědění – první z knih *Ihjá 'Ulúm al-Dín*, opus magnum imáma al-Ghazzálího), a u toho si vzpomenu na výrok Proroka, kéž na něm spočine Boží mír a požehnání, který předpověděl, že Den soudný nenastane, dokud nebudou mít lidé hudební nástroje na hlavách.

V současné době procházím těžkým obdobím, neboť má, nyní již bývalá, manželka odešla od islámu a tato událost mne velmi zasáhla. Procházel jsem, a ještě stále procházím, určitou krizí. Do toho covid, bakalářka, státnice, zkoušky atd. Smutek, zklamání, hněv, únava, strach, občasná lenost a vyčerpání zastřely mou mysl a zpomalily mě. Nyní jsem rád, že vykonám svých pět denních modliteb, ráno a večer něco málo dhikru pro ochranu a požehnání, rituální očisty vodou. Je to teď takový „spiritual survival mood“. Ale, alhamdulillah – díky Bohu, cítím, že již jsem, InŠáaAlláh, na konci této krize a pomalu se vracím ke svému běžnému duchovnímu životu, ač je to těžké, neboť jsem poněkud „vyšel ze cviku“. Před touto krizí jsem většinou, kromě našich pěti denních modliteb, každé ráno a večer alespoň hodinu či dvě, ale někdy i déle, recitoval prorocké a speciální šádhilíjské litanie, korán a také studoval súfijské texty, u toho jsem nosil marocké róby, turban, páčil kadidlo atd. (Teď jsem občas rád, že se večer pomodlím v županu.) Během celého dne jsem jinak buďto poslouchal přednášky různých učenců, korán

či různé súfijské zpěvy apod., četl různé teologické, právní, súfijské a jiné texty či dělal dhikr (opakoval Boží jména, různé verše z koránu atd.) nebo vykonával i různé „světské“ aktivity typu studia na univerzitě – nicméně i tyto aktivity lze v islámu proměnit v uctívání Boha, a to nejenom s použitím řady různých prorockých modliteb a invokací, ale zejména skrze úmysl. Nejslavnější výrok Proroka Muhammada, kéž na něm spočine Boží mír a požehnání, říká: „Skutky jsou dle úmyslů a každému bude dáno dle jeho úmyslu.“ Takže pokud já například studuji s tím, že tím chci následně získat nějakou dobrou práci, v ní vykonávat nějaké dobré skutky a živit skrze ni svou rodinu a rozdávat almužny atd., tak se veškeré mé studium (ač je to studium třeba politiky, medicíny či historie) stává dhikrem.

V kontextu hledání cesty v chaotické současnosti často myslím na jedno oslnivé, krásné a vskutku inspirující klasické dílo – *Hajj ibn Jaqdhán* (Živý, syn Bdícího) imáma Abú Bakra Ibn Tufajla –, jehož překlad do češtiny revidoval pan profesor Kropáček, Bůh mu žehnej. Je překrásným manifestem osobní spirituality, cesty čistého rozumu, čisté peripatetické logiky a vztahu ke zjevení a světu. Člověk může s jasným intelektem, čistou intuící a nasloucháním svému nezkaženému svědomí dojít v mnoha věcech velmi daleko, ale prostě to nestačí. Úplným zdrojem Absolutní pravdy je, podle nás, pouze zjevení, jehož pravdivost byla potvrzena jasným intelektem, který nám je také hlavním hermeneutickým instrumentem. V islámu jsem nenalezl nic, co by odporovalo intelektu, ba právě naopak vidím za všemi jednotlivinami i principy Zákona hlubokou, místy nepopsatelnou moudrost a komplexnost, která prostě nemůže být dílem lidským.

LADISLAV HERYÁN, ŘÍMSKOKATOLICKÝ KNĚZ, SALESIÁN

Zadané téma k úvaze „spiritualita všedního dne“ mohu definovat třeba takto – je to radost ze života a bohatosti jeho forem v lidech, kultuře či přírodě, pravdivost, trpělivost, otevřenost a velkorysost ve vztazích, odpovědnost a poctivost v práci, „jednat lokálně, ale myslet globálně“.

„Je pro mne důležitá osoba Krista, a Ježíše jako jeho historické manifestace...“

(Foto © Shutterstock.com.)

Svou osobní spiritualitu nedovedu nevztahovat k židovsko-křesťanské náboženské tradici, protože je základním kulturním rámcem, ve kterém jsem vyrostl a ve kterém se zformovala naše euroatlantická civilizace, a pokud bych tento základní kořen popřel, rozpliznu se v nekonečném guláši. Je-li Bůh, ať už si ho pod tímto slovem představíme jakkoli, pak je člověk někým jiným, než pokud by Bůh nebyl. Bůh je pro mne nezištně se dávajícím osobním Bytím, můžeme jím třeba myslet Lásku jako skutečnou esenci všech věcí, přičemž můj život je podílem na tomto Bytí, a proto si svoji spiritualitu sám pro sebe definuji jako „práci s vlastním bytím“. Je pro mne důležitá osoba Krista, a Ježíše jako jeho historické manifestace, která tomuto poněkud neurčitému konceptu dává formu a nabízí platformu společné komunikace a společného prožívání s druhými, jelikož my lidé nejsme izolovanými ostrovy.

K zadání této úvahy ohledně rozdílů mezi všedním časem a časem posvátným mohu jen dodat tolik, že v něm rozdíl nevidím. Jedná se o dualismus, který se podle mne míjí s realitou. Spiritualitou je pro mne láska, nebo lépe, život v lásce jako odpověď na to, že jsem milovanou bytostí. Jak říká svatý Jan, láska spočívá v tom, že Bůh miloval jako první. Já proto až tak nerozlišuji mezi pracovními povinnostmi, osobními potřebami a duchovním rozměrem, myslím, že v mém životě neexistuje žádný dualismus mezi duchovním a profánním. Jistě, musím se vědomě snažit o život bdělý k přítomnosti Boží, k životu „ve vztahu“, a k péči o něj musím vyhradit

ten nejcennější čas dne, který je pro mne ráno po probuzení, ale to vše je součástí jednoho nerozděleného života.

Anebo jinak – moje spiritualita je práce s vlastním bytím, ve vztahu s Ježíšem Kristem, a to jako odpověď na to, že jsem milován, a projevuje se službou jako snahou o praktické prokazování lásky. Každý z nás je ovlivněn prostředím a postavami kolem něj. Pro mne to byly jednak živé postavy kněží (Radim Hložánka, Josef Novosad), literární postavy (hrdinové knih J. Foglara, E. T. Setona, J. Verna a K. Maye) a svět literatury a hudby vůbec, a také různí kamarádi a postavy v mém raném křesťanském období, a samozřejmě Ježíš Kristus a někteří světci (Dominik Savio, Jan Bosco).

Co se týče mé osobní duchovní praxe jako takové, už jsem zmínil, že nejdůležitější část dne je pro mne ráno. Jelikož náš komunitní program začíná v 7:00, já vstávám v 5:00, abych měl čas na vědomé pobývání v přítomnosti Boží (ten ranní program se ovšem odvíjí od toho, v jaké naší salesiánské komunitě momentálně žiji, ony se od sebe liší), někdy to ovšem nejde (pondělky odcházejím sloužit mši u sester Matky Terezy v 6:00 a v úterky jezdím učit do Olomouce, takže odcházejím z domu na vlak již ve 4:30). Já tomu říkám, že se „ráno nechám milovat“, čtu, modlím se a medituji. Jsem-li v komunitě večer, modlíme se společně tzv. večerní chvály, ale obvykle mám po večerech různé programy a setkání, takže pozdě večer již jen relaxuji, jsem rád, že jsem konečně sám, a obvykle jsem tak unavený, že nejsem schopen se formálně nějak modlit, spíš jen tak pobývám v tichu nebo poslouchám hudbu.

Jako kněz se setkávám s lidmi jinak než ostatní lidé a mohu vstupovat do prostředí, která jsou pro běžného člověka nedostupná (jednou z mých činností je například práce vězeňského kaplana, nebo mívám bohoslužby na pódiích rockových festivalů atd.). Jsou samozřejmě lidé, kterým můj způsob prožívání kněžství nesedí, ale to mne netrápí, každý si hledá to, co potřebuje. Je třeba, abychom žili ve vnitřní svobodě.

Ano, duchovní krize se mi také nevyhnuly. Beru to tak, že krize jsou v životě velmi důležité, protože dál nás může posunout jen velká láska nebo veliké utrpení, nejspíše ale to druhé.

KAREL KOLAJA, STAVBAŘ

Od dospívání mě neustále ovlivňuje a formuje hlavně velké množství přečtených knih, sny a hlad po životě, později se přidal optimismus a přibyla radost, že rozumím „řeči ptáků“.

(Foto © Shutterstock.com.)

Spiritualita je v mém životě nezbytný rozměr, i když mé představy o ní jsou dost nekonkrétní. Těžko bych pro sebe třeba definoval, kde končí například štěstí, úžas a začíná spirituální zážitek. Každopádně ho ale během všedních dnů vyhlížím! „Trocha radosti přišla by vhod,“ pravila Julie své chůvě v jedné ze Shakespearových her a já s tímto citátem rád začínám svůj den. Beru to ale tak, že spiritualita je pro mne obsažená uvnitř věcí, co se dějí, a není pro mne nijak důležité ji odkrývat, pojmenovávat a zdůrazňovat, ani jí třeba vyhrázovat nějaký určitý čas. Já osobně zklidnění a trochu soustředění nacházím až pozdě večer. Nicméně nějaká pravidelnost je v tomhle ohledu pro mě úplně podružná.

Možná je to i jeden z důvodů, proč mne neoslovuje ani liturgie – a duchovní společenství, kterému bych mohl být přínosný a ono mně, jsem nepoznal a ani nehledal. Církve jsou pro mě podstatné a zajímavé pouze jako historie lidstva. Z duchovního hlediska jsou pro mě absolutně důležité hodnoty, které se organizovat ani načasovat nedají, jako úcta k přírodě, k lidem nebo třeba respekt k jinakosti. Ty se spiritualitou, jak ji vnímám, hodně souvisí, patří do ní.

Myslím, že podvědomé hledání něčeho vyššího máme vrozeno a potřebujeme to a není

snadné to nalézat v chaosu všedního dne. Mne v tomhle hledání od dospívání neustále ovlivňuje a formuje hlavně velké množství přečtených knih, důležité jsou sny a hlad po životě. Později se bezpochyby přidal optimismus a přibyla radost, že rozumím „řeči ptáků“, myslím tím ty vlny štěstí ze zážitků, které mě převyšovaly a byla v nich poezie, moudrost, krása. Vždycky jsem se cítil jako vyvolený z toho, jak mě zasáhly.

Pokud spiritualitu beru jako něco, co má člověku být ve všedních dnech posilou, pak mi k ní patří vztahy s blízkými lidmi a rodinou a pořád třeba i ohromení z dobrého koncertu, který mě nepustí z auta, doznívá ve mně. Vnitřní radost a klid mi vlastně přinášejí věci, které se mohou zdát (a jsou!) úplně obyčejné, například dobře zvládnutá lekce angličtiny, výpádlování na kajaku daleko za město, dobrý rozhovor, nápad na dárek... a pravda, i ten triviální „dobrý skutek“.

A snad není stížnost říct, že stárí a obtíže s ním spojené ubírají moji spiritualitě důležitou potravu – optimismus, očekávání a odvahu.

FILIP AIRIS KUBÍN, ORGANIZÁTOR ČESKÉ POHANSKÉ SPOLEČNOSTI A ČLEN ČESKÉ DRUIDSKÉ SKUPINY

„Vytaženou kartu pokládám na domácí oltář a mám ji tam, dokud cítím, že období platí, přičemž se snažím směřovat svou cestu podle ní, jak je to možné.“ (Foto © Shutterstock.com.)

Svou cestu za spiritualitou jsem začal ve svých třinácti letech, kdy jsem se v touze po poznání světa začel kromě vědeckých knih i do knih o magii. Po několika experimentech jsem usoudil, že mi praxe funguje, čímž se mi otevřel ještě více celý svět ve své spirituální a transcendent-

ní rovině. Píši „ještě více“, protože pro mladého chlapce není problém vnímat ve svém okolí duchy lesa, víly a bohy, o kterých je mu vyprávěno v pohádkách a mýtech. Následně jsem v patnácti letech začal hledat již vyšlapanou cestu, která by mi vše pomohla lépe uchopit a dodat zároveň i strukturu morálních hodnot. Prošel jsem si různé víry od křesťanství přes buddhismus a islám, až jsem v jednom zapadlém malém knihkupectví našel knihu *Keltská přírodní magie: Wicca*, kde jsem se poprvé dozvěděl o stezce pohanství. Jelikož mi nejvíce zapadlo do mého pojetí světa a života, byla tím má dosavadní cesta zahájena.

Za ty roky toulání se lesem, oslav kola roku, poznání souvěrců a jejich názorů a studia knih se má osobní spiritualita (pohanská praxe) vyvinula až do dnešní podoby. Dala by se pojmut do tří až čtyř okruhů:

První je ten každodenní, kdy si udržuji pohanské vnímání svého okolí. Snažím se vnímat krajinu okolo sebe nejen v pohanském transcendentním duchu, být bdělý v přítomnosti, dodržovat pohanské ctnosti a hodnoty či děkovat za každodenní dary Matky Země a života, které se mi dostávají. Také se snažím vnímat svůj osobní příběh (osud? cestu?) a žít ho tak, abych se za sebe nemusel moc stydět. Moje pohanství je hodně spojené i s ekologickými otázkami, takže to tak i vypadá. Každé ráno se snažím popřát dobré ráno krajině, místním duchům, slunci, svému okolí. Také se při každém jídle snažím vyjmenovat všechna zvířata a rostliny, ze kterých je jídlo složeno, a děkuji jim, že zemřely, abych já mohl žít v rámci cyklů života na naší planetě... a s myšlenkou, že všichni jsme děti Matky Země.

Druhý cyklus je týdenní. V něm se snažím usedat aspoň jednou týdně na patnáct minut ke svému domácímu oltáři, na němž jsou symboly všech mých hodnot, kterých se chci držet a na které bych nerad zapomenul, protože bych ztratil sám sebe. Je na něm například symbol mých předků – kořenů, kterých si vážím a které jsou mi oporou. Kámen z mé rodné krajiny, abych nezapomněl na úctu k ní i ke krajinám celé České republiky. Také jsou na něm symboly mých patronů, svíce, ale například i hliněný kalich s vodou. Ten je pro mě symbolem emo-

ci, protože jako technik nechci situace v životě řešit jen hlavou, ale právě i v souladu se svým srdcem.

Třetí cyklus mé spirituality je cyklus roční a je v něm zahrnuto slavení minimálně všech osmi základních pohanských svátků kola. Od Noci mrtvých (Samhainu, Dušiček), kdy děláme rituál pro své předky a končíme minulé, přes vítání slunce a naděje o zimním slunovratu. Na Imbolc (Hromnice) zase děláme rituály na ochranu domácího krbu i našeho vnitřního ohně a na rovnodennost vítáme jaro, světlou polovinu roku, a loučíme se s temnotou. Poté se o Noci ohňů (Beltainu), přesném opaku Noci mrtvých, konají velké slavnosti plodnosti, života, lásky a radosti. O letním slunovratu vzdáváme hold slunci a jeho nejvyšší vládě, vítáme příchod léta a nových zážitků. Vše završuje velká slavnost léta a prvních sklizní Lughnasadh a po ní podzimní rovnodennost, kdy děkujeme Matce Zemi a krajině za úrodu. Popravdě je moc prima mít oslavu tak jednou za pět týdnů. S tímto je spojené i mé každodenní vnímání cyklů v přírodě a sledování krajiny, jak se pomalu proměňuje. Také strava sezonních jídel a plodů je pro hodně lidí často velkým zpestřením jinak monotónních pracovních dnů a pomáhá k většímu naladění se zpátky k pohanskému vnímání přírodních cyklů.

S rokem je také spojeno mé vnímání životních období, které má definovat aktuální výzvy stojící přede mnou. K tomu mi pomáhá vybírání vždy jedné tarotové karty nebo oghamu po některém ze sezonních rituálů. Vytaženou kartu pokládám na domácí oltář a mám ji tam, dokud cítím, že období platí, přičemž se snažím směřovat svou cestu podle ní, jak je to možné. Nyní například procházím kartou deset pentaclů, kde se zaměřuji na radosti, které mé dlouhodobé snahy přinesly, a věnuji se více svým nejbližším.

KAREL NEDVÍDEK, VINAŘ

Když uvažuji o spiritualitě, v první řadě se mi vybaví souvislost s mou snahou o vybudování vinného vinohradu na Moravě. Před lety jsem zjistil, že v rámci rodiny vlastníme kousek půdy, pruh zarostlého kopce s poetickým názvem Mastná

„Založili jsme vinařský spolek. Je tam Pražák z korporátu, válečný vysloužilce, doktor z nemocnice nebo vědec biolog.“

(Foto © Shutterstock.com.)

hora. Začali jsme tam se ženou a dětmi jezdit. Zprvu jsme tam zavítali dvakrát v roce – jednou sklídit úrodu z rozložitě staré meruňky a podruhé plody z velmi důstojného letitého ořešáku. Ale postupně z různých stran přicházely informace, které mě k tomu kopci začaly nějak přirozeně táhnout mnohem více.

Střelice byly ves patřící historicky ke klášteře na Králově Poli v Brně, „Kénigsfeldu“, jak někdy říkají místní. A kartuziáni tady po staletí pěstovali révu, obzvláště pak v té Mastné hoře, než jim to Josef II. zatrhł. Střeličtí sedláci si majetek řádu, včetně krásné rezidence, koupili k překvapení mnohých v aukci a tu révu se střídavými úspěchy pěstovali až do začátku minulého století, kdy jim čáru přes rozpočet udělala mšička révokaz jako všude jinde v Evropě. Ale ve Střelicích tím příběh vína na dlouho skončil.

A já najednou cítil jakési vnitřní nutkání se tomu kopci věnovat. Tak začalo něco, co trvá dodnes a co hluboce zasáhlo do mého duchovního vývoje. Od dětství jsem prožíval, myslím, velmi bohatý vnitřní život. Dodnes si pamatuji „přízraky“ míhající se v tmavých koutech domku mé prababičky, které kromě mě nikdo jiný neviděl, dlouhé rozpravy s obřím obrazem Panny Marie visícím nad postelí o jistě zásadních problémech mého raného života, hledání „toho pravého“ mezi protestantismem, buddhismem a islámem (ten mám na rozdíl od mnohých soukmenovců velmi rád díky širokému příbuzenstvu od Sýrie až po Pákistán) v pozdějších letech.

Ale tohle bylo a je jiné. Začalo to nenápadně. Prostě jsem si řekl, že zkusím ten kus země trochu vyčistit a zasadím pár keříků révy. I když komentáře z rodiny tenkrát jednoho zrovna nepovzbudily... Najednou tam réva byla, ten malý kousek kopce docela prokoukl. A já si poprvé připomněl biblický text o stvoření světa, kde se po tvořivém výkonu s uspokojením konstatuje „a bylo to dobré“.

Začal jsem se na tom místě cítit velice dobře a taky jsem poprvé zažil takový zvláštní pocit uspokojení svého druhu. Nebylo to jako v zaměstnání, když se něco povede. Ne, bylo to hlubší. Jakási kombinace vnitřního nutkání v tom díle pokračovat, zenové trpělivosti s v podstatě fádni a nudnou prací při klučení té divočiny a zároveň téměř hmatatelná spokojenost. Já se vlastně nevědomky začal zvláštním způsobem modlit. Modlit beze slov a konkrétního záměru.

Ale to jsem si asi uvědomil až trochu později. Mezitím se stala spousta věcí. Z té první révy dodnes přežila asi jen polovina. Taky vím, že jsem ji dal do té nejhorší možné polohy, a tudíž dvakrát dobře nerodí. Ani u toho kousku zarostlé půdy nezůstalo. Dodnes věřím, že pracuji na něčem, co mě přesahuje, a já tou prací jen přispívám k vlastnímu přiblížení se k čemuš většímu. Asi se tomu leckdo zasměje, ale cítím něco až mystického, alchymistického. Velké dílo, chtělo by se říci.

Chtěl jsem v návalu aktivity zbavit vinohrad nejen nezničitelných šípků, ale i všech vzrostlých stromů, a že jich tam bylo. Je to dávno, v té době jsem ničil, co přišlo pod ruku. A najednou jsem se zastavil u několika vzrostlých dubů a nebyl schopen je porazit. Dnes už vím, že jim je možná 200 let, zažily možná i ty mnišky kartuziánky! K tomu největšímu se chodíme nabíjet energií, říkáme mu „pan otec“ a nikdo nás nepřesvědčí, že nám to naše pozeňnané místo nehlídá.

Syn už studuje zemědělství, celá rodina ten kopec miluje. Založili jsme vinařský spolek. Je tam Pražák z „korporátu“, válečný vysloužilce, doktor z nemocnice nebo vědec biolog. Normálně bychom se nikdy nepotkali. Všichni tam cítíme obrovskou energii. To ten kopec...

Jsem tam, pracuji, odpočívám, vymýšlím, plánuji a celou tu dobu se podvědomě modlím.

Beze slov. Prostě řídím traktor a cítím takovou harmonii, že mi to vrazí slzy do očí. Umím to vysvětlit racionálně? Neumím. Má to něco společného s náboženstvím? Nevím. Ale duchovní zážitek je to obrovský. Od hrubého k jemnému. Jak na tom kopci, tak ve mně samotném.

**TEREZIE REMENCOVÁ,
STUDENTSKÁ SENÁTORKA,
BOHOSLOVKA A KAZATELKA**

„Povolání duchovního spatřuji v přežití napětí mezi vertikálou a horizontálou, které ovšem v kříži nalézají bod setkání.“
(Foto © Shutterstock.com.)

Spiritualitu všedního dne vnímám jako určitý osobitý postoj nebo životní styl. Znamená pro mě každodenní optiku, kterou vnímáme sebe, svět kolem nás, Boha. Skládá se ze spousty malých částíček: modlitba, meditace, přístup k denním povinnostem, spatřování smyslu v tom, co dělám nebo nedělám, jakým způsobem se vztahuji k Bohu a k lidem v mé náboženské teorii i praxi. Je to podstatná součást osobní spirituality. Spiritualita ale nevzniká ve vakuu, vždy se vztahuje k něčemu, co nás převyšuje, a setkání s tímto Něčím se snaží zřetelněji reflektovat a pojmenovávat různé náboženské tradice. Jejich existence je důležitá, podobně jako je důležitá existence řeči pro pojmenování věcí, vyjadřování názorů a předávání zkušenosti. Jen se člověk nesmí nechat uvěznit pouze do slov a definic. K tomu mohou osobní spiritualitě posloužit velké duchovní vzory, svědkové víry, kteří nám ukazují, že živé náboženství je víc než naše organizované škatulky, jakkoliv jsou důležité.

Jako křesťanka vnímám rozdíl mezi všedním a posvátným časem, ale zároveň věřím, že veškerý nám daný čas je posvátný. Neexistuje nic jako „konec bohoslužby“. Posvátný čas je například čas liturgie, poutě, svátku, studia Písma, čas, kdy se zpřítomňuje Kristus ve večeři Páně, čas setkání s milovanými, čas, který je viditelnou branou do věčnosti a kdy žasnu. Pak je zde čas všedních povinností a zájmů, uklízení koupelny, nákupu potravin, sport. V tento čas prožívám spiritualitu jinak. To je ta „velká bohoslužba“, život takový, jaký je, se všemi radostmi i starostmi. Nedokážu si však představit tyto časy kvalitně prožívané zcela odděleně nebo bez rovnováhy. Musejí se setkávat. V liturgii se modlím za potřeby světa, za ukončení konkrétních konfliktů, uzdravení konkrétních lidí, při úklidu koupelny si klidně pustím rádio a texty populární hudby si prožiji duchovně, při setkání s druhými lidmi se většinou chovám přirozeně, nebojím se ani černého humoru o posvátných věcech, ale zároveň se snažím jednat tak, abych někomu neublížila.

Věřím, že když už člověk má nějakou spiritualitu, nezůstává pod pokličkou. Ať už chce nebo nechce, ovlivňuje jeho myšlení, prožívání a jednání. Jak souvisí to, jaké se mi líbí boty, s tím, jakou mám ráda čokoládu? Zdánlivě naprosto nijak. V rámci spirituality ale velmi. Jako věřící si najednou kladu otázky: Dostali výrobci mojí obuvi dostatečně zaplacen? V sedmé kapitole Lukášova evangelia přece stojí, že dělník má právo na svou mzdu. Jaké hodnoty vyjadřuje jejich design nebo značka? Je mléčná čokoláda, na kterou mám zrovna chuť, fair trade? Neoželím ji, protože jsem už tento týden měla dost mléčných výrobků, jejichž současná nadprodukce je v podstatě z hlediska Hospodinova přikázání (po vzoru Božím, tj. láskyplně) panovat nad stvořením naprosto nemorální? Všechno souvisí se vším a jsem-li jednou „připojena“ ke křesťanské spiritualitě, chci ji brát svobodně, kreativně, ale vážně.

Má osobní spiritualita je poměrně konzervativní. Věřím podle apoštolského kréda a důležitou roli pro mě hraje společná liturgie církve v kostele, protože vyjadřuje něco velmi vzrušujícího a tajemného, co jinak vyjádřit nelze. Dalším důležitým prvkem je pro mě osobní denní řád, jehož součástí je studium, práce, odpočinek, čas na blízké a pravidelná i spontánní

modlitba. Při různém experimentování jsem se onoho řádu pokoušela vzdát, ale vždy mě to vedlo jen do chaosu, laxnosti a únavy i ve spirituální oblasti. Proto se raději snažím nadále žít svůj „provizorní klášter“ ve světě. Ač je to někdy hodně těžké, přináší mi to radost.

Věřím v to, že Bůh není daleko, že Bůh je životní „parták“, že má každý člověk svou životní cestu, na které se s přesahem setkává po svém, a rolí duchovních není jen předkládat věci k věření, ale být s ostatními lidmi ve všem, co je jim vlastní.

Nepocházím z věřící rodiny. Vzpomínám si na mystický zážitek prožitý asi ve čtyřech letech v olomouckém kostele sv. Mořice. Šly jsme dovnitř s mamkou a tetou poslechnout si varhanní koncert. V předsíni mou pozornost upoutal ukřižovaný Kristus v nadživotní velikosti. Tehdy jsem se jako většina dětí velmi bála injekcí a zubařů, a najednou tu byl vyobrazen někdo, kdo se nechal dobrovolně přibít na kus dřeva. Přišlo mi to hrdinné a chtěla jsem blíž poznat jeho motivaci. Prý jsem v předsíni pod křížem zůstala stát a nevnímala okolní svět.

Do křesťanského společenství mě uvedla katolická spolužačka ze základní školy. Křest jsem přijala ve čtrnácti letech v katolické církvi a začala jsem navštěvovat „spolčo“, které vedl velmi inspirující kněz. Mou spiritualitu ze začátku ovlivňovala farní literatura. Během studia střední školy jsem si na faře půjčovala knihy různých duchovních autorů i teologů a diskutovala o nich s farářem a dalšími známými. Zároveň jsem se s některými prvky nauky nedokázala ztotožnit a uvědomila jsem si, že pokud budu někdy studovat teologii a sloužit v církvi, chci tak činit v mnohem svobodnější tradici, a tu jsem spatřovala v blízké Církvi československé husitské.

Nyní se studium na Husitské teologické fakultě Univerzity Karlovy připravuji na kněžskou službu. Samozřejmě součástí nemůže být jen studium, to by byla příprava na práci akademické teoložky, ne farářky v terénu. Lehce se to říká a mnohdy těžko, při množství studijní látky, studentském životě, povinnostech, útrapách atd., praktikuje, ale podle mého názoru je extrémně důležité, důležitější než latina nebo znalost církevní historie, aby budoucí duchovní znal alespoň základně sám sebe, měl v rámci

tradice církve i svou osobní spiritualitu a duchovní praxi.

Duchovní není profesionální křesťan ani někdo, kdo by měl být architektem spirituálního života druhých. Je to průvodce, učitel, poradce, přítel, důvěrník. Povolání duchovního spatřuji v přežití napětí mezi vertikálou a horizontálou, které ovšem v kříži nalézá bod setkání. Duchovní se věnuje kontemplaci nebo jiné modlitbě a na druhé straně stojí aktivní služba. Farář si nemůže dovolit luxus jeskyně pouštních otců, ale musí mít přehled o dění ve společnosti, být v kontaktu s lidmi. A naopak, měl by se mít na pozoru, aby se příliš nenechal strhnout nádhrou světa a neupadl do povrchnosti nebo neztratil kontakt s vlastní tradicí, identitou. Toto se mi zdá jako velká výzva duchovenské služby na poli osobní spirituality.

Být duchovní se pojí i se zvládnutím zvláštního druhu samoty. První setkání s ním mě trochu vyděsilo. Vyjádřím ho obrazem: Když jsem ministrovala a zapomněla, co mám dělat, celebrant mi poradil. Když stojím u oltáře sama, není tu nikdo, kdo by mi poradil, a naopak se očekává, že povedu ostatní. Je to naprosto jiná role v křesťanství. Tam, kam si sestry a bratři chodí odpočinout a meditovat, to vy, jako duchovní, musíte zorganizovat a zaštitit, a přesto se naučit v tom být jako doma, ve spojení s Bohem.

Tato proměna role v rámci mé náboženské tradice naštěstí nevedla k žádné zvláštní spirituální krizi, ale určitě nebyla a stále není jednoduchá. Mé největší spirituální krize, mohu-li dosavadní náročná období v duchovní oblasti takto nazvat, souvisely převážně s psychikou a nepříjemnými zkušenostmi, se kterými jsem se musela vyrovnávat. Otázky typu: „Bože, proč jsi to dopustil? Kde jsi?“ jsou občas neprávem vnímány jako klíšé, ale nějak ty emoce člověk musí formulovat, vždyť i Matoušův Ježíš v agónii najednou hledá Boha, se kterým má nejuzší možný vztah. Ve chvíli, kdy pro velikost nějakého zla nebo zkoušky nedokážeme vidět Boží stopy, mi připadá důležité vytrvat v hledání a všechny problémy hned nespirtualizovat. Stav duchovní krize bývá také často symptomem zániku nebo transformace nějaké „nežitelné“ spirituality. V mém případě vedl k novému uspořádání hodnot a ujasnění si, co je ve víře podstatné.

„Pomalé toulání se po bukových lesích a pískovcových skalách...“ (Foto © Shutterstock.com.)

JANEK ROVENSKÝ, EKOLOGICKÝ AKTIVISTA

Poctivě vzato, jsem neznaoboh. Můj duchovní vývoj se v tradičním slova smyslu zastavil před více než pětadvaceti lety. Měl jsem tehdy za sebou intenzivní, leč krátkou katolickou epizodu a navazující několikaletý, veskrze nemystický seznamovací večírek s buddhismem, taoismem, Benthamovým morálním utilitarismem, Bondyho nesubstanční ontologií a (aniž bych si to tehdy zvlášť uvědomoval) Vonnegutovým „praktickým materialismem“. A pak samozřejmě odpolední setkávání v plzeňské Unitarii, na která jsem chodil chutě a zaníceně diskutovat o věcech, o kterých jsem nevěděl nic nebo převelice málo. A pak se to nějak slilo dohromady a přestalo mě to zajímat.

Ne snad, že by mi na věcech, které jsou mimo svět dostupný mým smyslům a mému rozumu, přestalo záležet úplně (na to jsem přece jen příliš zvědavý). Ale zjistil jsem, že k v zásadě spokojenému životu mi, aspoň prozatím, nechybí. Že mi stačí, pokud svým konáním (potažmo nekonáním) snižuji utrpení těch, kteří jsou utrpení vnímat schopní (tedy vedle lidí i zvířat), a usiluji o zachování podmínek, ve kterých může lidská civilizace dlouhodobě důstojně existovat, aniž by přitom pokračovala v dosavadní brutální exploataci přírody.

I stal jsem se veganem a ekologickým aktivistou, a zůstalo mi to. Na rozdíl od některých

kolegů jsem nicméně nikdy nepropadl hlubinné ekologii, uctívání Matky Země ani novodobému pohanství (jakkoliv mne příležitostně přitahuje esteticky).

Můj aktivismus je možná patetický, ale v jádru střízlivý a praktický. Stejně jako můj vnitřní život. O věci duchovní se tak valně nezajímám – jejich možnou existenci nepopírám, ale mám valnou pochybnost o možnosti zjistit o nich něco spolehlivého a z toho vyplývající pochybnost o jejich relevanci pro to, co v životě považuji za důležité.

Stručně řečeno: nejsem materialista, jsem agnostik. Otázka, jestli bych nechtěl napsat něco o spiritualitě všedního dne, mne proto převelice zaskočila. Já a spiritualita?! Dobrá. Vezměme v zásadě profánní činnosti, u kterých mám pocit kontaktu s něčím, co mne přesahuje:

Hraní na mandolínu (pokud přitom nemyslím).

Pomalé toulání se po bukových lesích a pískovcových skalách (zde ovšem bolestně nenaplňuji zadanou podmínku každodennosti).

Mytí nádobí (nemám nejmenší tušení, proč se mi to děje právě při něm).

Tulení se k manželce (téměř vždy).

Sex (veskrze výjimečně – „když se pohne obloha“, jak to výstižně, byť trochu pateticky popisuje Hemingway).

Když udělám dobrý skutek (ovšem zdaleka ne vždy).

A čtení. Samozřejmě čtení.

Zmíněné transcendentní pocity by mi jistě nějaká dobrá duše ze spolku Sisyfos dokázala vysvětlit jako kombinaci přepnutí mé mozkové frekvence někam mezi 4 a 7 Hz současně s uvolňováním endorfinů. Je dost možné, že kdyby mi někdo nasadil na hlavu elektrody a měřil chemické složení krve, výše uvedený předpoklad by se potvrdil. Je mi to hluboce jedno.

Jak půvabně píše Miloslav Nevrlý v *Karpatských hrách*: „Můj přítel pracuje v přírodovědném muzeu, celý život prožil mezi mrtvolami, shromažďoval je, láskyplně o ně pečoval. [...] Jak Azrael, anděl smrti, létá můj přítel nad krajem a hraje svou temnou hru. Obzvláště má spaden na krky. Neponechává jejich mrtvolám žádné tajemství: měří, váží a sčítá na nich všechno. [...] Svou krásnou milenkou zkoumá ale můj muzejní přítel našťestí jiným způsobem. Je mu lhostejno, kolik má dívka vlásků či kolik váží její nitro, ponechává jí její tajemství, to, co je na ní nejkrásnější.“

K vědě chovám úctu a obdiv – ale se svými výše zmíněnými okamžiky vytržení (či jak je vlastně nazvat) chci mít i nadále spíše vztah jako s milenkou než s pitvaným krtkem. Víc o tom říct asi nedokážu.

K napsání tohoto textu mi měly být pomoci zaslané částečně návodné otázky, kterých se převážně nedržím. Jedna ovšem zazvonila jako přetržené éčko: „Jak vnímáš rozdíl mezi všedním časem a časem posvátným?“ S jistým znepokojením jsem si uvědomil, že ačkoliv teoreticky vyznávám význam archetypů a rituálů pro obnovování našeho společně žitého světa, v praxi svůj čas na všední a posvátný prakticky vůbec nijak nerozlišuji. Výjimky by se daly spočítat na prstech jedné ruky: vlastní svatba a pohřby nejbližších přátel a členů rodiny. Tečka.

Čím to? Je to tím, že mám uhlíky „posvátnosti“ rozspané v té největší všednosti? Je naopak moje každodennost nepozorovaně zavínutá do všeobjímajícího „posvátna“? Nebo jsem prostě jen „takovej pařez“ a na posvátnost ve skutečnosti vůbec nehraju? Nevím. Fakt nevím.

Moje žena je katolička. Má to se mnou, chudinka, těžký.

PETR SMYCZEK, DIVADELNÍK

Spiritualitu vnímám asi nejsilněji ve spojitosti s divadlem, i když mluvit v souvislosti s divadlem o spiritualitě všedního dne je vlastně dosti ošemetné. Zkoušení divadelní inscenace je specifické právě tím, že není všední. Pro někoho to může působit jako pravidelná rutinní práce od deseti do dvou, a pak večer představení, ale já si při každé divadelní zkoušce uvědomuji, jak je to krásné a nevšední, že „ted' a tady“ skupina lidí do morku kostí řeší vztahy fiktivních postav a přemýšlí, jak nejlépe je ztvárnit a vyprávět příběh. Taková skupina nemá nic jiného na práci, je za to v ideálním případě placená, dělá to, co miluje a k čemu má alespoň nějaké předpoklady, práce je jí zábavou. Zatímco venku se dějí všemožné věci, herci s režisérem si hrají. Ano, tito lidé se společně potkali u jedné z nejkrásnějších a nejsvobodnějších lidských činností – totiž při hře s fantazií. A řeší vlastně neustále cosi, co nás přesahuje, z různých úhlů pohledu, v různých formách. Je to pro ně přece neuvěřitelné štěstí. Kdo z vás to má, že?

Sám jsem se dostal k divadlu někdy v deseti letech, kdy mne jako člena Dismanova rozhlasového dětského souboru zasáhla ta skvělá možnost jednou týdně vystoupat na prkna mezi portály, sufity a světla zavěšená na rampách. A kdy jsem poprvé ucítil specifickou vůni divadelní šatny a uvědomil si, že se mi spolu s ostatními „dismančaty“ dostalo té privilegované cti dělat divadlo. A záhy se z toho stala vášeň, později droga. Ten pocit, že můžu tvořit, hrát si, zkoušet, vymýšlet, objevovat a ponejvíce o tom „kecat“, je k nezaplacení. Velmi rychle jsem ale pochopil, že místo mého srdce je mimo prkna, na místě prvního diváka, který určuje chod věcí – zamířil jsem na režijní dráhu. Chtěl jsem se radovat z objevování situací, vyprávění příběhu a šikovnosti herců, možná v tom hrál roli i obdiv ke starším kolegům, kteří v sobotu režírovali a vytvářeli, chtěl jsem to zkoušet dělat jako oni. Nechtěl jsem vést divadelní mši, chtěl jsem určovat její obsah a podobu.

Spiritualita pro mne osobně znamená zcela osobní duchovní přesah mimo materiální svět. Vyšší princip – nemusí být mravní, ale dost to souvisí. Život je nám dán, náhody neexistují, to

„Divadlu se ne nadarmo říká chrám. Takové ‚hraní si‘ je vlastně rituál ne nepodobný tomu náboženskému.“

(Foto © Shutterstock.com.)

se nám tak jen jeví, zároveň máme na vybranou z mnoha cest a volíme si podle aktuálních okolností – ale kdesi je napsáno, kam máme dojít. Je jen otázka, jak moc složitou či jednoduchou cestu si vybereme. Nefandím nabubřelé posvátnosti, mám rád obyčejnost a věřím v jakousi synchronicitu – všechno se děje z nějakého důvodu a všechno do sebe nějak zapadá. Jak říká Jaroslav Dušek v představení *Čtyři dohody*: „Jak poznáte, že něco děláte dobře a správně? No, že vám to jde samo.“ Jakmile něco někde dře nebo to ujíždí mimo plánované koleje a vy nejste dost dobrý bojovník, abyste to vrátil zpátky či opravil, tak vyšší princip naznačuje, že to není dobrá cesta. A někdy naopak – něco se stane tak automaticky a samo od sebe, že se jeden až diví, jak je to možné. A tak to prostě má být, tak je vesmír v pořádku. A jde asi o to se na něj jen naladit a přijímat radosti i bolesti tak, jak jsou. Protože jsou tak správně.

Divadlo ovlivňuje a doplňuje můj všední život ve všech ohledech. Dalo mi řadu velmi dobrých kamarádů, přibližně patnáct let bylo mojí hlavní náplní v kolonce „hobby“ a „posedlost“, teď už je mi čtvrtým rokem podstatou opožděných studií a pomalu se stává i předmětem obživy. Ale nedělám ho pro peníze, dělám ho pro tu osobní potřebu něco dělat, vyjádřit, vyprávět. Pro tu možnost hrát si, být s těmi lidmi, které mám rád. Dalo mi spoustu nezapomenutelných zážitků, navštívil jsem řadu úchvatných míst, procestoval republiku a vypil hodně alkoholu. A taky jsem jednu dobu nespál víc

než čtyři hodiny denně. To bujaré období plné energie už mám ale za sebou. Divadlo mi především pořád určuje směr, naplňuje mě vnitřně, intelektuálně. Rozšiřuje mi obzory, mínění o sobě a druhých, o světě okolo. Pro okolí už jsem se časem stal divadelníkem, lidé mě tak berou. Vědí o mé hlavní vášni a respektují mě pro ni – ano, je to pro ně možná něco exotického. Těžko říct, zda by se něco změnilo, kdybych byl kupříkladu kuchař. Divadlo se mi stává hřištěm, kde mohu prezentovat své politické názory, kde se mohu bavit, kde mohu lidem nastavovat pomyslné zrcadlo. Kde mohu aktivně přispívat do občanské společnosti – zejména stěžejním tématem té které inscenace.

Najít téma, „zadefinovat“ si ho, vytvořit si názor a držet se ho, to je alfa a omega mé práce. A kouzelné je, že i když si na začátku stanovíme jasné téma, v průběhu práce se objeví jiné, další, které z předchozího na základě zkoušení vykristalizovalo, aniž jsme si toho byli vědomi. Takové zjevení, to je taky moc fajn okamžik. A rodina to celou dobu, zaplatpánbůh, podporuje. To je pro mě, zpětně viděno a vnímáno, vlastně asi to nejdůležitější.

Divadlu se ne nadarmo říká chrám. Takové „hraní si“ je vlastně rituál ne nepodobný tomu náboženskému. Ostatně divadlo jako takové vzniklo z náboženského rituálu. V omezeném prostoru se nad námi tvůrci při zkoušení i hraní vždycky vznáší taková pomyslná aura, jako by múza Thálie nad námi držela ochrannou ruku. Koneckonců my divadelníci jsme přece

její služebníci. Aura znamená, že je v místnosti ještě cosi jiného, nadpozemského, co tak nějak určuje chod věcí – jestli zkouška půjde dobře, jestli se najde to správné vyznění, jestli představení dopadne. Každý, kdo někdy hrál divadlo, to potvrdí. Na jevišti se totiž z běžných věcí stávají věci abstraktní, emoce se násobí, vnímání všech navzájem se láme v různém úhlu pohledu. Nezřídka se stane, že na jevišti herce přestane bolet hlava nebo mu klesne horečka. Stejně tak zapomene na běžné starosti všedního dne – pro tu jednu specifickou chvíli, kdy hraje roli a je do ní plně ponořen. No a mnohdy to stojí i dost úsilí, překonávání sebe sama, trémy, odříkání atd...

Zmíněný rituál to asi všechno nejlépe vystihuje a dodává divadlu spiritualitu. Mnohokrát nastávají momenty, kdy stavíme jevištní situaci a hledáme správný tvar a správné vyznění. A ten okamžik, kdy to zaklapne a my objevíme ten jeden neobyčejný detail, který často vypovídá o všem, je vždy magický. Častokrát se už během opakování neobjeví, ale výhoda je, že při troše štěstí se objeví jiný. Říká se, že herecký projev je jakési vnitřní usebrání – koncentrace na sebe sama a přesné elementy, které vystihují postavu. Režie je pak taková meditace a hlídání těch magických momentů, a hlavně podněcování k nim. Ba co víc, jako režisér jsem první divák a musím být pořád ve střehu, protože nikdy nevím, kdy ten magický moment přijde, a už se nikdy nemusí opakovat. Je to radost z takového dobrodružství, zároveň to ale jasně dokazuje křehkost a pomíjivost divadelního procesu. A i v tom je divadlo vlastně spirituální.

Divadlo se děje v živém kontaktu s recipiencem, který na něj nějak reaguje. Tím se divadelní zážitek odlišuje od filmového. Pokaždé to může být jiné a v tom je právě to magické, řekl bych až spirituální kouzlo. Divadlo je dílem okamžiku a do jisté míry i určité náhody, proto každý večer na představení trnu, aby se všechno povedlo tak, jak má, aby se nic nepříhodilo, a jako bonus a zbožné přání si pak jen mohu tiše přát, aby výraz, akce a reakce herců byly co nejpřesnější, nejkrásnější. Naštěstí se to dost často do puntíku plní. Takže vnímám-li v divadle něco, co nás přesahuje, pak je to záhadná podstata té

chvíle, kdy to zafunguje, kdy to vyjde, když se stane to, co se mělo stát.

Divadlo je zážitek, příležitost něco zažít, být něčeho přímo účasten. Podobně jako lidé chodí do chrámu hovořit s „tím nahoře“, do divadla se chodí, aby se divák dotkl v živoucí autentické formě něčeho nad ním. A to i v případech, že si jde do divadla jen odpočinout (divadlo bere jako prostou zábavu). Ten pocit „teď a tady“ a snaha na chvíli zapomenout na svět venku je myslím všem divákům i hercům v sále vlastní.

Jeden konkrétní zážitek, který se týká „dotyku s tím, co nás přesahuje“: Hráli jsme kdysi open air představení *Čarodějův učeň* v lužicko-srbském Wotrově na místě, které bylo původně pohřebišťem, okultním místem. Zhruba půl hodiny před začátkem, když už se scházeli diváci, začalo ukrutně přšet. Odložit představení nebylo možné. Nezbylo nám v zoufalství nic jiného, než si stoupnout do kruhu, chytit se za ruce a za zpěvu jistě židovské modlitby prosit o hodinu a půl bez deště. Povedlo se to. Během pár minut přestalo přšet. Odehráli jsme představení a přšet začalo zase v posledních deseti minutách. Vyšší princip se nad námi smiloval, ale naznačil nám, že máme okultní místo co nejrychleji opustit. Stalo se tak. Promrzlí, mokří a unavení jsme se s velkou pokorou a s díky, že to tak dopadlo, běželi schovat do blízké vesnice. Radost z premiéry se snoubila s vyčerpáním a v tu chvíli nám ještě moc nedocházelo, co se na Wotrově stalo. Tehdy jsme se dotkli dík divadlu hranice osobní spirituality a hranice svých možností.

Nu a pak je tu i zvláštní herecká alchymie. Jakési vzájemné napojení se na sebe během zkoušek, ale hlavně během představení. Hned na začátku v prvních vteřinách se může stát cokoliv, co ovlivní tempo představení, energii herců a pozornost diváků. Je to nepopsatelné, je to někde ve vzduchu, ale děje se to s železnou pravidelností pokaždé. A když se tímto projede bez ztráty kytičky a představení má správné tempo a energii, je vyhráno a herci jdou domů s úlevou. Někdy samozřejmě dojde k tomu, že vše šlape až moc dobře, a to většinou z čiré radosti nevydrží až úplně do konce. Pak se jen modlíme, aby negativní zlom nepřišel v posledních vteřinách. Dokud nezazní závěrečný potlesk, není vyhráno.

Významnou roli v divadle vytváří po stránce spirituální i čas. Čas jako jednotka určující limity spirituálního zážitku zvaného divadlo. Čas, který je mírou inscenace. Byla moc dlouhá nebo krátká? Odehrávala se na dlouhém či krátkém časovém úseku. A kdo ví, jak je dlouhá jedna vteřina na jevišti? V tomto případě je čas jednoznačně relativní pojem, jeho vnímání je značně individuální. Je-li kus dynamický a poutavý, čas plyne rychle, v opačném případě o to pomaleji. To je také zajímavá magie. Jedno je jisté, ač je čas neuchopitelná a předem neodhadnutelná jednotka, principy plynutí času jsou jedny a ty samé, neúprosně platí jak pro amatéry, tak pro profesionály. Čas dokonce určuje i míru zážitku – „no bylo to dobré, ale moc dlouhé“ –, i sebelepší kus, je-li příliš dlouhý, ztrácí u diváků na hodnotě. Samozřejmě to jinak v tu chvíli na tom samém místě vnímá herec, a jinak divák. A vteřina na jevišti, když zapomenete text? Zdá se vám v tu danou chvíli nekonečnou. To způsobuje magie jevištního prostoru.

Divadlo je magické místo. Tím spíš, že čas to čerpáme inspiraci ze situací zcela běžných, které dobře známe, máme zažité a slouží nám v hledání jako všeobecně pochopitelné příklady. A zná je i divák. Můžeme s nimi pracovat, ale zároveň je zvláštním osobitým způsobem a jakýmsi kouzlem povyšujeme na nevšední zážitek. Divadlo je tedy místo, kde spiritualita dostává hmotný charakter, stejně jako v chrámu, ale možná ještě trochu víc, protože se hraje, zjevuje, vyjevuje – divadlo je určeno k zhmotňování. Divadlo je úžasný chrám.

MILOŠ TOMÁŠ, MYSTIK, PŮSOBÍ V CENTRU AVATAR

Spiritualitou rozumím, když se člověk ve svém myšlení a konání dotýká nějakým způsobem ezoterních, tj. duchovních věcí, myslí a jedná introspektivně, a nemusí zrovna být vyloženě introvert. Měl jsem tu výhodu, že jsem se narodil rodičům, kteří mne k tomu od mala vedli. Zájmy mých rodičů se na mne přenášely, zabývali se, jak oni říkali, introspektivní filozofií, zcela nematerialistickou, konkrétně integrální jógou. Oba rodiče byli této filozofie naprosto plni a já, i když jsem se někdy během dětství nebo mládí

bouřil, nikdy jsem se z těchto zájmů nevymanil. Naopak, životní okolnosti mne k introspektivnímu vnímání světa doslova přibily.

Rodiče mne ovlivnili a utvářeli ze všeho nejvíce. Jezdili k nim po léta různí lidé s podobnými zájmy a ti tvořili podstatnou část mých kamarádů. Měl jsem tedy z valné části přátele shodné s rodiči, takže jsem v tom vyrůstal. A protože rodiče neměli téměř žádné jiné zájmy, tak to na mladého člověka také hodně působí – knihy, rozhovory s přáteli, společné meditace s nimi a tak podobně.

Nejednou přišla i krize, avšak ani tehdy jsem nepřehodnocoval svůj dosavadní způsob života, spíš jsem ho ještě zintenzivnil. Více, intenzivněji jsem se obracel k Pánu Bohu, konzultoval jsem vše, co se přihodilo, s mými rodiči atd. Někdo by řekl, že jsem byl Pánem Bohem už jaksí „chycen“ a že mne chtěl víc k sobě.

Určitě nepřišla tendence jej už dále nehledat. Naopak. A přitom jsem ten zevní život žil stejně, o něj jsem nepřicházel. Je pravda, že jsem se spirituálním věcem někdy nevěnoval s takovou intenzitou, ba jako bych na čas od nich odpadl. Ale pak si mne právě v důsledku takové krize Pán Bůh ještě více k sobě přitáhl.

Ono to „nové“ pak přišlo samo. Je třeba být Pánu Bohu více odevzdán, nebránit se mu. Moje máma říkávala: „Více, nebo naprosto se mu otevřít, vpustit jej do sebe, i když víme, že vše je On, je všudypřítomný a vše je z něj, i nějaký ten nezdar, trauma, to je také On v podobě nějaké zkoušky.“ I za to by měl být člověk vděčný, vždyť pomocí nezdarů se mu umenšuje ego, přibližuje se (nebo je vtahován) více k Bohu (resp. ke ztotožnění se s ním), roste. Takže spirituální by mohl být (a měl by pro nás být) celý náš život. Pokud se sjednotíme v pojmech, samozřejmě. Vše je Bůh, a tak se mu jen odevzdat.

Já jsem napřed zájem o duchovno neměl tak intenzivní. Věděl jsem o tom, protože člověk si je vědom Boha, ale bere to velice vlažně, nemá nijak zvlášť zájem se tomu přiblížit, je to pro něj jaksí samozřejmé, ale zájem nemá. Od rodičů jsem o tom věděl, někdy to snad i pocítoval, a to bylo vše. Opravdový, intenzivní nebo možno říct hluboký zájem jsem získal, až když přišly nějaké životní nezmary (samozřejmě vztah, pocítovaná ztráta lásky, nejprve té zevní,

Kdykoliv si vzpomenu, tak se snažím uvnitřňovat, pohroužit se do sebe, jít intenzivněji za Ním, k Němu. (Foto © Shutterstock.com.)

pak i ona temná noc duše spojená se ztrátou rodičů a také zevních hodnot – ohluchl jsem, přišel i o materiální jistoty, úspory, bydlení, stal se ze mne na čas bezdomovec atd.). Pán Bůh mne chtěl k sobě, musel jsem zpokornět, a to hodně... (proto ta ztráta hodnot včetně sluchu, ženy, a hlavně rodičů). Až tato ztráta mne vedla k hlubšímu zájmu o Boha, znamenalo to zcela a naprosto bezpodmínečně se vším všudy se mu odevzdat.

Byly tam i nějaké rituály, ale to jsem si ještě hrál. Když jsem konečně mohl bydlet (dodnes bydlím v garsonce, jež patří družstvu), tak jsem si v důsledku těch předchozích životních peripetií vytvořil doma jakýsi sakrální prostor (všude vitrážové lampičky, kadidelnice atd.). No – někdy si takhle ještě hraju, ale už na to ani není čas. A uznávám, že je to trochu vnější věc.

A rozdíl mezi všedním časem a posvátným? Normálně ve všedním čase si jsem vědom Pána Boha všudypřítomného, kdykoliv si vzpomenu. Snažím se „uvnitřňovat“, pohroužit se do sebe, jít intenzivněji za ním, k němu... A v onom, jak říkáš, „posvátném čase“, hledím na něj myslit déle, delší čas a co nejintenzivněji... I když jsem si vědom, že onen posvátný čas, respektive tento můj přístup k němu, by měl být vždy. A po-

kud možno co nejčastěji, stále. Také když jsem tolik neměl onen zájem o Boha, o „sebezpokornění“ (což pak, když jsem si příliš „vyskakoval“, učinil milostivý Bůh za mne, jak výše popisují), tak jsem třeba před spaním přestal meditovat, modlit se, obracet se k němu. Na delší čas. A nyní, po těch událostech, to cítím jako nutnost. Vždy před spaním se k němu obracím déle, a co možno do něj, aby On byl ve mně – vědomě –, a já v něm. Abych pocítil, jak mne přesahuje, zahrnuje. Třeba ve smyslu, jak říká svatý Pavel, abych nebyl já, ale byl ve mně Kristus (pro mne všudypřítomný, absolutní, všemohoucí Bůh). Tak to pocítuji. Tak vnímám onen duchovní rozměr. Snad pocítuji existenci všudypřítomného, jenž ale není ode mne a od ničeho oddělen a mohu se k němu vždy v naprosté důvěře obrátit.

Moc děkuji za příležitost o tom napsat. Samozřejmě nechci být – raději bych umřel, než abych byl – nijak výjimečným. Stále je ve mně ono – že nejsem nic, jsem jak to nepatrné zrno písku na nekonečné písečné poušti anebo vlnka v nekonečném oceánu, smítko prachu ve vesmíru atd. Ale spíš bych raději splynul. Však bych rád byl mystik, jako byl můj táta a máma, že. Takže té pokory je opravdu třeba, bez ní by to asi nešlo.

Sestavil a úvodem opatřil Petr Samojský.

Smyslem spirituality je autenticita prožitku vlastního pramene bytí

Rozhovor s Petrem Samojským o jeho knize
Spiritualita všedního dne

Petr Samojský,
duchovní Pražské obce
unitářů a Obce širšího
společenství. (Foto KLK.)

Tvá poslední kniha se jmenuje *Spiritualita všedního dne*. Proč sis zvolil právě tohle téma?

Protože mne dlouhodobě zajímá. Už spoustu let, od prvotního zájmu o duchovní otázky jsem přemýšlel, jak se rozměr spirituality objevuje v mém vlastním životě, jak se k němu vztahují a také kde jsou hranice spirituality, zejména s ohledem na organizované náboženství. A vlastně od počátku jsem se vzpouzel stereotypům, které jsou s náboženstvím spojené. Když jsem byl v mládí v některých situacích konfrontován s názorem, že když nejsem v náboženské organizaci, nejsem správně věřící a duchovně praktikující, vadilo mi to a vnímal jsem, že to je nějak nespravedlivé. Unitáři mě v takových úvahách ještě víc podnítili, protože v unitářství je v pořádku, že společenství tvoří lidé s různými náboženskými názory a důležitost není definice, ale autenticita toho, co člověk z hlediska spirituality prožívá. To vytváří prostředí pro otevřený dialog. O spiritualitě z to-

hoto úhlu se moc nepsalo a ani nepíše. Takže jsem vnímal, že je tu prostor pro ospravedlnění řekněme všední spirituality, která by nebyla zakalena náboženskými konstrukcemi.

Kdy jsi začal přemýšlet o tom, že bys k tomuto tématu napsal knihu?

Když jsem dopsal knížku *Spiritualita nejen pro skeptiky*. Chtěl jsem na to téma navázat ještě z jiného úhlu a zaměřit se na to, co si člověk může prakticky v životě počít, když třeba necítí, že by se mohl stát součástí nějakého společenství, které se věnuje organizované spiritualitě, a zároveň uvažuje o duchovních otázkách. Chtěl jsem takovým lidem nabídnout nějaké možné přístupy k tomu. Zkrátka v praxi ukázat, že když člověk žije svým autentickým vnitřním životem, není nijak omezen v jeho praktikování oproti někomu, kdo je součástí organizace, která se spiritualitou zabývá. A dokonce že se dá i systematicky a racionálně, při zachování citového vnímání, pracovat se spiritualitou tak, že si

vytváříme svou praxi a třeba své vlastní rituály a obřady.

Vycházím z toho, že v určitém smyslu je každý z nás duchovním člověkem, protože spiritualita je vetkána do našeho bytí. Navazuje na to, kdo jsme a že jsme. Otázka, kdo jsem já a proč, je vlastně první spirituální otázka a zároveň ta hlavní, kterou si člověk musí klást. Klade si ji i beze slov a svým životem na ni odpovídá. Církev a jiné duchovně založené organizace poskytnou odpovědi, ale to jsou pouze možné alternativy, a osobně si myslím, že je dobré s nimi pracovat, to znamená přijmout je za své anebo je odmítnout, ale až poté, co si na tu otázku, kdo jsem já a proč, najdu vlastní odpověď.

Posunul se nějak tvůj prvotní záměr během doby, než jsi tuhle knihu dokončil?

Moc se nezměnil, protože mně vlastně stále v mysli naskakují podobně zaměřené myšlenky, které mne v tomto tématu udržují. Zesílí pokaždé, když někoho potkám a uvědomím si, že žije krásným bohatým duchovním životem, aniž by to stavěl na odív, aniž by to vůbec nazýval slovem „duchovní“. Takže jsem pořád v sobě měl živou motivaci uchopit to téma trochu jinak, zaměřit ho do praktického života.

Ovšem narazil jsem na problém srozumitelnosti způsobený určitým stereotypním myšlením: ve středoevropském prostředí tradičně například typu, že náboženství rovná se kostel, posvátné písmo rovná se bible a podobně. Je to v našem myšlení příliš pevně zafixované. Takže když řekneš, že mýt nádoby při bdělé pozornosti je taky náboženství, nebo že báseň, která mne oslovuje, je mou biblí, stáváš se podezřelá.

Jako unitáře nás tohle nepřekvapuje, protože v odmítání stereotypů spočívá naše tradice (viz například Čapkovy prohlášení, že pro nás neplatí tradičně náboženské „co je v bibli, to je pravda“, ale „co je pravda, to je bibli“), ale pochopil jsem, že ta moje kniha vlastně pro někoho může být heretická – ne proto, že by odporovala nějakému konkrétnímu světonázoru, ale prostě nabourává klíše. A to jsem se snažil ji psát tak, aby byla přístupná v jednoduchosti pojetí úplně každému.

Obálka knihy P. Samojského *Spiritualita všedního dne*, vydala OŠS v roce 2020. (Archiv OŠS.)

Kdybys měl pojmenovat jeden hlavní cíl té knihy, co by jím bylo?

Právě narušit běžně užívané rozdělování spirituality náboženské a nenáboženské, a možná ještě obecněji vzato dělení sekulárního a duchovního. To, že žiju, má samo o sobě vždy od narození spirituální jádro, duchovní esenci. Správně položenou otázkou proto není, zda toto v sobě mám, ale jak se s tím popasuji, co s tím mohu dělat, co s tím dělat chci. Takže jsem chtěl otevřít různé praktické náměty, jak se k tomuto tématu stavět, jak si život v tomto ohledu ve svém vlastním stylu kultivovat.

To ses svou odpovědí už opakovaně dotkl vztahu náboženství a spirituality. Předpokládám, že pro tebe jako unitářského duchovního musí být religiozita, tedy náboženská spiritualita, důležitá. Jaká je dnes z tvého pohledu dynamika tohoto vztahu mezi náboženskou a nenáboženskou spiritualitou? Podle mne totiž nemalá část společnosti dnes náboženskými organizacemi spíš trochu opovrhne a módní je nenáboženská spiritualita. Někteří religionisté si dokonce myslí, že

Spiritualita je něco přirozeného v každém člověku – jako bytostné tázání. (Foto © Shutterstock.com.)

má potenciál nahradit tu náboženskou. Jako jeden z hendikepů církví uvádějí, že role duchovního jako prostředníka mezi člověkem a Bohem může spontánnost a autenticitu prožitku a sebepoznávání omezovat nebo blokovat. Jenže třeba unitáři ve své staletí dlouhé tradici s prostřednictvím kněze mezi Bohem a člověkem nikdy nepracovali. Jak se díváš na tohle určité napětí?

Já to takto vůbec neberu. Prostě vycházím z toho, že spiritualita je něco přirozeného v každém člověku – jako ono bytostné tázání. Potom se může stát příznivcem nějaké náboženské organizace nebo církve, ať už té tradičněji pojaté, nebo liberální, ale zároveň může dělat svou vnitřní, nebo řekněme osobní praxi vlastním způsobem. Důraz jsem chtěl i v té knize dát na to, že je jen v mé kompetenci se rozhodnout, komu uvěřím a čemu, případně někomu svěřit přístup k mé duši a umožnit mu, aby ji nějakým způsobem formoval, ale stejně je výchozí i konečná odpovědnost jen na mně. Když se takto někomu svěřím, jsem za tento krok stejně zodpovědný pořád jen já. A přesně ze stejného důvodu se chci zcela vyhnout určité lacinosti toho pohledu, který je dnes módní a tyto věci porovnává anebo se povyšuje nad to druhé. Obě tyto formy spirituality, to znamená tradič-

ní organizovaná i individualistická alternativní, mohou být stejně alibistické a povrchní, nebo hluboké a autentické.

Navíc člověk, jenž se hlásí k nějaké tradici, která je organizovaná a dlouhodobě formovaná po staletí, to stejně vnitřně prožívá po svém a nejde říct, že by byl nějak unifikovaný nebo ve vleku ideologie. Prostě vždy žije individuálním vnitřním životem i v rámci širší tradice. Jde v podstatě jen a jen o to, jak moc se dokážu vědomě soustředit na to vnitřní, ať již přes tradici, nebo sám. I když mi společenství dává nějaký rámec, přesto to směřuje ke mně. Což ale neznamená, že kladu důraz na individualismus, kladu jej na tu zmíněnou vnitřní odpovědnost.

Jaká je role společenství v tvé osobní spiritualitě?

Pro mne je společenství naprosto zásadní věc. Když se člověk v rámci svého duchovního života pohybuje sám, pouze ve svém vlastním světě, je to podobné jako ve společenském životě: stává se takovým zvláštním samorostem, který může být až excentrický vůči ostatním. Osobně jsem velmi vděčný za to, že mi společenství dává vždycky nějakou zpětnou vazbu. Společenství, se kterým mohu mít průběžně dialog, komunikovat s ním o tom, co jsou moje

hodnoty a jak se k čemu vztahují, mi do jisté míry zaručuje určitou objektivitu pohledu a to, že neuvíznu pouze ve svých myšlenkových konstrukcích. A je ještě cennější, opět jako v sociálním životě, když je takový vztah dlouhodobý. Protože pak jsme v hlubší úrovni vzájemnosti a má to svým způsobem to, čemu říkáme terapeutický efekt.

Pro mne je v téhle tvé knize nejsilnějším postřehem pasáž, kde popisuješ otevírání okna spirituality, která s tímhle vlastně úzce souvisí. Tím, že otevíráš pomyslné okno své spirituality okolnímu prostředí, přestaneš chránit vlastní křehkost a vystavuješ se potenciálnímu zranění toho nejcitlivějšího, co v tobě je, ale bez tohoto aktu se ochuzuješ o obohacující komunikaci, dialog. Bez něho tvému duchovnímu životu nutně nějaký rozměr chybí.

Ano, přesně, to je to prolnutí se s druhými. Pomyslný most, prostor, kde se propojují s myšlenkami, ale i city a prožíváním ostatních. Pro mne je to naprosto klíčové. Svou duchovní esenci, kterou v sobě každý máme, nahlas sdělovat sám sobě, druhým a komunikovat o ní, sdílet zkušenosti z ní. A takový proces sdílení není jen o mluveném slově, patří sem jakákoli služba světu, naše činnost, skutky pro druhé. Ne každý, kdo žije hluboce duchovním životem, je schopen o tom mluvit slovy, ale přesto tohle pomyslné okno spirituality otevírá světu doširoka a komunikuje s ním nonverbálně. Porozumění si navzájem probíhá na úrovni toho, co koná.

Tím se dostáváme z určitého obecného rámce ke spiritualitě všedního dne v praxi. Mně osobně samotný pojem spiritualita všedního dne asociuje, že bych s ní měla pracovat vědomě. Někdo to má třeba skrze zpětnou reflexi prožitého, další si naopak spiritualitu v praktickém životě nějakým způsobem plánuje, třeba si předem určí, kdy zařadí modlitbu nebo meditaci. A pak je další kategorie lidí, jejichž spiritualitě říkáš bezděčná, ti nad tím vědomě neuvažují. Jak se pohybovat mezi těmito typy?

Jsou to rozdílné způsoby, ale to neznamená, že nějaký je účinnější nebo správnější než dru-

hé. To platí i pro to, co označuji jako bezděčná spiritualita, kdy člověk svým životním dílem i tím, co koná pro druhé, vykazuje hlubokou spiritualitu, ale nemluví o ní a možná o ní ani neuvažuje v pojmech, jaké teď v tomto rozhovoru používáme, a přesto to může být účinnější než třeba modlitba či meditace. Pak je tu záměrná práce a v ní každému podle osobnostního typu vyhovuje něco jiného: někomu plán, řád a systém, někomu zpětná reflexe. Někomu může naopak škodit, když se pokusí práci se svou spiritualitou plánovat. Každopádně výsledek všech těchto nejrůznějších přístupů se vždy projeví stejným způsobem: totiž etickou kvalitou daného člověka, jeho přístupem k druhým. A svým způsobem moudrostí a autenticitou.

Já se spíš snažil obsahem té knihy povzbudit člověka, který to čte, k nějaké introspekci: uvědomit si, jak žije, co pro něho znamená žít a kde má své zdroje a způsoby spirituality. A pak uvážit, zda by s tím mohl a chtěl pracovat a zda by mu to k něčemu bylo. Určitou typologií možností pohledu do sebe otevírat možnosti kultivace svého osobního duchovního života.

Když v té knize píšeš o prožitku, uvádíš jeho čtyři fáze: uvítání, zpřítomnění, přijetí a překlenutí, a pokud to vnímám správně, tak máš za to, že ať už se jedná o bohoslužebné shromáždění nebo jen letmý zážitek během dne, měly by v něm být tyhle fáze zastoupeny, respektive člověk by si je měl uvědomit. V čem je to z tvého pohledu důležité?

Mně to připadá podstatné pro respektování základního principu změny. Vše, co je, nějakým způsobem začalo, nějakým způsobem trvá, končí a každý konec něčeho je zároveň začátkem něčeho dalšího. To je proces, který se kolem nás neustále všude opakuje. Tohle orámování událostí nebo jejich fází vyplývá z principu změny a lidský život je nepřetržitým procesem změn. Uvědomovat si tyto fáze může pomoci lépe je v životě přijímat, nevnímat některé věci třeba jako nespravedlnost nebo křivdu, lépe se s některými věcmi srovnat. Když si připomeneme tyto principy u událostí všedního života, a tím spíš, když jsme schopni s nimi vědomě pracovat, pomáhá to vnímat přirozený řád věcí.

Pomyslné otevírání okna spirituality, to je prolnutí se s druhými.
 Pomyslný most, prostor, kde se propojují s myšlenkami ostatních.
 (Foto © Shutterstock.com.)

Dá se podle tebe duchovním prožitkem zásobit? Něco si připravit a z toho pak čerpat?

O tom bych vůbec nepochyboval. Je to podobné jako s imunitou. Podle způsobu života svůj imunitní systém nějak posiluji nebo oslabuji a silná imunita mi je pak oporou v době, kdy intenzivněji hrozí nemoci. Slabá imunita naopak znamená, že jsem k nim náchylnější. Spiritualita funguje v podstatě na stejném principu. Obrazně řečeno: mohu si utužovat svůj vnitřní „duchovní imunitní systém“, a pak když přijde krize nebo nějaká horší doba, z toho mohu čerpat. Není to samozřejmě nijak měřitelné počtem odmeditovaných hodin nebo hodin strávených procházkami v přírodě a podobně, takže jsme zase u toho, co mne osobně, každého z nás jinak, naplňuje a posiluje. A také bez ohledu na to, co si myslím o světě, zda se hlásím k nějaké interpretující doktríně, jestli jsem příslušníkem nějaké organizace a tak. Někdo by mohl říct, že účelem duchovního života je například vnitřní klid. Ale někdy naopak neklid je tím, co pobízí a ponouká a nutí jít dál...

Řekl bych, že smyslem spirituality je autenticita prožitku vlastního pramene bytí. A z té opravdovosti pak vzniká potřebná duchovní imunita a všechny cesty k tomu vedoucí jsou správné. Z toho pak lze účinně čerpat.

Když se řekne spiritualita všedního dne a ty si vybavíš svůj včerejší den – co z něj ti utkvělo jako vědomě prožívaný okamžik? Tedy pokud ti ve vztahu k tvému soukromí nijak nevadí o tom mluvit.

Šel jsem vynést kompost na zahradu a cestou zpátky jsem běžel, protože, jak mí přátelé potvrdí, neumím chodit pomalu. Uklouzl jsem na sněhu a natáhl se jak dlouhý, tak široký. Běžným pohledem lze říct, že na tom samozřejmě není nic spirituálního, jenže pro mne je to už věc v kontextu prožívání. Jak jsem dopadl na ruce, ucítil jsem strašnou bolest. V tu chvíli se jakoby zastavil čas, a i když to je naprosto banální situace, tak s odezníváním té bolesti to pro mne byl okamžik, kdy jsem cítil dotek něčeho, co mne přesáhlo – pocit potenciálního nebezpečí

Smyslem je získat vnitřní klid, to je potřebná duchovní imunita, a všechny cesty k tomu vedoucí jsou správné.
(Foto © Shutterstock.com.)

třeba ze zlomeniny a zároveň vděčnosti, že se „nic nestalo“. Jasně, je to banální situace a jak se to stalo, tak je to pryč. V kontextu dalších událostí to vůbec nic neznamená. Ale ten prožitek ve mně zůstal a pro mě to vlastně je duchovní zkušenost. Takhle bych ovšem mohl brát včerejšek okamžik za okamžikem, a je to vlastně pořád stejně spirituální čas, protože každý z nich má v sobě potenciál mi zpřístupnit dotyk toho, co mne přesahuje.

Jedna z cest k duchovnímu prožitku i mimo organizovanou spiritualitu se nabízí skrze umění, jak pasivně, když vnímáš tvorbu druhých, tak i aktivně, když vědomě tvoříš. Ty sám s tím pracuješ: píšeš, skládáš hudbu, vedeš kapelu Kolorej, hraješ na kytaru, sitár, točíš si videoklipy. Je pro tebe tohle cesta ke spiritualitě?

Upřesním – je to pro mne „také“ cesta ke spiritualitě. A rozhodně, tohle je pro mne osobně další ze způsobů vědomé, záměrné práce se spiritualitou, byť to možná navenek jako spiritualita vůbec vypadat nemusí. Tvorba, tedy sdílené nebo individuální vytváření něčeho, je pro mne osobně hluboce naplňující proces, který zase má ony zmíněné fáze: začátek v prvotním nápadu, pak samotný proces tvorby, který ostatní nějak modifikují, sdílené diskuse, následně celý proces vyústí v něco hotového, co se uzavře a zároveň se od toho odvozuje další nápady. Je to tedy kontinuální práce

a má to pro mne i rozměr společenského sdílení, protože třeba v kapele se musíme shodnout na nějakém způsobu pojetí a kultivace základního nápadu probíhá společně.

S pasivním přijímáním umění to mám podobně – je to pro mne důležité, jsou to prožitky, které mne posilují. Vnímání díla někoho druhého pro mne není jen estetickým vjemem, byť samozřejmě i vnímání krásy je duchovní kvalitou, ale je to pro mne vždy určitá výzva, co si s tím sám počnu dál, kam mne to dovede.

Máš nějaký každodenní rituál, který pomáhá zvědomit nebo prohloubit prožitek daného času, konkrétní chvíle?

To je těžké. Já to беру tak, že prakticky všechno, co dělám nějak pravidelně, co v pravidelnosti opakování vnímám, má tenhle potenciál. To znamená, že se stává takovým rituálem přesahu. Mytí rukou, kdy vnímám dotyk mýdla a vody. Obouvání bot. Vsouvání klíče do zámku dveří. Napít se kávy. Jít na houby. Pozorovat, jak se někdo tváří. Den je plný rituálů. Kdybych nevyslovil slovo Bůh, stejně by tam všude byl. Jsem navyklý sám se sebou neustále vést vnitřní dialog, snažím se z určitého odstupu průběžně pozorovat, co se ve mně děje, a vědomě tomu být přítomný, být svědkem sama sebe. To je moje spiritualita všedního dne.

*Rozhovor připravila
Kristýna Ledererová Kolajová.*

Vděčnost a štěstí

Vlastimil Krejčí

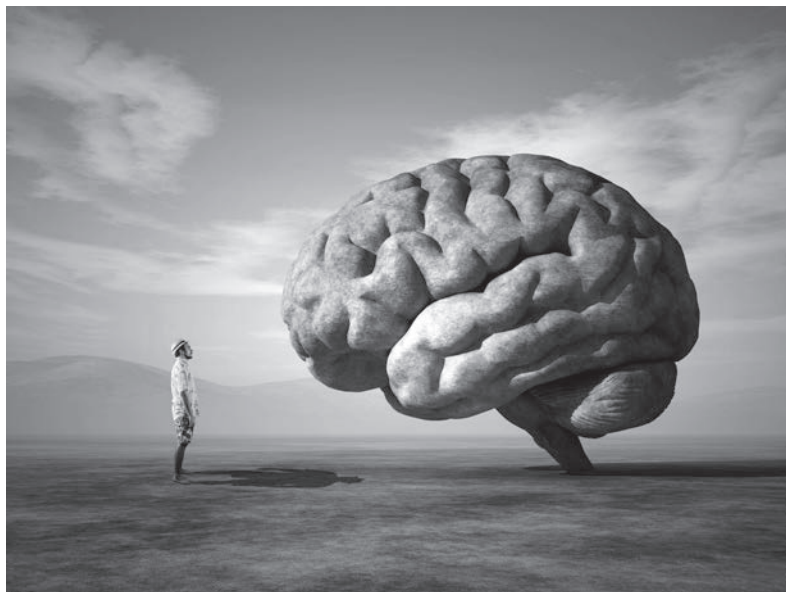
Představte si, že jdete procházkou po louce. Kolem vás je mírně kopcovitá pohledná venkovská krajina. (Foto © Shutterstock.com.)

Představte si, že jdete procházkou po louce. Už se stmívá, vy jdete dál. Kolem vás je mírně kopcovitá pohledná venkovská krajina. Pokračujete v procházce. Už se setmělo. Napadne vás podívat se nahoru na oblohu. Nebe je čisté, bez mráčku, plné hvězd. Díváte se na tu záplavu hloubky vesmíru a zkoušíte rozpoznat nějaká souhvězdí. Tamhle je Kassiopea, Velký vůz, Malý vůz, Kéfeus... Vydáte se domů a jste naplněni takovým tím pocitem vděku, že jste, že existujete. Uprostřed té nedozírné hloubky všehomíra je malá hrouda obíhající jednu z toho nekonečna hvězd a vy po ní chodíte, dýcháte, zakoušíte svá trápení i pocity štěstí. Jak často takový pocit vděku ale ve svém běžném životě prožíváte?

Jen si vzpomeňte na ta kamna, o kterých se Zdeněk Jirotko zmiňuje ve své bezpochyby nejpopulárnější humoristické knize *Saturnin*. Podotýká, že kamna sice kouřila, ale především hrála. Má tím na mysli, že my lidé máme tendenci hudrat na to, že kamna trochu kouří, ale úplně opomíjíme to, že díky nim máme teplo. To zjistíme, až když o ně přijdeme. Kamna sice už nekouří, ale také nás nic nehřeje. Teprve v tu chvíli nám dojde, jak skvělá ta kamna vlastně

byla a že ta troška kouře vlastně vůbec nevadila. Jenže, jak už to tak v životě bývá, obvykle je už pozdě bycha honit.

Když to zobecníte, můžete to pojmout jako takový protiklad. Pocit vděku proti pocitu samozřejmosti. Věci, které nám poskytují komfort, které máme rádi nebo které jsou prostě jakkoli dobré pro náš život, máme příliš často za samozřejmé. Nejen věci. Osoby, zvířata, situace... cokoli. Místo abychom byli za každou

Pocity vděčnosti se zabývají i výzkumy v oblasti neurologie, zkoumáním chování mozku. (Foto © Shutterstock.com.)

takovou dobrou věc vděční, používáme ji jako rohožku, koberec upletený z nitek samozřejmosti, po kterém důstojně kráčíme vstříc dalšímu dni. Není to trochu málo? Nezasloužily by si ty jednotlivosti, díky kterým se máme lépe, trochu úcty? Právě ve formě vděčnosti?

Hodně lidí má vděk nebo vděčnost spojenou s nějakým poklonkováním, podřízeností, nebo dokonce „vlezdovítekamstvím“. Hrůza! Horší než Hujerovy švestičky ze zahrádky... Je to ale vážně tak? Vždyť být prostě vděčný nic takového přece neznamena. Poklonkování je poklonkování, podřízené podlézání je podřízené podlézání. Nikoli vděčnost.

Dobře, tak už víme, co vděčnost není. Co tedy ale vděčnost je? Je to pravý opak toho pocitu samozřejmosti, ať už se to týká čehokoli. Je to pocit, že daná věc není samozřejmá, že je to malý dárek, někdy i velký dar, a my si to uvědomujeme. Nelezeme po kolenou, že se stalo to či ono. UVědomujeme si, že daná věc má pro nás cenu, že není samozřejmá, a my to umíme s díky ocenit. Někdy poděkujeme jen v myšlenkách, někdy nahlas, někdy ve zprávě někomu, je to různé, ale to důležité je, že si to uvědomujeme a vědomě to oceňujeme.

Taková vděčnost přináší spokojenost a šťastnější život. Na to opravdu existují vědecké výzkumy. Většina současných psychologických

výzkumů vděčnosti se zaměřuje na povahu individuálních rozdílů vděčnosti a na důsledky toho, že je člověk více či méně vděčnou osobou. Existují tři stupnice pro měření individuálních rozdílů vděčnosti, z nichž každá posuzuje poněkud odlišné koncepce.

- Stupnice GQ6 měří individuální rozdíly v tom, jak často a intenzivně se lidé cítí vděční.
- Stupnice Appreciation Scale (Stupnice ocenění) měří osm různých aspektů vděčnosti: ocenění lidí, majetku, současného okamžiku, rituálů, pocitu úcty, sociálních srovnání, existenčních zájmů a chování vyjadřujícího vděčnost.
- Stupnice GRAT hodnotí vděčnost vůči ostatním lidem, vděčnost vůči světu obecně a neexistenci rozmrzelosti z toho, co nemáte.

Nedávná studie ukázala, že všechny tyto stupnice vlastně měří podobný způsob přístupu k životu; to ukazuje, že individuální rozdíly vděčnosti zahrnují všechny tyto složky (wikipedia.org).

Pocity vděčnosti se ale zabývají i výzkumy v oblasti neurologie, a to studiem chování mozku. Podle těchto výzkumů se při poděkování či vděčnosti uvolňují neurotransmitery, například dopamin, které přinášejí pocit harmonie a pohody. Díky neuroplasticitě pak mohou projevy vděčnosti za důležité změny v lidském mozku. V důsledku toho můžeme

pak lépe rozumět druhým, máme nižší hladinu stresu, a navíc tyto změny snižují tepovou frekvenci a potlačují fyzickou i emocionální bolest. No neberte to.

Pociťováním vědomého vděku za věci, které leckdy považujeme za samozřejmé, se náš život posune do jiné roviny. Do roviny, ve které je čím dál tím méně prostoru pro vztek a rozčilování se, protože toto území bude čím dál tím více zabíráno pocitem štěstí, radosti, vděku.

Ale pozor. Tedy spíš dva pozory. Jeden pozor na to, že nám pochopitelně pocity vděku nevytlačí ze života tísnivé situace, kterým je třeba čelit. Prudivý vzteklý šéf se přes noc nepromění v laskavého. Pocity vděku nám nezaručí, že budeme my nebo lidé okolo nás permanentně zdraví. Nebo že se nikdy nestane nic zlého. To určitě ne. Ale my budeme schopni ty situace prožívat v jiné kvalitě. Budeme také schopni ve svém životě lépe vyhodnocovat, co se děje a jaké máme další možnosti.

Druhý pozor na to, že vděk nám nepřinese automaticky štěstí. Zvláště ne takové to světské štěstí. Představa, že ráno poděkujeme za čaj a odpoledne vyhrajeme v loterii, je opravdu mylná. I když, stát se to může. Otázka je, do jaké míry jsou na sobě takové jevy závislé.

Vděčnost nám tedy vnese do života vyšší míru radosti a pocitu štěstí. Zajímavé je, že jak schopnost být vděčný, tak schopnost prožívat štěstí jsou dovednosti. Umět prožívat štěstí je dovednost. Někdo ji má rozvinutou více, jiný méně. Ale jako každé jiné dovednosti, i umění prožívat štěstí se lze naučit a rozvíjet ho. S vděčností je to stejné. Někdo má v sobě velkou míru vděku, někdo ne. Ale pokud chcete, můžete vděčnost rozvíjet. To je dobrá zpráva.

Nečekejte však zázraky přes noc. Stačí, když si uvědomíte, že už jenom to, že se ráno probudíte, je zázrak, a máte napůl vyhráno. Já vám tedy všem přeji, abychom si těch svých zázraků uměli všimnout a poděkovat za ně.

Tak se staň.

„Pociťováním vědomého vděku za věci, které leckdy považujeme za samozřejmé, se náš život posune do jiné roviny.“ (Foto © Shutterstock.com.)

Vděčnost jako lék v současné krizi

Marika Mariewicz

„Břichem vidíme sílu,
srdcem vidíme krásu.“
(Foto © Shutterstock.com.)

Kolektivní atmosféra ohrožení, strachu a úzkosti, vypadnutí z běžného rytmu, ztráta práce nebo radikální změna pracovních podmínek, absence sociálních kontaktů, napětí ve vztazích mezi nejbližšími. To jsou fenomény, kterým ve větší či menší míře v tomto období čelíme nejspíš všichni. Jak touto náročnou situací projít, eventuálně ještě lépe – jak pojmout tuto krizi (z řeckého *crino* nebo *krisis*) v jejím pravém, původním smyslu, tedy jako „obrat ve vývoji“ či „rozhodnou chvíli“, z níž můžeme mít velký užitek díky správnému naložení s transformativním potenciálem, který s sebou každá krize, ať už osobní nebo globální, přináší? Jistě to lze zvládnout, ale určitě ne ve stavu zmatku, stresu a pocitu ohrožení.

Pokud se nám v životě zvenčí dostane něčeho, co se dotkne našeho srdce, pociťujeme vděčnost. Cítíme radost, máme najednou mnoho energie a entuziasmu, cítíme vnitřní mír. Čím je vděčnost hlubší a intenzivnější, tím více této životadárné energie máme k dispozici. Ale funguje to i naopak. Pokud jsme schopni pociťovat vděčnost bez ohledu na vnější podmínky, pokud je to naše základní vnitřní nastavení, tím více se nám toho dostává zvenčí a cítíme se prostě naplněni, jsme šťastní a všechno se tak nějak zdá být na svém místě. V prvním případě jde o tzv. „vnější zdroje“, v druhém případě o „zdroj vnitřní“. Ale jedno podmiňuje druhé, de facto to nejsou dvě zcela rozdílné věci. Jsme to přece nakonec my, kdo se rozhoduje, jak, kde a v jakých podmínkách bude žít nebo jak na dané podmínky a situace, kterými prochá-

zí, bude reagovat. Nemusíme čekat, až nám dá někdo bonbón a řekne nám, jak jsme skvělí, nebo nedočkavě vyhlížet svůj den narozenin, až dostaneme plnou pozornost okolí. Stav vnitřního štěstí, míru a vděčnosti jako reakci na každý nový den můžeme kultivovat. Je to cesta dlouhá přibližně pětatřicet centimetrů, jak říkal český mystik a duchovní učitel Eduard Tomáš. Z hlavy do srdce. Existuje řada praktických cvičení, uvedu jedno velmi oblíbené, zábavné a jednoduché.

MEDITACE GILOTINA

Je to jedna z nejkrásnějších tantrických meditací: Procházejte se a myslte si, že nemáte hlavu, jen tělo. Sedte a myslte si, že nemáte hlavu, jen tělo. Stále si připomínejte, že nemáte hlavu. Vizualizujte si sebe sama bez hlavy. Nakreslete

sebe sama bez hlavy a dívejte se na ten obraz. Dejte si zrcadlo v koupelně níž, takže když se do něj podíváte, vidíte jen tělo bez hlavy. Stále si to připomínejte, zkuste to pár dní a budete cítit lehkost, ticho a své srdce. Protože hlava je problém.

(Osho, *Oranžová kniha: meditační techniky*)

Když se otevíráme vděčnosti, jsme ve spojení s klidem a stabilitou, cítíme se více uvolnění a navyšuje se tedy i kapacita našeho vědomí, jinými slovy – jsme „přítomnější“. V takovém stavu pak mnohem snáze zvládneme těžké situace, protože dokážeme lépe nakládat se svými myšlenkami a emocemi. Jejich tok je klidnější, máme jasnější úsudek, jsme schopni nahlížet věci v širším kontextu, což je v této krizové situaci nanejvýš důležité. A jelikož emoce jsou nakažlivější víc, než nejnovější mutace koronaviru, pouhou naší přítomností přinášíme světlo a mír tam, kde chybí.

„Břichem vidíme sílu, srdcem vidíme krásu.“

(Vladimír Kokolia)

Ve vděčnosti vidíme obojí. Jsme ve spojení s naší vnitřní silou i srdcem a laskavou pozorností.

NEJVZÁCNĚJŠÍ DAR

Další den. Další nový den. Volba. Mohu do něj vstoupit zcela nevědomě v unavujícím „pazvyku“ automatismů, omšelé každodenní samo-

„Subham astu sarvadžagatam.“ (Šťastny at jsou všechny bytosti.) (Foto © Shutterstock.com.)

zřejmosti a duševní netečnosti, s tím, že vím, co bude, co by mělo být, jaký je svět, kým jsem a kým jsou ti druzí. Anebo se probudím a nový den přijmu s dychtivostí očekávání jako ještě nerozbalený dárek, jako překvapení od milované bytosti. Nezáleží na tom, jaká je moje minulost, nezáleží ani na mých představách o budoucnosti. K tomu, aby se tento den stal pro nás opravdu vzácným darem a nikoliv úkolem, nezbytnou zátěží či nudou nepotřebujeme žádné speciální dovednosti. Nepotřebujeme znalosti ani žádnou hlubokou duchovní zralost. Úplně všechno, čeho je zapotřebí, máme, a to už teď, právě v tento den, v tuto chvíli. A to i v tomto náročném období. Jsou to naše vlastní oči, uši, dech, tělo a (jakkoliv třeba jen nepatrná, neobratná, sotva zachytitelná, chvilková...) reakce, jediná skutečně dobrá odpověď na tento jedinečný dar: prosté poděkování a trocha dětské otevřenosti.

„Být dítětem, to znamená celý svět v zrnu písku zřít a nebe v polní květině, nekonečno do dlaně uchopit, věčnost žít v pouhé hodině.“

(William Blake)

V tom všem námi tak nevídaném, kde se nyní právě nacházíme, v razantních a rozsáhlých omezeních, která s sebou nouzový stav nese, si můžeme uvědomit vzácnost toho všeho, co jsme předtím brali jako naprostou samozřejmost. Možná je to právě tato krize, která nás může učit děkovat a bezprostředně se radovat z oněch malých velkých věcí tak, jak to vidíme u malých dětí, poodhalit skutečnost, že svůj život, to jediné, co skutečně máme, co nám bylo dáno k prožití, žijeme slepí a hluchí. A především – že to tak být vůbec nemusí. Je nabíledni, že často teprve bída s nouzí nás donutí zabývat se pořádně tím, odkud naše bída skutečně pramení, a zadívat se do svého nitra. V takových okamžicích se náš duch může pozdvihnout k netušeným výšinám a objevovat hluboká vědění o nás samých, o lidech a o světě, který v jeho živoucí a pravdivé podobě vůbec neznáme.

Subham astu sarvadžagatam.

Deník vděčnosti

Štěpánka Plzáková

VDĚČNOST

O vděčnosti v dnešní době mnoho lidí uvažuje, jako by to byla schopnost, kterou má pouze určitý typ lidí, jako o něčem, co v sobě nemůže mít každý. Pravda je podle mého taková, že vděčnost v sobě každý opravdu má, jen ji musí objevit, přičemž se může rozhodnout se v ní zlepšovat.

Tak jsem se k vděčnosti dostala já – objevila jsem ji v sobě. Dost tomu napomohlo to, že jsem se po jednom nehezkém období ve svém životě chtěla začít rozvíjet, někam se posunout. Tak už to bývá, že? Pro nějaké zlepšení sebe sama je nejdříve potřeba něco, co nám otevře oči. A tak jsem začala číst seberozvojové knihy, články, sledovala jsem všelijaká videa na téma seberozvoje – a pak mi došlo, že vděčnost je jedna z nejdůležitějších dovedností, které jsou základem nejen pro seberozvoj, ale celkově pro klidnější, spokojenější život. Abych ukázala, proč si to myslím, uvedu příklady ze svého života. Začnu dnem, kdy mi pojem „vděčnost“ přišel na mysl úplně poprvé.

Byl nádherný letní den, vyrazila jsem si s mladším bratrem na kole po malebné cestičce mezi poli do sousední vesnice. Pole mi připadalo nádherné jako nikdy, každý klas zalitý slunečním svitem zlatavě zářil a byl na ně jednoduše úžasný pohled. Začalo foukat a klasy ve větru tančily, prohýbaly se a pak se zase tyčily do své výšky. Posadila jsem se na jednu z laviček u cesty a neslyšně jsem se svěřila poli, že jsem vděčná. Mlčky přitakalo, když znovu zafoukal vítr a klasy se sklonily mým směrem.

Tento den se stal základem celého mého dalšího rozvíjení vděčnosti. Často si na něj vzpomenu, když si potřebuji připomenout, že bych měla být vděčná. Proto teď navážu dalším příkladem, kdy jsem si na letní den vzpomněla a velice mi to pomohlo v nepříznivé situaci.

Moje maminka mě vezla na důležité setkání. Byla jsem ohromně nervózní, chtěla jsem všechno mít perfektní, být perfektní, asi to znáte. Všechno se mi vcelku dařilo, jenže pak přišel problém. Zjistila jsem, že se mi zničil zip u batohu a nešlo s tím nic dělat, přičemž pro jinou tašku už jsem se nemohla vrátit, byly jsme na

„Pole mi připadalo nádherné jako nikdy, každý klas zalitý slunečním svitem zlatavě zářil a byl na ně jednoduše úžasný pohled.“ (Autorkou všech fotografií je Štěpánka Plzáková.)

„Začalo foukat a klasy ve větru tančily, prohýbaly se a pak se zase tyčily do své výšky.“

cestě. Začala jsem panikařit. „Kam si dám věci? Jak to udělám?“ Asi deset minut jsem se snažila marně uklidnit. Pak jsem si představila pole zalité slunečním svitem a uvědomila si, že přeháním. Požádala jsem mamku, jestli mi nepůjčí svou kabelku. Souhlasila. Byla jsem vděčná.

Mohla bych uvést hned několik dalších situací, kdy mi stačilo na chvíli se zastavit, zamyslet, uklidnit se. Myslím si, že s vděčností úzce souvisí i určité zklidnění mysli. Pokud v sobě najdete vděčnost, vaše uvažování se změní, bude rozvážné. Víte, já jsem od přírody výbušná povaha, rodiče si se mnou užili, užívají a určitě ještě užijí hodně trápení. Ale díky tomu, že se věnuji rozvíjení vděčnosti, již jsem v sobě objevila, všímám si na sobě obrovitánských změn. Často si při nějakých každodenních životních nepříjemnostech včas uvědomím, jak moc bezvýznamné jsou. Naučila jsem se rozlišovat, na čem opravdu záleží, a na čem až tak úplně ne. Život přece není o starostech. Místo přemýšlení nad kdejakou malicherností žiji přítomností, všímám si krásných maličkostí, jako je třeba nádherný východ slunce, líbezný ptačí zpěv, nebo i toho, že mám dnes spoustu energie a dobrou náladu. A jsem přesvědčená, že za všechny tyto změny k mému lepšímu já může vděčnost.

Existuje více možností, jak s vděčností pracovat. Můžete mít například ranní rituál, kdy

se ještě předtím, než začnete svůj nový den, zastavíte a pár minut budete přemýšlet nad tím, za co jste vděční – za svou práci, střechu nad hlavou, svou drahou polovičku, která vám již v kuchyni chystá snídani. Pokud ráno sotva zvládáte myslet na to, kde jste včera večer odložili své brýle, můžete každodenní rituál přesunout na večer, než půjdete spát. Než zhasnete a ponoříte se do říše snů, přehrajte si celý svůj den. Pohádali jste se s někým? Buďte vděční, že jste měli možnost říct nahlas svůj názor (a poslechnout si názor druhé strany, což se vám v tu chvíli asi moc nelíbilo) a také že máte zítřek, abyste se mohli zase udobřit.

A samozřejmě se zaměřte na všechno pozitivní, co se vám v daný den stalo. Bude se vám usínat lépe, než kdybyste si například vzpomněli na to, jak jste se před pár lety neskutečně ztrapnili na narozeninovém večírku vašeho kolegy, nebo na to, že pozitíí vás čeká nepříjemný rozhovor.

DENÍK VDĚČNOSTI

Některé studie zjistily, že ti, pro které je běžné být vděčný, jsou šťastnější než ti, pro které to tak není. Dokonce bylo zjištěno, že pocity vděčnosti mohou mít přínos pro duševní i fyzické zdraví. Ranní nebo večerní rituály, o kterých jsem psala, jsou jednou z metod, pomocí

„...pocity vděčnosti mohou mít přínos pro duševní i fyzické zdraví.“

nichž lze cíleně posilovat vděčnost. Další, za mě rozhodně nejlepší takovou metodou je vést si „gratitude journal“ neboli deník vděčnosti. Tato metoda k nám přišla, jak už název napovídá, ze zahraničí a stále o ní spousta lidí neví. Chtěla bych vám ji tedy představit, protože si sama „gratitude journal“ vedu již několik měsíců a bylo to jedno z nejlepších rozhodnutí, jaké jsem pro svůj sebezvoj mohla udělat.

Sežeňte si jakýkoliv blok, jakékoliv velikosti. Někomu vyhovuje maličký formát, někomu klasický formát A5 či A4. Já používám formát A4, protože toho ráda napíšu hodně, vlastně si zapisuji veškeré maličkosti ze svého dne, které mi udělaly radost. Ovšem pokud zase takoví pisálci nejste, určitě doporučuji malý bloček, který strčíte do kapsy a můžete ho tak nosit všude s sebou. Což se hodí, můžete si potom vše hezké zapsat hned, abyste na nic nezapomněli. Když už jsme u toho nošení všude s sebou, dneska u sebe v podstatě každý má svůj telefon. Psát si „gratitude journal“ elektronicky je vhodné i pro ty, kteří úplně „nemusí“ klasické psaní do papírového bloku. Navíc si můžete vybrat mezi tolika aplikacemi pro psaní o vděčnosti!

A jak do takového deníku vlastně psát? Je to zcela na vás, jak si ho povedete, ale aby zápisy přinesly co nejvíce užitku, dbejte na zásadu pravidelnosti. Opravdu se psaní věnujte alespoň chvíli každý den. Po několika dnech, maximálně týdnech si na psaní zvyknete a najdete si styl zapisování, který vám bude vyhovovat. Já osobně ještě dbám na to, aby můj „gratitude journal“ byl přehledný, ke svým každodenním zápisům vždy píšu nadpis, který vystihuje den, o němž chci psát, abych jednotlivé zápisy později mohla snadno nalézt. Také jsem viděla, že si někdo každý svůj zápis či samotnou věc, za kterou je vděčný, čísluje. Až se jednoho dne budete cítit pod psa, jasně uvidíte ve svém deníku, že máte například dvě stě padesát osm důvodů, proč toho okamžitě nechat! „Gratitude journal“ totiž slouží hlavně k tomu, abyste se v budoucnu, až to budete potřebovat, mohli podívat zpět. Připomenete si, že váš život rozhodně má smysl. Pozitivně se naladíte. Možná se i inspiřujete něčím, na co už jste dávno zapomněli.

Vděčnost je cesta ke klidnějšímu, šťastnějšímu a celkově lepšímu životu. Když máme špatný den, máme tendenci myslet si, že máme špatný celý život. Přitom stačí tak málo, aby nám hned bylo lépe: otevřít svůj deník vděčnosti a ujistit se, že ještě včera, předevečirem, před měsícem, před rokem jsme byli šťastní. Byli jsme – jsme – vděční.

Sama si „gratitude journal“ vedu již několik měsíců a bylo to jedno z nejlepších rozhodnutí, jaké jsem pro svůj sebezvoj mohla udělat.

O radosti Sdílení světla 2020

Matěj Čihák

V sobotu 6. prosince 2020 se uskutečnila každoroční unitářská slavnost Sdílení světla. Tentokrát byl však její průběh poněkud netradiční. Vzhledem ke světové pandemii koronaviru a s ní souvisejícím vládním opatřením se Sdílení světla tentokrát odehrávalo virtuálně. Účastníci setkání tak zůstávali ve svých domovech, ale zároveň byli v obrazovém i zvukovém spojení s dalšími účastníky. Byl to neobvyklý zážitek, ale na významu a atmosféře slavnosti nic neubral.

Tématem Sdílení světla na sklonku roku 2020 byla radost. Přemýšlet a hovořit o radosti ke konci roku tak (zdánlivě?) neradostného, ba až smutného, je nápad vsutku unitářský. Živě jsem si představil Norberta Fabiana Čapka, jak má z výběru letošního tématu radost. Zároveň jsem čekal, jakým způsobem bude radost během on-line setkání zpřítomněna.

Prvním zrnkem radosti bylo již uvědomění si, že současná situace nestaví pouze hráze, ale i mosty, které by jinak nevznikly. Všiml jsem si, že mezi účastníky setkání byl i Josef Machač, člen unitářské obce v Paramus v New Jersey. Vzdálený více než šest a půl tisíce kilometrů, a přesto, díky on-line propojení, přítomen mezi českými unitáři.

Úvodního čtení se ujal duchovní pražské obce Petr Samojský a sdílel s účastníky myšlenku, že radost je spontánní, ale zároveň je to umění. Petr Samojský dále průběžně setkání doprovázel svou hudbou, vyluzovanou jednak z kytary, jednak ze sitáru – tradičního indického nástroje.

Po úvodním slovu zapálila předsedkyně ÚSS Kristýna Ledererová Kolajová svíčku jako náhradu za kalich, který se z technických důvodů nepodařilo v dané chvíli virtuálně zpřítomnit. Čeští unitáři tak osvědčili schopnost rychlé a radostné improvizace. Zapálení náhradního „kalicha“ doprovázela slova Štěpána Mairovského, předsedy místního správního sboru pražské obce.

Petr Samojský doprovázel Sdílení světla hrou na indický nástroj sitár. (Všechny fotografie jsou dílem K.L.K.)

Laická duchovní teplecké obce Jana A. Rašková četla unitářský příběh o světle.

Štěpánův proslov k zapálení kalicha zvolilo ICUU (Mezinárodní rada unitářů a univerzalistů) proslovem pro celý měsíc prosinec. Štěpánova slova tak během prosince 2020 pronášeli unitáři napříč celým světem, od Filipín přes Afriku až po Spojené státy:

„Oheň tvořil po dlouhá tisíciletí střed lidských společenství; kolem něj se scházeli naši předkové. I my se dnes scházíme kolem tohoto plamene, abychom znovu aktivně prožívali naše společenství. Nechť plamen našeho kalicha učiní naše shromáždění silnější a důvěrnější.“

Následně předsedkyně ÚSS shrnula a podtrhla náročnost celého uplynulšího roku. Radost nám byla v mnoha ohledech odepřena. Byla omezena možnost být spolu. Radost je ale zároveň nejlepší protilek na současnou obtížnou situaci. Radost se umocňuje sdílením, Sdílení světla je tedy zároveň sdílením radosti. Radost je také jakýmsi „erbovním znamením“ Norberta Fabiana Čapka. Čapek význam radosti velice často zdůrazňoval v nejrůznějších souvislostech a slovy o radosti ani radostnými slovy rozhodně

Libor Mikš, neordinovaný duchovní ostravské obce, se zhostil zhášení kalicha.

nešetřil. Kristýna přečetla citát N. F. Čapka z roku 1932. Jeho obsah je však nadčasový a zdá se, jako by snad byl napsán pro naši dobu:

„V dnešní době se zdá být nejhodnější mluvit o krizích, nezaměstnanosti, o chaosu a bezradnosti, o podlomeném podnikání, zavírání dílen a obchodů, o chřipce a jiných nemocích – ale mluvit o radosti, zdá se povážlivé. Což uprostřed všeho trápení je myslitelná ještě nějaká cesta k radosti? Jistě je něco lepšího než trápit se nad trápením! Věci se často nedějí tak, jak bychom chtěli, a proto se musíme spokojit s tím, co každý může sám vykonat pro zradostnění života. Má-li člověk radost v duši, přinese ji s sebou i do největšího trápení, nemá-li v duši radost, bude smutný i uprostřed největšího veselí.“

Teplecký duchovní Vlastík Krejčí pronesl závěrečnou benedikci.

Poté následovalo čtení unitářské pohádky, kterého se ujala Jana Rašková z teplecké obce. Děti ve věku od 3 do 13 let, napříč obcemi NSČU, vytvořily sérii ilustrací, které na obrazovkách účastníků dokreslovaly dojem z krásného příběhu.

Doba koronavirová omezila naše smysly. Nejen že virus těm, které napadne, bere čich a chuť, ale nám všem, ať již skrze opatření nebo skrze přirozenou opatrnost, bere či výrazně omezuje i možnost doteku. Následovala tedy série zamyšlení několika unitářských duchovních o významu jednotlivých smyslů. Součástí zamyšlení bylo i praktické cvičení ve vnímání doteku a prožívání vlastního těla. (Pro mě osobně tento bod představoval duchovně nejhlubší moment celého setkání.)

I navzdory prostorové vzdálenosti jsme byli všichni spolu.

Poté byli všichni účastníci setkání vyzváni, aby, pokud chtějí, zapálili své svíčky a případně je ukázali druhým do webkamery. Účastníci začali zažehávat své svíčky a ukazovat je ostatním. Takto došlo ke sdílení světla.

Následovalo připomenutí významných členských výročí a také výročí ordinovaných duchovních, jak bývá v rámci Sdílení světla zvykem. Z ordinovaných duchovních tentokrát slavil výročí Vlastík Krejčí z teplické obce, a to pět let od své ordinace. Po gratulaci se Vlastík ujal promluvy o svém pojetí radosti. Podle Vlastíka můžeme radost nacházet, umíme-li dobře pracovat s filtry v naší vlastní mysli. Vnější okolnosti nemůžeme vždy změnit, ale své vnitřní nastavení můžeme zpytovat a upravovat vždy.

Následovala společná meditace, jejíž vedení se ujal ostravský duchovní Libor Mikš. Tématem meditace byl Boží výrok z biblické knihy Genesis: „Budiž světlo!“ Temnota nemá vlastní existenci, znamená toliko nepřítomnost světla. Světlo proto nemusí s temnotou bojovat, protože pouhou svou přítomností temnotu odstraňuje.

V závěru obdrželi účastníci Sdílení, kterých bylo dohromady více než šedesát, odkaz na webovou stránku, kde mohli sdílet dvě slova – co přejí ostatním unitářům a NSČU jako celku. Po chvíli se jednotlivá slova zobrazila na společné

obrazovce. Všichni tak mohli vidět, co si ostatní přejí pro společnou unitářskou přítomnost a budoucnost. Byl to krásný moment tvořivosti a sdílení.

Zhasnutí kalicha se ujal Libor Mikš a závěrečné benedikce Vlastík Krejčí. Celé setkání končilo písní *Dýchám, děkuji* v provedení jejího autora, Petra Samojského. Píseň je součástí unitářského zpěvníku a vyjadřuje vděčnost za ty nezákladnější dary naší existence – dýchání, vidění, slyšení, cítění a nakonec za dar bytí samého.

Sdílení světla 2020 byl pro mě hluboký zážitek. Nejvíce mi utkvěla právě souvislost mezi prožíváním smyslů a radostí. Radostí, která není abstraktní ideou, ale která pramení ze samotného lidství, života v těle, a je tak dostupná všem. Velmi silné bylo také vidět ostatní unitáře, sedící ve svých domovech a zároveň tak blízké. Mnohé z nich jsem neviděl měsíce. Byl to moment uvědomění si vzájemné pospolitosti, která nemizí ani při omezených možnostech fyzického setkávání. Velmi pozitivní ohlas sklídila unitářská pohádka s ilustracemi „z tužek“ těch nejmladších unitářů, které ji doprovázely. Ve společném chatu padlo několik návrhů na knižní vydání tohoto příběhu.

Jsem velice zvědavý, v tom nejvíce pozitivním a radostném smyslu slova, jak bude vypadat Sdílení světla v roce letošním.

Stavitel mostů na zemi Karel Floss

Letní filosofická škola a duch světového étosu v Čechách a na Moravě

Otakar Bureš

V předchozím čísle *Tvůrčího života* představil Pavel Floss osobnost Hanse Künga, a především jeho projekt světového étosu, usilujícího o náboženský smír a vytvoření společné etické základny jak věřících, tak nevěřících, na níž by měla být ustavena společnost planetárního míru a spolupráce. Dovolte mi navázat a pozastavit se u osobnosti a díla hluboce nábožensky prožívajícího a sociálně citlivého filosofa a pedagoga Karla Flosse, který má hlavní zásluhu na uvedení myšlenky světového étosu do českého, moravského a slovenského prostředí. Nejzřejměji tuto ideu ztělesňuje Letní filosofická škola, kterou založil a již budu věnovat zvláštní pozornost.

Karel Floss se narodil roku 1926 v Hodoníně, ale brzy poté se se svými rodiči přestěhoval do Olomouce. Poznal zde své první přátele (například malíře Radoslava Kutru) a učitele, kteří ho navždy ovlivnili (například literární historik Oldřich Králík, sociolog a filosof Josef Ludvík Fischer, teolog a dominikán Metoděj Habáň). V Olomouci se také narodil jeho mladší bratr Pavel, kmenolog, filosof a historik. Hanácká metropole přirostla hodonínskému rodákovi natrvalo k srdci – v jednom ze svých sonetů později napíše: „Mám Olomouc jak Dante Florencii.“

Největší hrůzy, které v mládí zakusila Flossova generace – nacistická zvěle s jejími koncentračními a vyhlazovacími tábory a bojové fronty světové války –, se ho až na vzájemné ostřelování z Olomouce se stahujících německých vojsk a osvobozující sovětské armády našťestí bezprostředně nedotkly. O to větší zkušeností pro něj bylo hlídání zajatých německých vojáků se zbraní v ruce, jímž byli studenti posledního ročníku gymnázia pověřeni. Byla to jistě i cenná škola soucitu a úvah nad osudy a vinou jednotlivce, vždyť mnozí z německých i sovětských vojáků byli jeho vrstevníky.

Tíže doby však nemohla u mladého studenta utišit hlad po poznání a vědění. Už jako středoškolák se na hřebeni Moravskoslezských Beskyd účastnil tzv. Akademických týdnů, organizovaných zmíněným Metodějem Habáněm, a se znovuotevřením vysokých škol mohl začít

Karel Floss. (Všechny fotografie pocházejí z archivu Letní filosofické školy.)

univerzitní studia klasické a slovanské filologie a filosofie v Brně a v Olomouci. V roce 1948 vstoupil do dominikánského řádu a chystal se na studia na Papežskou univerzitu svatého Tomáše Akvinského (Angelicum) v Římě. Mezitím však byly v roce 1950 v rámci tzv. akce K v Československu zlikvidovány mužské řeholní řády a mladý dominikán byl spolu s dalšími řeholníky internován v bývalém broumovském klášteře. Těžce tam onemocněl, jak sám říká, „naprosto ztratil chuť k životu“. Po šťastném zotavení byl nuceně nasazen u Pomocných technických praporů a strávil na Slovensku touto těžkou fyzickou prací (oficiálně vojenskou službou) tři léta.

Po této „převýchovné“ anabázi se ani v následujících letech a dekadách nemohl plně vě-

Rozmlouvající účastníci Letní filosofické školy, obklopeni zelení.

novat práci takříkajíc „podle svých schopností a podle svých potřeb“. Vystřídal postupně několik profesí, živil se mj. jako knihovník v zemědělském výzkumu, překladatel a informatik. Jeho minulost i aktuální aktivity ho několikrát vystavily novým represím. Byl sledován, roku 1961 opět zatčen, ale brzy propuštěn. Následně si na něm Státní bezpečnost vynucovala spolupráci, k níž se ovšem nikdy nezavázal.

Přece mu však postupné politické uvolnění a kulturní i sociální rozmach „zlatých šedesátých“ otevřely nevídané možnosti angažovat se ve věcech teologických i filosofických (iniciativy, diskuze, práce na překladech atd.). Mezi tyto aktivity patřila například účast na Ekumenickém semináři v pražských Jirchářích. Ten byl založen v roce 1963 z iniciativy Flossových přátel Ladislava Hejdánka, Jiřího Němce a Václava Freie a zaštitěn evangelickým teologem Josefem Luklem Hromádkou a stal se součástí širšího dialogu křesťanů a marxistů (přičemž druhé zmíněné reprezentovaly zejména osobnosti jako Milan Machovec, Robert Kalivoda, Egon Bondy a Vítězslav Gardavský).

Dialog se rozvíjel nejen v Čechách a na Moravě, ale překročil i hranice železné opony a zapojili se do něj třeba i Erich Fromm či Ernst Bloch. O aktuálnosti mnoha jeho momentů, jako je přetrvávající potřeba společného úsilí o emancipaci člověka ve sféře materiální i duchovní, svědčí před několika lety vydaný sborník *Proměny marxisticko-křesťanského dialogu v Československu* (Praha: Filosofía 2017), do něhož Karel Floss přispěl a který vzešel z konference na stejné téma, jíž se zúčastnil spolu s dalším pamětníkem a aktérem marxisticko-křesťanského dialogu, evangelíkem Jakubem S. Trojanem.

Stěžejní inspirací a duchovní oporou se v duchovní atmosféře šedesátých let stal pro Flose a další katolíky Druhý vatikánský koncil, konaný v letech 1962–1965. Podnětné pro něj bylo zejména jeho zdůraznění úsilí katolické církve o sociální spravedlnost a nové promyšlení jejího sebepochopení (to mělo důsledky jak v jisté liberalizaci její autoritativní struktury, například ohledně postavení laiků, tak v nových možnostech ekumenismu). Pro ilustraci – v jednom

Diskuze Letní filosofické školy ve vnitřních prostorách.

z koncilových dokumentů *Gaudium et spes* (Radost a naděje) čteme stále více než aktuální apel na vzájemnost a solidaritu se všemi bližními: „... ať je to ode všech opuštěný starý člověk, ať nespravedlivě přehlížený pracující cizinec, ať vyhnanec, ať nemanželské dítě nezasloužené trpící za hřích, kterého se nedopustilo, ať hladovějící, který se dovolává našeho svědomí a připomíná tím slova Páně: ‚Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejposlednějších bratří, pro mne jste udělali,‘ (Mt 25:40).“

Důsledkem živého dění v církvi byl v uvolněných kulturních a politických podmínkách Československa například vznik Díla koncilové obnovy v roce 1968. Tato iniciativa, již se účastnil také Karel Floss, usilovala sdružit duchovní i laiky ke společné práci na obnově církve v duchu koncilu. Výrazně ji reprezentoval již zmíněný Flossův přítel – a klíčová postava svobodného intelektuálního dění u nás – Jiří Němec (v tomto kontextu stojí za to připomenout, že právě Němec v 60. letech připravil významný sborník *Křesťanství dnes*). Tato iniciativa, tak jako mnohé jiné, vzala za své s nástupem normalizace.

Předtím však měl Floss možnost v roce 1967 podniknout služební cestu (byl zaměstnán v zemědělském výzkumu) do Holandska, kde se setkal například s významným belgickým teologem Pietem Schoonenbergem a se spolupracovníkem Edwarda Schillebeeckxe Markem Schoofem, jehož knihu o vývoji moderní římskokatolické teologie následně přeložil (její náklad byl však v roce 1971 z velké části rozmetán; poté vyšla znovu v roce 2004 pod názvem *Aggiornamento na prahu 3. tisíciletí? Vývoj moderní katolické teologie*). Roku 1969 obhájil u profesora J. L. Fischera na Palackého univerzitě disertační práci *Čas, dějinnost a Aurelius Augustinus*. Než se hranice opět pevně uzavřely, navázal ještě v roce 1969 během cesty po stopách J. A. Komenského v Belgii, Holandsku a Německu kontakty s teology na univerzitě v Tübingenu, s Josephem Ratzingerem, pozdějším papežem Benediktem XVI., a zprostředkovaně též s Hansem Küngem.

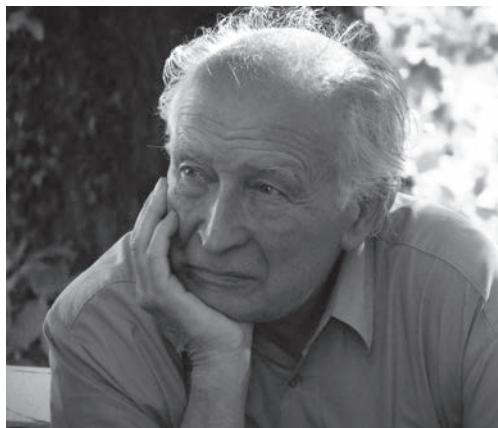
Po pádu demokratizačního úsilí v Československu byl Karel Floss v období normalizace nucen čelit obtěžování nomenklaturními kádry a staronovým omezením ve své činnosti a tvor-

bě. Významnými se nejen pro něj, ale pro celou řadu lidí, kteří – ačkoli byli různých světonázorů – bažili po svobodném myšlení a střetávání se v dialogu, staly bytové semináře. Ty navštěvoval v Praze a sám je spolu s bratrem Pavlem pořádal od 60. let v Olomouci. Účastnil se také komeniologických kolokvií, která v Uherském Brodě pořádal od roku 1971 právě jeho bratr, vedoucí komeniologického oddělení tamního Muzea J. A. Komenského. Listopadové a prosincové události roku 1989 prožil Karel Floss v Olomouci, kde mu zaplněné Horní náměstí vzdalo po jeho proslovu hold skandováním: „Ať žije filosof!“

Na počátku devadesátých let se v belgické Lovani poprvé osobně setkal s Hansem Küngem, od něhož obdržel jeho právě vydané dílo s názvem *Projekt Weltethos*. Spolu s Břetislavem Horynou je pak přeložili pod názvem *Světový étos: projekt* (Zlín: Archa 1992), stejně jako později jeho pokračování – *Světový étos pro politiku a hospodářství* (Praha: Vyšehrad 2000). Během roku 1990 začal učit na filozofické fakultě v Olomouci, kde se svým bratrem a dalšími osobnostmi, kterým se otevřely nové, dříve zapovězené možnosti, obnovili katedru filosofie, kde pořádali Olomoucké filozofické týdny (*Hebdomades philosophicae Olomucenses*) a iniciovali i celouniverzitní aktivity tzv. Rotundy, pokoušející se v interdisciplinárním rámci promýšlet smysl ideje univerzity.

Karel Floss se věren svému étosu angažoval v 90. letech i v politickém životě jako člen České strany sociálně demokratické. Ve straně spoluzakládal její křesťansko-sociální platformu (a je signatářem jejího obnovení roku 2009) s vírou, že „nebude konec lidských béd, dokud nespadne v jedno politická moc a láska k moudrosti“. Za ČSSD byl roku 1996 zvolen do nově vzniklého Senátu Parlamentu ČR. Mandát po uplynutí prvního dvouletého období dále neobhajoval, aby se mohl plně věnovat pedagogické činnosti. Osud strany, která postupně částečně či zcela opustila své socialistické, demokratizační a solidární hodnoty, nese velmi tíživě.

Vratme se však ještě do poloviny 80. let, kdy si Karel Floss s manželkou Irenou pořídili domek v Sázavě, v městečku, kde na ostrohu nad stejnojmennou řekou vznikl čtvrtý klášter

„Hanácká metropole přirostla hodonínskému rodákovi natrvalo k srdci – v jednom ze svých sonetů později napíše: ‚Mám Olomouc jak Dante Florencii.‘“

v Čechách. Jeho prvním opatem se stal údajně sv. Prokop, který žil na počátku 11. století a zemřel zde v roce 1053 (rok před schizmatem církve na katolickou a ortodoxní část). V krásném a duchovním prostředí Sázavy, napájeném i prokopským odkazem, začali Flossovi již od konce 80. let konat setkání navazující na zmíněné Akademické týdny, Ekumenický seminář v Jirchářích, a především na bytové filozofické semináře. Za pomoci okruhu přátel a spolupracovníků bylo manžely Flossovými založeno Vzdělávací a ekologické centrum Prokopios. Zájem o myšlenku a aktivity světového étosu vedl ke vzájemné spolupráci, a proto bylo v roce 1998 sázavské centrum přejmenováno na Nadaci Světový Étos – Centrum Prokopios. Nadace si vetkla do štítu tři hlavní cíle: mezikulturní a mezináboženské vzdělávání a bádání, spolupráci v hledání synergie filosofie, teologie, vědy a umění a pravidelné soubytí a soužití jako katalyzátor duchovního růstu. Tyto intence vykrytalizovaly v organizaci každoroční Letní filozofické školy, poprvé pořádané v roce 1991.

Zásadní inspirace Letní filozofické školy (LFS) vychází z – Karlem Flossem často připomínaného – Platonova *Sedmého listu*, kde se pojednává o filozofickém „soubytí“ (συνουσία) a „soužití“ (συζήν), které se na LFS naplňuje v komunitní povaze společného pobytu, diskuzí a přednášek. Účastníci LFS – mladí lidé ve společenství

**Karel Floss
v dialogu
s mladšími
přáteli.**

svých učitelů a dalších přátel – vždy dopoledne fyzicky pracují ve prospěch místa konání, tedy obce či fary, a to v duchu benediktinského hesla „ora et labora“ (modli se a pracuj). Odpoledne a večer se pak věnují přednáškám, diskuzím a dalším činnostem. Jak píše jeden ze současných organizátorů LFŠ, Jiří Motl, ve sborníku, který byl letos vydán při příležitosti jejího 30. ročníku: „... LFŠ měla od počátku za cíl rozvíjet nejen odborné znalosti a dovednosti, ale také vztahy, hodnoty i spiritualitu posluchačů. Proto program LFŠ obsahuje i práci, sport, umění, meditaci, [večerní] oheň aj. I v rámci přednášek je prostor pro vystoupení méně akademická, ale např. více duchovní, nebo společensky angažovaná.“ Mnoho let také probíhala v Sázavě paralelně sesterská Škola vidění, založená Flossovým dlouholetým přítelem a spolupracovníkem, malířem Radoslavem Kutrou (1925–2020), nyní dále vedená jeho žačkami ze skupiny Experiment 2.

Osobně oceňuji na LFŠ zvláště její pluralitní a ekumenický charakter, atmosféru tolerance a naslouchání, mnohorozměrnost a vrstevnatost celého pobytu, jehož délka se obvykle blíží dvěma týdnům. Jak jsem napsal ve zmíněném sborníku, významné a dlouhodobé celospolečenské přínosy LFŠ se manifestují nejen

v rozvoji vědění, ale i ve výchově k demokracii, tvorbě nezištných mezilidských vztahů a kultivaci postojů k odlišnosti a rozdílům druhých. Úmyslně zde ze stovek jmen osobností, které na LFŠ vystoupily, nikoho nejmenuji, protože by to bylo nespravedlivé vůči mnoha dalším, které bych musel opomenout. Podstatné je, že v kontextu stovek přednášek z oblasti filosofie, vědy, umění, politiky a náboženství nastalo kultivující myšlenkové objevování a duchovní prohlubování u nespočtu účastníků, navázala se mnohá přátelství a došlo k ještě většímu počtu podnětných setkání.

Karel a Irena Flossovi se se svými spolupracovníky přestali podílet na organizaci LFŠ v roce 2012. Tehdy se – po znemožnění pokračovat v místě sázavského genia loci – chopili organizace LFŠ Flossovi žáci a jeho bratr Pavel a přenesli LFŠ do Dubu nad Moravou. Odtud se roku 2018 stěhovala do pohostinného prostředí v malebném podhůří Jeseníků – do Velkých Losin, kde se na počátku července 2020 konal její jubilejní 30. ročník.

Karel Floss přednesl během třiceti let na Letní filosofické škole přes třicet přednášek a vedl mnoho seminářů. Tak jako v celém svém díle se v nich obvykle obrací k metafyzice, a to zvláště

v tématu triadistické metafyziky, již nalézá v heterogenní tradici myslitelů od Aurelia Augustina přes J. A. Komenského po Ch. S. Peirce či bavorskou trinitární školu, ale i v teologii osvobození. Trinitární pojetí struktury skutečnosti podle něj představuje řešení otázky dějinného vývoje i problému jednoty a mnohosti, přičemž klíč nachází mj. v neesenciálně chápaném myšlení Tomáše Akvinského (který se podle něj vymyká Heideggerově kritice dějin metafyziky jako zapomenutosti na bytí). Nedogmatické a nefundamentalistické křesťanství v jeho pojetí nalézá na první pohled překvapivě společnou bázi se strukturalismem jeho učitele J. L. Fischera, stejně jako s myšlením nevázaného a ideově odvážného básníka a filosofa Egon Bondyho. Ostatně příznačný je název Flossovy poslední knihy *Dávné inspirace a nové výzvy*, kterou tvoří výběr z jeho esejí a studií.

Ani na prahu pětadevadesátých narozenin nepřestává být Karel Floss zúčastněným pozorovatelem a komentátorem aktuálního společenského dění. Cení si například progresivních tendencí současného pontifikátu papeže Františka. V nedávné době ho oslovila například i četba děl Michela Houellebecqa. V recenzi na jeho román *Podvolení* s odkazem na postavu rektora-konvertity upozorňuje na pozoruhodné spojnice mezi formulacemi této literární postavy a závěry Hanse Künga, které se stýkají v názoru na scestnost chalkedonského koncilu, který roku 451 přijal závěr o dvou přirozenostech v Božím Synu. Přitom je jim také společný zájem o situaci islámu, který se této údajně „neblahé cestě“ vyhnul a díky absenci odcizující dogmatiky může nabízet živý způsob víry pro zmatenou současnost. To představuje zásadní výzvy pro křesťana postmoderní doby.

Některé Flossovy myšlenky a spekulace se nám mohou zdát tu více, tu méně vzdálené. Ale tyto rozdíly, rozpory a propasti napříč obory, světonázory a generacemi jsou při bližším seznámení se s osobou a dílem tohoto hlubokomyšlného učitele, přívětivého svědka i an-

„Listopadové a prosincové události roku 1989 prožil Karel Floss v Olomouci, kde mu zaplněné Horní náměstí vzdalo po jeho proslovu hold skandováním: „Ať žije filosof!““

gažovaného aktéra mnoha sociálních i duchovních zápasů rychle překonávány. Ne nadarmo je přezdíván stavitelem mostů.

P. S.: Pro zájemce o myšlení a osobnost Karla Flosse mohou k další četbě doporučit životopisnou knihu rozhovorů, které s ním vedla básnířka a filoložka Sylva Fischerová: *Bůh vždycky zatře-se stavbou* (Praha: Vyšehrad 2011; název knihy odkazuje na koncept Flossova přítele Vladimíra Neuwirtha, pro něhož „otřásání“ bylo zvratem v životě člověka či v dějinách, v nichž se otevírají transcendenci). Filosof Floss je také klíčovou postavou dokumentárního filmu Heleny Všečetkové *Všichni mají pravdu? Karel Floss a ti druzí*.

Závěrem si dovoluji vyslovit přání, ať v roce 2021 Letní filosofická škola proběhne v klasickém formátu v prvních dvou červencových týdnech a ať se tam s manželou Flossovými budeme moci sejít. Srdečně vás tam zveme!

Více zde: <https://letnifilosofickaskola.webnode.cz/>

K aktuálnosti Komenského díla dnes

Pavel Floss

Dne 15. listopadu 2020 uplynulo 350 let od smrti Učitele národů Jana Amose Komenského, pedagoga, teologa, filosofa a společenského reformátora, jenž byl v kontaktu s předními osobnostmi své doby, například s filosofem René Descartem, učenci Marinem Mersennem a Johannem Heveliem či politikem Axelem Oxenstiernou. Letošní pandemie koronaviru způsobila, že řada akcí (například konferencí či přednáškových cyklů) nemohla být realizována, ale připomenutí Komenského díla se mohla věnovat veřejnoprávní média, což v největší míře učinila rozhlasová stanice Českého rozhlasu Vltava. V listopadu mohli posluchači na této stanici sledovat několik zajímavých pořadů, v nichž řada odborníků poukázala na různé stránky Komenského díla. Drama života a hlavní Komenského myšlenky měl představit především pořad *Čtení o Janu Amosovi*, který však byl pouze reprízou z roku 1992, kdy se slavilo 400. výročí Komenského narození. Ačkoli zaznělo mnoho zajímavého a cenného, postrádal jsem zdůraznění aktuálnosti Komenského myšlení dnes, které je v nemálo ohledech více než naléhavé. Právě tomuto tématu bych chtěl věnovat následující řádky.

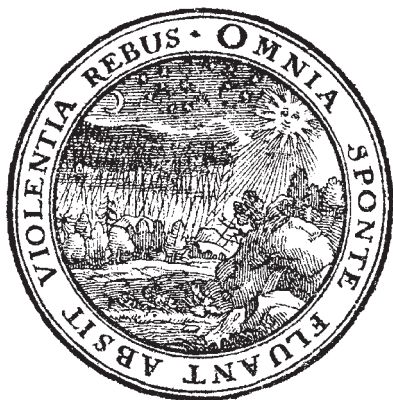
Než tak učiním, zamyslím se krátce nad problematikou tzv. aktuálnosti minulosti. Ve vědeckých diskusích, ale i ve vystoupeních určených širší veřejnosti se dnes vyslovuje řada filosofů a odborníků z oblasti společenských věd v tom smyslu, že tzv. aktuálnost minulosti v žité současnosti je umělým konstruktem. Myšlenky a názory, jež byly zformulovány aktéry minulých epoch, jsou podle nich produkty, jejichž platnost či hodnota je determinována dobou, v níž vznikly, a je za její hranice nepřenositelná. Tyto postoje se podle názoru některých sociologů snoubí s dnes rozšířenou mentalitou, podle níž je třeba se co nejvíce ponořit do právě prožívané přítomnosti a využít ji maximálně k naplnění momentálních potřeb a tužeb a činit tak bez závazků k minulosti a ohledů k budoucnosti, přičemž jakákoli její vize je považována za projev zhoubného utopismu.

Protože mi stránkový rozsah tohoto článku neumožňuje náležitě se s těmito postoji vypořádat, nabídnu čtenáři aspoň následující konstatování. Dějiny filosofie, vědy a kultury (včetně výtvarného, slovesného i hudebního umění) jsou plné příkladů životodárné inspirativní role minulosti, která v dílech tvůrčích současníků rozkvétá novým životem. Minulé výdobytky myšlení a tvorby nejsou něčím mrtvým, nýbrž mohou být živoucím zdrojem naší současnosti,

Busta Jana Amose Komenského v Náměstí nad Oslavou.

(Převzato z commons.wikimedia.org.)

Pečeť J. A. Komenského, která později posloužila jako předloha pro znak českých unitářů. (Převzato z commons.wikimedia.org.)

nakolik to ovšem připustíme. Vzpomenul bych slova F. X. Šaldy, že každá tradice sládná a laskaví tou měrou, jakou jí sloužíme.

A nyní již k samotnému jádru tohoto textu, jímž je otázka, čím k nám promlouvá dílo našeho nejsvětovějšího myslitele. Současná aktuálnost Komenského díla se týká především těch oblastí, jež ve svém hlavním a nejrozsáhlejším díle *De rerum humanarum emendatione consultatio catholica* (v překladu *Obecná porada o nápravě věcí lidských*; celek rukopisu byl nalezen až v roce 1935) považoval za cíl svého konceptu fundamentální reformy v oblasti vzdělání, náboženství a politiky.

Současný stav vzdělávání (tedy i výuky a výchovy) na všech úrovních škol (od základních až po univerzity) analyzuje například kniha rakouského myslitele Konrada Liessmanna *Teorie nevzdělanosti*, s výmluvným podtitulem *Omyly společnosti vědění*. Současný systém vzdělání se podle Liessmanna stále více odklání od svého klasického a bytostně humanistického pojetí, podle něhož výchova a vzdělávání byly chápány jako formy utváření lidské bytosti, nikoli jen její vybavování pro výkon určitého zaměstnání, a finálně tudíž vedly k lepšímu uplatnění se na dramaticky proměnlivém trhu práce. Pro tzv. postmoderní epochu (tj. zvláště pro poslední třetinu 20. století, ale i počátky tohoto milénia) potvrdil tento stav iniciátor postmoderní filosofie J.-F. Lyotard ve svém textu *La condition postmoderne* (1979).

Lyotard píše, že jedním z nových momentů charakterizujících stav vědění v postmoderní postindustriální společnosti je tzv. jeho zvětšení, jež se týká každého, ať zastává v procesu tvorby a šíření vědění jakoukoli pozici. Lyotard konstatuje, že se zcela přežil tradiční model vědění jako výchovy a utváření lidského ducha, čili klasický koncept vzdělávání jakožto utváření lidské bytosti. Podle Lyotarda k tomu došlo proto, že vědění a jeho šíření, i vzdělávání, se staly pouhým zbožím, a jsou tudíž něčím bytostně směnným. Lze mluvit o merkantilizaci vědění a vzdělání. To má pak své výrobce a své konzumenty a obecně se stává jednou z efektivních výrobních složek, dokonce i státu. Lyotard uzavírá tato svá sdělení konstatováním, že vědění jako „Bildung“, tedy vzdělávání lidského ducha, ztratilo v postmoderní společnosti svůj vlastní účel. Lyotard a Liessmann reprezentují dva rozdílné přístupy ke vzdělání, tedy postmoderní a klasický. Jestliže Liessmann varuje před důsledky postupného marginalizování klasické tradice vzdělanosti v současnosti, musíme si pak zvláště my, jako příslušníci českého národa, uvědomit, že jedním ze zakladatelů a prvních tvůrců oné klasické tradice byl letošní jubilant – Jan Amos Komenský.

Jan Amos nevypracovával ve své době nějaký idealistický a od praxe odtržený koncept výuky a výchovy, což ostatně vyjádřil jeden z největších moderních znalců jeho díla, Klaus Schaller, když jej charakterizoval jako tzv. pedagogický realismus. Komenského pedagogická soustava vznikala mj. i jako kritika tehdejšího nezáživného a únavného způsobu výuky jakožto biflování se latinských literárních a naučných textů, přičemž učitelé se svými svěřenci též často drsně a necitlivě nakládali. Komenský, jak ukázal především svými učebnicemi jazyků či v proslulém *Světě v obrazech* (*Orbis sensualium pictus*), vycházel při výuce, zvláště na základním stupni vzdělání, ze smyslově přístupné a žáky prožívané skutečnosti a programově tím cílil i na šíření takových vědomostí, jež by adeptům základního školství umožnily optimální aktivity v praktických oborech (například v zemědělství, v řemesle či v obchodu). Tento praktický moment vzdělávání považoval však pouze za jeden z jeho aspektů, zatímco pod-

statné pro něho bylo, že školské instituce na všech svých stupních mají postupně přispívat především k utváření lidské bytosti jako takové, a proto označuje školy na prvním místě jako „dílny lidskosti“. Vzdělávání je pro Jana Amose soustavným pěstováním duchovní potenciality každého lidského tvora (tedy sféry rozumu zaměřeného k poznání, sféry vůle, a tedy jednání, a kultivace tzv. „operatio“, tedy schopnosti vytvářet a tvořit). V „dílnách lidskosti“ se tak aktualizuje to, s čím člověk přichází na svět jen v možnosti.

Škola má každého člověka též připravovat ke kvalitnímu vykonávání obecnějších momentů lidského poslání, jakými jsou například rodičovství či řádné občanství. Zanedbávání tohoto faktoru výchovy v současném systému vzdělání přispívá k neutěšenému stavu rodinného života a k nezájmu o věci veřejné. Trvalé snižování rozsahu výuky humanitních předmětů na úkor prioritace technokraticky zaměřené výuky oslabuje například vybavenost současného člověka k uvědomělému a aktivnímu občanství, což zne-

užívají různé populisticky a xenofobně orientované politické síly a uskupení k manipulaci s voliči, kteří jsou nedostatečně vybaveni znalostmi z moderní historie a dalších společenských věd (včetně základů filosofie, logiky, psychologie, sociologie a mediální výchovy), podléhají jejich propagandě, jež zkresluje historii a dezinterpretuje výdobytky evropského myšlení. Je smutným faktem, že jeden z bývalých kandidátů na českého prezidenta za přední pravicovou stranu měl zvětšování podílu přírodovědných a technologických předmětů na úkor výuky společenských věd ve svém programu.

S výše řečeným souvisí skutečnost, že Komenský vždy zdůrazňoval tři cíle vzdělávání: utváření celku potřebných znalostí a tím rozvoj lidské racionality, utváření mravní a tím kultivaci volní i afektivní stránky lidské psychiky a výchovu k pravé zbožnosti, v níž se podle Jana Amose lidská spiritualita dovršuje. Žijeme ovšem v sekularizované společnosti, v níž nelze celospolečensky realizovat výchovu k nějaké formě zbožnosti, ale měli bychom dbát aspoň na důslednější a sofistikovanější realizaci mravní výchovy (spojenou i s rozsáhlejší výukou psychologie a jejích základních výdobytků, jako je například strategie zdolávání konfliktů na všech úrovních života od rodiny až po společnost). Komenský, pro kterého bylo po dlouhém a bolestném duchovním vývoji nastolení obecného míru zásadním předpokladem fundamentální reformy lidských věcí, uvažoval o výchově k míru jako o jedné ze složek utváření lidské bytosti. Byl přesvědčen, že nastolení náboženského i politického míru předpokládá i určitou míru sebekultivace (včetně „pavlovské“ proměny myslí), jež povede k míru se sebou samým, s bližními, k míru v rodině a v obci. V již uvedeném Komenského spisu *Svět v obrazech* čteme „všechno ať volně plyne, ať od věcí odstoupí násilí“. Zatímco Komenského současník Descartes chtěl (ostatně v duchu dobového hesla „knowledge is power“) budovat vědění, které z člověka učiní pána a majitele přírody, požadoval Komenský, abychom k přírodě a přirozeným inklinacím všech věcí přistupovali s respektem a byli tak ochránci a správci stvořeného Božího díla (přičemž ovšem technickou vynalézavost hodnotil pozitivně).

Komenského socha v nizozemském Naardenu. (Převzato z commons.wikimedia.org.)

Dům v jihomoravské obci Komňa, kde byl Komenského děd fojtem, je některými považovaný za Komenského rodný dům. Skutečné rodiště Učitele národů není zcela jisté, ale s největší pravděpodobností jím byla Nivnice. (Převzato z commons.wikimedia.org.)

Přistupme ke druhému okruhu Komenského projektu emendace lidských věcí, totiž k nastolení náboženského míru. Tato problematika byla v 17. století zvláště aktuální, když jedním ze základních motivů, především hrůzně třicetileté války (1618–1648), byl konflikt mezi katolicismem a protestantismem propojený téměř neoddelitelně s ekonomickými a politickými ambicemi mocenských elit tehdy nejmocnějších evropských států. Na jedné straně těch, v nichž vládli Habsburkové a s nimi spojení vladaři, zvláště v jižním Německu, a na straně druhé především Nizozemí, Dánsko, Švédsko a později též Francie (ač katolická!). Jak však ukazuje žhavá současnost, náboženská víra (především ve svých militantních formách) nepřestala být důvodem k sociálním a politickým konfliktům, jak jsem o tom ostatně psal v minulém čísle *Tvůrčího života* v článku o světovém étosu Hanse Künga.

Komenský se ovšem, na rozdíl od svého duchovního učitele Mikuláše Kusánského, výrazněji neangažoval o smír mezi velkými (zvláště monoteistickými) světovými náboženstvími,

i když ho považoval za jeden z momentů vyvrcholení fundamentální nápravy lidských věcí. Chtěl se zaměřit na skromnější, ale aktuálnější proveditelnější cíl, totiž na smír mezi zneprátenými křesťanskými denominacemi, a navrhuje k tomu účelu zřídit grémium, jež nazývá konzistoři, která by sdružovala zástupce všech křesťanských církví a jež by programově utvářela proces jejich sblížení a spolupráce při řešení naléhavých společenských a všeobecně lidských problémů. Neomezil se však jen na teoretické návrhy tímto směrem. Ještě než je začal ve své *Obecné poradě* teoreticky rozvíjet, účastnil se tzv. rozhovorů lásky (colloquia charitativa), jež se konaly mj. za spolupůsobení v některých ohledech mu filosoficky blízkého italského myslitele Valeriána Magniho v polském městě Toruni (1644–1645). Kolokvia však musel na nátlak představitele tehdejší „reálpolitiky“, švédského kancléře Oxenstierny, opustit, což bylo pro Komenského velmi bolestné. Pro současníka pak působí poněkud bolestně fakt, že ekumenické usilování má i dnes ještě dost daleko k úrovni, o níž Jan Amos tehdy snil

a pro niž je charakteristický jeho požadavek, abychom nebyli jen luterány, kalvinisty, katolíky atd., ale opravdovými křesťany.

V závěru přistoupím ke Komenského výzvě, která zaznívá naléhavě zvláště v dnešní době, kdy jak u nás, tak ještě mocněji na našem kontinentu (a svým způsobem celosvětově) narůstají formy agresivní ideologické, sociální a politické partikularizace a s nimi roste vzájemná agresivita a nevráživost. Jestliže chtěl Komenský vytvářet náboženský smír mj. prostřednictvím světové konzistoře církví, pak pro nastolení míru politického navrhoval zřízení tzv. světového shromáždění zástupců všech států a národů, v němž by se problémy mezi nimi řešily cestou mírových jednání, a nikoli válečnými konflikty, jež nic neřeší, jen vytváří nové nespravedlivosti, které potencují zase další konflikty. Jako moderní realizace ambicí Komenského projektu nápravy sféry politiky mohou být nahlíženy i nejvyšší orgány OSN, tj. Valné shromáždění a Rada bezpečnosti. Jestliže jsem napsal, že v ekumenické sféře nás Komenský zavazuje jít dál, než jsme zatím došli, pak je tomu neméně tak i v oblasti politické.

Než ocituji Komenského poselství, s nímž se obracel na tehdejší lidstvo a které je z výše uvedených důvodů aktuální i pro nás, musím dodat několik slov na vysvětlenou. Svůj projekt reformy vzdělanosti a vědění, náboženství a politiky, který předložil především v *Obecné poradě o nápravě věcí lidských* (ale i ve spisu *Via lucis – Cesta světla*), nepovažoval za nějakou idealistickou vizi, nýbrž charakterizoval ho jako plod celých dosavadních dějin (*fructus historiae*). Komenský přesvědčuje své současníky, že tok dosavadních lidských dějin (jestliže jej náležitě analyzujeme) nejen připravil, ale i naléhavě vyžaduje provedení oné fundamentální reformy, jíž celé dosavadní lidské dějiny vyvrcholí, čímž se otevře cesta k příchodu království Božího již na Zemi. Komenský nazývá svůj program fundamentální emendace lidských věcí „poslední reformací“, ke které jsme všichni povoláni a jež konečně vytvoří pravou katolicitu, čímž samozřejmě myslí nové, bratrské a kreativní lidské společenství. Konkrétně to pro něho znamená, že v budoucnosti již nebudeme jen Francouzi, Rakušany, Španěly aj., ale „dobrymi politiky“,

Z Komenského knihy *Orbis pictus* (Svět v obrazech). (Převzato z commons.wikimedia.org.)

tedy „občany svobodného celosvětového státu“. V latinském originálu čteme „boni politici, liberae reipublicae mundanae cives“. V tomto směru nás Komenského vize předchází ještě více než jeho víra ekumenická. Je to výzva k novému lidskému univerzalizmu a úsilí o jeho konkrétní podobu bude v příštích desetiletích patřit ke stěžejním duchovním a politickým zápasům, na jejichž výsledcích bude záviset přežití lidstva. Světové společenství by mělo být schopno (bez ohledu na hranice komunit, národů a států) účinně řešit dlouhodobé systematické nespravedlnosti a utrpení chudých a jinak vyloučených (například pomocí spravedlivé redistribuce bohatství), ale také být schopno čelit novým rizikům globální povahy, jaká představují zbraně hromadného ničení či dopady klimatických změn, což se neobejde

bez demokratizace hospodářského a sociálního života rozšířením participace občanů nejen na místní a národní úrovni, ale i v nadnárodních institucích (například úvahy o zřízení parlamentu světových občanů).

Vracím se ještě jednou k výše zmíněnému latinskému termínu „*respublica mundana*“, jenž je obvykle překládán slovy „světový stát“, ale mohli bychom ho přeložit přímo jako „světová republika“. K takovému přístupu vedou Komenského formulace z jeho pozdního deníkového textu *Clamores Eliae* (jehož autorství bylo Komenskému definitivně přiznáno až v 60. letech minulého století), v němž se jeho autor profiluje jako antimonarchista. Zatímco v *Obecné poradě* ještě pečlivě zvažuje pro a proti tří základních typů uspořádání státu, tj. monarchie (jejíž konstituční podoba v Komenského době ještě neexistovala, i když se tento přerod již připravoval), aristokracie a demokracie, pak v *Clamores*, v nichž odsuzuje všechny formy násilí (včetně mučení a trestu smrti), je pro něho každá jedi-
novláda, ať už je realizována v církvi či ve státě,

tyranií, protože je zdrojem násilí, ponížením lidské důstojnosti a zadušením svobody, jež je pro něho největším lidským statkem. Zvláště pozoruhodné je, že svobodu považoval Komenský za výsostné právo lidské přirozenosti.

Demokratizační étos Komenského díla si z našich myslitelů uvědomoval především T. G. Masaryk, který se zasloužil o to, aby se ve Washingtonské deklaraci nezávislosti z října roku 1918 konstatovalo, že se do rodiny moderních demokratických národů hlásíme jakožto národ Komenského. Onen demokratizační étos spočíval v Komenského požadavku, aby základní vzdělání bylo poskytnuto všem lidem bez rozdílu pohlaví, národnosti, náboženství a sociálního postavení, čímž se otevíraly dveře k sociální a společenské dehierarchizaci tehdejší stavovské society (na což již tehdy jeho odpůrci rozhorleně poukazovali) a bylo vykročením ke společnosti rovnosti a bratrství. Zmíněné antimonarchické postoje v *Clamores Eliae* lze chápat jako určité dovršení této demokratizační intence, která se rodí a rozvíjí již v raných Komenského dílech.

Zakoušet božství na nemocničním lůžku

Jennifer Pawlitschek

Třináctého března jsem dorazila na pohotovost nemocnice NewYork-Presbyterian, zrovna když v USA propukala covidová pandemie. Měla jsem horečku a bylo mi hnusně, ale netušila jsem, že mi hrozí vážné nebezpečí. Šla jsem tam spíš preventivně. V tašce jsem neměla věci k hospitalizaci – kartáček na zuby, knížku, ani nic na převlečení – jenom peněženku, rozpitou láhev vody a právě dočtený časopis.

A pak to přišlo: dva týdny pekla. Covid-19, to bylo peklo. Když se to dělo, mozek to nějak nemohl, nedokázal pobrat. Horečka, bolest a závratě, kterým se nedalo uniknout. V uších mi zvonilo, hlava bolela, záda taky – a já ohromená. Totálně mě šokovalo, že covid-19 není prostě nemoc, kterou chytí jen starší lidi nebo někdo s oslabenou imunitou. Najednou jsem ji měla já.

Do té doby jsem vlastně nevěděla, co je to vleklé tělesné strádání. Samozřejmě, že jsem měla vědomost o tom, že tělo může kompletně vypovědět službu, zkolabovat, dostat se na týdny do stavu krajní nouze. Ale věděla jsem to asi tak, jako když víte, že v Kalifornii dochází k zemětřesením. Jako to víte, dokud vám země nepodjede pod nohama a vy se nesnažíte dostat do úkrytu po chodníku, který najednou jakoby teče. Fyzické utrpení, trvalé a mučivé, znáte taky jen teoreticky – dokud na té posteli neleží vaše tělo, nepálí vaše kůže, nebolí vaše kosti a neobrací se váš žaludek.

Zdravotníci a pomocný personál mi s nejlepšími úmysly radili „bojovat“. Že mám s tou nemocí bojovat. Jenomže jsem byla unavená, tak strašně unavená. Nedokázala jsem pochopit, jak se s tím mám „poprát“ a „zabojovat“. Jediné, čemu jsem rozuměla, bylo teď. Měla jsem v sobě místo jen pro teď:

Nádech. Vjem: Pálící, pálení kůže, žhnoucí výheň.

Výdech. Vjem: Bolest, bolest, bolest. Bolest v kostech.

Nádech. Vjem: Nevolnost, žaludek se zvedá, zvedá se, ta nevolnost, och.

Výdech. Vjem: Ležím na posteli, na této posteli, na které mám tak pěkně podložené nohy.

A oknem svítí slunce a najednou vidím, že pod vším tím utrpím je

Proud,

Duch,

Božství,

Životní síla.

Protéká mnou řeka, řeka jistoty, cosi hluboko v nitru, co zná cestu, co dokáže uzdravovat, už to uzdravuje, směřuje to k celosti a já nemusím dělat nic jiného, než to – nechat plynout. Nebojovat. Vzdát se. Ano horečce, ano dechu, ano bolesti, ano nevolnosti, jen tak být. Být s tím. Být tím vším. Nesnažit se tomu utéct. Na to není energie. Tak zůstaň.

Přijmi to. Buď. Buď s tím.

A zbytek udělá ta řeka, čchi, duch, životní síla. Nemůžu tlačit řeku. Svým drobným tělem nemůžu tlačit řeku. A tak...

Nech to být.

Buď s tím.

Přijmi to s vědomím, že všechno je dobré, že dokonce i smrt je jen dalším průchodem. A ta řeka mě ponese dokonce i ve smrti. Jen přijmi to, co je.

A řeka je průzračná a čistá, řeka je průzračná, řeka je čistá, nese můj život a schraňuje ho v sobě a vše je dobře. Vždyť všechno je dobré a správné. Jen to nech být.

„Třináctého března jsem dorazila na pohotovost nemocnice NewYork-Presbyterian, zrovna když v USA propukala covidová pandemie.“ (Foto © Shutterstock.com.)

A proto jsem na nemocniční posteli byla užaslá, ale neměla jsem (vědomý) strach. Pociťovala jsem svou životní sílu, tu nezdolnou řeku, a věděla, že neumírám.

A neumřela jsem.

Divila jsem se té lásce a péči, které se mi během nemoci a uzdravování dostávalo. Především jsem vděčná svému sboru, První unitářské kongregační společnosti v Brooklynu (First Unitarian Congregational Society in Brooklyn), za to, že mně ostatní členové přiváželi jídlo, telefonovali mi, posílali e-maily a modlili se za mne. Během těch týdnů jsem obdržela i podpůrné telefonáty, SMS a facebookové příspěvky od přátel a příbuzných. Lidé se za mě modlili, konaly se všelijaké modlitební kroužky. Dokonce i lidé, které neznám, se za mě modlili k Bohu, v něhož nevěřím. Moc si toho všeho vážím. Myslím, že všichni ti lidé mi pomohli sebrat se zase dohromady.

Obvykle takovou láskou zahrnována nebývám. Jako spisovatelka jsem spíš introvert. Navíc dávná traumata vznikla v době, kdy jsem začala žít jako lesba, ve mně vyvolávají občas sklon k uzavřenosti. Ale covidová zkušenost mi připomněla, že všichni chceme sdílet lásku, vlídnost a péči. Dostalo se mi jich přebohatě. Je

to nádherné a krásné. Pozvedá mě to a napomáhá uzdravení.

Rekonvalescence byla pomalá. Posouvalo se to pomalu jako ledovce. Ještě tři měsíce po hospitalizaci mi vlastní tělo připadalo jako nějaká cizí země upadlá do slabosti a ochablosti. Občas mě po celém těle přepadlo svrbění. Teď už mám naštěstí jen nějaké ty dýchací obtíže.

Jsem plná vděčnosti za to, že žiji. Ale je mi také jasné, že k tomu aspoň částečně přispěla moje rasa, i to, že jsem měla dobré zdravotní pojištění. Moji přátelé s barevnou pleťí líčili, že jejich příbuzní byli ošetřováni o dost jinak, a to mě samozřejmě rozhněvalo. Víím, jak těžké bylo jenom tou nemocí projít, ale kdybych přitom měla ještě zažívat rasismus? To si nedokážu představit.

Máme před sebou dlouhou cestu. Ale každý den, kdy se probudíme a dýcháme, můžeme dělat něco pro svět, ve kterém bude mít každý náležitou péči. Měla jsem veliké štěstí, že se mi jí dostalo.

Kéž ten svět přijde brzy.

Jennifer Pawlitschek je newyorská spisovatelka, performerka a „nerdka“. Více na: jenniferjoyonline.com.

Přeložila Ruth Weiniger.

„Protéká mnou řeka, řeka jistoty, cosi hluboko v nitru, co zná cestu, co dokáže uzdravovat, už to uzdravuje, směřuje to k celosti a já nemusím dělat nic jiného, než to – nechat plynout.“
(Foto © Shutterstock.com.)

Vzpomínka na Steva Dicka

Jill McAllisterová

Steve Dick byl jedinečná osobnost, oddaný unitářský duchovní a dobrý přítel. Jsem velmi vděčná, že jsem ho mohla poznat. Steve a já jsme po mnoho let společně pracovali ve vedení Mezinárodní rady unitářů a univerzalistů (ICUU). Steve byl výkonným ředitelem ICUU v letech 2009 až 2016. Náš osobní i pracovní vztah jsme vlastně začínali budovat úplně od základu od den, kdy jsme se setkali jako nově zvolení představitelé ICUU.

Steve Dick byl významnou osobností světového unitářství. (Archiv Petra Samojského.)

Steve do naší společné práce po celou dobu přinášel mnoho ze svých nadání a podnětných vhledů. Byl dobře vyškolený a měl zkušenosti v řízení organizace a vedení lidí, ve strategickém myšlení a plánování i v používání neustále se vyvíjejících technologií. Navíc byl mimořádně tvůrčí. Já, která jsem se podílela na založení ICUU a byla od počátku přítomna vývoji a formování téhle organizace, jsem se někdy až příliš konzervativně snažila chránit a udržovat vše, čeho jsme dosud dosáhli; ovšem vedle Steva jsem se rychle naučila, že jeho pohled z nové perspektivy a tvůrčí podněty byly přesně tím, co jsme potřebovali k růstu.

Bylo tolik věcí, kterých jsem si na práci se Stevem vážila. Že naše různé názory a úhly pohledu (a bylo jich mnoho!) nám dávaly širší rozhled a více možností. Že naše rozmlouvání mohlo být upřímné a učili jsme se jeden od druhého. Že respekt a důvěra byly opravdové.

Byl vtipný a měl smysl pro humor – mnohem lepší než já. Pomáhal mi objevovat a docenovat to nejlepší z kultury na všech místech, kde jsme pracovali – na bezpočtu představení, v muzeích, v restauracích. V mezikulturní talentové show na jednom z našich světových unitářských setkání předvedl svůj krásný „hlas rozhlasového komentátora“.

Nicméně to, co si pamatuji a cením nejvíce, je, jak z ICUU systematicky vytvářel oporu pro růst unitářských a unitářských a univerzalistických organizací ve světě a udržoval ji aktivní a efektivní – pomáhal nám zůstat ve spojení, učit se jeden od druhého, pracovat společně. Jeho největším počinem bylo, když zorganizoval ohromnou mezinárodní akci na záchranu jednoho z našich východoafrických lídrů, který byl unesen a uvězněn. Za to mu zůstanu navždy vděčná.

Steve Dick v roce 2018 navštívil i české unitáře. (Archiv Petra Samojského.)

Naposledy jsem byla se Stevem v kontaktu několik měsíců po začátku pandemie. Mluvili jsme o našich životech po aktivní práci v ICUU – duchovenské službě, vnoučatech, situaci ve světě. Jeho humor a vhléd mi opět pomohly. Když jsem se dozvěděla o jeho smrti, bylo to těžké. Stále si s vděčností a s radostí budu vážit naší společné práce – opravdového partnerství.

Steve Dick byl britský unitářský duchovní narozený v USA. V letech 2009 až 2016 působil v Mezinárodní radě unitářů a univerzalistů (ICUU) jako výkonný ředitel. V osmdesátých letech pomáhal zakládat organizaci Evropských

unitářů a univerzalistů (Euu) a několik dalších unitářsko-univerzalistických svazů v Evropě. Během několika let svého pobytu v Německu pracoval rovněž pro Mezinárodní asociaci pro náboženskou svobodu (IARF). Ve Spojeném království byl duchovním ve sborech v Croydonu a Horshamu, další dekádu pak duchovním pro oblast unitářských sborů jihovýchodní Anglie a Londýna, nějaký čas i vedoucím tajemníkem britských unitářů. Steve zároveň cestoval po světě a pracoval s unitářskými skupinami v jiných zemích a kulturách zjišťuje, že se spíš máme co učit my od nich, než oni od nás.

Přeložil Matěj Čihák.

Odešel Steve Dick, bývalý výkonný ředitel ICUU

Michal Kohout

Na sklonku loňského roku nás náhle a navždy opustil Rev. Steve Dick, jeden ze zakladatelů EUU, bývalý výkonný ředitel ICUU a přítel českých unitářů. Steve navštívil několikrát Českou republiku mezi léty 2012–2014, v době, kdy NSČU hledala svou novou podobu, a nebyla to náhoda. V letech 2009–2017, v době jeho působení v ICUU, bylo jeho úkolem mezi jinými monitorovat unitářské aktivity ve světě a poskytovat organizační podporu tam, kde se místní unitářské skupiny buď rodily, nebo procházely krizí. V té roli se Steve pohyboval především v Africe a v jižní Asii, ale zajímal se i o dění v jiných částech světa.

Steve Dick a Michal Kohout v pražské Unitarii. (Archiv Petra Samojského.)

Ač to jeho usedlý zevnějšek neprozrazoval, jeho životní dráha v sobě cosi světoběžnického měla. Steve se narodil v Americe, kde vedle studia na Missourské univerzitě v Columbii vystřídal řadu zaměstnání a pracoval například i jako diskžokej. Do Evropy přišel před rokem 1980 jako voják americké armády. V Německu, kde byl umístěn, se dostal do kontaktu s místní unitářskou skupinou ve Wiesbadenu. Uvědomil si izolovanou situaci této skupiny i skutečnost,

že se jinde po Evropě pohybují další američtí unitáři a univerzalisté. To pro něho bylo impulsem, aby spolu s Leonem Spencerem a Ronem Diehlem založili organizaci EUU (European Unitarian Universalists) – evropskou odnož amerických unitářů a univerzalistů. Steve také EUU v první formativní dekádě vedl. Organizace propojovala zprvu víceméně osamocené jednotlivce a skupinky především tak, že pořádala výroční a pololetní setkání. V rámci EUU vznik-

Steve s českými unitáři na výletě do Kuksu. (Archiv Petra Samojského.)

lo postupně několik samostatných obcí v německých městech, dále v Holandsku, v Bruselu a v Paříži. Organizace později vydávala zpravodaj *Die Gedanken sind frei* a následně časopis *The Unifier*. Pro nás jako české unitáře je zajímavé, že hned na druhém setkání EUU v roce 1981 vystoupil jako hlavní řečník tehdejší ústřední duchovní NSČU Dušan Kafka.

Aktivity okolo EUU se pro Steva staly rovněž popudem k rozhodnutí stát se unitářským duchovním. Mezi léty 1983–1985 tak studoval na Harris Manchester College univerzity v Oxfordu. Nejprve působil jako oblíbený duchovní v unitářské obci v Croydonu v Anglii, ale organizační dovednosti a zkušenosti získané v EUU byly také předstupněm jeho působení v širším unitářském společenství. Postupně pracoval pro Mezinárodní asociaci pro náboženskou svobodu (IARF – International Association for Religious Freedom), působil v regionálním i celostátním vedení asociace unitářů a svobodných církví Velké Británie a Irska (General

Assembly of Unitarian and Free Christian Churches) a nakonec v pozici tajemníka vedl i výše zmíněnou Mezinárodní radu unitářů a univerzalistů (ICUU – International Council of Unitarian Universalists).

Dnes je již obtížné dohledat, co se přesně dělo před jeho první návštěvou u nás. První intenzivnější kontakty na začátku minulých dekády zahájila zřejmě Stevova účast na Květinové slavnosti POU konané v rámci oslav devadesáti let od založení Svobodného bratrství v červnu 2012. Oslav a následně diskuse se kromě Steva, který zastupoval ICUU, zúčastnili i Eric Cherry za americké unitáře, Bill Darlison, tehdejší viceprezident britských unitářů a unitářský duchovní z Dublinu, a zástupkyně německých unitářů Freya Bednarski-Stellingová. Diskuse se soustředila na smysl a roli unitářství a svobodného náboženského myšlení v globalizovaném a zrychleném světě dneška.

O rok později navštívil Steve Prahu opět. Provázeli jsme ho tehdy se skupinou unitářů

po unikátní sérii pražských sakrálních staveb ze stejné doby, ze které se datuje i stavba POU v Anenské. Navštívili jsme kostely Nejsvětějšího srdce Páně slovinského architekta Josipa Plečnika na Vinohradech, sousední Husův sbor Pavla Janáka a na závěr i kostel sv. Václava ve Vršovicích od Josefa Gočára. Mluvili jsme o vztahu POU k vinohradskému Husovu sboru skrze přátelství Norberta Fabiana Čapka s Karlem Farským i o azylovém působení POU v těchto prostorách na sklonku 90. let. Především se však rozvinula debata o souvislostech náboženské reformy a jejích projevech ve stavbách, které si tyto instituce pořizují. Ať už se jedná o funkcionalismus a profánní architektonické prvky Husova sboru, monumentální pojetí moderní architektury Gočárovo nebo katolické reformní pokusy reprezentované beuronskou školou, ke které měl blízko Josip Plečnik. Příští den měl Steve zajímavou promluvu na téma jednoty v rozdílnosti a interpretace příběhu o babylonské věži, kde rozmanitost demonstrováná různými jazyky není jako nežádoucí zmatení, ale jako rozmanitost. Byla to působivá řeč pronesená někým, koho služba zavedla do mnoha zemí světa na různých kontinentech a koho osobní seznámení se s rozmanitými unitářskými kulturami a tradicemi přivedlo k hluboké úctě k jejich odlišnostem i schop-

nosti vidět za nimi jednotu. Možná nečekal, že jeho víra bude hned vzápětí vystavena těžké zkoušce. Následovala totiž památná návštěva na schůzi ÚSS, kde Steve po krátké zdravotní pronesené jménem ICUU sledoval kařovský rokovácí maratón, který měl navíc pro něho, neznalého češtiny, nádech pantomimy. Z účastníků postupně odpadali ti, kteří spěchali na vlak, a za čtyři a půl hodiny se z navržených čtyř bodů podařilo projednat dva.

Steve to tehdy bral s nadhledem, situaci sice komentoval lakonickou poznámkou, ale laskavě. V tomto postoji se odrážel i jeho účastný přístup ilustrovaný jeho oblíbeným výrokem rabínky Rachel Naomi Remenové:

„Chceme-li opravovat a pomáhat, vytváří to odstup mezi lidmi, zážitek jinakosti. Sloužit nelze z dálky. Sloužit můžeme jen tomu, s čím jsme hluboce propojeni, tomu, čeho jsme ochotni se dotýkat. Oprava a pomoc jsou strategie napravující život. Životu ale sloužíme nikoliv proto, že je pokažený, ale protože je svatý.“

Ve Stevovi ztrácí mezinárodní unitářské společenství a s ním i NSČU jednoho z těch, kdo mu byli laskavě nablízku a svou činností ho utvářeli. Steve zde zanechal ženu Jenneke Dick-Scholovou a dceru Esther.

Sestaveno za pomoci materiálů z archivu POU laskavě poskytnutých Petrem Samojským a zahraničních webových zdrojů.

Vzpomínání na Svátku Karáska

Mikuláš Vymětal

PARTE

Duchovní si často vytváří vlastní parte. Někdy se na něj snaží směstnat hned několik svých oblíbených biblických citátů, takže má pak několikastránkovou podobu a vypadá spíše jako koncept kázání. Na parte evangelického faráře Svatopluka Karáska se ocitl velmi krátký citát, zveřejněný v rozhovoru s ním v knize *Víno tvé výborné* (Praha: Kalich 1998): „Sváto, prý už máš vymyšlený epitaf na svůj náhrobek.“ „To si nevzpomínám. Mám od Ellen Jilemnické takový keramický předmět: knedlík, vepřovou, zelí a pivo, tak jsem si říkal, že si to dám předčasně jako svůj veselý náhrobek: Tady jednou bude ležet Sváta Karásek, a na tom ten talíř a pivo. Mám to připraveno v Chlumu... Ale epitaf? Já si vzpomenu... Aha, tohle: Sváta Karásek (1942–...) Už domachroval.“

SVÁTŮV LID

V noci na Štědrý den, třetí den po smrti Sváti Karáska, se mi o něm zdál sen. Zdálo se mi, že spolu hovoříme – o čem, to už jsem zapomněl. Sen byl však takový, jaká byla pro většinu lidí i osobní setkání se Svátou – krátký, přátelský a povzbuzující. Setkání byla krátká proto, že Sváta měl kolem sebe velice široký okruh lidí ze všech možných prostředí, kterým dokázal být blízko. Už před lety hodnotil, že lidé kolem něj by naplnili okresní město s dvaceti tisíci obyvateli.

Ta krátká setkání ovšem mívala dlouhý dozvuk – Sváta byl člověk, na kterého lidé vzpomínali a dumali o něm; a stále to platí. Druhého totiž dokázal během několika vteřin přijmout, velice pozorně mu naslouchat a hbitě a věcně reagovat. „Stále v něm zůstával zájem o lidi. Vypptával se na kdekoho, přesně věděl, o kom je řeč, i když na něj přišla řeč úplně mimochodem. Měl totiž ty lidi uložené v srdci. V místě, kde se tvoří vztahy solidarity, kde se zadělává na přijetí a otevřenost, kde lze pěstovat nepredsudečný zájem.“ Tak na Svátku vzpomínal jeho farář, protože každý farář má také svého faráře...

Svatopluk Karásek (1942–2020). (Archiv Mikuláše Vymětala.)

Sváta se cítil povolán žít ve dvou světech, které svou osobností propojoval – v českém disidentském undergroundu a v evangelické církvi, v níž sloužil jako duchovní. Svátovým lidem tak byly zdánlivě nespojitelné skupiny jako máničky a církevní babičky všeho druhu. Kolem sebe dokázal mnohokrát shromáždit davy – v dobách návratu do Čech uvedl do varu tisícíhlavou evangelickou mládež, když koncertoval na jejím sjezdu, největší evangelický kostel U Salvátora během svého několikaletého působení zahustil, až přeplnil. Tam, kde se Sváta pohyboval, tam byl jeho lid – v ponurém socialistickém Československu, svobodném Švýcarsku i, konečně, ve svobodné České republice. Lidé za ním přicházeli, občas v hlouč-

Svatopluk Karásek se skupinou Oboroh ve věznicí Valdice, asi v roce 1990. (Archiv Mikuláše Vymětala.)

cích i celých proudech, a Sváta sám chodil za různými jednotlivými lidmi na okraji, opilci, které rozvážel na motorce k nim domů či se je snažil léčit u sebe doma, Romy, za vězni ve vězení i za těmi propuštěnými. Pro Svátovu otevřenou domácnost to bylo dost náročné. Vlastní rodina byla ovšem pro Svatopluka Karásku také důležitá – dětství prožil se spořádanými rodiči a dvěma staršími bratry, mezi nimiž byl největším zlobilem. (Před vysvědčením táta z postele volal: „Tak, Sváto, snaž se, žádnou čtyřku a alespoň trojku z mravů.“ „Tak jo, ahoj.“ A venku se spolužák ptal: „Co to ten táta má s tou trojkou?“ „No přece, abych se polepšil!“ A za dvojku se u nás dělal ohromnej dort.) V manželství se Stáňou Žaludovou spolu vychovali tři děti. Po smrti Stáni (1997) přišlo období hlubokého smutku, v němž Sváta už myslel na smrt, a chtěl proto založit veselý starobinec. Poté znovu zavelela láska, Sváta se ženil s Pavlou – a k dceři Klárce adoptují i Markétku.

KULISY

Kulisy se mnohokrát výrazně proměnily – v pražských Košířích strávil dětství a dospívání. Během pobytu na internátech zahradnické a vinařské školy našel postupně svůj vztah k víře (1956–1961). V inspirativní Praze druhé poloviny 60. let studoval na neméně inspirativní Komenského evangelické bohoslovecké fakultě. Během vojenské služby (1966–1967) Sváta vrátil

zbraň, kterou vojáci vyfasovali během šestidenní války v Izraeli, s tím, že Izrael není jeho nepřítel – a nakonec byl po nepříjemném vyšetřování propuštěn do civilu jako „neschopný přizpůsobit se vojenskému prostředí“. Po nastoupení farářské služby působil ve Hvozdnici (1968), ve sboru původně určeném k uzavření pro nedostatek věřících, a poté v Novém Městě pod Smrkem (1970). V době rozvíjejícího se boje s komunistickým režimem a po ztrátě státního souhlasu „kastelánoval“ v letech 1972–1976 na státním hradě Houska („V černých lesích v hradu Houska kněz Karásek zákon louská, pjeje k tomu o Bohu, rád mu taky pomohu.“ – Jiří Petříček). Po podpisu Charty 77 zažil i se svou rodinou několik tvrdě disidentských let v Praze a deset měsíců věznění na Pankráci. Roku 1980 rodina emigruje přes Rakousko do Švýcarska, kde Sváta působí ve venkovském sboru Bonstetten (1981–1985) a v městském sboru v Curychu (1985–1997). Po sametové revoluci a okamžitém návratu do Čech Sváta znovuotevřel Betlémskou kapli pro kázání, působí jako duchovní na ČVUT a na krátko se vrací do Nového Města pod Smrkem. Po několika dalších letech ve Švýcarsku se Sváta definitivně vrací do Prahy jako evangelický farář U Salvátora (1997–2003, 2007–2010), s mezihrou v Senátu a funkci zmocněnce vlády pro lidská práva.

Posledních deset let života, po mozkové příhodě, se stává „němým kazatelem“. Přes velmi pilnou snahu mluví jen s obtížemi, ale stejně

žije, už jako stařeček, velmi vitálním farářským i „androšským“ životem – v kostele pomáhá při vysluhování večere Páně, vítá a objímá staré návštěvníky i hosty a má pro každého otevřené ucho. Vystupuje spolu se skupinou Svatopluk, zpívající jeho písně, a občas se k nim i sám přidá. Lze si s ním sednout na pivo, nebo ho jindy potkat na projížďce na elektrokole v kopcích, s cigaretou v ruce, jež současně svírá říditko.

PÍSNĚ

Se Svátou jsem se nejdřív setkal nepřímo. Do evangelické církve jsem vstoupil v polovině osmdesátých let, při hledání životní alternativy k všeobecnému politickému a mravnímu marasmu. Sváta byl na Západě za železnou oponou, kam mě komunisté nepustili, ale zanechal po sobě své inspirativní následovníky – studenty teologie a mladé faráře a faráčky s kytarou, vytahanými svetry a dlouhými vlasy. Po Svátovi nám tu zůstaly i jeho písničky. Ty formovaly víru většiny tehdejší mladé evangelické generace. Na mládeži v Nuslích jsme je opisovali na stroji a vkládali do kroužkových zpěvníků – a jednoho zimního dne jsme v kamnech v rohu místnosti ze strachu spálili píseň o StB *Pavouci*. I ze zbylých písní se však dalo sestavit celé Karáskovo evangelium – *Svatba v Káni* popisuje nebe jako pořádně rozjetou svatbu: „Nečekej nejhorší naposled [..] svý smrti až přejdeš most, Bůh zavolá další host, novej host k nám přišel na slavnost.“ *Návštěva v pekle* líčí pro změnu peklo, ovšem proměněné v nebe: „Že už mám po smrti, měl jsem sen, jsem v nebi nebo v pekle, kde to jsem, hle dva muži stojí po levici mojí, to Jidáš a Ježíš spolu tiše rokojí. Andělé, lidi a čerti rohatí, muži, ženy, děti, všichni tu jsou nahatí. Je to nebe nebo peklo, sláva či soud lidí, od ohňů je tu teplo a nikdo se tu nestydí. [..] Mistře, já jsem trochu našťvaný, jak je to u vás srovnáný, vždyť jeden za pravdu trpěl a věděl proč a zač a druhý na ni kašlal a ve svých dnech byl jenom sráč [..] ty jdi a nehřeš více a Bohu zpívej halelu.“ Odpověď, zda všichni skončí stejně, nabízí *Podobenství o znu a koukolu*: „Kdo je zrnem dobrým a kdo patří na hnůj, do toho Bohu ty nefušuj, my můžem třídít brambory, ale nás si po smrti přebere Bůh.“ Důležitou částí Karás-

kova evangelia byl i boj za lidská práva. Mnoho spirituálů, tvořených v prostředí útlu a boje za svobodu ve Spojených státech, získalo v socialistickém Československu vysoce aktuální podobu – „ten boj na zemi trvá dál“. Významný prostor ve Svátových písních dostával ďábel. Tomu je potřeba říci ne – Say no to the devil! Pokušení tu ohrožuje všechny – ty, kteří mají v církvi moc: „Synodní rado, ty mrško stará, tys matkou, která se špatně stará, o svoje děti, co na pravdě lpěti chtějí,“ i faráře: „Když farář ztratí stud a má srdce ledové, nikdo nic nepozná, dál vede řeči medové. Ne on neztratí tu přízeň lidí, jen v nebi si říkaj, že se ten chlap nestydí.“ Na Letenské pláni za sametové revoluce jsme sice řekli ďáblu ne, jenže on „je stará kurva, promění se a přestrojí, zas sednou mu na lep, zas sednou [..] až do konce našeho věku budem se s ním muset rvát, nesetnou mu palici, nesetnou“. Život je zápas mezi člověkem a ďáblem. Ďábel má převahu, používá rohy i kopyta, a člověk podléhá. Jenže Bůh, ten odvěký sudí, se přidává na stranu člověka a společně zaženou ďábla do kouta, kde brečí vzteky – tak to čteme v jednom netypickém kázání.

Sváta byl živáčkem, na rozdíl od „mrtváčků“, libujících si ve zkáze, a tak rychle přeladil kytaru na veselejší notu. Většina jeho písní je radostných a povzbudivých, včetně pohřební písně pro Karla Kryla: „Tak tady s klukama, tak tady pějeme, a my se tý smrti tak trochu smějem. Že na nás zejtra či pozejtří čeká, to je její věc, to nás neleká. Džongili mara, džongili dan, džongili mora, džongili dan. Veselý konec nám je všem dán. Smrti se neboj, praví vzkříšený Pán.“

Sváta byl osamělý písničkářský bard, který kroutil hlavou nad tím, když se jeho písně upravovaly do sborového zpěvu. Současně však uměl dobře spolupracovat s druhými, a tak postupně zpíval se skupinami Oboroh, Svatopluk a Chudák paní Popelková, která se přejmenovala na Pozdravpámbu. Svátovy písně jsou dostupné na různých nosičích – gramodeskách, kazetách i cedéčkách. Sváta Karásek je zapleten i v síti – nikoliv té agenturní, která „vylézá pavoukům ze zadečku“ a symbolizuje StB, ale na internetu, kde si lze poslechnout mnoho jeho písní a shlédnout několik koncertů, včetně mimořádně působivého pohřebního rozloučení

s ním z letošního ledna, kdy se ke slovu a kytarě dostávají mnozí ze Svátova lidu.

KAZATEL

Svátovi se dařilo to, o čem sní jistě mnozí faráři – kostely, v nichž působil, se postupem času naplnily. To nebylo způsobeno hraním typických tříakordových spirituálů na kytaru ani pastýřským obdarováním, ale obsahem kázání, v nichž se propojoval humor, hra s jazykem, civilnost, ale i hluboce promyšlené téma, které posluchači ukazovalo, že se jedná právě o něj, že není v kostele host, ale domácí, jemuž Bůh skrze kazatelova slova říká: „Vím o tobě!“

KNIHY

Svátá podle toho, jak vystupoval, také občas ležel v knihách a důkladně studoval. I v tom ho můžeme následovat. Zůstala po něm celá řada knih, v nichž si můžeme přečíst texty jeho písní, básní, kázání a povídek: *No to je hukot, Protestor znamená vyznávám, Tři kázání o Jonášovi a Kázání pro nezabohy aneb Kdo je tady blázen?*

Zvláštní pozornost si zaslouží tři knihy: *Vrata dokořán* (Praha: Kalich 2010), takřka úplný soubor Karáskovy poetické tvorby – 50 písní a 24 básní, a dvě dávno vyprodané knihy, které se nyní dočkají nového, ba vylepšeného vydání – *Víno tvé výborné*, vtipná a zároveň strhující

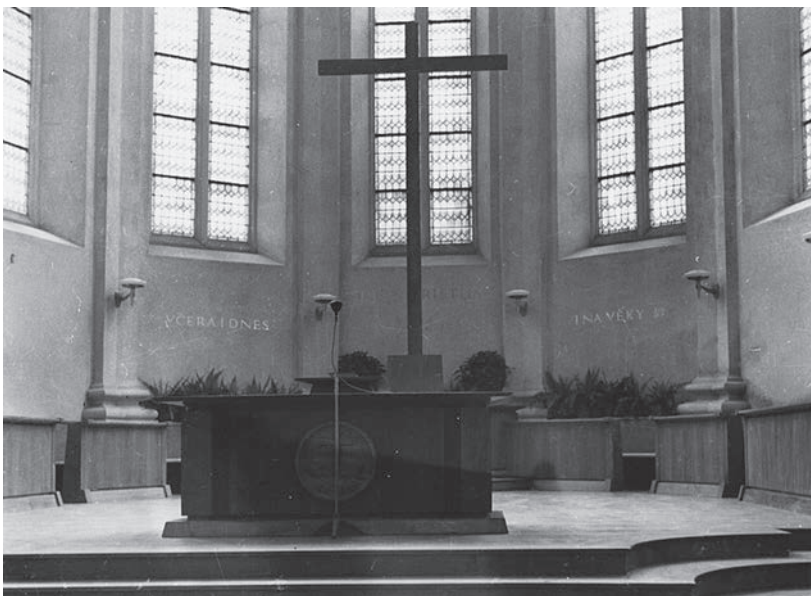
knihy rozhovorů, a *Boží trouba*, obsáhlý výběr Karáskových kázání ze salvátorského sboru. Obojí vydá nakladatelství Kalich.

HAVAJ

V kázáních vyjadřují faráři, jak si představují nebe a poslední věci. Svátá, bohatý imaginací, měl obrazů mnoho – „Pán Ježíš ti buší do dveří [...] má v ruce tašku, v té tašce flašku, chce s tebou slavit večeři.“ (*Ťukání*) „Dlouhý je Dunaj, krátká je Svratka, tělo je pouze ducha ohrádka. Na lásku Boží je smrtka krátká, ta láska trvá, ta není vratká. [...] Srdce to cítí, je-li plné touhy, noc byla krátká, ale den bude dlouhý.“ (*Píseň na rozloučení s Karlem Krylem*) „Bůh si ty své hledá, do svých knih nám nakouknout nedá, je pravdivý až běda, Bůh se osrat nedá.“ (*Rudá kráva*) „Klidným okem měřím lidskou bezhlavost, ať jsem kde jsem, tak jsem všude jenom host. Nad náma je hrozně velké prostranství, už se těším na nebeský občanství. To bude havaj, havaj, to bude radosti. To bude havaj, havaj, tam v Boží blízkosti.“ (*Havaj*)

Boží trouba Svátá Karásek přešel most své smrti na čtvrtou adventní neděli léta Páně 2020. Setkáme se s ním jednou na Havaji, na slavnosti, v níž se podává víno výborné až nakonec?

(Svatopluk Karásek,
18. října 1942 – 21. prosince 2020)

Evangelický kostel U Salvátora na Starém městě, kde Svatopluk Karásek po sametové revoluci působil. (Převzato z commons.wikimedia.org.)

Zprávy z unitářské knihovny v Praze

Pátý díl

Bohdan Chlíbaec

Sbíрку knih Centra Prokopios, kterou do naší knihovny vložili manželé Flossovi, jsme na těchto stránkách zmiňovali nejednou. Tentokrát uvádíme příklad „rukopisných exlibris“, která do knih vpsíval docent Karel Floss, a příklad provenienční poznámky, která je pozoruhodná lyrickým postřehem a jazykem, jímž tento filozof a pedagog projevil svůj cit.

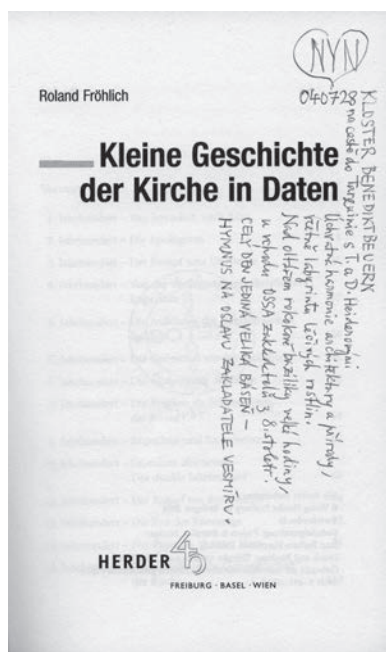
Smysl značky majitele knihy (v tomto případě NYN, 040728) pan docent Floss v soukromém dopise vysvětluje takto: „...knihy jsme označovali datem (v pořadí opačném, tj. nejdříve konečné dvojčíslí roku, potom dvojčíslí měsíce a nakonec dvojčíslí dne), a to proto, abychom vždy mohli dohledat, jak dlouho knihu máme; k tomu jsme připisovali značku NYN, což znamená ‚nyní‘ (řecké nyn, latinské nunc – vždy označující tajemství okamžiku v závratném

vztahu k věčnosti), a propojení se srdcem má vyjadřovat naši lásku ke knihám a vědění, což celkově tvoří jakési naše ex-libris. Po straně pak u mnohých knih jsou ještě doplňky o tom, kde byla kniha koupena, jak získána, darována autorem apod.“

Poslední větu z právě citovaného dopisu zde ilustrujeme provenienční poznámkou ze stejné knihy (Roland Fröhlich, *Kleine Geschichte der Kirche in Daten*. Herder, Freiburg im Breisgau [u. a.] 2004; sign. II C 5337): „Kloster Benediktbeuern, na cestě do Tarquinie s T. a D. Heiderovými. Úchvatná harmonie architektury a přírody, včetně labyrintu léčivých rostlin. Nad oltářem rokokové baziliky velké hodiny, u vchodu OSSA zakladatelů z 8. století. Celý den jediná veliká báseň – Hymnus na oslavu Zakladatele vesmíru.“

Titulní strana *Malých dějin církve v datech*. (Archiv a knihovna NSČU.)

Titulní list stejné knihy se vpsíky jejího majitele. (Archiv a knihovna NSČU.)

Na unitářství nejvíce oceňuji toleranci a lásku k bližnímu

Rozhovor s Dášou Kmínkovou, vedoucí místní skupiny LOU Vltava

Jak byste se charakterizovala jako člověk? Co máte v životě nejraději?

Jsem maminka od tří kluků, v současné době mi péče o ně zabírá většinu času, tak na koníčky není příliš mnoho prostoru. Pokud bych měla více volného času, věnovala bych ho keramické tvorbě a zahradě.

Jaký byl začátek vaší duchovní cesty? Jakým způsobem vás zavedla k unitářství?

Duchovní cesta každého člověka je individuální a řekla bych i osobní zážitek. Na unitářství nejvíce oceňuji toleranci a otevřenost, se kterou přistupuje ke svým členům a podporuje v nich tak pokoru a lásku k bližnímu.

Působíte ve skupině Vltava Liberecké obce unitářů. Jak byste tuto skupinu charakterizovala?

Vltava je menší skupina LOU se zaměřením na rodiny s dětmi a seniory. Snažíme se jim proto věnovat a plánovat akce s ohledem na tyto dvě kategorie. Důraz klademe i na mezigenerační propojování, které vnímáme jako trend a také velký deficit současné doby.

Působišťem vaší unitářské skupiny je Praha. V Praze zároveň existuje i Pražská obec unitářů. Chtěl bych se zeptat, jaké byly důvody pro založení nové, alternativní unitářské obce v Praze?

Naše skupina sice působí v Praze, avšak profilujeme se jako skupina, jejíž většina členů pochází z Liberce. Vltava by si ráda zachovala status skupiny, protože cítíme silné propojení s naší mateřskou obcí v Liberci a současně podporu z její strany. Místní skupina Vltava neaspiruje na pozici obce a není jejím cílem konkurovat POU, naopak chceme zůstat pod naším mateřským zázemím LOU.

Dáša Kmínková na akci „Perníčky pro seniory“, organizované místní skupinou Liberecké obce unitářů Vltava. (Všechny fotografie pocházejí z archivu Dáši Kmínkové.)

Náplní naší činnosti jsme se, věřím, od POU také diferencovali – věnujeme se primárně dětem a seniorům, pořádáme kreativní workshopy, tradiční letní rodinný pobyt v Želízech, dobročinné sbírky atd., které probíhají s duchovní reverendkou Sofií Pavalou a v součinnosti a pod záštitou LOU.

Jste matkou tří dětí – jak se vám daří skloubit rodinný život s prací pro skupinu Vltava?

Jak jsem zmiňovala již výše, péče o rodinu a domácnost mi v současné době zabírá větši-

Workshop pro seniory v MS Vltava.

nu času. I protože maminek, respektive rodin, jako je ta naše, je ve skupině většina, jsou naše akce plánovány s ohledem na přítomnost dětí. Podporujeme setkávání rodin mezi sebou, setkávání se seniory, a to vše se snažíme realizovat skrze kreativní workshopy, které jsou oblíbené napříč věkovým spektrem.

Součástí práce skupiny Vltava je také program Tvoření se seniory. Řekla byste nám něco o tomto programu?

Kreativní workshopy se seniory jsou jedním z našich nejoblíbenějších programů. Pravidelně navštěvujeme babičky a dědečky z Domova pro seniory Vršovický zámeček a tvoříme s nimi.

Jedná se o seniory ve vyšším věku, často s nějakým přidruženým onemocněním, jako jsou Alzheimerova či Parkinsonova choroba, vady zraku, paměti apod.

Tato „arteterapie“ má blahodárny vliv nejen na jejich jemnou motoriku, ale celkově na psychický stav. Při práci je na seniorech vidět, jak jsou za sociální kontakt vděční, že je velmi těší si povídat, slyšet, co je kde nového a co zrovna prožíváme my. Obzvláště je „vitalizuje“ naše kreativní tvoření, když jsou přítomni i děti – to je hned nálada uvolněná a věřím, že seniorům dodává tolik potřebnou životní energii.

Bohužel jsme se se seniory delší dobu neviděli. Pandemie covidu-19 vyvolala nutnost zákazu návštěv, aby byli senioři před virem chráněni. Přemýšleli jsme proto, jak se s nimi spojit na dálku a čím je potěšit.

Jelikož si mezi různými workshopy, které jsme se seniory pořádali, oblíbili zdobené perníčků, padla volba právě na to. Díky společnému úsilí jsem za naši skupinu mohla koncem listopadu do Domova předat napečené voňavé perníčky. Senioři si je za pomoci paní ošetřovatelek nazdobili a snad jsme jim alespoň touto cestou zpříjemnili adventní čas.

Nacházíte pro tento program dostatek dobrovolníků?

Senioři naše kreativní workshopy vítají a stejně tak tomu je z naší strany. Naštěstí máme stále, ale i nové tváře, které se s námi do Domova vždy vypraví. Nicméně každého, kdo má chuť a zájem, v Domově uvítají, i kdyby „jen“ na popovídání.

Dalším z vašich programů je výtvarná dílna pro děti Vltavínek. Jak probíhá jeho realizace a jaké z toho máte dojmy?

Výtvarná dílna Vltavínek je počín, který probíhal pravidelně každý měsíc ve spolupráci

s pobočkou knihovny Dům čtení na Praze 10 až do jara 2019. Jedná se o rukodělný workshop pro rodiče a prarodiče s dětmi od 3 let. Naším cílem bylo povzbudit komunitní setkávání rodičů a umožnit kreativní vyžití i sociálně potřebným rodinám, jelikož workshop byl zcela zdarma. V neposlední řadě jsme se snažili nabídnout alternativu trávení volného času se svými vnoučaty i babičkám/dědečkům a podpořit tak jejich vztahy.

Na jaře roku 2019 jsem z důvodu těhotenství workshop přerušila, ale podařilo se s tímto programem navázat přímo v komunitním centru Unitaria, které své brány veřejnosti otevřelo v září 2020. Z důvodu karanténních opatření byla činnost centra krátce poté přerušena, nicméně doufáme, že v novém roce se každý druhý týden budeme moci opět na Tvůrčí dílně potkat.

Jak byste, na základě zkušeností z těchto dvou programů, porovнала spolupráci se seniory a spolupráci s dětmi? V čem jsou rozdíly a v čem naopak podobnosti?

Je těžké porovnat neporovnatelné. Workshopy s dětmi i se seniory mají svá specifika. Obě činnosti osobně vnímám jako pro mě velmi obohacující zkušenost. Děti i senioři jsou velmi šikovní, tvoří spontánně a s radostí. S ostatními dobrovolníky vždy z programu odcházíme s milým pocitem, že se „to“ opět podařilo a musíme to zopakovat.

Jak velký je zájem o výše uvedené programy? Kolik lidí v průměru chodí?

V komunitním centru Unitaria je kapacita dílny přibližně 15 osob. V Domově pro seniory tvoříme v ateliéru, kde bývá pravidelně 7 až 10 osob.

Děti z MS Vltava na výletě v Želízech.

Jak vnímáte vztah výtvarného umění a unitářství? Potažmo výtvarného umění a lidské spirituality obecně?

K výtvarnému umění mám velmi blízko, od dětství se věnuji keramice a absolvovala jsem i více kurzů malby a skleněných vitráží. Stejně jako pro mnoho dalších, i pro mě je například práce s keramickou hlinou jistým typem relaxu, kdy ze mě opadnou starosti všedního dne a soustředím se jen na tvorbu. Věřím, že díky aktivnímu odpočinku se člověk harmonizuje a tím si vytváří prostor pro vlastní spirituální růst.

Rozhovor vedl Matěj Čihák.

Cesta může být cíl

Rozhovor s Tomášem Herajtem z Obce unitářů v Plzni

Tomáš Herajt s rodinou. (Všechny fotografie pocházejí z archivu Tomáše Herajta.)

Jak dlouho jste členem Obce unitářů v Plzni?

Dlouho jsem byl jen příznivcem Obce unitářů v Plzni, přesně rok si už nevybavím. Členem jsem se stal někdy v roce 2014.

Jaká byla vaše cesta předtím, než jste se stal unitářem? Co vás k unitářství přivedlo?

Musím říci, že k duchovním záležitostem jsem měl asi vždy nějak blízko. Ale bylo to bez nějaké koncepce, takový ten pocit, co máte, že tušíte nebo víte, že prostě Něco je... Některé události mě donutily se zabývat tím Něčím hlouběji. V podstatě šlo o to najít společenství, kde by člověk mohl sdílet své pocity, učit se něco nového, zakotvit a zároveň se rozvíjet. Blízké mi byly evangelické církve, ale pořád to nebylo to, co jsem chtěl. Našel jsem to až v Unitarii.

Co pro vás osobně unitářství znamená? Co považujete za základní znak (českého) unitářství?

České unitářství je specifické. Moderní unitářství se u nás objevuje poměrně pozdě a svou osobitou a nezaměnitelnou tvář mu vtiskl Norbert Fabian Čapek. Pak přišla válka, lidová demokracie a socialismus. To se na podobě našeho unitářství asi hodně projevilo. Myslím, že je obrovská tragédie (nejen) českého unitářství, že se nemohlo svobodně rozvíjet od svého

založení N. F. Čapkem až do současnosti. Pro mě je české unitářství společenství s obrovskou mírou tolerance a současně pevné víry. Fascinující je hledání cesty k Bohu, kdy každý může jít vlastní cestou. A zde platí, že cesta může být cíl. Poznávání dalších unitářů, jejich názory, jejich cesta k víře, zkušenosti... Je to fascinující a nesmírně obohacující. Myslím si, že je to jedinečné, jiné než v církvích, kde je interpretace vlastních zážitků, vlastního vnitřního života, přesvědčení a hledání svazována náboženskými texty, dogmaty...

Kterých akcí OUP se zúčastňujete a co vám přinášejí?

Z důvodů pracovního vytížení a denního dojíždění do Prahy tak moc času na program OUP nemám. Ale pokud je čas, snažím se účastnit jak duchovních shromáždění, tak je vždy v měsíci nejméně jedna přednáška, na kterou bych rád dorazil. Ale bohužel, časově mi to úplně nevy-

S plzeňským duchovním Ludkem Pivoňkou.

Tomáš Herajt
v zaměstnání.

chází. A co mi akce přinášejí? Přednášky jsou místem pro přemýšlení o něčem novém, nutí člověka se zamyslet, vyhledat si nějaké nové informace, vzdělávat se, přemýšlet. Největším zážitkem pro mě v plzeňské Unitarii byla přednáška paní profesorky Hogenové. Pro mě to byl nezapomenutelný zážitek. Duchovní shromáždění přinášejí zpomalení, zamýšlení, přinášejí chvíli klidu do tempa běžných dnů.

Jakým způsobem se změnil duchovní život OUP následkem koronaviru? A jak tato situace ovlivnila vás?

Pro nás to znamenalo, jako pro všechny, zásadní omezení osobního kontaktu. Shromáždění, přednášky, vše muselo být zrušeno. Otázku budeme moci přesněji zodpovědět, až tato krize odezní a svět začne fungovat v nějakých normálních kolejích. Uvidíme, jak koronavirus a vše to, co jej provází, promění myšlení a přesvědčení lidí, včetně unitářů. U mě bylo snad nejhorší srovnat se s domácí výukou dcery. Obecně nepovažuji vzdělávací systém v naší zemi za ideální, a to na všech stupních vzdělání. A pokud dojde k takovému zásahu, kdy děti jsou určitým způsobem odkázány na své vlastní technické možnosti, na znalosti a ochotu rodičů „učit“, nevím, jak se s tím dokážou vyrovnat.

Jak vidíte budoucnost plzeňské obce? Je něco, co by se mělo podle vás do budoucna změnit?

V poslední době jsme stabilizovali členskou základnu obce. S duchovním obce, Ludkem Pivoňkou, jsme připravili takový plán, jak více zapojit členy obce do dění, vymysleli jsme nějaké akce. Ale nechci předbíhat. Uvidíme, jaká bude situace a jak se to podaří. Chtěli bychom udělat krok k lidem ven, aby si pak oni našli nás v Unitarii.

Co je podle vás v rámci života plzeňské obce naopak třeba nadále uchovávat a rozvíjet?

Přednášky a duchovní večery mají tradici a není třeba nic měnit. Jen by bylo dobré na ně dostat více posluchačů a zájemců o unitářství, jak jsem předestřel.

Připravujete monografii o Norbertu Fabianu Čapkovi. Řekl byste čtenářům něco více o koncepci této publikace? Jaký bude její rozsah? Kdy se můžeme těšit na její vydání?

První část bude věnována genealogii Norberta Fabiana Čapka. Druhá část bude věnována jeho životu a dílu. Podstatou této koncepce je pochopení bohatství naší minulosti. Že i zdánlivě „obyčejní“ lidé mohou být výjimeční. Norbert Fabian Čapek za sebou měl velice silné a schopné předky. Možná se v jeho osobě koncentrovala jejich síla a schopnosti. A nebyl to jen on, ale i jeho bratrance Tomáš Čapek nebo Jan Vratislav... Já se věnuji genealogii již více než desetiletí a odkaz předků je pro mě určitou

Unitářská svatba v OUP.

duchovní inspirací. Druhá část je o samotném N. F. Čapkovi. Známe ho spíš jako autora textů, písní, promluv, spisovatele. Já bych ho rád představil ve více polohách. Jako člověka své doby, jako otce, manžela, syna, vlastence, vědce, duchovního... Čapek žil bohatý život a posbíral informace o jeho díle a životě v Německu, ve Vídni, na Slovensku, na Moravě, obecně o jeho předunitářském životě, je poměrně složité. Věřím, že budu moci rukopis uzavřít co nejdříve, a potom uvidíme, zda bude uznán za hodna vydání.

Jak vy osobně vnímáte N. F. Čapka? Chápete jej jako určitý vzor? A na druhou stranu, vidíte u Čapka i nějaké problematické prvky?

Norbert Fabian Čapek je vzor silné vůle, pracovitosti, duchovní síly, morální síly. Určitě je vzorem a bude vzorem, protože byl vystavován různým zkouškám, žil ve složité době, jistě musel činit velice těžká rozhodnutí. Problematické prvky? Nevím, jestli problematické, ale zajímavé určitě. Zatím nechci předem prozrazovat, co mě na životě N. F. Čapka zaujalo.

Vloni vyšel v *Tvůrčím životě* váš článek o okolnosti smrti N. F. Čapka. Řekl byste něco o tom, jak článek vznikl? Z jakých zdrojů jste čerpal? A jaké to pro vás bylo zabývat se po-

drobně tímto důležitým a zároveň pochmurným tématem?

Čerpal jsem z archivních dokumentů uložených v Archivu bezpečnostních složek a Národním archivu a z memoárové literatury. Obecně je známo, jakým způsobem NFČ zemřel, ale podrobnosti moc známy nejsou. Myslím, že je to důležité. Nejen pro nás unitáře, ale pro celý náš národ. Případ NFČ je velice silný a inspirující – na jedné straně duchovní, který oslavil 70 let a který neváhá posilovat národ a myšlení lidí v těžce zkoušené zemi, v rámci svých možností se zapojuje do odboje, nezlomí ho vězení ani soud. Ani to, že společně s ním byla souzena jeho dcera, což muselo být hrozné. O síle jeho osobnosti vypovídá fakt, že nacisté měli obavu Čapka ponechat na svobodě, byť třeba i v domácí izolaci. Na druhé straně příběh zrady, prospěchářství, touhy po pocitu moci. Osudy N. F. Čapka, ale i zrádců Nováka a Jenáčka by nám měly být stále připomínány. Norbert Fabian Čapek jako vzor, Jenáček a Novák jako memento, čeho jsme schopni, když se dostaneme do situace, kdy můžeme kolaborovat. Myslím, že v současné situaci ty příběhy získávají na aktuálnosti a měli bychom sami usilovat o to být více N. F. Čapkem než Jenáčkem nebo Novákem.

Rozhovor vedl Matěj Čihák.

Liberecká obec unitářů v roce 2020

Sofia Pavala, Eva Nejedlová

Liberecká obec unitářů (LOU) realizuje již od svého vzniku řadu významných projektů. Dlouhodobě se profiluje jako obec s charitativním přesahem, a tak jsme rádi, že ústředí naše aktivity podporuje a že se díky tomu daří uskutečňovat projekty a workshopy, které pomáhají jak našim členům, tak i jiným lidem. Tyto projekty pomáhají nejen materiálně, ale v mnoha případech rozvíjejí i občansky prospěšné činnosti pro širší veřejnost i pro členy a pozitivně působí na komunitní setkávání, sdílení a aktivní trávení volného času. Nutno říci, že se nám daří i díky našemu výbornému kolektivu, jemuž je třeba tímto poděkovat za spolupráci, ochotu a podporu při realizaci těchto prospěšných projektů.

Květinová slavnost. (Všechny fotografie pocházejí z archivu LOU.)

Je již tradicí, že naše obec nejprve každoročně s předstihem pečlivě vybírá primární kulturně-společenské téma, které souvisí s významnou postavou našich českých dějin a s jejím aktuálním výročí. Toto téma pak považujeme po celý rok za nosné pro rozmanité akce, do nichž se mohou zapojovat všechny věkové kategorie našich členů. Díky tomu, že své projekty plánujeme již od počátku jako vzájemně provázané, ať již jde o cha-

ritativní, kulturní, vzdělávací nebo společenskou oblast, pořádáme v průběhu roku v souvislosti se zvoleným významným výročí přednáškové cykly, tvůrčí dílny pro děti i dospělé, akce v domově seniorů, tematické výlety pro malé i velké, letní dětský tábor a unitářskou dovolenou. A jako tečka za našimi projekty vrcholí v době adventu konec roku tradičně benefičním literárně-hudebním podvečerem v sále Krajské vědecké knihovny

Přednáška v Krajské vědecké knihovně v Liberci.

v Liberci. Výtěžek z dobrovolného vstupného putuje pak střídavě na různé dobročinné účely, jako je podpora pro liberecký domov matek s dětmi v tísní, mateřské školky pro zdravotně postižené, rozvoz potravin potřebným atd.

Z akcí proběhlých v minulých letech můžeme jmenovat například oslavy výročí některých osobností našich dějin, jako byli Karel IV., Marie Terezie a mistr Jan Hus, oslavy 100 let vzniku Československa, a jako poslední bylo v loňském roce vybráno výročí Učitele národů Jana Amose Komenského.

V roce 2020 jsme částečně realizovali několik grantových projektů, ale vzhledem k situaci s pandemií ne všechny mohly proběhnout zcela podle našich představ. Přesto měly v jistém smyslu hlubší přesah právě svojí jinakostí. Díky vstřícně nabídnuté možnosti NSČU prolongovat nedočerpané granty však hodláme v našich započatých projektech pokračovat i v letošním roce a stejně tak bude nadále trvat i naše další významná aktivita – spolupráce s potravinovou bankou.

A jaký byl průběh našich grantových i ostatních projektů během loňského roku? Za náš dlouhodobý a nejdůležitější projekt považujeme zmíněnou spolupráci s Potravinovou ban-

kou Libereckého kraje. Spolupracujeme s ní jako obec úspěšně již čtvrtým rokem. Náš dobrovolnický tým složený z členů LOU zajišťuje rozvoz potravinové pomoci potřebným a podílí se i na každoročně vyhlášených celostátních sbírkách potravin svojí aktivní brigádnickou účastí v nákupních centrech v Liberci na jaře a před Vánoci. Potravinová banka naší pomoc dlouhodobě velmi oceňuje, protože ne všechny spolupracující subjekty jí poskytují dobrovolníky i na sbírky potravin, zvláště ne v době pandemie.

Na jaře, v době, kdy vláda vyhlásila nouzový stav, se naši členové zapojili současně s rozvážením potravinové pomoci bezodkladně i do šití látkových roušek, výroby dezinfekce, domácích mýdel a domácích krémů. Distribuovali jsme tak s potravinovou pomocí i hygienické balíčky podle požadavků potřebných spoluobčanů.

Plánované kulturní akce, přednášky a workshopy probíhaly na počátku roku 2020 a další pak byly většinou postupně přeloženy na náhradní letní a podzimní termíny. Namísto nich byla prioritou tohoto období prvních mimořádných opatření vlády pro všechny z nás snaha pomoci ostatním, a to právě v rámci dlouhodobé charitativní práce, která je sama o sobě

velmi důležitá. Díky společně strávenému času při těchto aktivitách se prohloubilo přátelské sblížení mezi členy LOU, MS Husa a MS Vltava, to je posílení osobních vazeb a uvědomění si lidských hodnot, protože na každém člověku záleží.

V letním období se nám podařilo zrealizovat plánované projekty naší tradiční „unitářské dovolené“ včetně dětského tábora, které mají mezi našimi členy velký ohlas. Objevovali jsme krásná místa Lužických hor. I přes nepříznivé podmínky vyvolané pandemií projekt podpořil sociální vazby skupiny, přátelství mezi členy a jejich komunitní setkávání v jiném než „domácím“ prostředí. Tímto způsobem probíhal také jiný, neformální styl setkání. Pěší výlety, společná příprava jídla, večerní společenské hry a další aktivity přispěly k přátelskému sblížení mezi členy LOU a členy jejich MS.

Tradiční letní dětský tábor v Želězech byl určen tak jako každý rok maminkám a dětem. Během tří až čtyřdenního pobytu v kempu si děti užily spoustu radosti z plnění tvůrčích úkolů a ze setkání s jinými dětmi. Maminky tak mohou dětem dopřát kvalitně strávený čas zpestřený pobytem v přírodě. Mimoto je přínosem pro maminky možnost inspirovat se táborovými činnostmi a zabavit tak děti i doma, stmelit svůj vztah s dítětem, a neméně přínosná je i „terapeutická“ stránka dětského tábora, kde maminky mohou své radosti a strasti sdílet.

Pobytem, turistikou a spiritualitou je u účastníků letních akcí probouzena úcta k životu, jež vede k odpovědnosti za stav přírody a světa. Jedná se o aktivity, které se snaží i tento unitářský princip nenásilným způsobem rozvíjet a naplňovat. Při komunitním setkávání mají naši členové možnost nechat se obohatit ať už názory druhých, nebo promluvy reverendky. Přínosem je též posílení vědomí širšího celku. Možnost účastnit se některé z obou letních akcí je pro některé naše členy vzhledem k jejich zdravotní i finanční situaci jediná možnost jet na dovolenou. V tomto směru jsou přínosem soucítění, rovnost a spravedlnost. Projektem Unitářská dovolená jsou naplňovány unitářské principy, které kladou důraz především na praktické přístupy k víře, ke vzájemným vztahům a pohledům na svět. Přínosem je proto posilo-

vání vědomí unitářství, a to v kolektivu obdobně smýšlejících účastníků.

Letošní kulturně vzdělávací projekt Ráj srdce Jana Amose Komenského byl zaměřen na tuto významnou osobnost českých dějin a domácí i světové kultury. „Nehynoucí hvězda českého písemnictví,“ jak se o Janu Amosi Komenském vyjádřil Jan Nejedlý, zemřel uprostřed práce na nedokončeném díle ve věku 78 let dne 15. listopadu 1670. Loni jsme si tak připomněli 350 let od jeho úmrtí. Jsme nesmírně vděční,

Sbírka potravin v obchodním řetězci.

že se nám podařilo alespoň zčásti zrealizovat i tento projekt a stihli jsme na podzim uspořádat kvalitní přednášku našeho významného specialisty v oboru komeniologie prof. PhDr. Jana Kumperey, CSc., a to těsně před vyhlášením dalšího nouzového stavu. Díky za nezapomenutelnou atmosféru, která v přednáškovém sále panovala navzdory nutným hygienickým opatřením a povinným rouškám. V projektovaném cyklu J. A. Komenského budeme pokračovat i v letošním roce dalšími akcemi a workshopy, jak jen nám to dovolí situace s pandemií.

Skupina Vltava si pro rok 2020 vybrala jako téma svého projektu cyklus Koloběhy. Projekt bude prodloužen i pro letošní rok. V rámci projektu probíhají akce a tvořivé workshopy pro rodiny s dětmi, jejichž zaměřením je téma ekologie spojené s odpovědností za ekologickou udržitelnost (například opylovači – včely a jiné, plasty, přírodní materiály jako zdroj inspirace apod.), součástí bude i letošní letní pobyt, kterého se zúčastní rodiny s dětmi a kde proběhne i bojová hra s ekologickou tematikou. Dalším stěžejním bodem projektu jsou návštěvy Domova pro seniory ve Vršovickém zámečku, kde téma kreativních workshopů bude plynule navazovat na hlavní poselství cyklu Koloběhy. Cílem projektu Koloběhy bylo a je zajistit kontinuitu aktivit MS Vltava pro celý rok skrze podporu komunitního setkávání, taktéž skrze práci s opomíjenými skupinami (senioři) v naší společnosti, to vše propojené s přirozenou propagací unitářství a jeho principů. Jsme rádi, že i v roce 2021 budeme moci projekt dále realizovat.

Opomenout nelze ani náš další projekt, který se týká unitářské knihovničky. Projektem Unitářská knihovna chceme rozvíjet kulturně vzdělávací stránku života v obci. Chceme naše členy četbou, literárními večery a hovory o literatuře inspirovat tak, aby pracovali na své tvůrčí a rozvíjející se osobnosti, aby získávali inspiraci a imaginaci a rozšiřovali si obzory v duchovním, sociálním i kulturním kontextu. Tradiční komunitní setkávání nad knihami nás obohacuje o názory druhých, posiluje v nás vědomí unitářství i vědomí širšího celku. Besedy o knihách a jejich četba mají být motivací k posílení úcty k životu a odpovědnosti za stav světa. I tato aktivita se snaží nenásilným způsobem tento unitářský princip rozvíjet a naplňovat.

Možnost výpůjčky je pro některé naše členy vzhledem k jejich finanční situaci dobrá příležitost, jak si vybranou knihu prostudovat – přečíst nebo si poslechnout. V tomto směru je přínosem rovnost a spravedlnost.

V rámci projektu bylo plánováno i přestěhování knih, které do LOU věnuje OUP. To se, jak doufáme, podaří uskutečnit letos. Jedná se o knihy s tematikou z oblastí unitářství, teologie, náboženství, religionistiky, psychologie, osobního rozvoje, o knihy populárně psychologické i jiné.

Dalším pozitivním aspektem budování knihovničky bude možnost pozvat do našich prostor veřejnost, a to znamená další rozšiřování povědomí o naší obci. Otevřít se veřejnosti však bude možné až po odeznění pandemie.

V loňském roce se nám v době adventu bohužel z důvodů dalších vládních omezení nepodařilo uskutečnit ani plánovaný pátý ročník tradičního benefičního literárně-hudebního podvečera, tentokrát zahrnutého do projektu J. A. Komenský. Odložili jsme proto jeho konání na rok letošní. Zvláštní atmosféra letošních Vánoc však neodradila skupinu Vltava, jejíž členky vytvořily adventní sladké naladění v podobě vánočních perníčků, které předaly Domovu pro seniory ve Vršovickém zámečku v Praze, kde jinak skupina Vltava pořádá pravidelné tradiční workshopy a tvůrčí dílničky pro seniory a děti.

Jako Přístav Unitaria Liberec jsme se koncem loňského roku zapojili milými vánočními knížkami také do iniciativy českých knihkupců a nakladatelů Knížka pro sestřičku, jako naše poděkování zdravotníkům oddělení chirurgie Krajské nemocnice Liberec.

Všechny naše akce jsou zdokumentovány na internetu, a proto se neváhejte podívat na náš Facebook a naše webové stránky: <http://www.unitaria-liberec.cz/> a <https://www.facebook.com/unitarialiberec>.

Jako odběratelé a spolupracovníci potravinové banky jsme uvedeni i na jejich webových stránkách: <http://pbliberec.cz/potravinova-pomoc/>.

Rok 2020 je za námi. Těšíme se, že rok 2021 nám přinese mnoho nového, dobrého, radostného a my u toho budeme spolu!

Mírnění negativních dopadů pandemie

Výzva ÚSS a projekty obcí

Matěj Čihák

Dne 6. prosince 2020 vydal ústřední správní sbor výzvu, v níž vybízí všechny české unitáře k mírnění negativních dopadů pandemie nového koronaviru, který sužuje naši zemi již rok. Vedení NSČU v této souvislosti vypisuje pro rok 2021 novou prioritní oblast: pomoc znevýhodněným a sociálně slabým osobám a skupinám, ohroženým důsledky koronavirové pandemie, v níž bude pro rok 2021 možné podat žádost o grant za zvýhodněných podmínek.

VÝZVA ÚSS

Celý text výzvy zní následovně: „Milí přátelé, se znepokojením sledujeme vývoj situace s pandemií covidu-19, zhoršení nálad ve společnosti ve srovnání s jarními měsíci a názorové rozdělení české společnosti v souvislosti s přístupem k opatřením proti covidu-19 a plánovanou vakcinací. Vzhledem k tomu podporujeme:

- veškeré snahy o zmírnění napětí ve společnosti,
- zdravé aktivity vedoucí k harmonizaci duševního zdraví a
- spirituální přístup k řešení problémů.

Upřednostňujeme empatickou pomoc seniorům (například zapojení se do iniciativy „Ježíškova vnučata“ a podobně), sociálně slabým rodinám (například sbírky pro potravinovou banku, rozvoz potravin a další) a jiným znevýhodněným skupinám.“

Redakce *Tvůrčího života* uskutečnila průzkum v unitářských obcích napříč republikou a zjistila od duchovních, jakým způsobem jejich obec reaguje na výše uvedenou výzvu. Níže uvádíme několik obcí, které se svými projekty a akcemi připojily k duchu a k záměru výzvy. Je vidět, že českým unitářům nechybí nejen dobrá vůle, ale ani tvořivost, jednotlivé projekty jsou totiž krásně rozmanité.

LIBERECKÁ OBEC UNITÁŘŮ

Liberecká obec dlouhodobě spolupracuje s Potravinovou bankou Libereckého kraje. Jedná se o dlouhodobý projekt trvající již čtyři roky.

Děti a sněhulák unitářské místní skupiny Husa.
(Foto Zdeněk Kout.)

V kontextu současné situace a výzvy ÚSS nabyly ovšem na zvláštní aktuálnosti. Dobrovolnický tým složený z členů LOU zajišťuje rozvoz potravinové pomoci potřebným a svojí aktivní brigádnickou účastí v nákupních centrech v Liberci se na jaře a před Vánoci podílí i na každoročně vyhlášených celostátních sbírkách potravin. Po-

Mladí členové
OŠS při
společné práci
v ústředí.
(Foto KLK.)

travinová banka Libereckého kraje si spolupráce s místními unitáři velmi váží, neboť jsou jejím stabilním partnerem a spolupráci udržovali a udržují i v nelehkých podmínkách pandemie. Právě v nelehkých podmínkách je totiž solidarity, pomoci i odvahy nejvíce potřeba!

A co je vlastně ta potravinová banka? Potravinové banky jsou neziskové organizace, které shromažďují potraviny a následně je distribuují potřebným lidem – seniorům, dětem, matkám samoživitelkám, lidem s tělesným postižením či lidem bez domova nebo v sociální nouzi. Velkou část zásob potravinových bank tvoří jídlo, které je použitelné, ale například kvůli prošlému datu spotřeby nebo poškozenému označení by jinak skončilo ve spalovně.

Do zápasu s negativními dopady pandemie a s ní souvisejících informačních zmatků se zapojila i liberecká místní skupina Husa. Předseda MS Husa, Zdeněk Kout, říká: „Když proběhly první zprávy o očkování a seznamování veřejnosti s růzností vakcín, nastalo mezi lidmi napětí. Lidé se nemohou dohadovat v restauracích a kavárnách, zda je správná volba očkovat, či ne.“ Členové MS Husa tak využili přítomnosti rodinného lékaře a na základě jeho rad informují a uklidňují své členy i všechny lidi v okolí, se

kterými přijde téma pandemie a vakcinace na přetřes. Doporučení zní: nechat se očkovat, až to bude možné, dodržovat „tři R“ (roušky, ruce, rozestupy) a – především – nepropadat panice, dezinformacím a nešířit strach. Místní skupina Husa tak naplňuje výzvu jak v rovině praktické informační kampaně, tak v rovině spirituální, sdílením klidu a šířením dobré nálady.

OBEC UNITÁŘŮ V BRNĚ

Překročit zdi unitářského společenství a zapůsobit na širší veřejnost se rozhodla i Obec unitářů v Brně. Cílem je na veřejných plochách vylepit plakáty, vyzývající občany k disciplinovanosti a k moudrosti. Tedy k rozumnému přístupu k vládním opatřením a ke vzájemné ohleduplnosti, při vědomí, že zdraví a život jsou těmi nejvyššími hodnotami. Reverendka Jarmila Plotěná momentálně organizačně vylep plakátů připravuje. Je přesvědčena, že tak jako ulice o Vánocích vypadá jinak než ulice během jiné, všední části roku, tak i ulice s plakáty bude jiná a na vědomí lidí bude působit odlišně. Příprava plakátovací akce není podle slov reverendky snadná; nevzdává se však a drží se Gándhího hesla: „Nenásleduj-li moji výzvu, jdu sám!“

PRAŽSKÁ OBEC UNITÁŘŮ

Duchovní pražské obce Petr Samojský přišel s novým projektem s názvem „dobrá myšlenka“. Radí se k akcím, které s negativními dopady pandemie bojují na frontě spirituální. Členové obce byli vyzváni, aby duchovnímu posílali jakékoli dobré myšlenky, které někde objeví – ať již v knize, ve filmu, v rozhovoru s druhými, nebo je dokonce sami vymyslí. Tyto myšlenky, obsahující nějakou duchovní pravdu, námět k zamyšlení, naději, povzbuzení, radost či humorný nadhled, duchovní uchovává a na závěr nedělního shromáždění vždy jednu „dobrou myšlenku“ vylosuje a přečte.

Projekt však směřuje dál – v budoucnosti, doufejme blízké, až opět bude možné se ve větším počtu scházet v prostorách pražské Unitarie, budou mít členové možnost zúčastnit se po shromáždění workshopu; zde budou sdílet své zkušenosti a nápady ohledně toho, jak sami nejlépe formulovat nějakou tu dobrou myšlenku. Dobré myšlenky pražské obce pak již nebudou přicházet z externích zdrojů (například duchovních knih apod.), ale budou dílem samotných členů obce. Půjde v podstatě o jakousi databanku dobrých myšlenek pražských unitářů.

OBEC ŠIRŠÍHO SPOLEČENSTVÍ

Unitaria Team, tedy skupinka mládeže v rámci Obce širšího společenství, která sdružuje starší děti z OŠS (a také POU), se hned poté, co se dozvěděla o výzvě ÚSS ohledně mírnění dopadů epidemie koronaviru, rozhodla podle svých možností aktivně zapojit. Členové Unitaria Teamu usoudili, že mezi osoby, na něž důsledky opatření dopadají obzvláště tíživě, patří starší a osamocení členové našich obcí, kteří se v současné době kvůli ochraně zdraví vyhýbají kontaktům se svými blízkými včetně unitářských společenství – a možná budou sami i během zimních svátků.

Mladí členové zmíněných obcí se proto rozhodli dát jim najevo, že na ně nezapomínají a jsou pro ně důležití. Vymysleli pro ně speciální závěsnou ozdabu ve tvaru unitářského kalicha. Duchovní vytypoval z kartoték obou obcí členy, kteří patří mezi starší generaci, případně ty, o nichž ví, že budou svátky trávit sami. V druhé polovině prosince, kdy se menší skupiny osob mohly legálně potkávat, se Unitaria Team několikrát sešel v pražské Unitarii a celý projekt realizoval: od výroby „prototypu“ ozdůbky až po takřka sériovou výrobu, a to včetně vlastnoručně vyrobených přání, které dárky doprovázely. Balíčky byly jejich adresátům odeslány těsně před svátky. Následné děkovné e-maily a telefonáty jsou svědectvím, že akce Unitaria Teamu mířila na správné místo a bezpochyby potěšila mnoho členů OŠS a POU, kterým tak její účastníci vnesli o něco více světla do jejich svátečních dnů.

Hotové Unitářské kalichy – dárky (nejen) pro osamělé členy OŠS a POU. (Foto KLK.)

Akce Unitářské akademie v roce 2021

Kristýna Ledererová Kolajová

Unitářská akademie i na letošní rok chystá několik akcí, na které vás už nyní chce pozvat. Níže najdete chronologický přehled:

Rev. Danny Crosby, duchovní britského unitářského sboru v Urmstonu. (Převzato z twitter.com/revdannydc.)

VÝUKOVÉ SOUSTŘEDĚNÍ PRÁCE PRO UNITÁŘSKÉ SPOLEČENSTVÍ – KONEC BŘEZNA 2021

Ve dnech 26.–28. března se bude konat další výukový modul pro všechny zájemce z řad unitářů i veřejnosti: Práce pro unitářské společenství. Pro ty, kdo se více zajímají o duchovenskou práci, mu bude ve dnech 24. a 25. března předcházet část jejich studijního programu nazvaná Kontext bohoslužby. Zahraniční lektory zveme

tentokrát pouze on-line a výborná zpráva pro všechny zájemce o programy Akademie, kteří si nejsou jistí svou angličtinou, je, že všechny přednášky budou simultánně tlumočené! A to jak v případě, že budeme moci výukové soustředění uskutečnit podle plánu v klášteře v Broumově v běžné podobě, tedy s osobní účastí, tak i v situaci, kdy bychom museli stejně jako na podzim celou akci přenést do virtuálního prostředí a vysílat vše pouze prostřednictvím Zoomu. I pak pro vás budeme mít připravené tlumočení, stačí si jen vybrat, ve kterém jazyce budete chtít ten který program poslouchat. Rozvrhy jsme tomuto řešení přizpůsobili tak, aby i přednášky a další vstupy lektorů ze zemí s velkým časovým posunem mohly být naživo a my se drželi standardních časů, na něž jste z programů Akademie zvyklí. A na co se můžete těšit?

Z našich zahraničních přátel na Rev. Danneho Crosbyho, jehož sbor se nachází v Manchesteru poblíž slavného fotbalového stadionu Old Trafford. Z jeho přednášek si vás konkrétně dovolím pozvat na nedělní, s názvem Unitářské

Rev. Lara Cowtanová, duchovní kongregace **Church of the Larger Fellowship**. (Převzato z www.laracowtan.com.)

Rev. Roger Bertschausen, duchovní kongregace First Unitarian Society, Madison.
(Převzato z fusmadison.org.)

společnosti v 21. století, která bude věnována tomu, jaké by naše společnosti mohlo být a jak dnes přistupovat k veřejným tématům a veřejnosti obecně. Dalším zajímavým a pro některé z vás nikoli neznámým hostem bude duchovní z Vancouveru Lara Cowtanová, jež má i několikaleté zkušenosti z působení u evropských, konkrétně švýcarských sborů, a mám-li vybrat za ostatní jedno z jejich témat, pak vám doporučuji přednášku v pátek odpoledne o našich duchovních shromážděních a jakými způsoby do jejich průběhu a tvorby aktivně zapojovat členy obce. Akademie se zúčastní také Roger Bertschausen, který několik posledních let vedl organizaci Unitarian Universalist Partner Church Council, jež se zaměřuje na partnerství mezi obcemi napříč unitářským světem, a nyní je duchovním v Madisonu, v obrovském sboru, jehož interiéry navrhoval slavný architekt Frank Lloyd Wright. Pro nás bude mimo jiné přednášet o pastorační práci, formování dobrých vztahů mezi členy obce a vytváření atmosféry důvěry a pozitivního prostoru. Poslední (ale nikoli významem) ze zahraničních přednášejících bude Rev. Alicia Fordeová, ředitelka mezinárodní kanceláře amerických unitářů, kterou budete moci vidět a slyšet v sobotu v podvečer, kdy bude přednášet na téma institucionalizovaná podpora obcím.

Těšit se samozřejmě můžete i na české přednášející, kompletní rozvrhy již nyní najdete na webu Unitářské akademie: www.unitarska-akademie.cz/pm/nejblizsi-moduly/jaro-2021.

Dobrá zpráva je, že i přes všechny nové výdaje spojené se zabezpečením plnohodnotného programu i na on-line verzi, je stále účast na studiu včetně služeb tlumočení zdarma pro všechny naše členy!

PRAKTICKÁ DUCHOVNÍ CVIČENÍ – KONEC ČERVNA

Tento oblíbený druh programu naší Akademie budeme organizovat již potřetí, tentokrát ve Sloupu v Čechách v Herberku Ferdinanda Dobrotivého. Uskuteční se v termínu od 24. do 27. června a doporučujeme všem zájemcům se přihlásit co nejdříve, protože u tohoto pobytu je počet studentů limitován. Duchovní cvičení nechceme provozovat ve větších než dvacetičlenných skupinách, aby měli účastníci i dostatečnou možnost klidového ústraní.

Rev. Alicia Fordeová, ředitelka mezinárodní kanceláře UUA. (Převzato z uua.org.)

DĚTSKÝ LETNÍ POBYT VÝPRAVA DO ZEMĚ PŘÍBĚHŮ – ČERVENEC

Stejně jako loni Akademie ve spolupráci s Obcí širšího společenství organizuje v létě vzdělávací pobyt pro děti a mládež. Tentokrát bude rozdělený na dvě etapy. V týdnu od 11. do 17. července bude určený všem dětem od pěti do třinácti let věku (mladší se po dohodě s garantem mohou účastnit s doprovodem někoho dospělého) a od 18. do 24. července na něj naváže týdenní pobyt zaměřený na práci s mládeží, který bude již určen jen členům NSČU ve věku devět až patnáct let. Hlavním motivem obou pobytů budou příběhy ze životů zajímavých osobností světového unitářství napříč historií. Každý den bude věnován dvěma z nich, jmenujme například Charlese Darwina a jeho ženu Emmu, dvě unitářské výtvarnice a spisovatelky pro děti Edith Holdenovou a Beatrix Potterovou nebo Alberta Schweitzera, varhanního virtuosa, který se rozhodl zasvětit svůj život vybudování první nemocnice v rovníkové Africe. Větší děti se pak tvůrčím způsobem seznámí s dílem jedné z prvních astronomek Marii Mitchellové, spisovatele H. D. Thoeraua, architekta F. L. Wrighta nebo s tvůrcem webu Timem Bernersem-Leem.

Také na dětský pobyt již můžete děti přihlašovat, jelikož i zde je kapacita omezená. Cena za den je pro unitáře 250 Kč, pro neunitáře 300 Kč a zahrnuje vše včetně ubytování a stravy; pobyt je dotován z rozpočtu OŠS a Akademie.

VÝPRAVA
do Země příběhů

prázdninový pobyt pro děti a mládež
pořádá Obec širšího společenství a Unitářská akademie

11.–17. 7. pro děti do 13 let
18.–24. 7. pro unitářskou mládež (8–15 let)

Pozvánka na lední dětské soustředění. (Archiv OŠS.)

VÝUKOVÉ SOUSTŘEDĚNÍ VZDĚLÁVÁNÍ – POLOVINA ŘÍJNA

Dovolím si vás rovnou pozvat i na podzimní výukové soustředění, které se uskuteční v Lito-myšli ve dnech 13. až 17. října, přičemž první dva dny budou tradičně otevřeny všem zájemcům o duchovenskou práci (téma Promluva a práce s textem) a v dalších třech pak uvítáme každého, koho zaujme téma Vzdělávání v unitářských společenstvích.

Den Země

Matěj Čihák

I letos, stejně jako každý rok již po více než padesát let, se bude 22. dubna slavit napříč celou naší planetou Den Země. Jedná se o univerzální, všelidský, sekulární (nenáboženský) svátek. V současné době jej aktivně slaví více než miliarda lidí na celém světě. Smyslem Dne Země je připomenout fakt, že my všichni, lidé, společně s dalšími živými organismy, sdílíme společný kosmický domov – z hlediska vesmíru maličkou kouli rotující kolem nevelké hvězdy Slunce. Den Země připomíná, že tato planeta je naším společným domovem. A že se nejedná o pouhou básnickou metaforu nebo spirituální nadsázku, nýbrž o zcela reálný a závažný fakt, který se týká nás všech.

Vlajka Dne Země. (Převzato z commons.wikimedia.org.)

Den Země byl slaven poprvé v San Franciscu 22. dubna 1970. Dnes se slaví ve více než sto devadesáti zemích světa. Za koordinování společných oslav zodpovídá organizace Earth Day Network (Síť pro Den Země). Počátky slavení tohoto dne jsou však o něco málo starší než zmíněná událost v San Franciscu. Roku 1969 na jiném místě Kalifornie, v Santa Barbaře, došlo k tragické události. Dne 28. ledna se zde uvolnilo několik milionů litrů ropy do vod Tichého oceánu a usmrtilo desítky tisíc živočichů, od mořských ptáků a savců přes ryby až po ty nejnepatrnější členy pobřežního ekosystému.

Katastrofa vyvolala reakci v podobě zvýšeného ekologického uvědomění obyvatel Kalifornie a celých Spojených států. Nárůst ekologického uvědomění úzce souvisel nejen s cel-

kovou atmosférou konce šedesátých let, hnutím hippies a s ním spjatou alternativní spiritualitou a kontrakulturou, ale i se zvýšeným politickým aktivismem a společenským vřením.

První akce Dne Země se konala na den jarní rovnodennosti, 21. března 1969. V následujícím roce však bylo datum přesunuto na 22. dubna a zůstalo tak dodnes. Autorem akce a jejím prvním organizátorem byl John McConnell, dlouholetý ekologický a mírový aktivista. McConnell byl synem pastora letniční protestantské církve a sám zůstal po celý život křesťanem. Zabýval se ekologickým aktivismem již od 30. let, kdy toto téma nebylo příliš známé a nebylo zdaleka tak aktuální, jako později v 60. letech nebo dnes. Již na konci 30. let si McConnell, který tehdy pracoval v závodě masivně produkujícím

plastové odpady, uvědomoval nebezpečnost znečištění plastem i celkově neetičnost bezohledného přístupu člověka k přírodě.

Ve 30. letech se mohl McConnell jevit svým současníkům jako podivín, o pár desetiletí později měla však jeho akce ohlas. Dne Země se v roce 1970 zúčastnilo zhruba dvacet milionů občanů USA. Ti toho dne vyšli do ulic svých měst demonstrovat za lepší ochranu přírody.

Nutno podotknout, že v té době nebyla situace zdaleka tak vážná jako dnes. V roce 1970 se demonstrovalo převážně proti znečišťování životního prostředí, k jakému došlo například rok předtím v Santa Barbaře. Nyní však čelíme mnohem závažnější hrozbě v podobě globálních klimatických změn, které se mohou stát nezvratnými a velice závažně ohrozit přežití lidstva a života na Zemi vůbec. Dne Země se svým poselstvím je tedy dnes aktuálnější než kdy jindy.

Jeden z jeho organizátorů, Denis Hayes, jej označil za „největší sekulární svátek světa“. Dne Země mohou upřímně slavit a také slaví lidé nejrůznějšího vyznání, stejně tak jako lidé bez vyznání. Zkrátka všichni, kdo si uvědomují, že jsou obyvateli této planety a s ostatními obyvateli i s planetou jako takovou cítí sounáležitost.

Při 20. výročí Dne Země v roce 1990 se uskutečnil výstup společného týmu USA, SSSR a Číny na Mount Everest. Expedice uklidila a snesla dolů odpad po všech předchozích expedicích. Odpadu byly celkem dvě tuny. V tento den roku 2016 byla podepsána Pařížská dohoda, významná úmluva, v níž se země světa zavazují snižovat emise skleníkových plynů. V roce 2020 se oslavy 50. výročí Dne Země zahály do roušky lockdownu a protiepidemických opatření. Ve virtuálním prostoru se však konalo mnoho on-line setkání a dalších aktivit.

Den Země má i svou vlastní vlajku. Jejím autorem není nikdo jiný než zmiňovaný John McConnell. Vlajka je prostá: jde o fotografii planety Země, pořízenou z vesmíru, na tmavě modrém pozadí. Původní variantu vlajky z roku 1969, kde planetu Zemi reprezentoval kreslený obrázek (světle modrá planeta s bílými mráčky), nahradila později varianta s autentickou fotografií planety Země. Jedná se o legendární fotografii Země z vesmíru, kterou pořídili čle-

Známka vydaná v roce 1970 ku příležitosti Dne Země. (Převzato z commons.wikimedia.org.)

nové posádky mise Apollo 17 během své cesty k Měsíci v roce 1972.

Fotografie je známa jako „modrá skleněnka“ (blue marble), protože naše planeta na ní vypadá jako skleněná cvrnkací kulička modré barvy. Na fotografii je vidět Afrika, Arabský poloostrov, Indický oceán a Antarktida. Zajímavé je, že na původní fotografii je Antarktida nahoře. Raketa s kosmonauty se totiž v danou chvíli nacházela v takové poloze vůči planetě Zemi, kdy se jih jevil nahoře a sever dole. (V kosmickém prostoru totiž „nahore“ a „dole“ neexistuje a je dáno pouze relací k nějakému dalšímu bodu.) Fotka však byla upravena tak, aby vypadala „normálně“, tedy tak, jak jsme zvyklí zobrazovat naši planetu na mapě. V této standardizované verzi je použita i na vlajce Dne Země.

Den Země je svátek jako stvořený pro unitáře. Nese poselství, které je univerzální, závažné a zároveň velmi konkrétní. Je to svátek sekulární, a proto si jej mohou připomenout i ti, kdo se cítí být spíše agnostiky či ateisty, a přece cítí hluboký vztah k celku. Pro ty, kteří vnímají Matku Zemi jako živou bytost, pak má sekulární svátek i hluboce spirituální, až mystický potenciál.

V každém případě jsme všichni obyvateli jednoho vesmírného tělesa, a právě 22. dubna si to můžeme připomenout. Osobně ale věřím, že si to budeme připomínat co nejčastěji a budeme schopni učinit „22. duben“ z každého dne našich životů. Naše planetární Matka, naši spolu-obyvatelé z rostlinné i zvířecí říše i my samotní, jako lidská rodina i jako jednotlivci, si to zasloužíme.

Web Dne Země: earthday.org

Václav Cílek: Co se děje se světem?

Knižní recenze

Matěj Čihák

Václav Cílek: *Co se děje se světem?* (Převzato z kucharkazesvatojanu.blogspot.com.)

Kniha *Co se děje se světem?* zaujme už svým názvem, který osloví snad většinu obyvatel našeho světa. Navíc otazník v jejím názvu působí jako poutač pozornosti. A toto dílo Václava Cílka z roku 2016 určitě za pozornost stojí. Václav Cílek je český geolog, klimatolog, spisovatel, překladatel a tak trochu lidový mudrc. Pro ty, kteří se již s Cílkovou tvorbou setkali, může být *Co se děje se světem?* příhodným rozvinutím jejich „cílkovského“ sebevzdělávání, pro ty, kteří ještě ne, pak může být skvělým úvodem do Cílkovy tvorby. Říct, že jde o autorův „opus magnum“ je snad trochu nemístné, protože na to bych musel znát autorův osobní názor. Nicméně takový dojem ve mně vyvolává.

Co se děje se světem? je – podobně jako většina Cílkových knih – jakousi kompilací, mozaikou různých esejů, kapitol, podkapitol, odboček. Svou celkovou koncepcí tak připomíná členitý reliéf erodující horniny – což je jedno z důležitých témat, jimiž se zabývá. Knihu lze otevřít téměř na jakémkoli místě a začít číst. Lze jí také jen listovat a prohlížet si obrázky a popisky k nim; již po přečtení popisků k obrázkům člověk nabyde dojmu, že přečetl encyklopedii. Encyklopedii čtivou, živou a závažnou.

To, o čem kniha pojednává, závažné je. Svět se podstatným a nenávratným způsobem mění. Cílkovo naladění, které má hluboké kořeny v poněkud stoické spiritualitě taoismu a v uzemňující praxi zahrádkářství, je však až neuvěřitelně pokojné. Z jeho slov vyzařuje klid, který je podložen znalostí a prožíváním celku. Pro mě osobně tento klid jen občas narušuje podtón přílišného konzervatismu a tradicionalismu, například když autor hudrá nad současnou počítačovou generací, filmy o zombies nebo migrační krizi.

Při čtení Cílkových knih, a u této více než u jiných, mám dojem obdobný jako při čtení posvátného textu. To není míněno v nadsázce. Stejně jako u posvátného textu, i zde prožívám vzrušení z onoho napojení na hlubinu historie a síť celku, prožívám pocit hlubokých kořenů v zemi se závratným pohledem ke hvězdám. Stejně jako u posvátného textu je však i zde třeba být neustále na pozoru, aby člověk dokázal rozlišit, co je čisté a přínosné, a co je názor příliš konzervativní a úzkoprsý. Při četbě Cílka je důležité nenechat se pohlit monumentalitou jeho znalostí, vyjadřovaných konejšivým podtónem vševědoucího mudrce. Cílek mudrc je, nikoli však vševědoucí. A tak člověk musí neustále třídit zrno od plev a o poutavých informacích a souvislostech dál kriticky přemýšlet.

Čím může být kniha *Co se děje se světem?* přínosem? Například se můžete dozvědět, co to doopravdy je skleníkový jev a že svůj název dostal omylem. Dočtete se také o tom, proč Franz Kafka zahradničil nebo jak spolu souvisí řecký ostrov Santorini a indiánský národ Navahů. Pokocháte se znepokojivě půvabnými ilustracemi surrealistické malířky Kateřiny Piňosové. A dozvíte se, že svět nakonec spasí (čeští) zahrádkáři.

David Attenborough: Život na naší planetě

Filmová recenze

Matěj Čihák

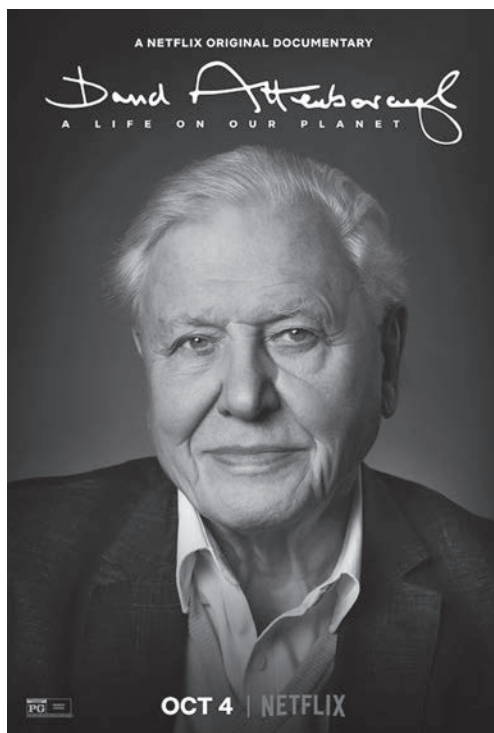
Odvažuji se říct, že mnoho z nás nepředpokládá, že bude ve věku 93 let točit film. Celovečerní dokument. David Attenborough je věhlasný britský cestovatel, přírodovědec a autor desítek dokumentárních filmů o fauně a flóře v nejrůznějších místech našeho světa. Právě on se v tomto pozeňnaném věku pro natočení snímku rozhodl.

Hnacím motorem však v Attenboroughově případě nebyla touha natočit „paměť“. Byť, nutno říci, autobiografická linka snímkem *Život na naší planetě* prochází. Nejde ani o jakýsi souhrn všeho poznání, které na poli říše života britský dokumentarista shromáždil. Touhou, ležící za vznikem tohoto snímku, je snaha sdělit lidstvu, v jakém stavu se nachází život na planetě Zemi.

David Attenborough začíná i končí své vyprávění v rozvalinách ukrajinského města. Město je naskrz prorostlé divokou přírodou, neboť v něm již přes 30 let nežijí lidé. Jmenuje se Černobyl. Autor jej používá jako metaforu toho, k čemu se na naší planetě v globálním měřítku schyluje a čemu je podle přání autora třeba předejít.

Dobrá zpráva zní, že předejít tomu ještě lze. Mnoho času však nezbývá. Celý film je rozřazovaný podle jednotlivých etap autorova života a je ukázáno, kolik v dané době zabírala volná příroda a jak velká byla populace lidí na zemi. Divákovi ke konci filmu dojde, že 20. století bylo opravdu převratné. Bylo stoletím, kdy se člověk zcela zmocnil života na Zemi a ovládl jej. A spolu s tímto ovládnutím jej i prudce zredukoval, nadále redukuje a v současné době ohrožuje jeho samotnou existenci. Je tudíž na čase, aby člověk společně s mocí, kterou nabyt, převzal i zodpovědnost.

Jak člověk přírodu – a tudíž i sebe samého – ohrožuje, se dozví ten, kdo se na film podívá. Zázitek to může být intenzivní, soudě podle

Ve svém novém filmu *Život na naší Planetě* varuje David Attenborough před nezvratnou ekologickou krizí, která nám hrozí. (Převzato z csfd.cz.)

toho, že když jsem se na *Život na naší planetě* díval poprvé, můj blízký člověk vedle mě se hořce rozplakal a mně se jen těžko dařilo tišit jeho zoufalství. Jelikož jsem o faktech, která jsou ve filmu prezentována, věděl už dříve, se mnou samotným až tak hluboce nepohnul. Mnohem zajímavější pro mě byl osobní, částečně autobiografický rozměr vyprávování Davida Attenborougha. Osobně mě mrzí, že ve filmu téměř úplně chybělo vysvětlení dopadů živočišné výroby na životní prostředí a zůstalo tak u méně kontroverzních (leč rovněž zásadních) emisí oxidu uhličitého.

Každopádně mohu zhlédnutí filmu vřele doporučit všem, kdo mají v plánu nadále obývat planetu Zemi, případně na ni přivést potomky.

Tvůrčí život / ČASOPIS ČESKÝCH UNITÁŘŮ / Ročník 10, 2021, číslo 1

Vydává:

Náboženská společnost českých unitářů, Karlova 186/8, 110 00 Praha 1, IČ: 00460524
Vychází 5x ročně.

Redakce:

Kristýna Ledererová Kolajová, Matěj Čihák

Na čísle redakčně spolupracovali:

Rev. Petr Samojský, Rev. Vlastimil Krejčí

Jazyková korektura:

Jarmila Colombo

Grafická úprava a sazba:

Pavel Bosák

Tisk:

ON tisk, s. r. o., Křesomyslova 384/17, 140 00 Praha 4

Kontakt:

kristyna-ledererova@unitaria.cz

Registrováno pod č. MK ČR E 20775.

ISSN 2336-1107

Za původnost a věcnou správnost příspěvků odpovídají autoři. Obsah příspěvků nemusí souhlasit se stanoviskem vydavatele. Všechna práva k obsahu příspěvků náležejí autorům a jakékoli jejich další užívání musí být v souladu s autorským zákonem.

Obrázek na první straně obálky: Vděčnost © Shutterstock.com.

Obrázky na třetí straně obálky: Sdílení světla 2020 © KLK.

Obrázek na čtvrté straně obálky: Náboženské společnosti a výzvy dnešní doby © Shutterstock.com.

Petr Samojký hrál na kytaru i na sitár.
(Všechna foto KLK.)

ČLENSKÁ VÝROČÍ 2020 - PADESÁT LET

- Alena Fryšáková (POU),
- Jiřina Heroldová (POU),
- Jiří Pichrt (POU),

ČLENSKÁ VÝROČÍ 2020 - PADESÁT PĚT LET

- Zdena Brabcová (POU),

ČLENSKÁ VÝROČÍ 2020 - ŠEDESÁT LET

- Jiří Vacek (POU),

ČLENSKÁ VÝROČÍ 2020 - ŠEDESÁT PĚT LET

- Jan Nevan (POU),

ČLENSKÁ VÝROČÍ 2020 - SEDMDESÁT LET

- Jan Fryščák (POU),

Součástí Sdílení světla
byla i připomínka
významných členských
výročí.

Setkání
„po zoomu“ –
každý u své
obrazovky,
a přece spolu.

At' každý z každého dobra, co ho stává, tolik uchváti, kolik jen poctivým úsilím uchvátit lze, ale okoušet bude z toho uchváceného vždy jen tolik skutečně, a k svému vyššímu prospěchu, jak mnoho do toho ze své nejnvtnější podstaty dovede vložit.

(Norbert Fabian Čapek, 1927)

I po bezmála sto letech
jsou slova Norberta
Fabiana Čapka posilou.

